

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.: 336.22.02:338.1(478)(043)

NOROC DOREL

**POLITICA FISCALĂ DIN PERSPECTIVA CREȘTERII ECONOMICE ȘI
CONSOLIDAREA FINANTELOR PUBLICE**

Specialitatea: 522.01. FINANȚE

Teză de doctor în științe economice

Conducător științific:	COBZARI Ludmila, doctor habilitat în științe economice profesor universitar
Autor:	NOROC Dorel

CHIȘINĂU, 2024

© Noroc Dorel, 2024

Cuprins

ADNOTARE.....	5
ANNOTATION.....	6
АННОТАЦИЯ.....	7
LISTA TABELELOR.....	8
LISTA FIGURILOR.....	9
LISTA ABREVIERILOR.....	11
INTRODUCERE.....	12
1. ABORDĂRI CONCEPTUALE PRIVIND IMPLICAȚIILE POLITICII FISCALE ÎN PROCESUL DE STIMULARE A CREȘTERII ECONOMICE ȘI DE CONSOLIDARE A FINANȚELOR PUBLICE.....	21
1.1. Repere conceptuale în teoriile economice privind politicile fiscale orientate spre consolidarea finanțelor publice.....	21
1.2. Evidențe de cauzalitate și efect între politica fiscală și creșterea economică.....	30
1.3. Argumente conceptuale și empirice privind facilitățile fiscale ca instrument al politicii fiscale în vederea stimulării creșterii economice.....	41
1.4. Concluzii la Capitolul 1.....	49
2. ANALIZA ȘI CUANTIFICAREA IMPOZITĂRII DIRECTE CA INSTRUMENT DE CREȘTERE ECONOMICĂ.....	53
2.1. Analiza impactului politicii fiscale aferente impozitului pe venitul corporativ în Republica Moldova prin prisma stimulării creșterii economice.....	53
2.2. Cuantificarea eficienței și echității fiscale a impozitării veniturilor persoanelor fizice în Republica Moldova.....	64
2.3. Contribuția și efectele impozitelor locale la creșterea economică din perspectiva consolidării finanțelor publice locale în Republica Moldova.....	76
2.4. Concluzii la Capitolul 2.....	84
3. IMPLICAȚIILE IMPOZITĂRII INDIRECTE ASUPRA CONSOLIDĂRII FINANȚELOR PUBLICE ÎN CONTEXTUL ARMONIZĂRII LEGISLAȚIEI FISCALE.....	87
3.1. Studiul comparativ al sistemelor de impozitare din Republica Moldova și Uniunea Europeană.....	87
3.2. Consolidarea finanțelor publice în procesul de armonizare a accizelor în Republica Moldova.....	95
3.3. Implicațiile taxei pe valoarea adăugată în consolidarea finanțelor publice și redistribuirea venitului național în procesul de armonizare a legislației fiscale a Republicii Moldova.....	108
3.4. Concluzii la Capitolul 3.....	124
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	127
BIBLIOGRAFIE.....	132
ANEXE 146	
Anexa 1 Evoluția BPN pe anii 2002–2022 sub aspectul clasificăției funcționale.....	147
Anexa 2 Dinamica principalilor indicatori macroeconomici, 2014–2022.....	155
Anexa 3 Evoluția încasărilor din impozite și taxe (inclusiv contribuțiile obligatorii) în PIB, UE, 2014–2022.....	156
Anexa 4 Evoluția încasărilor din impozite și taxe (fără contribuțiile obligatorii) în PIB, UE, 2014–2022.....	157
Anexa 5 Evoluția încasărilor din impozitele directe în PIB, UE, 2014–2022.....	158

Anexa 6 Evoluția încasărilor din impozitele pe venitul persoanelor fizice sau gospodăriei, inclusiv câștigurile de capital în PIB, UE, 2014–2022	159
Anexa 7 Evoluția încasărilor din impozitele pe venitul sau profiturile corporațiilor, inclusiv câștigurile de capital în PIB, UE, 2014–2022	160
Anexa 8 Evoluția încasărilor din impozitele indirecte în PIB, UE, 2014–2022	161
Anexa 9 Evoluția încasărilor din TVA în PIB, UE, 2014–2022.....	162
Anexa 10 Corelația între presiunea fiscală (impozite directe, impozite indirecte, contribuții sociale) și creșterea PIB per Capita, 2014/2022	163
Anexa 11 Simularea presiunii fiscale în cazul impozitului pe venit progresiv și cota unică	164
Anexa 12 Proiect de lege privind regimul fiscal al întreprinderilor micro	165
Anexa 13 DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII	176
Anexa 14 CERTIFICAT DE CONFIRMARE A REZULTATELOR CERCETĂRII (Ministerul Finanțelor).....	177
Anexa 16 CERTIFICAT DE CONFIRMARE A REZULTATELOR CERCETĂRII (Serviciul Fiscal de Stat).....	179
Anexa 17 CURRICULUM VITAE	180

ADNOTARE

la teză pentru obținerea titlului științific de doctor în științe economice cu tema „Politica fiscală din perspectiva creșterii economice și consolidarea finanțelor publice”, Noroc Dorel, specialitatea: 522.01 – Finanțe, Chișinău, 2024

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie compusă din 140 de surse, 29 de figuri, 15 tabele și 17 anexe. Cercetările efectuate au fost reflectate în 23 de publicații științifice.

Cuvinte-cheie: politică fiscală, creștere economică, redistribuirea veniturilor, venituri naționale, structura sistemului de impozitare, facilități fiscale, venituri bugetare ratate, investiții.

Domeniul de studii: 522.01 Finanțe

Scopul lucrării: dezvoltarea unui cadru conceptual coerent privind politica fiscală și influența acesteia asupra creșterii economice și consolidării finanțelor publice; determinarea tipurilor de impozite ce urmează a fi utilizate în atingerea obiectivelor de creștere economică și de consolidare a finanțelor publice; identificarea propunerilor de perfecționare a sistemului fiscal național.

Obiectivele cercetării: studierea și concretizarea principiilor fundamentale privind politica fiscală în atingerea obiectivelor de consolidare a finanțelor publice și creștere economică; examinarea aspectelor socioeconomice din punctul de vedere al influenței reformelor în domeniul politicii fiscale; analiza principalelor tendințe ale politicii fiscale în țările europene; determinarea principalelor modificări ale sistemului de impozite și taxe și impactul acestora asupra bugetului și asupra creșterii economice; identificarea distorsiunilor fiscale; analiza reformelor fiscale în Republica Moldova și impactul acestora asupra creșterii economice și consolidării finanțelor publice; determinarea principalelor direcții de perfecționare a politicii fiscale în vederea asigurării unei creșteri economice durabile.

Noutatea și originalitatea științifică: identificarea distorsiunilor fiscale; determinarea impactului reformelor fiscale în Republica Moldova asupra consolidării finanțelor publice și creșterii economice; formularea metodei de evaluare a efectelor modificării structurii sistemului de impozitare; identificarea și formularea direcțiilor de perfecționare a sistemului de impozitare în Republica Moldova din perspectiva creșterii economice și consolidării finanțelor publice.

Rezultatele obținute care contribuie la soluționarea problemei științifice importante: determinarea științifică, empirică și aplicativă a efectelor schimbărilor în structura sistemului de impozitare asupra creșterii economice și consolidării finanțelor publice; identificarea și fundamentarea distorsiunilor în sistemul de impozitare; formularea posibilităților de simplificare a proceselor fiscale; compararea sistemelor de impozitare. Analiza acestor concepte permite identificarea unui sistem optim de impozitare.

Semnificația teoretică a cercetării: sistematizarea abordărilor teoretice privind efectele modificării sistemului fiscal; definirea sistemului fiscal și a componentelor acestuia; aprofundarea și dezvoltarea teoretică a noțiunilor de facilități fiscale și venituri bugetare ratate/cheltuieli fiscale; definirea impozitelor din perspectiva modului în care acestea influențează procesele social-economice.

Valoarea aplicativă constă în utilizarea rezultatelor cercetării de către țările în curs de dezvoltare, inclusiv Republica Moldova, cu scopul de a crește eficiența politicii fiscale prin schimbarea comportamentului cetățenilor și companiilor în vederea unei predispuneri sporite de a investi, precum și de a elimina distorsiunile fiscale. Instrumentele propuse pentru perfecționarea politicilor fiscale pot contribui la stimularea economică, simplificarea interacțiunii dintre contribuabili și autoritatea fiscală, redistribuirea echitabilă a venitului, consolidarea finanțelor publice, sporind, în final, bunăstarea țării.

Implementarea rezultatelor științifice: Rezultatele obținute în procesul de elaborare a tezei au fost utilizate pentru înaintarea recomandărilor Ministerului Finanțelor și Serviciului Fiscal de Stat în procesul de promovare a unor politici de natură fiscală care să contribuie într-o măsură mai mare la creșterea economică.

ANNOTATION

on the thesis to obtain the scientific degree of doctor in economic sciences with the theme "Tax policy from the perspective of economic growth and public finance consolidation", Noroc Dorel, specialty: 522.01 - Finance, Chisinau, 2024

Structure of the thesis: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 140 sources, 29 figures, 15 tables and 17 appendices. The research carried out was reflected in 23 scientific publications.

Key words: tax policy, economic growth, income redistribution, national incomes, structure of the tax system, tax facilities, missed budget revenues, investments.

Field of study: 522.01 Finance

The purpose of the paper: Developing a coherent conceptual framework regarding tax policy and its influence on economic growth and public finance consolidation. Determining the types of taxes to be used in achieving the objectives of economic growth and public finance consolidation and identifying proposals for improving the national tax system.

Research objectives: The study and concretization of principles of tax policy in achieving the objectives of public finance consolidation and economic growth; the examination of socio-economic aspects from the perspective of the influence of tax policy reforms; the analysis of the main trends in tax policy in European countries; the determination of the main changes in the tax system and their impact on the budget and economic growth; the identification of tax distortions; the analysis of fiscal reforms in the Republic of Moldova and their impact on economic growth and public finance consolidation; the determination of the main directions for improving tax policy to ensure sustainable economic growth.

Scientific novelty and originality: identifying tax distortions; determining the impact of tax reforms in the Republic of Moldova on the consolidation of public finances and economic growth; formulation of the evaluation method of the effects of the change in the structure of the taxation system; identifying and formulating directions for improving the taxation system in the Republic of Moldova, from the perspective of economic growth and public finance consolidation .

The obtained scientific results contribute to the solution of the important scientific problem: the scientific, empirical, and applied determination of the effects of changes in the structure of the taxation system on economic growth, budget revenues, and the well-being of citizens; identification and substantiation of distortions in the taxation system; formulating possibilities for simplifying tax processes; and comparing taxation systems. The analysis of these concepts allows the identification of an optimal taxation system.

The theoretical significance of the research: the systematization of theoretical approaches regarding the effects of the change in the tax system; defining the tax system and its components; deepening and theoretical development of the notion of tax expenditures and missed budget revenues/fiscal expenses; defining taxes from the perspective of how they influence social-economic processes.

Applied value: it consists of the use of research results by developing countries, including the Republic of Moldova, to increase the efficiency of tax policy by changing the behavior of citizens and companies for a greater propensity to invest, as well as to eliminate tax distortions. The instruments proposed for improving tax policies can contribute to economic stimulation, simplifying the interaction between taxpayers and the tax authority, fair income redistribution, strengthening public finances, and ultimately increasing the country's well-being.

Implementation of the scientific results: The results obtained in developing the thesis were used to forward the recommendations of the Ministry of Finance and the State Tax Service in promoting tax policies that contribute more to economic growth.

АННОТАЦИЯ

к диссертации на соискание ученой степени доктора экономических наук «Фискальная политика с точки зрения экономического роста и консолидации государственных финансов», Норок Дорел, специальность: 522.01 – Финансы, Кишинев, 2024 г.

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография, состоящая из 140 источников, 29 рисунков, 15 таблиц и 17 приложений. Проведенные исследования нашли отражение в 23 научных публикациях.

Ключевые слова: фискальная политика, экономический рост, перераспределение доходов, национальные доходы, структура налоговой системы, налоговые льготы, недополученные доходы бюджета, инвестиции.

Область обучения: 522.01 Финансы

Цель исследования: разработка согласованной концептуальной основы фискальной политики и ее влияния на экономический рост и укрепление государственных финансов. Определение видов налогов, которые будут использоваться для достижения целей экономического роста и укрепления государственных финансов, и выявление предложений по совершенствованию национальной налоговой системы.

Задачи исследования: изучение и конкретизация принципов фискальной политики в достижении целей укрепления государственных финансов и экономического роста; анализ социально-экономических аспектов с точки зрения влияния реформ в области фискальной политики; анализ основных тенденций фискальной политики в европейских странах; определение основных изменений в налоговой системе и их влияния на бюджет и экономический рост; выявление налоговых искажений; анализ налоговых реформ в Республике Молдова и их влияния на экономический рост и укрепление государственных финансов; определение основных направлений совершенствования фискальной политики для обеспечения устойчивого экономического роста.

Научная новизна и оригинальность: выявление искажений фискальной системы; определение влияния фискальных реформ в Республике Молдова на консолидацию государственных финансов и экономический рост; формулирование метода оценки последствий изменения структуры налоговой системы; определение и формулирование направлений совершенствования налоговой системы в Республике Молдова с точки зрения экономического роста и укрепление государственных финансов.

Полученные научные результаты способствуют решению важной научной задачи: научное, эмпирическое и прикладное определение влияния изменений в структуре налоговой системы на экономический рост, доходы бюджета и благосостояние граждан; выявление и обоснование искажений в системе налогообложения; формулирование возможностей упрощения фискальных процессов, сравнение систем налогообложения. Анализ этих концепций позволяет выявить оптимальную систему налогообложения.

Теоретическая значимость исследования: систематизация теоретических подходов относительно последствий изменения фискальной системы; определение фискальной системы и ее компонентов; углубление и теоретическое развитие понятия фискальных льгот и недополученных доходов/бюджетных расходов; определение налогов с точки зрения того, как они влияют на социально-экономические процессы.

Прикладное значение: заключается в использовании результатов исследований развивающимися странами, в том числе Республика Молдова, для повышения эффективности налоговой политики путем изменения поведения граждан и компаний для большей склонности к инвестированию, а также для устранения налоговых искажений. Предложенные инструменты совершенствования налоговой политики могут способствовать экономическому стимулированию, упрощению взаимодействия налогоплательщиков и налогового органа, справедливому перераспределению доходов, укреплению государственных финансов, в конечном итоге повышению благосостояния страны.

Внедрение научных результатов: Результаты, полученные в процессе разработки диссертации, были использованы для направления рекомендаций Минфина и Государственной фискальной службы в процессе продвижения фискальной политики, способствующей в большей степени увеличению экономического роста.

LISTA TABELELOR

Tabelul 1.1. Indicatori de sustenabilitate bugetară în Uniunea Europeană	27
Tabelul 1.2. Tipologia politicilor fiscale și impactul asupra creșterii economice	39
Tabelul 1.3. Instrumente de evaluare a facilităților fiscale.....	44
Tabelul 1.4. Comparația dintre facilitățile fiscale și cheltuielile directe	45
Tabelul 2.1. Evoluția indicatorilor economici ai companiilor din Republica Moldova	58
Tabelul 2.2. Compararea principalelor facilități fiscale aferente impozitului pe venitul corporativ	62
Tabelul 2.3. Mărimea grilelor de venit impozabile și cotele impozitului pe venit, lei anual/%....	65
Tabelul 2.4. Compararea avantajelor și dezavantajelor cotei unice și ale cotei progresive de impozitare a veniturilor cetățenilor	66
Tabelul 2.5. Statele europene care au adoptat cota unică de impozitare	67
Tabelul 2.6. Cotele impozitului pe bunurile imobiliare în Republica Moldova 2023.....	83
Tabelul 3.1. Țările ce înregistrează un nivel de impozitare mare/mic și PIB per capita mare/mic	93
Tabelul 3.2. Calendarul de armonizare a legislației fiscale privind accizele la legislația comunitară	104
Tabelul 3.3. Compararea ratelor accizelor în Republica Moldova cu minimele prevăzute de directivele Uniunii Europene	105
Tabelul 3.4. Calendarul de armonizare a legislației fiscale privind TVA la legislația comunitară	119
Tabelul 3.5. Mecanismul de impozitare cu TVA a producției agricole primare în Republica Moldova.....	122

LISTA FIGURILOR

Figura 1.1. Politicile economice și obiectivele acestora.....	32
Figura 1.2. Canalele de transmisie a politicii fiscale asupra creșterii economice	40
Figura 1.3. Valoarea facilităților fiscale în anii 2018–2022, mil. lei.....	47
Figura 1.4. Ratări de venituri fiscale (% din PIB), 2020	48
Figura 2.1. Evoluția încasărilor din IVPJ la BPN și a ponderii în PIB, mil.lei, %, 2002–2022....	55
Figura 2.2. Impactul introducerii scutirii de impozitul pe venit a profitului reinvestit asupra finanțelor publice.....	56
Figura 2.3. Evoluția încasărilor din IVPJ la BPN, a investițiilor în active materiale pe termen lung și a ponderii profitului în venitul din vânzări, mil.lei, %, 2005–2014	57
Figura 2.4. Ponderea încasărilor din impozitul pe venitul corporativ în PIB, în RM și UE, %, 2014/2022	61
Figura 2.5. Evoluția scutirii anuale personale, a scutirii anuale pentru persoane întreținute și a minimului de existență, 2002–2022	69
Figura 2.6. Evoluția mărimii CAS și PAOAM achitate de angajator și de salariat,.....	70
Figura 2.7. Evoluția presiunii fiscale a impozitului pe venit, a presiunii fiscale a tuturor impozitelor salariale achitate de salariat și a presiunii fiscale totale asupra costului forței de muncă aferente salariului mediu pe economie, %, 2002–2022	71
Figura 2.8. Efectele reformei fiscale din anul 2018 în RM asupra creșterii/legalizării salariilor și efectele secundare asupra încasărilor bugetare.....	72
Figura 2.9. Evoluția presiunii fiscale în sistemul cotei unice și în sistemul cotei progresive	73
Figura 2.10. Ponderea încasărilor din impozitul pe venitul persoanelor fizice în PIB, în RM și UE, %, 2014/2022	74
Figura 2.11. Evoluția încasărilor din impozitul pe bunuri imobile și funciar, mil. lei, ...	79
Figura 2.12. Evoluția încasărilor din impozitul pe proprietate la BL și ponderea acestora în PIB, mil. lei, %, 2002–2022	80
Figura 2.13. Evoluția încasărilor din impozitul pe bunuri imobiliare, funciar, pe avere și privat în PIB, %, 2014–2022.....	81
Figura 2.14. Ponderea încasărilor din impozitele pe proprietate în PIB, în RM și UE, %, 2014/2022	82
Figura 3.1. Evoluția presiunii fiscale în RM și în țările UE (încasări fiscale, inclusiv contribuții obligatorii raportate la PIB), %, 2014/2022	91
Figura 3.2. Corelația dintre PIB per capita și venituri fiscale în PIB, 2022	92
Figura 3.3. Corelația dintre (i) modificarea PIB per capita, 2021/2009 și (ii) modificarea	

veniturilor fiscale în PIB, 2021/2009	94
Figura 3.4. Evoluția încasărilor din accize la BPN și a ponderii în PIB, mil.lei, %,.....	102
Figura 3.5. Ponderea încasărilor din accize pe tipuri de mărfuri accizabile în totalul încasărilor din accize	103
Figura 3.6. Ponderea încasărilor din accize în PIB în țările UE și RM, 2014 și 2021	105
Figura 3.7. Ponderea încasărilor din accize în consumul final în țările UE și RM, 2014 și 2021	106
Figura 3.8. Corelația dintre coeficientul Gini și ponderea încasărilor fiscale în PIB.....	112
Figura 3.9. Evoluția încasărilor din TVA la BPN și a ponderii în PIB, mil.lei, %, 2002–2022..	116
Figură 3.10. Ponderea veniturilor din TVA în PIB în țările UE și Republica Moldova, ...	117
Figură 3.11. Ponderea veniturilor din TVA în consumul final în țările UE și RM, 2014 și 2021	118

LISTA ABREVIERILOR

BASS	Bugetul asigurărilor sociale de stat
BL	Bugetele locale
BNS	Biroul Național de Statistică a RM
BPN	Bugetul public național
BS	Bugetul de stat
CAS	Contribuții de asigurări sociale
CF	Codul fiscal al RM nr.1163/1997
FAOAM	Fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală
FMI	Fondul Monetar Internațional
IMM	Întreprinderi Mici și Mijlocii
IVPF	Impozitul pe venitul persoanelor fizice
IVPJ	Impozitul pe venitul persoanelor juridice
MF	Ministerul Finanțelor al RM
PAOAM	Prime de asigurare obligatorie de asistență medicală
PIB	Produsul intern brut
RM	Republica Moldova
SFS	Serviciul Fiscal de Stat al RM
TVA	Taxa pe valoarea adăugată
UE	Uniunea Europeană
ZEL	Zone Economice Libere

INTRODUCERE

Actualitatea temei de cercetare și importanța problemei abordate rezidă în rolul politicii fiscale, ca parte a sistemului de politici economice, în dezvoltarea economică și socială a oricărui stat, atât din perspectiva acumulării la nivel central a resurselor financiare bugetare necesare pentru finanțarea cheltuielilor publice, cât și prin asigurarea unui mediu prielnic de creștere economică.

De modul cum funcționează un sistem fiscal într-o anumită țară depinde starea bugetului țării respective, iar în final – bunăstarea societății. În aceste condiții, crearea unui sistem fiscal eficient este un obiectiv prioritar în cadrul politicii fiscale și social-economice a statului.

Într-un context economic globalizat și dinamic, caracterizat de schimbări tehnologice rapide și de creșterea interdependenței economice, dar și de recente crize economice, se impune necesitatea unor intervenții de adaptare a politicii fiscale la noile realități economice și regionale. Adaptarea sistemelor fiscale la aceste realități necesită o abordare flexibilă și inovatoare, care să permită atât asigurarea sustenabilității finanțelor publice, cât și promovarea unei creșteri economice incluzive și durabile.

Legătura dintre politică fiscală și creșterea economică este complexă și multifactorială. Studiile empirice au evidențiat că o politică fiscală bine concepută poate stimula investițiile private, poate crește productivitatea și favoriza crearea locurilor de muncă. Cu toate acestea, efectele politicii fiscale asupra creșterii economice pot varia în funcție de contextul macroeconomic, de structura economică a țării și de caracteristicile sistemului fiscal. Existența unui nivel redus de impozitare nu garantează o creștere economică sustenabilă.

Dincolo de rolul său primar de a genera venituri pentru bugetul de stat, politica fiscală este un instrument puternic pentru a influența comportamentul economic, pentru a promova echitatea socială și a atinge obiective de dezvoltare durabilă. Prin intermediul impozitelor și taxelor, guvernele pot încuraja investițiile, inovația, consumul durabil și pot reduce inegalitățile.

Politica fiscală nu acționează în izolare, ci este strâns legată de alte politici economice, precum politica monetară și politica socială. Coordonarea eficientă a acestor politici este esențială pentru a obține rezultate optime în ceea ce privește creșterea economică, stabilitatea prețurilor și echitatea socială.

Proiectarea și implementarea unei politici fiscale eficiente și echitabile este o sarcină complexă și continuă. Guvernele trebuie să găsească un echilibru între nevoia de a genera venituri suficiente și dorința de a minimiza distorsiunile economice și de a încuraja activitatea economică. În plus, sistemele fiscale trebuie să fie adaptate la un mediu economic în continuă schimbare, caracterizat prin globalizare, digitalizare și inegalități crescânde. Rolul politicii fiscale în economia

națională se cristalizează tot mai mult în momentele în care guvernele, confruntate cu reduceri bugetare masive, trebuie să gestioneze fondurile publice limitate colectate prin intermediul sistemului fiscal. Pornind de la aceasta, autoritățile guvernamentale sunt nevoite să identifice modalități de finanțare a bunurilor și serviciilor publice. Pentru îndeplinirea acestui deziderat este necesar ca autoritățile să ia în considerare varietatea factorilor care influențează politica fiscală și modul în care contribuabilii răspund la modificările acestora.

Prin intermediul politicii fiscale, și anume prin perfecționarea și reformarea structurii și complexității sistemului fiscal, se poate influența comportamentul cetățenilor și al entităților economice în legătură cu deciziile acestora de a economisi și investi. Capacitatea politicii fiscale de a influența creșterea productivității muncii și a investițiilor publice și private, elemente esențiale ale strategiei economice, oferă acesteia un rol important în mixul politicilor economice.

Scopul și direcțiile principale ale politicii fiscale sunt: înlăturarea inconsecvențelor și concilierea obiectivelor randamentului, eficienței și echității ce caracterizează un sistem fiscal optim, precum și racordarea acestuia la standardele europene în vederea integrării Republicii Moldova în UE.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor cercetării.

Într-un context global marcat de crize economice frecvente, politicile fiscale au căpătat o importanță strategică pentru state. Acestea sunt din ce în ce mai utilizate ca un instrument-cheie pentru a relansa economia, asigurând totodată sustenabilitatea finanțelor publice și o creștere economică pe termen lung. Recunoașterea acestei importanțe a stimulat cercetări ample în domeniu, efectuate, atât la nivel mondial, cât și național, în cadrul unor instituții precum: Departamentul de Cercetare al Băncii Mondiale, Comisia Europeană, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, Fondul Monetar Internațional, Academia de Studii Economice din București, Academia de Studii Economice din Moldova, Institutul Național de Cercetări Economice al Republicii Moldova, Universitatea de Stat din Moldova.

Printre lucrările științifice care reflectă baza teoretică a cercetării le putem evidenția pe cele ale economiștilor Mugrave R., Ramse F., Arnold J., Baurciulu A., Grote M., Lee Y., Gordon R., Smith A., Stroe R., Armeanu D., Văcărel I. etc.

Cercetări importante privind sistemul optim de impozitare din perspectiva consolidării veniturilor bugetare și creșterii economice sunt prezentate în lucrările semnate de Tanzi V., Zee H., Atkinson A., Stiglitz J., Nicholas S., Musgrave R., Acosta-Ormaechea, S., Yoo. J. etc.

În literatura de specialitate din România și Republica Moldova, studiile privind impactul politicii fiscale asupra consolidării finanțelor publice și creșterii economice sunt reprezentate de lucrările cercetătorilor Văcărel I., Mihăilescu I., Casian A., Petroia A., Stratulat O., Mărgineanu

A., Mărgineanu D., Adrian-Cosmin C., Secieru A, Băncilă N., Certan A., Baurciulu A., Buceațchi V., Vîlcu V., Stahovschi A., Hîncu R., Fuior E., Manole T., Brezeanu P., Stroe R., Armeanu D. etc.

O contribuție semnificativă la analiza problematicii impactului politicii fiscale și al modificărilor cheltuielilor publice asupra creșterii economice se regăsește în lucrările cercetătorilor Giavazzi F., Pagano M., Alesina, A., Perotti R., Tavares J., Lizarazo S., Peralta-Alva A., Puy D.

În literatura mondială de specialitate au fost studiate și identificate impozitele ce afectează creșterea economică, atât la nivel teoretic, cât și practic, de către Kneller, R., Bleaney M. F., Gemmel N., Schweltnus, C., Arnold J., precum și de alți cercetători științifici.

Cercetări importante privind facilitățile fiscale și impactul acestora asupra creșterii economice și asupra consolidării finanțelor publice au fost realizate de către Beer S., Benedek D., Erard B., Loepnick J., Barrios S., Figari F., Gandullia L., Riscado S., Grote M.

Aspecte legate de armonizarea legislației fiscale, de competiția fiscală și de impactul asupra creșterii economice sunt descrise în lucrările cercetătorilor Travoto M., Mitchell D., Serrano M. și Patterson B., Bretschger L., Hettich F., Negrescu D., Comănescu A..

Aceste cercetări științifice oferă o bază solidă de cercetare, atât din punct de vedere teoretic, cât și practic, referitoare la studiul impactului politicii fiscale asupra creșterii economice și consolidării finanțelor publice. Crizele economice profunde din ultima perioadă, care au cauzat înrăutățirea situației finanțelor publice și au afectat creșterea economică, indică necesitatea unei analize mai profunde a acestui segment în cadrul tezei de doctor. Tematica lucrării oferă posibilitatea de a investiga aspecte noi și de a analiza problemele curente ale politicii fiscale, reprezentând un pas suplimentar în dezvoltarea acestui domeniu de cercetare. Analiza lucrărilor științifice privind aspectele prezentate în cadrul tezei a contribuit la formarea opiniilor autorului cu privire la aspectele investigate și la elaborarea de propuneri pentru dezvoltarea măsurilor de politică fiscală pe plan național.

Domeniul de cercetare este determinat de necesitatea de a identifica modul în care componentele și instrumentele politicii fiscale influențează situația bugetară și economia națională din perspectiva creșterii economice și a consolidării finanțelor publice.

Obiectul de cercetare cuprinde sistemul fiscal, bugetar și creșterea economică în Republica Moldova și Uniunea Europeană.

Subiectul cercetării se referă la politica fiscală și rolul acesteia de a influența creșterea economică și consolidarea finanțelor publice.

Cercetarea realizată se bazează **pe ipoteza științifică** formulată de noi, și anume că nivelul de impozitare nu are o corelație directă cu creșterea economică, aceasta din urmă fiind influențată mai degrabă de structura sistemului de impozitare, de simplitatea și eficiența administrării fiscale, iar o politică fiscală orientată spre consolidarea finanțelor publice crește capacitatea statului de a influența procesele economice și asigură o mai mare eficiență de utilizare a resurselor unei țări.

Scopul și obiectivele cercetării. Scopul principal al lucrării constă în dezvoltarea unui cadru conceptual coerent privind politica fiscală și influența acesteia asupra creșterii economice și consolidării finanțelor publice. Aceasta presupune determinarea tipurilor de impozite ce urmează a fi utilizate în atingerea obiectivelor de creștere economică și a celor de consolidare a finanțelor publice, analiza principalelor măsuri de politică fiscală adoptate pe parcursul ultimilor ani și identificarea propunerilor de perfecționare a sistemului fiscal național.

În vederea atingerii scopului de bază al cercetării au fost trasate următoarele sarcini de cercetare:

- studierea și concretizarea conceptelor și principiilor fundamentale privind politica fiscală, precum și a mecanismului de influențare de către aceasta a creșterii economice;
- concretizarea abordărilor teoretice cu privire la rolul, obiectivele și principiile sistemului fiscal în atingerea obiectivelor de consolidare a finanțelor publice și de creștere economică;
- examinarea aspectelor socioeconomice din punctul de vedere al influenței reformelor în domeniul politicii fiscale;
- studierea comparativă a sistemelor de impozitare în UE și Republica Moldova;
- determinarea principalelor modificări în sistemul de impozite și taxe, promovate în cadrul politicii fiscale și vamale anuale, și impactul acestora atât asupra bugetului public, cât și asupra creșterii economice;
- cercetarea corelației dintre nivelul de impozitare și creșterea economică și redistribuirea echitabilă a veniturilor;
- identificarea distorsiunilor fiscale care afectează negativ creșterea economică și încasările fiscale;
- analiza reformelor fiscale în Republica Moldova și impactul acestora asupra creșterii economice și consolidării finanțelor publice;
- propunerea unui set de măsuri de politică fiscală care să stimuleze investițiile și creșterea economică;
- determinarea principalelor căi de perfecționare a politicii fiscale în vederea asigurării consolidării finanțelor publice.

Metodologii și metode de cercetare. În procesul de realizare a cercetării au fost aplicate următoarele **faze de cercetare:**

a) *etapa exploratorie*, al cărei scop a fost examinarea rezultatelor cercetărilor în domeniu, analiza evoluției politicilor fiscale la nivel național și european/internațional;

b) *etapa descriptivă*, în cadrul căreia au fost descrise politicile fiscale și elementele acesteia, conceptele de consolidare a finanțelor publice și de creștere economică, precum și corelația dintre acestea;

c) *etapa cauză-efect*, care a avut drept scop determinarea corectitudinii ipotezelor prezentate cu privire la relațiile dintre nivelul de impozitare și creșterea economică, precum și determinarea impactului măsurilor de politică fiscală asupra veniturilor publice și creșterii economice. A fost evaluat gradul de atingere a obiectivelor scontate ca urmare a implementării măsurilor fiscale;

d) *etapa de evaluare*, care a inclus analiza impactului politicii fiscale asupra consolidării finanțelor publice și creșterii economice prin prisma componentelor acesteia (nivelul, structura și complexitatea sistemului de impozitare).

Suportul informațional al cercetării îl constituie rapoartele și publicațiile instituțiilor financiare internaționale (Comisia Europeană, Banca Mondială, Fondul Monetar Internațional), legislația și actele normative autohtone, publicațiile și datele statistice disponibile pe paginile web oficiale ale Ministerului Finanțelor, Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova etc.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării. Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute în cercetare rezidă în: descrierea științifică, empirică și aplicativă a canalelor de transmisie și a efectelor schimbărilor în structura și nivelul de impozitare asupra creșterii economice și veniturilor bugetare; identificarea și formularea distorsiunilor în sistemul de impozitare ce afectează competitivitatea produselor locale și erodează veniturile bugetare; simplificarea proceselor fiscale: elemente care ar asigura implementarea unui sistem național optim de impozitare.

Cele mai semnificative rezultate cu noutate științifică sunt:

- identificarea soluțiilor de perfecționare a structurii sistemului de impozitare pentru o contribuție mai mare la creșterea economică;
- definirea elementelor fiscale naționale care creează distorsiuni în procesele economice;
- formularea metodei de evaluare cantitativă și calitativă a efectelor modificării structurii și nivelului de impozitare asupra creșterii economice, consolidării finanțelor publice și gradului de redistribuire a veniturilor;

- determinarea efectului reformei fiscale a impozitului pe venitul corporativ în Republica Moldova asupra finanțelor publice și creșterii economice;
- elaborarea unui regim fiscal pentru întreprinderile micro în vederea simplificării maxime a procesului de calculare, raportare și achitare a impozitelor;
- determinarea efectului reformei fiscale a impozitului pe venitul persoanelor fizice în Republica Moldova asupra finanțelor publice și creșterii economice;
- identificarea elementelor TVA din Republica Moldova care creează distorsiuni economice și, respectiv, afectează competitivitatea economiei naționale;
- identificarea și formularea direcțiilor de perfecționare a sistemului de impozitare în Republica Moldova din perspectiva evitării distorsiunilor economice și a sporirii veniturilor bugetare.

Soluționarea unei probleme științifice importante constă în determinarea științifică, empirică și aplicativă a canalelor de transmisie și a efectelor schimbărilor în structura și nivelul de impozitare asupra creșterii economice, veniturilor bugetare și bunăstării cetățenilor; identificarea și fundamentarea distorsiunilor în sistemul de impozitare ce afectează competitivitatea produselor locale și erodează veniturile bugetare; formularea posibilităților de simplificare a proceselor fiscale. Soluționarea acestor probleme va permite identificarea unui sistem optim de impozitare.

Valoarea teoretică a cercetării. Analiza și sistematizarea cercetărilor științifice incluse în lucrare au permis descrierea și fundamentarea teoretică a următoarelor aspecte:

- definirea sistemului fiscal și a componentelor sale, inclusiv prin prisma tendințelor de simplificare și digitalizare a proceselor din cadrul acestuia;
- sistematizarea și sintetizarea abordărilor teoretice privind modul și efectele schimbării elementelor sistemului fiscal asupra proceselor economice și redistribuirii venitului național;
- aprofundarea și dezvoltarea teoretică a noțiunilor de facilități fiscale și venituri bugetare ratate/cheltuieli fiscale;
- identificarea divergențelor în sistemul de impozitare național și cel al țărilor UE;
- definirea impozitelor din perspectiva modului în care modificarea acestora influențează procesele social-economice.

Valoarea practică a cercetării constă în utilizarea rezultatelor cercetării de către RM și de alte țări în curs de dezvoltare pentru a îmbunătăți eficiența politicii fiscale, astfel încât aceasta să asigure schimbarea comportamentului cetățenilor și al companiilor în vederea unei mai mari predisponeri de a investi și de a spori productivitatea muncii, precum și în vederea eliminării distorsiunilor fiscale. Rezultatele cercetării pot fi utilizate pentru evaluarea performanței politicilor

fiscale naționale și pentru ajustarea acestora la standardele europene. Instrumentele propuse pentru perfecționarea politicilor fiscale pot contribui la stimularea economică, la simplificarea interacțiunii dintre contribuabili și autoritatea fiscală, la redistribuirea echitabilă a venitului național, la consolidarea finanțelor publice și, implicit, la creșterea bunăstării țării.

Implementarea rezultatelor științifice. Cele mai importante rezultate ale cercetării reflectate în teză au fost acceptate spre implementare de către Ministerul Finanțelor, ca autoritate publică responsabilă de promovarea politicii fiscale, de către Serviciul Fiscal de Stat, în calitate de autoritate de administrare fiscală, și de către Academia de Studii Economice a Moldovei, ca instituție de învățământ superior cu profil economic, fiind confirmate prin certificate de implementare.

Aprobarea rezultatelor lucrării

Principalele idei, comentarii și rezultate din teză au fost prezentate în cadrul următoarelor manifestări științifice:

1. „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației 2015” // Manifestare Științifică Internațională; Vol.1; 2015, Cahul, RM; titlul articolului – „*Evoluția accizelor în Republica Moldova și incidența acestora asupra veniturilor bugetului de stat*”; organizator – Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu”, Cahul.

2. „Scientific symposium of young researchers” – 2016 // Scientific symposium of young researchers: Dedicated to the 25th anniversary of the Academy of Economic Studies of Moldova, Ediția a 14-a (April 22-23, 2016); Collection of Articolele; Chișinău, ASEM, 2016; titlul articolului – „*Taxation Systems in the EU Countries*”; organizator – Academia de Studii Economice a Moldovei, Chișinău, RM.

3. „Development Through Research and Innovation – 2022” // Online Conference for Reserachers, Ediția a 3-a, Chișinău, Moldova, 26 august 2022; Manifestare științifică internațională; titlul articolului – „*Deficiencies of the value added tax system in the Republic of Moldova from the perspective of EU directives*”; organizatori – Academia de Studii Economice din Moldova, Ministerul Educației și Cercetării al RM.

4. „Sustainable Public Procurement: challenges and opportunities – 2022”//Manifestare științifică internațională; Chișinău, Moldova, 20-21 mai 2022; titlul articolului – „*Stimularea creșterii economice prin prisma structurii sistemului de impozitare. Efectele reformei fiscale în Republica Moldova din anul 2018*”; organizatori – Universitatea de Stat din Moldova, Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul”.

5. Revistele științifice ale Universității de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”; 2023; titlul articolului – „*Rolul impozitelor pe proprietate în finanțarea cheltuielilor publice și redistribuirea venitului național*”.

6. Revista științifico-didactică „ECONOMICA” ISSN 1810-9136, Editura ASEM, Chișinău, 2023; titlul articolului – „*Facilități fiscale în sistemul bugetar-fiscal: definiție și evaluare*”.

7. Proceedings of the 2nd international conference Interdisciplinarity and Cooperation in Cross-Border Research, Chisinau, Moldova, June 2022 Vol 6 No 1 (2022); titlul articolului – „*The Tax Policy from an Economic Growth Perspective*”.

Structura tezei. Teza a fost configurată într-o structură logică, care a asigurat realizarea scopului și obiectivelor propuse. Aceasta este alcătuită din adnotare, introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie, 29 de figuri, 15 tabele și 17 anexe.

Introducerea cuprinde actualitatea și importanța temei abordate, descrie situația în domeniul de cercetare, cu identificarea problemelor și provocărilor aferente, definește scopul și, respectiv, obiectivele specifice, stabilește ipoteza de cercetare și sinteza metodologiei de cercetare, cu justificarea metodelor de cercetare la care s-a recurs la elaborarea tezei. Noutatea și originalitatea științifică a lucrării, pe elemente, precum și valoarea teoretică și practică a acestora de asemenea sunt părți integrante ale Introducerii.

Capitolul 1 – 1. ABORDĂRI CONCEPTUALE IMPLICAȚII CONCEPTUALE ALE PRIVIND IMPLICAȚIILE POLITICII FISCALE ÎN PROCESUL DE STIMULARE A CREȘTERII ECONOMICE ȘI DE CONSOLIDARE A FINANTELOR PUBLICE – caracterizează principiile, obiectivele și rolul politicii fiscale într-o economie de piață, precum și aspectele conceptuale și empirice privind modalitățile prin care aceasta influențează asupra proceselor economice și sociale. Sunt abordate facilitățile fiscale ca elemente ale sistemului fiscal, utilizate în multe cazuri pentru a atinge anumite obiective, în special de stimulare economică

Capitolul 2 al prezentei teze – **ANALIZA ȘI CUANTIFICAREA IMPOZITĂRII DIRECTE CA INSTRUMENT DE CREȘTERE ECONOMICĂ** – este axat pe descrierea rolului impozitelor directe în dezvoltarea regională și în stimularea economică. Este analizat impozitul pe proprietate, ca principala sursă de finanțare a autorităților locale, și impozitul pe venit, ca principalul instrument utilizat în stimularea activităților investiționale. Sunt analizate principalele căi de perfecționare a impozitelor directe ce ar contribui la stimularea creșterii economice și consolidarea finanțelor publice.

În Capitolul 3 – IMPLICAȚIILE IMPOZITĂRII INDIRECTE ASUPRA CONSOLIDĂRII FINANTELOR PUBLICE ÎN CONTEXTUL ARMONIZĂRII

LEGISLAȚIEI FISCALE – sunt prezentate principalele tendințe ale politicii fiscale la nivelul țărilor UE în materie de impozite indirecte. De asemenea sunt analizate accizele și TVA, considerate drept sursele principale de formare a veniturilor bugetare și, de rând cu cheltuielile bugetare, – instrumente importante de redistribuire a veniturilor naționale.

Concluziile generale și recomandările reflectă cele mai importante constatări privind rolul politicii fiscale din perspectiva creșterii economice și consolidării finanțelor publice. Recomandările formulate poartă un caracter de propuneri și sugestii pentru autoritățile publice din Moldova în vederea perfecționării sistemului fiscal. Concluziile și propunerile se bazează pe rezultatele tezei, obținute prin cercetarea situației din Republica Moldova și din țări ale UE, prin simulările efectuate, reflectând atingerea obiectivelor propuse.

Cuvinte-cheie: politică fiscală, creștere economică, redistribuirea veniturilor, venituri naționale, structura sistemului de impozitare, facilități fiscale, venituri bugetare ratate, investiții.

1. ABORDĂRI CONCEPTUALE PRIVIND IMPLICAȚIILE POLITICII FISCALE ÎN PROCESUL DE STIMULARE A CREȘTERII ECONOMICE ȘI DE CONSOLIDARE A FINANȚELOR PUBLICE

1.1. Repere conceptuale în teoriile economice privind politicile fiscale orientate spre consolidarea finanțelor publice

O componentă importantă a politicilor economice o reprezintă politica fiscală. Prin politică fiscală înțelegem totalitatea metodelor, mijloacelor, formelor, instrumentelor folosite de autoritatea centrală, dar și de autoritățile locale, pentru acumularea resurselor financiare prin intermediul impozitelor și taxelor.

În același timp, considerăm că măsurile de politică fiscală reprezintă totalitatea modificărilor de ordin legislativ și normativ în domeniul impozitării, care au drept rezultat apariția unor avantaje sau costuri economico-financiare asupra bugetului de stat și/sau asupra persoanelor fizice și juridice, iar pe termen mediu și lung au capacitatea să influențeze unele variabile micro și/sau macroeconomice.

Măsurile de politică fiscală sunt adoptate de către stat și vizează nivelul, structura și complexitatea sistemului de impozitare, având la bază obiectivele de finanțare a cheltuielilor publice, stimularea creșterii economice și soluționarea problemelor pe diverse domenii. Această definiție reflectă o dublă dimensiune a politicii fiscale într-o economie modernă, cea de finanțare a cheltuielilor publice și de influențare a unor procese economico-sociale prin modul și nivelul în care se percep impozitele.

Obiectivele politicii fiscale pot fi atinse numai prin aplicarea instrumentelor acesteia, care sunt impozitele. Impozitele reprezintă obligații fiscale legale impuse tuturor persoanelor fizice și juridice care generează venituri sau dețin active impozabile, conform legislației naționale. Rolul impozitelor rezultă din obiectivele politicii fiscale, acestea manifestându-se pe plan financiar, economic și social sub forma unei contribuții obligatorii în buget, în termenele stabilite de legislație. Scopul principal al reformei sistemului fiscal constă în adaptarea sistemului de impunere la necesitățile economiei de piață.

Având în vedere că importanța politicii fiscale este determinată, în esență, de finalitatea acesteia, și anume de realizarea cheltuielilor bugetare, politica fiscală și cea bugetară trebuie să fie analizate în ansamblu [95, p.99-103].

Rolul principal al politicii fiscale într-o societate este acumularea de resurse bugetare în baza cărora sunt finanțate prioritățile statului. Politica fiscală este singurul instrument de care dispune o societate pentru a centraliza resurse financiare și a asigura finanțarea unor lucrări,

produse și servicii publice de care beneficiază întreaga societate.

Nu există în prezent un alt mecanism, decât politica fiscală și sistemul fiscal, prin intermediul căruia să se asigure existența și dezvoltarea infrastructurii, serviciilor medicale și sociale, educației, securității publice, care reprezintă necesități vitale pentru o societate.

Evident este faptul că acumularea resurselor și finanțarea cheltuielilor pot să se realizeze într-o manieră mai eficientă sau mai puțin eficientă, dar nu putem admite lipsa sistemului fiscal într-o societate. Astfel, obiectivul principal al politicii fiscale este de a mobiliza resurse financiare la nivelul bugetar, cu maximă eficiență, echitate, fără a descuraja activitatea economică și fără împrumuturi excesive, asigurând implementarea obiectivelor de creștere economică.

Cele menționate relevă importanța politicii fiscale din perspectiva instrumentelor și a efectelor acestora asupra existenței, dar și asupra dezvoltării unei societăți. În acest context, perfecționarea sistemului fiscal trebuie să reprezinte o prioritate în special pentru țările în curs de dezvoltare, precum Republica Moldova, care se confruntă cu următoarele provocări:

- evaziune fiscală înaltă, în special pe dimensiunea impozitelor salariale;
- lipsa educației financiare și a conformării fiscale;
- redistribuirea inechitabilă a veniturilor.

Nivelul veniturilor fiscale este în strânsă legătură cu necesarul de finanțare a cheltuielilor publice, întrucât acestea reprezintă sursa principală de finanțare, constituind peste 80% din totalul veniturilor publice.

Cercetătorii Tanzi Vito și Zee Howell menționează că, mai întâi de toate, este necesar de răspuns la întrebarea privind nivelul optim al cheltuielilor publice într-o anumită țară și doar după aceasta să fie stabilit nivelul impozitelor. Literatură economică nu oferă răspunsuri cu privire la o metodologie de determinare și corelare a nivelului optim de impozitare cu cel al cheltuielilor publice. În același timp, cercetătorii consideră că o soluție alternativă ar fi compararea nivelului de impozitare cu un grup de țări. Totuși, din perspectiva creșterii economice, mai important decât nivelul de impozitare este modul în care sunt utilizate aceste venituri. Având în vedere diferite stadii de dezvoltare, dar și specificul fiecărei țări în parte, identificarea unui nivel optim de impozitare pentru o anumită țară este, practic, imposibilă [125].

Determinarea nivelului optim al cheltuielilor bugetare care ar asigura o contribuție mai sporită la creșterea economică a unei țări trebuie să fie analizată prin perspectiva mai multor subtilități, precum:

- nivelul de dezvoltare a infrastructurii;
- calitatea serviciilor publice (educație, sănătate etc.);
- posibilitatea de a finanța programe de stimulare a creșterii economice (subvenții);

- nivelul sărăciei, discrepanța veniturilor și eficiența politicilor sociale.

În urma analizei privind oportunitatea creșterii cheltuielilor publice, concluzionăm că, mai întâi de toate, este necesară parcurgerea unor exerciții de raționalizare a cheltuielilor publice, asigurându-ne că cele existente sunt utilizate cu maximă eficiență.

Următoarea etapă este cercetarea posibilităților de a optimiza sistemul fiscal pentru a genera resurse suplimentare necesare finanțării cheltuielilor publice în creștere, în special a celor care au o contribuție mai sporită la creșterea economică, precum investițiile publice, programe de stimulare a creșterii economice. În cazul dat, dilema principală este asigurarea unui echilibru între consolidarea finanțelor publice, respectiv, furnizarea suficientă a serviciilor publice și menținerea unui nivel de impozitare care să nu afecteze creșterea economică.

În continuarea cercetării noastre, o problemă importantă este determinarea nivelului optim de impozitare, ca nivel și structură, care să genereze suficiente resurse pentru finanțarea cheltuielilor bugetare, în condițiile unor distorsiuni minime asupra economiei.

Subiectul privind nivelul optim de impozitare sau modalitatea optimă de creștere a veniturilor publice a fost analizat în lucrarea lui Frank Ramsey „A contribution to the theory of taxation” din anul 1927 [107, p.49]. Concluzionând, cercetarea demonstrează necesitatea aplicării unui sistem de impozitare diferențiat în funcție de elasticitatea veniturilor sau a bunurilor impozitate. Astfel, pentru o creștere a veniturilor publice ar fi mai binevenită o impozitare diferențiată, bine structurată, decât o creștere generală a veniturilor.

Anthony Atkinson și Joseph Stiglitz menționează că aplicarea unui sistem de impozitare diferențiat este determinat de faptul că persoanele fizice au caracteristici (dotări sau preferințe) diferite [10, p. 59].

La fel, diferențierea sistemului de impozitare poate să fie o consecință și/sau o adaptare la structura economiei și la principalele sale resurse de venituri (resurse naturale, umane etc.), precum și la etapa sa de dezvoltare economică. În prezent, apariția unor noi sectoare pe care se bazează creșterea economică, precum și a noi instrumente de administrare a impozitelor a determinat apariția unor forme de impozitare diferite față de cele aplicate la nivel general.

Cu toate acestea, indiferent de particularitățile unei economii, sistemul de impozitare trebuie să se bazeze pe unele principii generale.

Cercetătorul Nicholas Stern definește 3 principii de bază ale unui sistem de impozitare optim, bazat pe cercetările teoretice, și anume:

- 1) veniturile fiscale sunt majorate cel mai eficient prin impozitarea bunurilor sau factorilor cu cerere sau ofertă inelastică (se face abstracție de obiectivele de distribuție);
- 2) impozitarea legată de distribuție și de externalități sau eșecuri ale pieței ar trebui să

meargă, pe cât este posibil, la rădăcina problemei. În cazul distribuției, ar trebui să se caute sursele inegalității și să se concentreze impozitarea acolo, iar pentru externalități ar trebui să se încerce impozitarea sau subvenționarea directă a bunului sau a activității care produce externalitatea;

3) este imposibil să tratăm perfect problemele legate de distribuție și eșecul pieței în mod direct. Primele, de exemplu, necesită strict un set complet de taxe forfetare. În acest context sunt necesare o serie de instrumente de politică, iar pentru orice politică este necesar să ne întrebăm cum afectează aceasta toate obiectivele (inclusiv distribuția) [119].

La fel, Richard Musgrave, în cartea sa „Public finance in theory and practice”, menționează 7 principii în stabilirea unui sistem optim de impozitare:

- 1) randamentul veniturilor ar trebui să fie adecvat;
- 2) repartizarea sarcinii fiscale ar trebui să fie echitabilă;
- 3) ar trebui să se determine impactul final al introducerii impozitelor, nu doar cel primar (nivelul încasărilor), de asemenea să se efectueze analiza incidenței finale a impozitului;
- 4) taxele ar trebui alese astfel încât să reducă la minimum interferența cu deciziile economice pe piețele altfel eficiente;
- 5) structura fiscală ar trebui să faciliteze utilizarea politicii fiscale pentru obiectivele de stabilizare și creștere;
- 6) sistemul fiscal ar trebui să permită o administrare corectă și nearbitrară și ar trebui să fie înțeles de către contribuabil;
- 7) costurile de administrare și de conformitate ar trebui să fie cât mai scăzute, dar pe măsura compatibilității cu celelalte obiective [76].

Analizând cele descrise supra, constatăm că sistemul fiscal optim la care trebuie să tindă țările reprezintă acel sistem de impunere care asigură o finanțare sustenabilă a cheltuielilor publice, în condițiile în care perceperea impozitelor se realizează cu efecte și distorsiuni minime asupra economiei.

Un sistem fiscal optim poate fi definit doar pentru o anumită perioadă și doar pentru un anumit teritoriu/țară. Elementele unui sistem fiscal optim sunt determinate în funcție de specificul unei economii, de factorii principali care determină creșterea economică (resursele naturale, resursele umane, așezarea geografică etc), precum și în funcție de perioada de dezvoltare a economiei. Un sistem fiscal considerat optim în perioada anilor 1970 nu mai este relevant în perioada anilor 2020, iar un sistem fiscal optim pentru o țară care se bazează pe resurse naturale nu poate fi aplicat drept standard pentru o țară fără resurse naturale.

Capacitatea unui sistem fiscal de a se perfecționa și adapta la evoluțiile și tendințele economiei reprezintă o caracteristică importantă în asigurarea rolului sistemului fiscal în

consolidarea finanțelor publice și stimularea creșterii economice.

Economiștii Juan Carlos Benitez, Mario Mansour și alții menționează că consolidarea capacității politicii fiscale, precum și a administrării fiscale este esențială pentru rolul guvernului în creșterea economiei naționale. Pandemia de COVID-19, criza energetică globală și războiul Rusiei în Ucraina au servit drept argumente și dovezi pentru ideea că rezistența economică se bazează, în mare parte, pe pârghiile finanțate din veniturile publice interne și pe capacitatea de a finanța măsuri economice adecvate [16].

Deși impozitarea directă a veniturilor și a averii pare o abordare intuitivă pentru a genera venituri bugetare, multe state, inclusiv Republica Moldova, au optat pentru o creștere a impozitelor indirecte. Această alegere se explică prin mai mulți factori. În primul rând, impozitele directe foarte ridicate pot descuraja activitatea economică și pot stimula evaziunea fiscală, întrucât contribuabilii sunt mai puțin dispuși să declare venituri semnificative dacă o mare parte din acestea sunt confiscate de stat. În al doilea rând, experiența multor țări a arătat că impozitele indirecte, precum TVA și accizele, pot genera venituri mai stabile și mai predictibile, mai ales în perioade de creștere economică.

Cu toate acestea, impozitele indirecte au și dezavantaje semnificative. Ele tind să fie regresive, adică afectează proporțional mai mult persoanele cu venituri mai mici, care alocă o pondere mai mare din bugetul lor pentru consum. De asemenea, impozitele indirecte pot distorsiona deciziile de consum și producție, iar accizele pot genera ineficiențe în alocarea resurselor.

În pofida acestor dezavantaje, impozitele indirecte rămân o componentă importantă a sistemului fiscal al multor țări, inclusiv al Republicii Moldova. Această alegere reprezintă un compromis între nevoia de a genera venituri bugetare și dorința de a minimiza efectele negative asupra creșterii economice și asupra distribuției veniturilor. Pentru a maximiza beneficiile și a minimiza costurile asociate impozitării indirecte este esențial să se țină cont de următoarele aspecte:

- *ciclicitatea economică* – impozitele indirecte sunt puternic influențate de ciclurile economice, crescând automat în perioade de expansiune economică și scăzând în perioade de recesiune. Această caracteristică le face mai puțin flexibile în comparație cu alte instrumente de politică fiscală;
- *impactul asupra competitivității* – impozitele indirecte ridicate pot afecta competitivitatea economiei naționale, în special în sectoarele comerciale;
- *neutralitatea fiscală* – o provocare majoră în domeniul impozitării indirecte este asigurarea neutralității fiscale, adică evitarea distorsionării alegerilor economice ale

agenților economici;

- *ecuația bugetară* – impozitele indirecte trebuie să fie corelate cu cheltuielile publice, astfel încât să se asigure echilibrul bugetar pe termen lung.

În concluzie, impozitele indirecte reprezintă o componentă importantă a sistemului fiscal al multor țări din perspectiva atingerii obiectivului de consolidare a finanțelor publice, dar utilizarea lor trebuie să fie echilibrată și să țină cont atât de avantajele, cât și de dezavantajele pe care le prezintă.

Un subiect important în fundamentarea politicii fiscale orientate spre consolidarea finanțelor publice este analiza situației curente a deficitului bugetar, și anume dacă mărimea acestuia corespunde și asigură sustenabilitatea finanțelor publice.

Sustenabilitatea finanțelor publice reprezintă posibilitatea guvernului de a finanța cheltuielile publice în condițiile capacității acestuia de a-și onora datoriile publice pe termen mediu și lung.

Literatura teoretică și empirică descrie mai multe modalități de determinare a nivelului de sustenabilitate a finanțelor publice. Una dintre acestea se bazează pe analiza situației bugetare în trecut, pornind de la care se încearcă a face concluzii pentru viitor. Dezavantajul acestei metode este că sustenabilitatea finanțelor publice într-o anumită perioadă nu poate să garanteze că aceeași situație a finanțelor publice va asigura sustenabilitatea acestora într-o perioadă viitoare, caracterizată prin alte riscuri și parametri economici, cum ar fi, de exemplu, alt nivel al ratei dobânzii, alt nivel al creșterii economice etc.

O altă abordare este analiza unui set de indicatori în baza cărora se determină nivelul de sustenabilitate a finanțelor publice. Literatura de specialitate stabilește o serie de metode și indicatori în acest scop. Unii dintre cei mai simpli indicatori ai sustenabilității, care, în majoritatea cazurilor, sunt stabiliți și în legislația națională, drept limite de îndatorare, sunt:

- ponderea deficitului bugetar în PIB;
- ponderea datoriei publice în PIB;

Astfel, spre exemplu, articolul 15 din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181/2014 prevede că politica bugetar-fiscală se elaborează în concordanță cu alte politici convergente și asigură ca nivelul-limită anual al deficitului bugetului public național, excluzând granturile, către anul 2018, să nu depășească 2,5% din produsul intern brut. Depășirea nivelului-limită al deficitului bugetului public național se permite în condițiile existenței surselor reale de finanțare a proiectelor de investiții capitale finanțate din surse externe și a capacităților de valorificare a acestora [60].

În UE, limitele respective sunt stabilite în tratatul de la Maastricht din 1992 [132], care

stabilește limite de deficit și de datorie. În conformitate cu limitele stabilite:

- deficitul public nu trebuie să depășească 3% din PIB; și
- datoria publică nu trebuie să depășească 60% din PIB.

Indicatorii menționați mai sus reprezintă limite pe care statele sau uniunea de state le stabilesc în actele lor legislative pentru a asigura sau menține gradul de sustenabilitate a finanțelor publice, respectiv capacitatea de a-și onora angajamentele pe componenta de rambursare a datoriilor, acestea fiind foarte ușor de monitorizat.

Totuși, literatura de specialitate, dar și centrele analitice ale guvernelor sau ale UE, identifică o serie mai complexă de indicatori, care analizează atât nivelul curent al sustenabilității finanțelor publice, cât și factorii de influență, riscurile care se pot manifesta pe termen scurt, mediu și pe termen lung.

Tabelul 1.1. Indicatori de sustenabilitate bugetară în Uniunea Europeană

Sustenabilitatea finanțelor publice		
Pe termen scurt (S0)	Pe termen mediu (S1)	Pe termen lung (S2)
1. Variabile fiscale, (% în PIB) <ul style="list-style-type: none"> - Deficitul bugetar de bază; - Deficitul bugetar primar; - Deficitul bugetar ajustat ciclic; - Stabilizarea echilibrului deficitului bugetar; - Datoria brută; - Schimbări în datoria brută; - Datoria pe termen scurt; - Finanțarea netă; - Necesarul de finanțare brut; - Diferențialul ratei dobânzii-creștere economică; - Modificarea cheltuielilor publice; - Schimbarea cheltuielilor publice de consum. 2. Variabile de competitivitate financiară, (% în PIB) <ul style="list-style-type: none"> - Poziția netă investițională; - Economii nete ale gospodăriilor; - Datoriile sectorului privat; - Fluxul datoriei din sectorul privat; - Datorii nefinanciare pe termen scurt; - Datoriile pe termen scurt ale gospodăriilor; - Construcții, ponderea în valoarea adăugată; - Contul curent; - Schimbări ale ratei de schimb efective; - Schimbări în costul forței de muncă; - Creșterea economică reală; - PIB per capita 	Măsoară efortul fiscal permanent necesar în 2024 pentru a aduce datoria PIB la 60% până în 2070. Indicatorul S1 este format din trei componente, și anume: <ul style="list-style-type: none"> (i) poziția bugetară inițială; (ii) cerința de îndatorare, care este legată de distanța dintre raportul curent datorie/PIB la valoarea de referință de 60%; și (iii) costurile viitoare de îmbătrânire 	Măsoară ajustarea permanentă a soldului bugetar structural în 2024, care ar fi necesară pentru stabilizarea datoriei publice pe termen lung. Acesta constă din două componente, și anume: <ul style="list-style-type: none"> (i) poziția bugetară inițială; (ii) costurile viitoare de îmbătrânire

Sursa: Elaborat de autor în baza Raportului de sustenabilitate bugetară în Uniunea Europeană.[35].

Cercetătorul Luigi Pasinetti menționează că indicatorii stabiliți în Tratatul de la Maastricht

reprezintă doar o parte dintre indicatorii care vizează sustenabilitatea finanțelor publice și critică limitarea determinării nivelului de sustenabilitate la doar 2 indicatori [104, p.110].

Una dintre cele mai comprehensive analize, cu utilizarea unui set complex de indicatori, se găsește în Monitorul sustenabilității datoriei al UE (Tabelul 1.1.). Raportul utilizează o serie de indicatori care permit identificarea unor riscuri potențiale ce ar determina dificultăți pe dimensiunea finanțelor publice într-o perioadă scurtă (S0), medie (S1) și lungă (S2) [35].

Odată evaluată sustenabilitatea finanțelor publice, care adesea este compromisă de crizele economice, devine imperativ să se identifice și să se implementeze rapid măsuri concrete de redresare. Aceste măsuri trebuie să fie atât pe termen scurt, pentru a stabili situația imediată, cât și pe termen lung, pentru a asigura o reziliență sporită a finanțelor publice în fața viitoarelor șocuri economice.

Dilema principală a cercetătorilor și decidenților în atingerea obiectivului de a asigura sustenabilitate sistemului finanțelor publice pe termen scurt este dacă politicile pe termen mediu și lung ar trebui să se bazeze pe reducerea cheltuielilor bugetare sau pe majorarea nivelului de impozitare. Întrebarea cea mai importantă, în acest caz, este care dintre aceste politici ar dăuna cel mai puțin creșterii economice?

Majoritatea cercetătorilor afirmă că o reducere a cheltuielilor publice are un efect negativ mai redus asupra creșterii economice în comparație cu o majorare a nivelului de impozitare.

Astfel, cercetătorii Francesco Giavazzi și Marco Pagano., analizând cazul Danemaricii, constată că reducerea cheltuielilor guvernamentale poate fi asociată cu creșteri ale consumului chiar și în prezența unei creșteri a impozitelor curente. Acest efect se datorează îmbunătățirii situației finanțelor publice și, respectiv, reducerii ratelor dobânzilor, care au impulsivat investițiile și consumul [48, p.75-122].

La fel, Alberto Alesina, Roberto Perotti și Jose Tavares concluzionează că ajustările pe dimensiunea cheltuielilor publice nu provoacă întotdeauna recesiuni. Dimpotrivă, consolidările bugetare prin reducerea cheltuielilor guvernamentale au adesea efecte expansioniste. Autorii menționează că aceste tipuri de politici ar fi mai ușoare din perspectiva politicianilor [7, p.200].

Studiul realizat de către Alberto Alesina și colaboratorii săi, bazat pe analiza a 3500 de politici publice adoptate în domeniul bugetar-fiscal, confirmă că politicile bazate pe cheltuieli au fost, în general, mai puțin dăunătoare creșterii economice decât planurile bazate pe impozite.

Astfel, autorii constată că, în medie, politicile bazate pe cheltuieli au fost asociate cu scăderi foarte mici ale creșterii economice: o reducere a cheltuielilor bugetare în valoare de 1% din PIB presupunea o pierdere de aproximativ jumătate de punct procentual în raport cu creșterea medie a PIB-ului țării. Pierderea producției a durat, de obicei, mai puțin de doi ani. Mai mult ca

atât, dacă politicile de reducere a cheltuielilor au fost lansate într-o perioadă de creștere economică, costurile de producție au fost, în medie, zero. În schimb, corecțiile fiscale bazate pe impozite au fost asociate cu recesiuni mari și de lungă durată. O reducere a deficitului în urma creșterii nivelului de impozitare în valoare de 1% din PIB a fost succedată, în medie, de o scădere de 2% a PIB-ului față de traiectoria de dinainte de austeritate. Acest mare efect recesiv tinde să dureze câțiva ani. [6, p.9].

Concluzionând, putem afirma că, atunci când este nevoie de o consolidare bugetar-fiscală din perspectiva sustenabilității bugetare, mai întâi de toate se analizează deciziile de reducere a cheltuielilor publice. Deciziile respective trebuie să fie bazate pe un proces amplu de analiză și raționalizare a cheltuielilor publice, prin identificarea și reducerea cheltuielilor neeficiente. La cea de-a doua etapă, dacă este cazul, urmează a fi identificate posibilități de a crește veniturile fiscale prin eliminarea facilităților fiscale ineficiente, după care modificarea impozitelor care nu au o influență semnificativă asupra creșterii economice. De exemplu, în ultima perioadă, în contextul schimbărilor climatice și al obiectivelor de dezvoltare durabilă, se pune un accent sporit pe impozitarea externalităților negative asupra mediului (resursele energetice tradiționale, deșeurile, emisiile de poluanți etc.)

Majorarea veniturilor bugetare din eliminarea facilităților fiscale ineficiente și impozitarea externalităților negative ar asigura consolidarea finanțelor publice și, respectiv, crearea spațiului fiscal necesar pentru finanțarea proiectelor ce ar determina o contribuție mai sporită a cheltuielilor bugetare la creșterea economică, cum ar fi, spre exemplu, dezvoltarea infrastructurii, stimularea producției de energie regenerabilă și a măsurilor de eficiență energetică etc.

Indiferent de contextul istoric, politic sau economic, sistemele fiscale reprezintă construcții complexe, în continuă evoluție. Rolul lor primordial este de a colecta resursele financiare necesare pentru finanțarea serviciilor publice esențiale și implementarea politicilor publice diverse.

În timp ce literatura de specialitate acordă o atenție deosebită rolului politicii fiscale în stimularea creșterii economice, este esențial să subliniem că obiectivul său primordial este să asigure finanțarea politicilor publice (educație, infrastructură, ordine publică, justiție etc), necesare pentru dezvoltarea societății și susținerea creșterii economice, în condiții de sustenabilitate a finanțelor publice.

Prin intermediul colectării centralizate a resurselor financiare, statul poate alocă în mod mai organizat și planificat aceste fonduri către sectoare strategice și proiecte cu un înalt potențial de dezvoltare. Această alocare centralizată permite o evaluare mai riguroasă a priorităților și o bună coordonare a investițiilor strategice. Fără a subestima rolul și importanța investițiilor private, acestea pot fi fragmentate și pot devia de la obiectivele generale de dezvoltare durabilă.

Consolidarea finanțelor publice la nivelul bugetului public permite realizarea unor economii de ~~seară~~ semnificative, care nu ar fi posibile la nivel individual sau la nivelul întreprinderilor mici. Astfel, se pot finanța proiecte majore de infrastructură, de cercetare-dezvoltare sau investiții publice, cu un impact mult mai mare asupra creșterii economice și bunăstării generale. Aceste proiecte, de obicei, depășesc capacitatea financiară individuală.

Alocarea resurselor în mod eficient vizează cumularea resurselor bugetare la nivel de buget și efectuarea cheltuielilor publice masive, cum ar fi dezvoltarea infrastructurii, alocarea resurselor prin programe economice etc.

Mai mult ca atât, atingerea obiectivului de consolidare a finanțelor publice prin intermediul politicii fiscale are ca efect și o distribuție mai echitabilă a venitului național, prin colectarea într-o măsură mai mare (cel puțin nominal) de la categoriile de persoane cu o capacitate sporită de plată și redistribuirea acestora, prin intermediul programelor sociale, către persoanele cu venituri mici. Studiile teoretice și empirice demonstrează o relație directă între distribuția echitabilă a venitului într-o societate și nivelul creșterii economice.

Obiectivul principal al consolidării finanțelor publice este îmbunătățirea nivelului de sustenabilitate a acestora. Politicile fiscale influențează direct veniturile bugetare, care, la rândul lor, afectează sustenabilitatea finanțelor publice. Respectiv, în această lucrare, analiza politicii fiscale din perspectiva consolidării finanțelor publice se va studia prin prisma impactului asupra veniturilor bugetare și deficitului bugetar, indicatori esențiali pentru evaluarea sustenabilității finanțelor publice. Pentru a asigura comparabilitatea datelor pentru perioade diferite de timp, se va utiliza ponderea veniturilor bugetare și deficitului bugetar în PIB.

1.2. Evidențe de cauzalitate și efect între politica fiscală și creșterea economică

Obiectivul principal al oricărui stat este să asigure bunăstarea cetățenilor săi. Din punct de vedere economic, bunăstarea cetățenilor poate fi măsurată, comparată și, respectiv, evaluată cantitativ în baza anumitor indicatori economici și sociali: PIB per capita, venitul disponibil, nivelul de discrepanță între persoanele bogate și cele sărace (coeficientul GINI) etc.

La fel, bunăstarea cetățenilor poate fi determinată și apreciată în mod calitativ, fiind, de fapt, o manifestare a percepției populației cu privire la accesul la produse și servicii publice și private. Indicatorii aplicabili în acest caz sunt: gradul de dezvoltare a infrastructurii, accesul și calitatea la servicii educaționale sau medicale, siguranța publică etc.

Atingerea obiectivului de asigurare a bunăstării cetățenilor, atât în termeni cantitativi, cât și calitativi, poate fi obținută doar în urma unei creșteri economice sustenabile, care să livreze

bunuri și servicii necesare societății.

Creșterea economică reprezintă un subiect prioritar pentru autoritățile publice din toate țările, în special din cele în curs de dezvoltare, precum Republica Moldova, reprezentând obiectivul fundamental al politicii economice a statului. Atingerea obiectivului de creștere economică poate fi realizată doar prin dezvoltarea și implementarea unui mix de politici pe diverse dimensiuni, într-un mod coerent. Unul dintre instrumentele cele mai utilizate este politica fiscală, de comun cu politica bugetară, care, în esență, are capacitatea de a realoca resursele naționale într-un mod mai echitabil și eficient.

Creșterea economică reprezintă obiectivul primordial al politicilor economice, care, prin intermediul instrumentelor de intervenție, are menirea să asigure valorificarea maximă a factorului uman și a capitalului.

Cel mai important efect pozitiv al creșterii economice este reducerea sărăciei. Cu toate că există unele opinii potrivit cărora creșterea economică poate avea ca efect creșterea inegalității veniturilor, cercetătorul Richard H. Adams, Jr, analizând situația din 50 de țări, demonstrează cu claritate și certitudine că creșterea economică nu are niciun efect statistic asupra distribuției veniturilor: inegalitatea poate crește, scădea sau rămâne constantă odată cu creșterea economică. Astfel, deoarece distribuțiile veniturilor sunt relativ stabile în timp, creșterea economică – în sensul creșterii veniturilor – are ca efect general creșterea veniturilor pentru toți membrii societății, inclusiv pentru cei săraci [109].

La fel, reducerea inegalităților este determinată și de faptul că creșterea economică generează oportunități de locuri de muncă și, prin urmare, o cerere mai puternică de forță de muncă, creând noi posibilități de obținere a veniturilor de către persoanele cu venituri mici.

Odată cu creșterea economică, guvernele înregistrează o creștere a veniturilor bugetare, creând spațiul fiscal necesar pentru finanțarea obiectivelor de dezvoltare durabilă (educație, protecție socială, mediu etc).

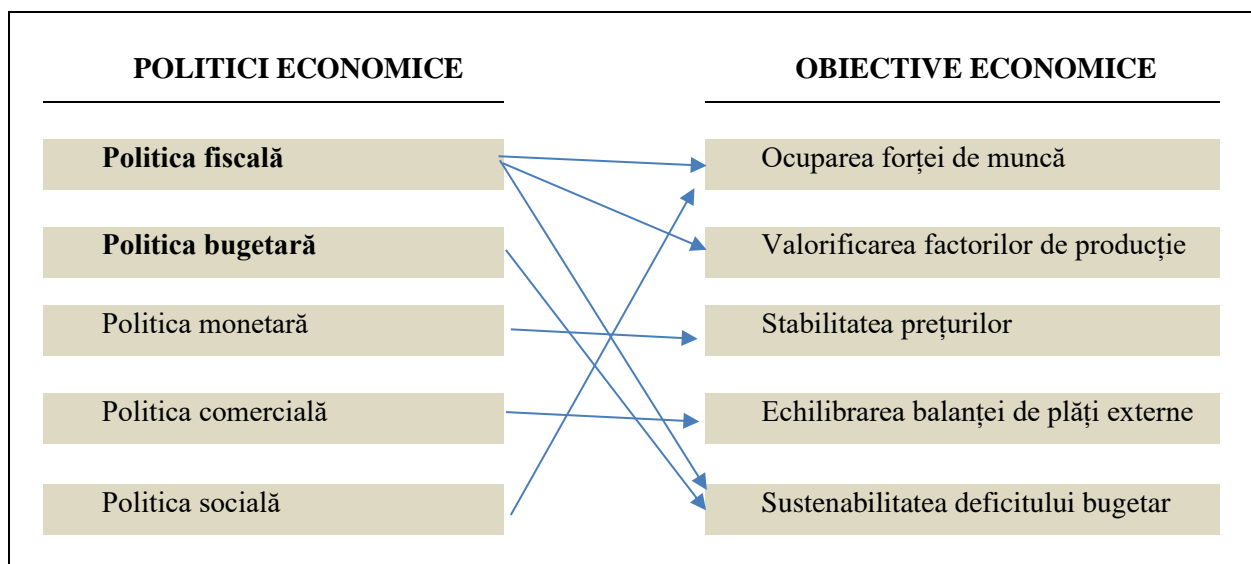
În Figura 1.1 sunt prezentate tipurile de politici economice și obiectivele acestora, atingerea cărora se transpune neapărat în creștere economică și, respectiv, în bunăstarea societății.

Politica fiscală, în special în combinație cu politica bugetară, are capacitatea de a influența cele mai importante obiective economice, și anume ocuparea forței de muncă, valorificarea factorilor de producție, sustenabilitatea deficitului bugetar. Primele două sunt elementele principale ale creșterii economice, iar cel de-al treilea vizează consolidarea veniturilor bugetare.

Obiectivele economice menționate pot fi atinse prin intermediul celor 3 funcții ale politicii fiscale:

- (i) acumularea resurselor financiare bugetare pentru finanțarea cheltuielilor publice;

- (ii) redistribuirea echitabilă a veniturii național;
- (iii) influențarea proceselor economice, obiectivul principal fiind stimularea creșterii economice.

Figura 1.1. Politicile economice și obiectivele acestora

Sursa: Elaborată de autor

Dacă în cazul primelor două funcții există certitudine privind modul de transmisie a politicilor fiscale asupra acumulărilor bugetare și privind impactul acestora asupra redistribuirii veniturii național, în cazul celei de-a treia funcții studiile empirice demonstrează diverse rezultate privind efectele politicilor fiscale asupra creșterii economice [102, p.69].

De-a lungul istoriei au fost realizate diverse studii economice empirice care au avut drept obiect de cercetare existența sau inexistența unei legături cauzale dintre politica fiscală și creșterea economică. Teoria neoclasică (exogenă), de exemplu, prevede că schimbările în politica fiscală nu au un efect asupra creșterii economice pe termen lung, ci doar pe termen scurt [118, p.72]. Astfel, o modificare în nivelul de impozitare va determina o creștere sau o diminuare a activității economice pe termen scurt, dar pe termen lung nivelul creșterii economice va fi același ca și în cazul în care nu s-ar fi operat modificări în nivelul de impozitare.

Pe de altă parte, teoriile endogene prevăd că o modificare a politicii fiscale atrage după sine și o modificare în rata de creștere economică [111, p.83].

Existența acestor puncte de vedere diferite se explică prin următoarele:

1. *perioade diferite* – studiile empirice ale cercetătorilor neoclasiци au fost realizate în perioade mai îndepărtate, în care evoluțiile economice erau influențate în mare parte de alți parametri decât cei fiscali sau chiar economici;

2. *sisteme economice diferite* – rezultatele studiilor sunt determinate și de situația

economică, și de specificul țărilor analizate. Sunt țări în care factorul uman și/sau capital are un impact major asupra creșterii economice, pe când altele se bazează în special pe resursele naturale;

3. *instrumente de analiză utilizate/tipurile variabililor utilizate* – odată cu progresul științific, cercetările efectuate se caracterizează printr-un grad sporit de precizie, fiind posibilă delimitarea factorilor de influență a creșterii economice [99, p.117-126].

Prin prisma parametrilor unui sistem fiscal, influența creșterii economice poate avea loc prin intermediul următoarelor componente ale politicii fiscale:

- *nivelul de impozitare;*
- *structura sistemului de impozitare;*
- *complexitatea/simplitatea sistemului de impozitare.*

Utilizarea primei componente, și anume reducerea ratelor de impozitare sau introducerea diferitor tipuri de facilități fiscale, este cea mai simplă și mai des întâlnită, dar nu și cea mai potrivită. În primul rând, acest tip de intervenție are un efect direct asupra veniturilor bugetare, ceea ce presupune că diminuarea nivelului de impozitare poate avea loc concomitent cu reducerea cheltuielilor publice, inclusiv al celor investiționale. Aceasta înseamnă că pe de o parte se stimulează dezvoltarea mediului privat care se poate realiza doar prin investiții, iar pe de altă parte are loc reducerea investițiilor publice, determinând în ultimă instanță un efect nul al creșterii economice pe termen scurt și lung [102].

Astfel, recurgerea la prima componentă trebuie să se realizeze în urma unei analize complexe, atât din perspectiva creșterii resurselor financiare a companiilor prin reducerea nivelului de impozitare, cât și din cea a diminuării cheltuielilor bugetare, care la fel reprezintă o sursă de creștere a economiei.

În acest sens, în cazul în care resursele financiare suplimentare obținute de către mediul privat prin reducerea nivelului de impozitare sunt utilizate mai eficient decât în cazul în care acestea s-ar fi aflat la dispoziția statului, putem avea un efect pozitiv asupra creșterii economice pe termen lung, inclusiv cu beneficii asupra încasărilor fiscale.

Decizia de reducere a nivelului de impozitare trebuie să fie analizată din perspectiva comportamentului companiilor, și anume dacă această măsură va determina companiile să realizeze investiții private și să creeze locuri de muncă.

Pe de altă parte, teoria privind relația negativă dintre creșterea economică și nivelul de impozitare este combătută de datele actuale privind ponderea sumei încasărilor fiscale în PIB înregistrat în țările cu diferite grade de dezvoltare economică. Astfel, majoritatea țărilor înalt dezvoltate înregistrează un nivel ridicat de impozitare (anul 2022): Franța – 46,2%, Norvegia – 43,5%, Belgia – 43,3%, Austria – 43,2%, Finlanda – 43,1%, Italia – 42,7%, Suedia – 41,8%,

Germania – 40,8% etc. Pe de altă parte, există țări cu un nivel de impozitare destul de mic, dar cu un nivel de dezvoltare mai redus: România – 26,9%, Letonia – 30,3%, Bulgaria – 31,1% [32, Anexa 3], Moldova – 30.04% [29; 108, Anexa 1] etc.

Desigur, nivelul de dezvoltare economică este influențat de o serie de alți factori decât cei de natură fiscală, cum ar fi poziția geografică, resursele naturale, condițiile climatice etc., dar ideea principală care se impune în baza acestei constatări este că un nivel înalt de impozitare nu reprezintă o „frână” în creșterea economică a țării, iar un nivel redus al impozitării nu garantează asigurarea creșterii economice durabile [102].

A doua componentă, structura sistemului de impozitare, presupune analiza fiecărui tip de impozit din perspectiva modului în care acesta afectează comportamentul companiilor și al cetățenilor în deciziile de investiții, în realizarea economiilor etc. Indiferent dacă este vorba de un cetățean sau de o companie, modul în care acesta/aceasta va reacționa la modificările în sistemul de impozitare va influența în mare parte și succesele politicii fiscale în atingerea obiectivelor de creștere economică.

Ținând cont de faptul că în orice economie națională au loc modificări permanente ale ratelor de impozitare, care, conform teoriilor menționate mai sus, pot avea efecte diferite asupra creșterii economice, este imperios necesar de a distinge empiric măsurile de politică fiscală ce pot influența creșterea economică de cele care nu pot avea un asemenea efect.

Astfel, o politică fiscală bazată pe reducerea ratelor de impozitare care nu reușește să producă impulsul scontat asupra creșterii economice va avea ca finalitate reducerea încasărilor fiscale și, respectiv, contractarea cheltuielilor publice.

Analiza realizată de Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (2010) stabilește o intensitate a implicațiilor fiscale, pe tipuri de impozite, asupra creșterii economice. Astfel, aceasta prevede că impozitul pe venitul agenților economici are cel mai puternic efect asupra creșterii PIB pe cap de locuitor, urmat de impozitul pe venitul persoanelor fizice și impozitele pe consum [128].

În acest context, considerăm că structura sistemului de impozitare reprezintă instrumentul primordial care trebuie să fie utilizat de către factorii de decizie la elaborarea politicii fiscale orientate către susținerea creșterii economice.

Avantajul principal al acestui tip de intervenție este că obiectul de creștere economică poate fi realizat fără a afecta veniturile bugetare, întrucât micșorarea unui anumit tip de impozit cu efect mai puternic asupra comportamentului mediului de afaceri poate avea loc concomitent cu majorarea unui alt tip de impozit care este mult mai neutru, prin aceasta obținându-se un efect nul asupra veniturilor bugetare [99].

Astfel, este necesar să facem distincție între impozite distorsionante, care afectează creșterea economică, și cele nondistorsionante, ce se caracterizează printr-un impact neutru. Principala concluzie ce se conturează în baza cercetărilor este că ritmul de creștere economică este influențat în mare parte de modificările realizate în sistemul impozitelor distorsionante, și nu în al celor nondistorsionante [102]. Cercetătorii Richard Kneller, Michael F. Bleaney și Norman Gemmell constată că din impozitele distorsionante fac parte impozitele pe venit și pe proprietate, iar din categoria celor nondistorsionante – impozitele pe consum [56, p.183].

Cercetările efectuate de CyrilleSchwellnus și Jens Matthias Arnold demonstrează de asemenea o relație negativă între impozitul pe profit și creșterea economică [112].

În cazul în care se dorește reducerea deficitului bugetar și/sau creșterea veniturilor bugetare pentru finanțarea cheltuielilor publice, inclusiv a celor investiționale, studiile empirice, precum și simulările realizate pe baza modelelor econometrice confirmă faptul că cea mai eficientă cale este recurgerea la impozitele pe consum (impozitele indirecte) și pe bunurile imobiliare, întrucât acestea din urmă par a fi cel mai puțin în detrimentul creșterii economice. În acest sens pot fi întreprinse două acțiuni, și anume extinderea bazei de impozitare asupra unor operațiuni care au fost anterior scutite și/sau creșterea ratei de impozitare.

Un aspect important în procesul de determinare a structurii optime a sistemului de impozitare îl reprezintă caracteristica impozitelor și modalitatea de impact al acestora asupra diferitor variabile micro și macroeconomice.

Conform rezultatelor analizelor efectuate de către Santiago Acosta-Ormaechea și Jiae Yoo (2012), s-a constatat că modificarea structurii de impozitare, prin trecerea de la impozitarea consumului și a proprietății către impozitele pe venit, se asociază într-un mod negativ cu creșterea economică pe termen lung. La fel, cotele mai mari ale contribuțiilor de asigurări sociale și medicale și ale impozitului pe venitul persoanelor fizice afectează negativ creșterea economică într-o proporție mai mare decât eventuale majorări ale cotelor la impozitul pe profit. Totodată, trecerea de la impozitul pe venit la impozitele pe proprietate are o influență pozitivă mai puternică asupra creșterii economice în comparație cu trecerea la impozitele pe consum [4].

Analizând situația din 21 de țări membre OECD, Jens Matthias Arnold sugerează, în lucrarea sa, că impozitele pe venit sunt asociate cu o creștere economică mai redusă în comparație cu impozitele pe consum și pe proprietate. La fel, autorul constată că impozitele pe proprietate, în special impozitele recurente pe proprietăți imobile, par a fi cele mai favorabile creșterii economice, urmate imediat de taxele pe consum. Impozitele pe venitul personal par a fi semnificativ mai mici, iar impozitele pe venitul corporativ au cele mai multe efecte negative asupra PIB-ului pe cap de

locuitor. Există de asemenea dovezi ale unei relații negative între progresivitatea impozitelor pe venitul personal și creșterea economică[9].

O opțiune a politicii fiscale ce merită a fi analizată din perspectiva stimulării creșterii economice, utilizând instrumentul politicii fiscale, vizează trecerea de la impozitele directe la cele indirecte. Pe de o parte, reducerea impozitelor directe ar asigura stimularea investițiilor și reducerea costului forței de muncă sau creșterea productivității muncii, iar majorarea sau consolidarea impozitelor indirecte ar asigura compensarea pierderilor bugetare, fără afectarea în acest sens a cheltuielilor bugetare. Limitele acestei reforme sunt determinate de caracteristica impozitelor directe și indirecte. Astfel, o creștere semnificativă a impozitelor indirecte va afecta negativ persoanele cu venituri medii și mici, determinând, respectiv, o redistribuire ineficientă a venitului național. Or redistribuirea echitabilă a venitului național are loc prin intermediul impozitelor directe la aplicarea cărora se ține cont de capacitatea de plată a persoanelor.

În asemenea circumstanțe, la promovarea unei decizii de trecere de la impozitele directe la cele indirecte trebuie să se țină cont de nivelul de disproporție în distribuirea veniturilor, respectiv de nivelul de inegalitate din perspectiva veniturilor populației – cu cât acesta înregistrează mărimi mai mari, cu atât marja de intervenție este mai limitată. În acest caz, la prima etapă, trecerea presiunii fiscale pe impozitele indirecte trebuie să se realizeze prin identificarea și analiza facilităților fiscale aferente acestora. Anularea facilităților fiscale este mai oportună decât majorarea ratelor generale de impozitare, cea din urma având un impact asupra unui procent mai mare al populației.

Totuși, având în vedere că o mare parte din venitul național, ca măsură a bogăției unei națiuni, se realizează prin intermediul bugetului statului, iar impozitele dețin de departe ponderea hotărâtoare în totalul resurselor financiare bugetare, activizarea impozitelor ca un instrument financiar aflat la dispoziția statului trebuie să fie o preocupare majoră și permanentă a politicilor economice.

Literatura de specialitate identifică corelațiile și dependențele dintre nivelul general de taxare și nivelul veniturilor pe cap de locuitor, gradul de deschidere a economiei etc., dar aceste corelații oferă o posibilitate redusă de utilizare pentru alte țări, întrucât descriu ce măsuri au întreprins țările, și nu ceea ce trebuie să facă o țară în particular [114, p.33]. În acest context, orice experiență internațională în domeniul impozitării, dar și în alte domenii, preluată și implementată în economia națională trebuie să fie precedată de o amplă analiză a impacturilor socioeconomice posibile, dat fiind faptul că fiecare țară își are specificul său aparte.

Luând în considerare incidența impozitelor în funcție de gruparea lor în directe și indirecte, considerăm că utilizarea politicii fiscale în vederea reglării proceselor economice trebuie să aibă

ca instrument principal impozitele directe, întrucât acestea, prin natura lor, au o incidență directă asupra veniturilor și averii contribuabililor.

Impozitele indirecte, în special accizele și TVA, îndeplinesc o multitudine de funcții în cadrul sistemului fiscal. Pe lângă rolul lor principal de a genera venituri pentru bugetul de stat, aceste impozite sunt utilizate și pentru a influența comportamentul economic, a proteja mediul și a promova anumite obiective de politică publică. Accizele, în particular, sunt un instrument eficient pentru a descuraja consumul de bunuri cu efecte negative asupra sănătății și mediului, cum ar fi produsele din tutun, alcoolul și combustibilii fosili. În același timp, TVA, deși este mai puțin selectivă decât accizele, poate fi utilizată pentru a stabili veniturile bugetare și pentru a finanța serviciile publice.

Reiterând, considerăm că un instrument eficient ce poate fi folosit pentru a regla procesele economice, în special stimularea anumitor activități, îl reprezintă impozitul pe venit. În acest sens, impozitul pe venitul persoanelor fizice influențează două elemente importante, și anume capacitatea de economisire și productivitatea muncii, iar impozitul pe veniturile agenților economici are capacitatea să modifice predispunerea pentru realizarea investițiilor.

Forța de muncă este mai productivă dacă este dublată de un stoc important de capital. La creșterea acestuia din urmă contribuie venitul care este economisit și investit. Astfel, prin influența pe care o exercită asupra venitului disponibil, impozitele au un important impact asupra creșterii economice în general. O creștere a fiscalității are drept consecință reducerea economisirii asupra capitalului privat destinat investiției, care va afecta consumul viitor.

Din această cauză, problema care se pune în legătură cu politica fiscală ce trebuie aplicată este una legată de alegerea între consumul prezent și consumul viitor. Programele de reformă trebuie concepute să promoveze alocarea eficientă a resurselor și creșterea economică. În cadrul acestor programe, măsurile tradiționale de stabilizare pe termen scurt sunt integrate cu măsuri de ajustare structurală, ce vizează stimularea ofertei [5, p.75].

Khaled Abdel-Kader și Ruud. de Mooij sugerează că țările în curs de dezvoltare ar trebui, în primul rând, să-și consolideze capacitatea administrativă. Cu toate acestea, ar putea, de asemenea, să își îmbunătățească și să simplifice politicile de TVA și accize, să își protejeze mai bine impozitele pe venit împotriva evaziunii și fraudelor fiscale, să reducă stimulentele fiscale discreționare, să își îmbunătățească regimurile fiscale pentru industriile extractive și să exploateze mai bine impozitele pe proprietate și poluare [3].

În multe cazuri, guvernele recurg la scutiri sau cote reduse ale impozitelor indirecte pentru a susține persoanele cu venituri mici, obiectivul principal fiind creșterea accesibilității la diferite categorii de bunuri (de exemplu, produse alimentare, energetice, servicii comunale etc.). Din

perspectiva eficienței finanțelor publice, o asemenea măsură este foarte costisitoare, întrucât este acordată întregii populații, inclusiv persoanelor cu venituri mari. Astfel, pentru a susține persoanele cu venituri mici, programele sociale ar asigura o țintire mai exactă a categoriilor care necesită suport din partea statului, un cost bugetar mai mic și, respectiv, o eficiență mai mare a finanțelor publice.

A treia componentă a politicii fiscale, care influențează creșterea economică este gradul de complexitate, instabilitate și incertitudine specifice sistemului de impozitare. Problema constă în faptul că, deși componenta respectivă poate fi comparată de la o țară la alta în baza a varii indicatori (de exemplu, timpul de calculare, declarare și achitare a impozitelor de către companii), cuantificarea corelației dintre aceasta și creșterea economică este, practic, imposibilă.

O sursă de cheltuieli excedentare care nu trebuie să fie neglijată este cea care rezidă în costurile de gestiune sau de administrare a impozitelor. Complexitatea anumitor impozite tinde să crească, și nu numai costurile administrative ale stabilimentului, de încasare, de control, dar și costurile suportate de contribuabili pentru calculul și declararea impozitului lor. Cu toate acestea, simplificarea impozitului poate să meargă împotriva obiectivului de echitate. Impozitul individual (la nivel de contribuabil) este cel mai ușor de administrat. Neutralitatea și simplitatea lui nu sunt suficiente pentru a face un impozit practicabil. Neutralitatea impozitului nu este întotdeauna o condiție de eficacitate, în anumite cazuri această cerință fiind îndeplinită prin nerespectarea criteriului de neutralitate [19, p.31].

Cert este faptul că prezența unui sistem fiscal dificil și incert tinde să crească nu numai costurile administrative ale organelor fiscale, dar și costurile suportate de întreprinderi, în special de cele mici, pentru calculul și declararea impozitelor.

Instabilitatea și incertitudinea politicii fiscale reprezintă un alt cost, care este mai puțin vizibil și mai greu cuantificabil, dar care face dificilă sarcina antreprenorilor de a dezvolta planuri pe termen lung, reducând nu doar randamentul firmelor existente, ci și interesul potențialilor investitori străini și naționali [19, p.19].

Costurile de asigurare a conformității sunt, de obicei, mult mai mari în cazul companiilor mici decât în cazul celor mari. În plus, multiplele modificări ale legislației fiscale determină o complexitate generală sporită a sistemului fiscal național, ceea ce creează nu doar lacune, favorabile pentru comiterea de abuzuri fiscale, ci și incertitudine pentru companiile oneste.

Astfel, dacă deciziile privind majorarea sau micșorarea, introducerea sau anularea unor tipuri de impozite sunt luate periodic, în funcție de fazele ciclului economic, cerințele privind simplitatea, stabilitatea și previzibilitatea trebuie asigurate într-un mod permanent. În acest sens, statul este obligat să asigure cetățenilor și companiilor un mediu cât mai simplu și cert în partea ce

ține de mecanismul de declarare și achitare a impozitelor.

În Tabelul 1.2 sunt prezentate formele în care se manifestă politica fiscală, fiecare având avantaje și dezavantaje. Alegerea instrumentelor și a momentului potrivit pentru implementarea lor trebuie să se bazeze pe o analiză atentă a situației economice și a obiectivelor pe termen lung.

Acest tabel oferă o imagine de ansamblu a principalelor tipuri de politici fiscale și a impactului lor asupra economiei.

Tabelul 1.2. Tipologia politicilor fiscale și impactul asupra creșterii economice

Tipul politicii fiscale	Instrumente permanente	Instrumente ale politicii fiscale pe termen scurt (TS)	Instrumente ale politicii fiscale pe termen lung (TL)	Impactul așteptat	Riscuri
Expansionistă	Asigurarea simplității, stabilității și previzibilității	1. Reducerea cotelor de impozitare 2. Introducerea facilităților fiscale 3. Se va opera cu impozite directe, și anume IVPF și IVPJ	1. Mobilizarea veniturilor publice pentru a crește cheltuielile publice cu efecte asupra creșterii economice (investiții publice) 2. Utilizarea impozitelor indirecte (TVA și accize, preferabil reducerea facilităților) 3. Schimbarea structurii de impozitare	(TS) Resurse financiare suplimentare acordate mediului privat Schimbarea comportamentului în vederea unei predispoziții sporite de a investi (TL) Contribuția sporită a sectorului public la creșterea economică Creșterea competitivității datorită unei infrastructuri mai dezvoltate	(TS) Posibila creștere a deficitului bugetar. (TL) Creșterea inflației.
Restrictivă		Reducerea cheltuielilor guvernamentale administrative	Creșterea moderată a impozitării directe și indirecte	Încetinirea creșterii economice pe termen scurt Reducerea deficitului bugetar Crearea unui spațiu fiscal mai mare pe termen lung	Intrarea în recesiune și eforturi sporite de a relansa creșterea economică
Automată		Veniturile fiscale prezintă o volatilitate naturală, crescând în perioade de expansiune economică și scăzând în timpul recesiunilor. Această elasticitate a veniturilor fiscale se datorează, în principal, legăturii strânse dintre activitatea economică și baza impozabilă. Astfel, în perioade de creștere încasările la buget se majorează semnificativ, în timp ce în timpul recesiunilor încasările scad considerabil, amplificând efectele ciclului economic asupra finanțelor publice. Este necesară identificarea surselor de finanțare a deficitului bugetar.			

Sursa: Elaborat de autor

Un factor esențial ce necesită a fi luat în considerare la elaborarea politicii fiscale, în special a unei politici ce vizează majorarea nivelului presiunii fiscale, îl reprezintă comportamentul

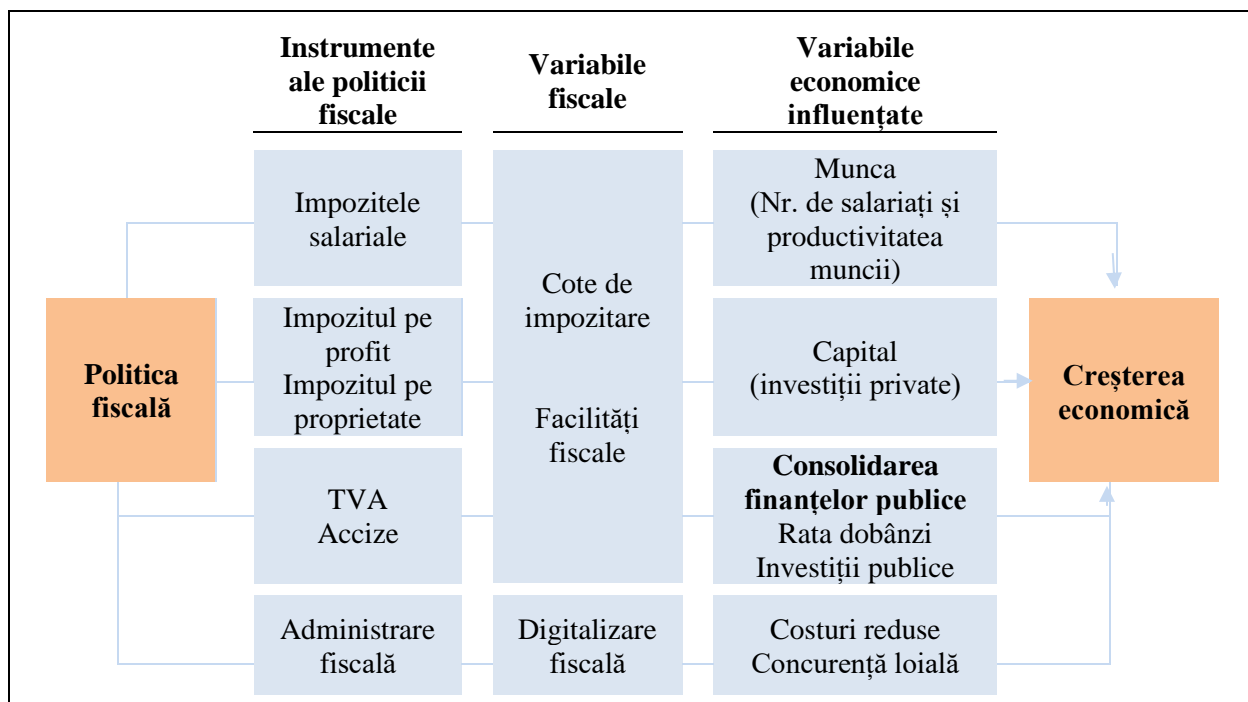
contribuabililor.

Astfel, contribuabilii pot reduce impactul sistemului fiscal prin angajarea în trei tipuri de activități, toate dintre acestea implicând un efect de substituție:

1. Trecerea la alte tipuri de activități. Majorarea presiunii fiscale determină scumpirea bazei de impozitare, astfel că o modalitate de a evita impactul acesteia este de a devia la alte tipuri de mărfuri neimpozitate. Importanța acestui factor depinde de gradul de substituție și/sau complementaritate a mărfurile ce sunt impozitate și a celor neimpozitate.

2. Contribuabilul poate încerca să evite impozitarea prin investirea timpului și a resurselor necesare pentru găsirea modalităților legale de a nu plăti impozitul. Această activitate este menționată, de obicei, ca evitarea impozitelor și este considerată o componentă a costurilor de conformare. Cu toate acestea, trebuie să se facă diferența între două tipuri de costuri de conformare – cele care sunt impuse contribuabilului de către administratorul fiscal și cele pe care contribuabilul le suportă în mod voluntar, cu scopul de a reduce impozitul plătit.

3. Contribuabilul se poate eschiva de la obligațiile fiscale în mod ilegal. Prin impunerea unui impozit cu oportunități de evaziune, costul de conformare fiscală este ridicat. Efectul de substituție, care este cauza evaziunii, constă în schimbarea prețului relativ de onestitate și creșterea randamentului de risc prin evaziune fiscală [55, p.6-7]. Riscul contribuabilului în alegerea evaziunii fiscale nelegale se justifică prin eschivarea de la plata unei obligații fiscale majore.

Figura 1.2. Canalele de transmisie a politicii fiscale asupra creșterii economice

Sursa: Elaborată de autor.

Schema prezentată în Figura 1.2. oferă o imagine de sinteză a studiilor teoretice și empirice analizate mai sus privind modalitatea prin care politica fiscală are capacitatea să influențeze variabile economice cheie, precum munca și capitalul, și, în final, creșterea economică.

Politica fiscală are capacitatea să influențeze direct munca și capitalul. Atunci când ne referim la impactul asupra muncii, prin intermediul impozitelor salariale poate fi influențată mărimea salariului net, respectiv a venitului disponibil al salariaților, cu incidență asupra numărului salariaților și productivității muncii. La fel, cotele de impozitare a salariilor are impact asupra costului forței de muncă, care la rândul său influențează competitivitatea produselor pe piața locală și internațională.

Impozitele pe profit și pe proprietate au un impact direct asupra deciziilor de investiții ale companiilor. Reducerea acestor impozite sau acordarea de facilități fiscale poate stimula investițiile private, contribuind la creșterea stocului de capital și la sporirea productivității.

Impozitele indirecte, precum TVA și accizele, nu au un efect direct asupra creșterii economice, dar prin intermediul consolidării finanțelor publice, acestea ar putea determina creșterea investițiilor publice, programelor de suport economic, și reducerea ratei dobânzilor pe piața de capital.

De asemenea o administrarea fiscală eficientă are capacitatea pe de o parte să reducă costurile privind calcularea, raportarea și achitarea impozitelor, iar pe de altă parte prin creșterea gradului de conformare fiscală să asigure o concurență loială. Concurența loială reprezintă elementul principal ce asigură premisele necesare pentru creșterea economică.

Astfel, politica fiscală, având în componența sa instrumentele necesare de influențare a proceselor economice, capătă o semnificație din ce în ce mai mare în complexul de politici economice pe care statul le poate utiliza pentru a asigura o creștere economică durabilă.

Generalizând, conchidem că o politică fiscală ce are la bază un sistem simplu de impozitare și un spectru de facilități fiscale robust și bine ținut are capacitatea să asigure o contribuție maximă la creșterea economică.

1.3. Argumente conceptuale și empirice privind facilitățile fiscale ca instrument al politicii fiscale în vederea stimulării creșterii economice

Politica bugetar-fiscală reprezintă principalul și singurul instrument prin care statele își finanțează obiectivele de dezvoltare durabilă la nivel de țară. Unul dintre obiectivele prezente în toate strategiile, în special ale țărilor în curs de dezvoltare, este creșterea economică, ce se poate realiza prin diverse modalități și pârgii.

Așa cum a fost menționat în capitolul precedent din perspectiva politicii bugetar-fiscale,

creșterea economică poate fi asigurată pe două dimensiuni:

- 1) la etapa de colectare a impozitelor și taxelor;
- 2) la etapa de valorificare a resurselor acumulate prin impozite și taxe.

De asemenea, prin intermediul politicii fiscale, și anume prin modul în care se percep impozitele, prin schimbările în structura și nivelul impozitelor, se poate influența comportamentul cetățenilor și al companiilor în ceea ce privește productivitatea muncii (impozitele salariale), consumul (impozitele indirecte) și investițiile în factorii de producție (impozitul pe profit), precum și redistribuirea venitului național.

La etapa de colectare a impozitelor și taxelor, prin modificarea nivelului sau structurii acestora, inclusiv acordarea scutiilor, amânărilor sau reeșalonărilor, poate fi schimbat comportamentul cetățenilor sau al companiilor astfel încât să fie predispuși spre realizarea investițiilor sau creșterea din contul resurselor bugetare a resurselor financiare aflate la dispoziția lor.

Pe de altă parte, prin intermediul politicii bugetare, și anume prin alocarea resurselor financiare acumulate, statul poate contribui direct la creșterea economică prin intermediul investițiilor private și al programelor economice (subvenționare).

Capacitatea politicii bugetare de a contribui prin programe și investiții publice la creșterea economică depinde de nivelul de consolidare a finanțelor publice.

În aceste circumstanțe, facilitățile fiscale pot contribui, pe de o parte, la stimularea economică, iar pe de altă parte reduc din capacitatea de intervenție a statului în realizarea obiectivelor economice. Din aceste considerente, pentru a spori eficiența politicii bugetar-fiscale este necesar ca sistemul de facilități fiscale să fie unul robust, bazat pe analiza cost-beneficiu, iar intervențiile trebuie să se realizeze prin intermediul programelor economice.

Cu toate acestea, în ultima perioadă, sistemele fiscale naționale tot mai des sunt utilizate nu doar pentru mobilizarea resurselor bugetare, ci și pentru a influența procesele economico-sociale. De cele mai multe ori, acestea se referă la:

- stimularea creșterii economice în general sau doar a anumitor sectoare (schimbarea comportamentului investițional);
- susținerea persoanelor mai vulnerabile (accesibilitate la anumite categorii de produse, creșterea veniturilor disponibile) [91, p.132].

Pe plan internațional și regional există o concurență acerbă între guverne pentru atragerea, prin diverse instrumente de natură fiscal-bugetară, a companiilor care să investească în economiile lor naționale. La modul general, acest instrument poate lua două forme :

- 1) cheltuieli bugetare (de exemplu, coparticiparea la investițiile private prin subvenționarea unei părți din costul acesteia, subvenționarea unei părți din forța de muncă etc);
- 2) acordarea facilităților fiscale, respectiv renunțarea la o parte din veniturile bugetare.

Conform studiilor și cercetărilor efectuate, impozitele directe, în special impozitul pe profit, sunt cele mai indicate și eficiente instrumente de atingere a obiectivului de creștere economică, iar impozitele indirecte sunt cele mai potrivite pentru consolidarea finanțelor publice. IVPF poate fi utilizat atât în atingerea primului obiectiv (stimularea economiilor și a investițiilor), cât și a celui de al doilea (creșterea veniturilor disponibile pentru categoriile de persoane vulnerabile: sistemul progresiv, scutirile personale etc.) [91, p.134].

Conform art. 6 alin. (9) lit. g) din CF, facilitățile fiscale reprezintă elemente de care se ține seama la estimarea obiectului impozabil, la determinarea cuantumului impozitului sau al taxei, precum și la încasarea acestuia sub formă de:

- scutire parțială sau totală de impozit sau taxă;
- scutire parțială sau totală de plata impozitelor sau taxelor;
- cote reduse ale impozitelor sau taxelor;
- reducerea obiectului impozabil;
- amânări ale termenului de achitare a impozitelor sau taxelor;
- eșalonări ale obligației fiscale.

Scutirile specificate la art. 33, 34 și 35 din CF (scutirile personale), cota redusă a TVA și scutirea de TVA cu drept de deducere nu se consideră facilități fiscale [27].

Aprecierea unei măsuri fiscale ca fiind o facilitate fiscală este precedată de o determinare a sistemului standard de impozitare. În acest sens, unele scutiri, prin natura lor, se încadrează în regimul general de impozitare. Acesta este și cazul excepției prevăzute în CF, și anume:

- *scutirile personale* – acestea se încadrează în regimul general de impozitare, având în vedere că se aplică uniform pentru toți cetățenii și, totodată, conferă sistemului unic de impozitare de 12% un anumit grad de impozitare progresivă;

- *scutirea de TVA cu drept de deducere* – normele CF exclud de sub incidența noțiunii de facilități fiscale toate categoriile de scutiri de TVA cu drept de deducere, cum ar fi exporturile, livrările de energie electrică și termică, de apă etc. (art. 104 din CF).

Facilitățile fiscale reprezintă, în esență, o deviere de la regimul standard de impozitare, sub diverse forme, prin care se urmărește o impozitare diferită, preferențială a unor anumite sectoare, activități, regiuni și care, de regulă, are ca rezultat o rată de venituri bugetare (fapt pentru care, în literatura de specialitate, acestea sunt denumite „cheltuieli fiscale”) [91, p.136].

Regimul standard de impozitare din Republica Moldova prevede impozitarea obiectului

impunerii, care în cazul TVA reprezintă livrarea de mărfuri și servicii pe teritoriul țării, la cota standard de impozitare, și anume la cota de 20%. Respectiv, orice deviere de la acest regim de impozitare (cote reduse, scutiri) reprezintă facilități fiscale.

Analizând esența sistemului TVA, și anume impozitarea livrărilor de mărfuri și servicii care au loc pe teritoriul țării, nu și în afara țării (regimul standard de impozitare), considerăm că excepția de necalificare drept facilitate fiscală urmează să se aplice doar în cazul exporturilor, celelalte urmând a fi considerate facilități fiscale.

Aceeași abordare urmează a fi aplicată și în cazul cotelor reduse ale TVA. Având în vedere consumul produselor respective pe teritoriul țării la o cotă ce diferă de cota standard a TVA (20%), acestea urmează a fi calificate drept facilități fiscale.

Economiștii Sebastian Beer, Dora Benedek, Brian Erard și Jan Loerick identifică trei abordări ale definiției regimului standard de impozitare. Astfel, *abordarea conceptuală* se bazează pe un sistem standard de impozitare formulat clar, bazat pe concepte teoretice de politică fiscală. *Abordarea dreptului fiscal de referință* este mai practică și ia ca punct de plecare o discuție asupra dispozițiilor fiscale existente, în timp ce *abordarea echivalentă a cheltuielilor* definește criteriul de referință pe baza dispozițiilor care ar putea fi la fel de bine furnizate prin partea de cheltuieli [15].

Tabelul 1.3. Instrumente de evaluare a facilităților fiscale

Tipuri de impozite	Destinația facilităților fiscale	Unitatea de analiză	Subiecte de realizare a analizei	Modelul utilizat pentru estimare
TVA	1. Reducerea costurilor administrative și de conformitate 2. Realizarea obiectivelor de distribuție	1. Sectoare 2. Gospodării	1. Legături intersectoriale, impactul facilităților fiscale asupra prețurilor și distorsiunilor 2. Distribuția înainte și după aplicarea facilităților fiscale a impozitelor pe venituri	1. Modelul intrări-ieșiri sau resurse și utilizări (tabele statistice) 2. Micromodele cu utilizarea datelor din Cercetarea bugetelor gospodăriilor casnice
IVPF	1. Redistribuire 2. Stimularea anumitor activități	1. Gospodării casnice 2. Cetățeni	1. Distribuția veniturilor înainte și post-facilitate fiscală a impozitului pe venituri 2. Rezultatele comportamentale ale contribuabililor, adoptarea, țintirea TE	1. Micromodele cu utilizarea datelor din ancheta gospodăriilor casnice sau seturi de date administrative sau obținute prin sondaj 2. Metode econometrice aplicate datelor administrative
IVPJ	Estimări sectoriale de PIB, informații despre investiții și finanțare specifice sectorului, date la nivel de companie	Companii specifice	Impactul facilităților fiscale asupra ratelor efective de impozitare marginale și medii, modificări ale nivelurilor și modelelor de investiții și de ocupare a forței de muncă și efectele de deplasare	Măsuri eficiente ale cotei de impozitare, micromodele, modelul echilibrului general și modele econometrice aplicate datelor administrative

Sursa: Beer S., Benedek D., Erard B., și Loerick J., *How to Evaluate Tax Expenditures*, Washington, DC : International Monetary Fund, 2022. ISBN/ISSN:9798400221507/2522-7912 [15]

După definirea regimului standard de impozitare și, ulterior, identificarea și inventarierea facilităților existente, urmează să fie efectuată o estimare a sumei veniturilor bugetare potențial ratate, ceea ce ar asigura o monitorizare a acestora, dar și un suport eficient în luarea deciziilor cu privire la optimizarea facilităților respective prin prisma analizei cost-beneficiu.

Instrumentele utilizate pentru estimarea veniturilor bugetare potențial ratate sunt diferite în funcție de tipul impozitului pentru care este prevăzută o facilitate fiscală. O inventariere empirică a tipurilor de instrumente ce pot fi utilizate de către autoritățile publice (în special, Ministerul Finanțelor) este redată în Tabelul 1.3.

Tabelul 1.4. Comparația dintre facilitățile fiscale și cheltuielile directe

<i>Parametri de comparație</i>	<i>Facilități fiscale</i>	<i>Cheltuieli directe/ Programe bugetare</i>
<i>Accesibilitate pentru beneficiari</i>	Simplu, din cauza naturii lor automate	Mai complex, necesită selecție
<i>Costuri administrative și de conformitate</i>	Costuri mari de administrare, dacă scutirile sunt monitorizate corespunzător	Costuri medii de administrare, datorită necesității unui sistem de selecție și alocare
<i>Posibile abuzuri</i>	Evaziune, evitare și manipulare	Arbitrar, ineficiența și capturarea organismului de alocare
<i>Flexibilitate</i>	Activități și monitorizări cu legi permanente, generând astfel stabilitate, dar și inerție	Activități și monitorizări cu bugete, evaluări și realocări regulate
<i>Transparență și responsabilitate</i>	Natura automată a facilităților fiscale nu are în vedere mecanisme de control sau responsabilitate	Cheltuielile directe trebuie să fie aprobat de către legislativ, la fel ca toate cheltuielile guvernamentale
<i>Controlul cheltuielilor</i>	Cheltuieli determinate ex-post; ratări bugetare incerte și nelimitate, ceea ce poate provoca dezechilibre fiscale	Cheltuieli programate și controlate, limitate de legea bugetară
<i>Echitate</i>	Doar potențialii contribuabili beneficiază de facilități fiscale, iar cei cu cel mai mare venit beneficiază adesea cel mai mult	Discreția poate oferi un acces mai echitabil, îmbunătățind țintirea beneficiarilor

Sursa: Villela, Lemgruber, and Jorratt (2011), Aprilie 2011, Fiscal Monitor, FMI [65]

Facilitățile fiscale sunt vulnerabile la *lobby* (dorință sau interes particular de a obține un avantaj de interes personal) și pot avea consecințe majore asupra corectitudinii, complexității, eficienței și eficacității. Grupurile de interese pot să își argumenteze mai ușor poziția în vederea

reducerii cotelor de impozitare decât în vederea sprijinului direct al acestora prin cheltuieli publice [134].

În acest sens, atunci când se recurge la instrumentele politicii bugetar-fiscale pentru atingerea anumitor obiective economico-sociale, acestea urmează a fi analizate din perspectiva caracteristicilor lor, dacă intervenția urmează să se realizeze prin intermediul facilităților fiscale sau prin intermediul cheltuielilor bugetare (de exemplu, politici publice sociale, economice etc.). Utilizarea eficientă a resurselor publice limitate necesită o gestionare atentă a oricărui tip de cheltuieli publice, atât a facilităților fiscale, cât și a cheltuielilor directe. În tabelul 1.4. sunt analizate caracteristicile principale ale celor două tipuri de instrumente.

Astfel, având în vedere că costul intervenției prin intermediul facilităților fiscale este unul mai mare decât în cazul intervenției prin intermediul programelor de cheltuieli bugetare, acestea din urmă având segmente-țintă bine definite, se consideră că țările slab dezvoltate și cele în curs de dezvoltare urmează să dezvolte strategii de optimizare a facilităților fiscale concomitent cu implementarea unor programe eficiente de cheltuieli bugetare [91, p.137].

Spre exemplu, recurgerea la o reducere a cotei TVA în vederea susținerii unor categorii de contribuabili este o măsură de care se presupune că vor beneficia toate persoanele fizice, inclusiv cele cu venituri mari, pe când programele de cheltuieli publice vor ținti persoanele vulnerabile.

Cu toate acestea, în cazul în care capacitățile de administrare a programelor de cheltuieli publice sunt reduse, se recomandă analiza oportunității de introducere a cotelor reduse ale TVA.

În ultima perioadă, în foarte multe țări, în special în cele ale UE, se pune un accent sporit pe estimarea și analiza facilităților fiscale. Astfel, economiștii Salvador Barrios, Francesco Figari, Luca Gandullia și Sara Riscado constată că impactul facilităților fiscale asupra veniturilor fiscale și asupra inegalităților de venit poate fi considerabil. Impactul redistributiv al eliminării facilităților fiscale poate merge în ambele direcții, fie pe latura progresivă, fie pe latura regresivă, în funcție de țară și de caracteristica facilităților fiscale. Acest rezultat subliniază importanța analizei facilităților fiscale din perspectiva specificului acestora, dar și a țării în care se aplică [12].

Pentru a asigura o aplicare și o evaluare uniformă la nivelul țărilor UE, art. 14 alin. (2) din Directiva 2011/85/UE a Consiliului din 8 noiembrie 2011 privind cerințele referitoare la cadrele bugetare ale statelor membre prevede că statele membre publică informații detaliate referitoare la impactul cheltuielilor fiscale asupra veniturilor [38].

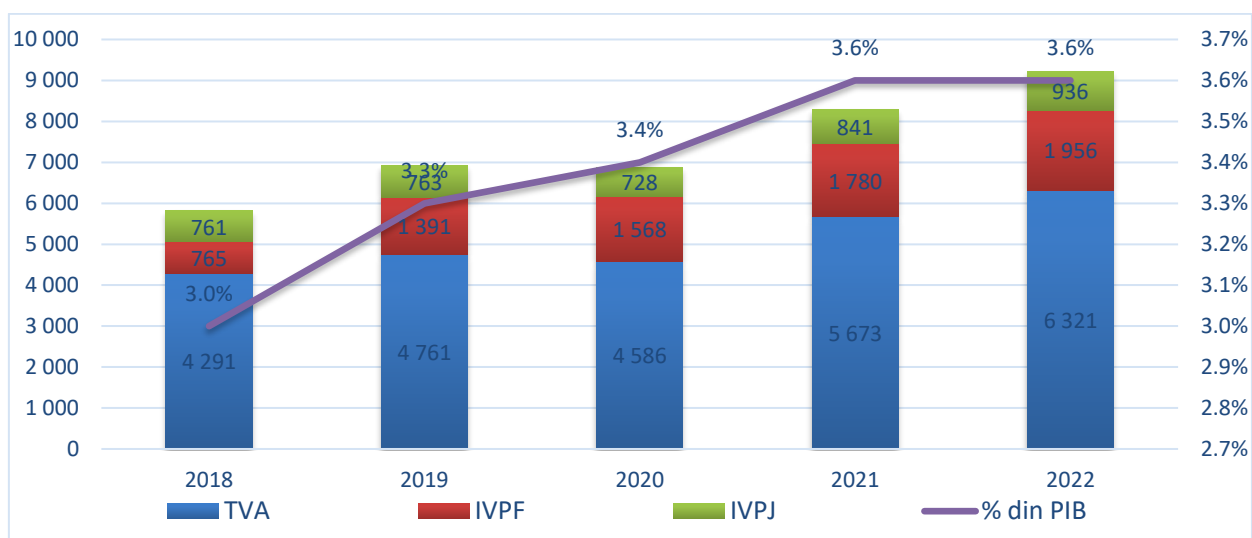
În Republica Moldova, o primă evaluare a sistemului de facilități fiscale a fost efectuată în anul 2022, de către MF cu suportul FMI, acoperind facilitățile fiscale aferente IVPF, IVPJ și TVA.

Astfel, conform Raportului de evaluare a facilităților fiscale, realizat de către Ministerul Finanțelor cu suportul FMI, suma facilităților fiscale pe cele 3 tipuri de impozite a crescut în

perioada 2018–2022 de la 5 816,5 mil. lei la 9 212,9 mil. lei, iar raportat la PIB – de la 3,0% până la 3,6% [126]. Ponderea cea mai mare o reprezintă valoarea facilităților fiscale aferente TVA, care în anul 2022 a constituit 6 321 mil. lei sau 68,6% din totalul facilităților (Figura 1.3).

Conform raportului menționat, au fost identificate 83 de facilități fiscale și au fost estimate veniturile ratate pentru 48 dintre acestea. Cele mai mari facilități fiscale au constituit mai mult de 66% din totalul pentru anul 2021. Acestea includ:

- scutirea de IVPF a plăților sociale de stat și a subvențiilor de stat;
- cota redusă de 8% a TVA pentru produsele agricole;
- scutirea de TVA cu drept de deducere a energiei electrice pentru cetățenii RM;
- scutirea de TVA a prestărilor de servicii educaționale;
- scutirea de TVA a prestărilor de servicii medicale și a bunurilor asociate;
- scutirea de impozit pe venitul persoanelor juridice obținut din granturi internaționale pentru cercetare și dezvoltare, din fondurile speciale și din granturile aprobate de Guvernul Republicii Moldova a IVPJ.

Figura 1.3. Valoarea facilităților fiscale în anii 2018–2022, mil. lei

Sursa: Elaborată de autor în baza Raportului de evaluare a facilităților fiscale realizat de către MF cu suportul FMI, mai 2022

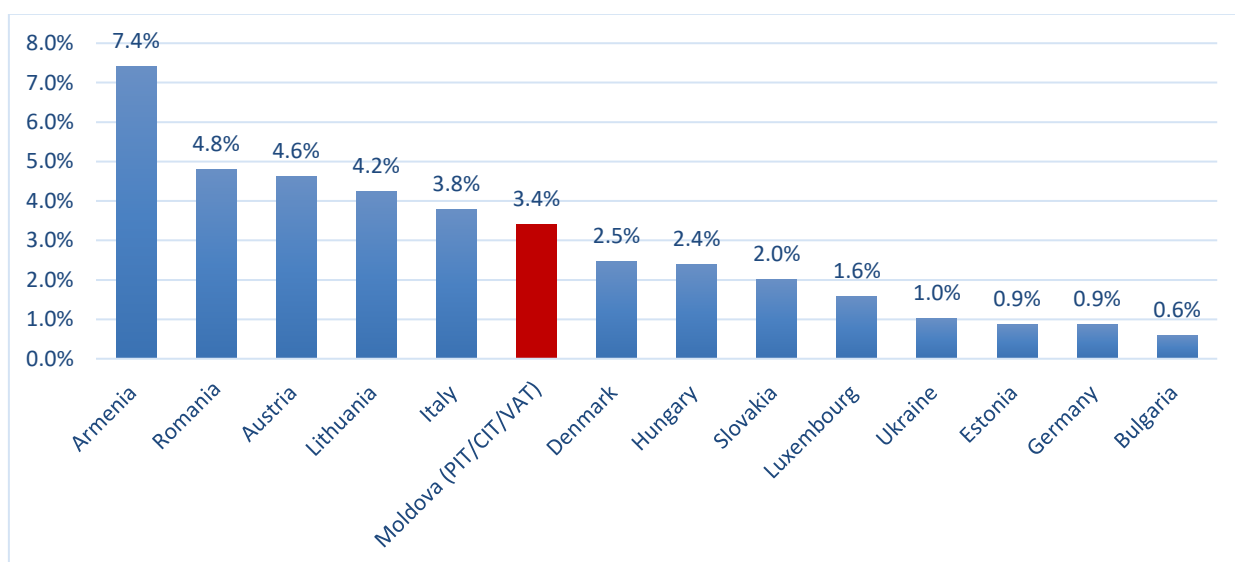
<https://mf.gov.md/ro/content/rapoarte-2> (accesat la 23.06.2023) [126]

Economistul Martin Grote menționează că pentru a proiecta un sistem de venituri care încurajează dezvoltarea economică și socială durabilă și care se bucură de un sprijin public larg este esențial ca propunerile de reformă fiscală să fie evaluate cu atenție, analizate cantitativ și dezbătute deschis. Acest lucru necesită ca factorii de decizie și toate părțile interesate să aibă acces la date și analize independente bazate pe dovezi, inclusiv cu privire la impactul reformelor fiscale

asupra veniturilor, distribuției veniturilor și performanței economice. Astfel, în lucrarea sa „How to establish a tax policy unit”, autorul menționează despre necesitatea creării unei unități/subdiviziuni de analiză a politicii fiscale, care să aibă următoarele funcții-cheie:

- 1) ghidarea proiectării fiscale generale și a consultărilor publice asociate;
- 2) efectuarea analizelor privind impactul fiscal și economic al măsurilor de politică fiscală, inclusiv al facilităților fiscale;
- 3) inițierea, participarea și supravegherea procesului de modificare a actelor normative fiscale;
- 4) contribuirea la obligațiile fiscale internaționale [50].

La nivel internațional se depun eforturi considerabile pentru a avea o bază de date comună cu privire la suma facilităților fiscale acordate de către state. Cu toate acestea, lipsa unei metodologii unice privind regimul standard de impozitare, existența sistemelor fiscale diferite nu asigură pe deplin o comparabilitate fiabilă a datelor. De exemplu, o cotă redusă a TVA pentru alimente și alte bunuri de bază nu este considerată o facilitate fiscală în Germania, dar în alte țări este. Un alt exemplu sunt taxele pe carbon – unele țări acordă rate mai mici sau chiar scutiri de taxe pe carbon sectoarelor economiei consumatoare de energie. Cu alte cuvinte, acele sectoare beneficiază de scutiri de taxe, iar alte țări nu percep deloc taxe pe carbon, ceea ce echivalează, în esență, cu o facilitate fiscală de 100%, dar care nu apare în niciun raport [17].

Figura 1.4. Ratări de venituri fiscale (% din PIB), 2020

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor globale privind cheltuielile fiscale <https://gted.net/data-download/> (accesat la 26.05.2023) [17]

Astfel, în baza informațiilor din Baza de date globale privind cheltuielile fiscale pe o categorie de țări, se constată o dispersie mare a mărimii facilităților fiscale în PIB, care ar putea fi

determinată de factorii menționați mai sus (Figura 1.4.). În acest sens, se consideră că, la această etapă, concluziile și recomandările la nivel de stat urmează să se efectueze în baza evoluției facilităților fiscale la nivel național, pe o anumită perioadă de timp.

Calitatea și spectrul facilităților fiscale existente într-o economie națională determină în mare măsură eficiența politicii bugetar-fiscale în rolul său de a contribui la creșterea economică. Astfel, în lipsa unor analize ex-ante la momentul introducerii și ex-post în perioada aplicării acestora, care să demonstreze atingerea obiectivului pentru care au fost introduse, facilitățile fiscale vor avea ca finalitate erodarea bazei de venituri și reducerea capacității statului de a interveni direct, prin intermediul cheltuielilor publice, în creșterea economică.

Astfel, pentru a asigura o maximă eficiență, statele trebuie să implementeze un sistem de raportare a facilităților fiscale care să includă următoarele compartimente:

1. Definirea sistemului de impozitare de referință – care reprezintă sistemul general de impozitare;
2. Devierile de la sistemul de referință – care reprezintă în sine facilitățile fiscale;
3. Estimarea costului facilităților fiscale – potențiale venituri ratate;
4. Analiza cost-beneficiu a facilităților fiscale și monitorizarea atingerii scopului pentru care au fost introduse.

Rezumatul raportului, în special compartimentul dedicat veniturilor ratate, trebuie să fie parte a notei informative la bugetul de stat, ceea ce va asigura o informare a societății cu privire la efortul statului în susținerea unor activități economice sau unor categorii de persoane.

Realizarea raportului va contribui la eficientizarea facilităților fiscale, astfel încât obiectivul de creștere economică să fie asigurat cu minimum de ratări de venituri bugetare. O asemenea realizare ar demonstra că politica bugetar-fiscală contribuie prin ambele sale dimensiuni (colectarea impozitelor și efectuarea cheltuielilor) la creșterea economică.

1.4. Concluzii la Capitolul 1

Capitolul 1 cuprinde prezentarea fundamentelor teoretico-empirice privind politica fiscală din perspectiva contribuției acesteia la consolidarea finanțelor publice și creșterea economică. Cercetarea acestora a permis formularea următoarelor concluzii:

1. Analiza teoretică și empirică demonstrează capacitatea politicii fiscale de a contribui la consolidarea finanțelor publice, cu efecte asupra creșterii economice pe două dimensiuni:

- generarea veniturilor fiscale pentru asigurarea sustenabilității finanțelor publice. Studiile teoretice și empirice prezentate în teză recomandă utilizarea/aplicarea impozitelor indirecte pentru acest obiectiv;

- generarea veniturilor fiscale pentru asigurarea consolidării finanțelor publice, respectiv pentru creșterea resurselor bugetare alocate programelor destinate creșterii economice (cheltuieli capitale, subvenții etc).

2. Politicile fiscale pot influența comportamentul cetățenilor și al companiilor în vederea creșterii predispuerii acestora de a investi și, respectiv, de a contribui la creșterea economică. Instrumentele politicii fiscale ce au capacitatea de a contribui la consolidarea finanțelor publice și creșterea economică sunt:

- nivelul de impozitare;
- structura sistemului de impozitare;
- complexitatea/simplitatea sistemului de impozitare.

3. Recurgerea la primul dintre cele trei instrumente, nivelul de impozitare, este cea mai simplă și mai des utilizată, dar nu și cea mai potrivită cale. Acest tip de intervenție are un efect direct asupra veniturilor bugetare, în sensul că diminuarea nivelului de impozitare poate avea loc concomitent cu reducerea cheltuielilor publice, inclusiv a celor investiționale. Aceasta presupune că, pe de o parte, se stimulează dezvoltarea mediului privat, care se poate realiza doar prin investiții, iar pe de altă parte are loc reducerea investițiilor publice, creându-se, în ultimă instanță, un efect nul asupra creșterii economice pe termen scurt.

4. Cea de-a doua componentă a politicii fiscale, structura sistemului de impozitare, reprezintă instrumentul principal care trebuie să fie utilizat de către factorii de decizie la elaborarea politicii fiscale orientate către susținerea creșterii economice. Importanța acestui tip de intervenție este redată de faptul că influența creșterii economice poate fi realizată fără înregistrarea pierderilor bugetare, întrucât micșorarea unui anumit tip de impozit cu efect mai puternic asupra comportamentului companiilor poate avea loc concomitent cu majorarea unui alt tip de impozit, care este mult mai neutru, prin aceasta obținându-se un efect nul asupra veniturilor bugetare.

5. În cazul în care se dorește reducerea deficitului bugetar și/sau creșterea veniturilor bugetare pentru finanțarea cheltuielilor publice, inclusiv a celor investiționale, studiile empirice, precum și simulările realizate pe baza modelelor econometrice confirmă faptul că cea mai eficientă cale este recurgerea la impozitele pe consum (impozitele indirecte) și pe bunurile imobiliare, acestea din urmă fiind cel mai puțin în detrimentul creșterii economice. În acest sens, pot fi întreprinse două acțiuni, și anume extinderea bazei de impozitare asupra unor operațiuni care au fost anterior scutite și/sau creșterea ratei de impozitare.

6. IVPF, contribuțiile la asigurările sociale și medicale și, în special, IVPJ reprezintă impozitele care au cel mai puternic impact asupra creșterii economice, iar o modificare a acestora în sensul majorării va determina un efect negativ asupra creșterii economice.

7. Majoritatea studiilor empirice, în special cele mai recente, constată existența unei corelații negative între nivelul de impozitare și creșterea economică. Conform studiilor analizate, impozitul pe profit și cel pe veniturile personale au capacitatea de a influența creșterea economică într-o măsură mai mare comparativ cu impozitele pe consum. Aceasta presupune că, în cazul adoptării politicilor fiscale orientate spre creșterea economică, accentele trebuie puse în special pe impozitele directe, iar în cazul când se urmărește colectarea de venituri bugetare suplimentare – pe impozitele indirecte.

8. IVPF și IVPJ reprezintă principalele instrumente cu caracter fiscal prin intermediul cărora statul poate redistribui resursele financiare la nivelul economiei naționale, reducând în acest sens decalajele dintre persoanele bogate și cele sărace. Astfel, redistribuirea se manifestă prin atribuirea impozitului a unui rol de corecție a repartiției veniturilor primare în scopul de a o face mai echitabilă și de a nu permite decalaje semnificative între diferite pături sociale. Cercetătorii au demonstrat existența unei corelații pozitive între nivelul de distribuție a venitului național și creșterea economică.

9. Complexitatea, instabilitatea și incertitudinea sistemului de impozitare reprezintă caracteristici care trebuie perfecționate în permanență. Dacă deciziile privind majorarea sau micșorarea, introducerea sau anularea unor tipuri de impozite sunt luate periodic, în funcție de fazele ciclului economic, cerința privind asigurarea simplității, stabilității și previzibilității trebuie să fie îndeplinită în mod constant. În acest sens, statul este obligat să asigure un mediu cât mai „comod” pentru agenții economici în partea ce ține de mecanismul de percepere a impozitelor.

10. Republica Moldova a progresat semnificativ în domeniul analizei, monitorizării și evaluării facilităților fiscale prin elaborarea Raportului de evaluare a facilităților fiscale, care descrie facilitățile implementate aferente impozitului pe venit și TVA și în care sunt calculate ratările de venituri generate de aceste facilități. Pe lângă faptul că raportul menționat presupune o îmbunătățire a transparenței finanțelor publice, prin publicarea listei facilităților fiscale, a scopului acordării și a sectoarelor beneficiare, acesta reprezintă și un instrument important de consolidare a veniturilor bugetare prin raționalizarea acestora.

11. Analiza sistemului de facilități fiscale demonstrează că sistemul fiscal al Republicii Moldova conține un număr destul de mare de facilități fiscale aferente TVA (cote reduse și scutire de TVA, cu drept și fără drept de deducere) care, pe lângă faptul că nu sunt conforme standardelor europene, afectează negativ veniturile bugetare. Implementarea programelor sociale ar asigura o țintire mai exactă a categoriilor care necesită suport din partea statului și un cost bugetar mai redus, iar în consecință o eficiență mai sporită a finanțelor publice. Republica Moldova înregistrează un trend de majorare a facilităților fiscale acordate, fapt ce afectează potențialul intervenției statului

prin programe de cheltuieli publice. Din această cauză se impune optimizarea facilităților fiscale prin efectuarea analizei cost-beneficiu și eliminarea celor ineficiente sau celor care și-au atins obiectivul.

Având în vedere că studiile și cercetările economice în domeniu constată că impozitele directe sunt utilizate pentru obiectivele de creștere economică, iar impozitele indirecte pentru obiectivele de consolidare a finanțelor publice, ne propunem ca în următoarele capitole să analizăm tema cercetată din perspectiva concluziilor respective.

2. ANALIZA ȘI CUANTIFICAREA IMPOZITĂRII DIRECTE CA INSTRUMENT DE CREȘTERE ECONOMICĂ

2.1. Analiza impactului politicii fiscale aferente impozitului pe venitul corporativ în Republica Moldova prin prisma stimulării creșterii economice

Impozitul pe venitul corporativ este unul foarte complex, fiind aplicat de-a lungul timpului sub diverse forme, inclusiv în funcție de specificul țării. La fel, formele acestuia pot să difere și în cadrul aceleași țări, în funcție de natura companiilor (mărime, activități desfășurate etc.). În ultima perioadă, în scopul atingerii obiectivului de simplificare a impozitării veniturilor companiilor, în special ale celor mici și mijlocii, în legislația națională sunt implementate noi forme de impozitare bazate pe venitul brut al companiilor, care substituie baza impozabilă clasică – impozitul pe profit.

Analizând practica internațională, putem distinge următoarele forme principale ale acestui tip de impozit:

- impozitul pe profit;
- impozitul pe dividende;
- impozitul pe venitul brut.

În acest sens, în funcție de opțiunile politice, de scopurile și obiectivele trasate de guvern etc., aplicarea impozitului pe venitul corporativ se poate realiza prin următoarele modalități:

1. Impozitarea profitului total înainte de repartizarea lui, urmată de impozitarea profitului repartizat sub formă de dividende. În acest caz, impozitul pe profit și impozitul pe dividende acționează total separat ca instrumente ale politicii fiscale, în funcție de mărimea fiecăruia, încurajând repartizarea profitului pentru autofinanțare sau pentru dividende. Menționăm că sistemul descris este aplicat în prezent și în Republica Moldova. Astfel, conform art. 15 din CF, cota impozitului pe venit pentru persoanele juridice (cu excepția întreprinderilor mici și mijlocii) constituie 12%, iar la repartizarea dividendelor, conform art. 90¹ alin. (3¹) din CF se reține un impozit în mărime de 6%.

2. Impozitarea numai a profitului repartizat pentru dividende, caz în care se încurajează reținerea profitului pentru impozitare. Republica Moldova a cunoscut o asemenea experiență în perioada anilor 2008–2011, atunci când a fost stabilită cota „0” a impozitului pe venitul agenților economici aferent venitului reinvestit în activitatea întreprinderii. Este o măsură de politică fiscală asupra căreia vom mai reveni în această cercetare.

3. Impozitarea numai a profitului reținut de agenții economici pentru autofinanțare, caz în care se încurajează repartizarea profitului sub formă de dividende, o practică mai rar întâlnită.

4. Impozitarea aplicată pe venitul brut, având drept scop simplificarea procesului de calculare a impozitului de către companii. Această modalitate se aplică pe larg în ultima perioadă pentru întreprinderile mici și mijlocii. Simplificarea constă în lipsa calculelor pentru determinarea bazei de impozitare (profitul impozabil) prin efectuarea ajustărilor fiscale pe veniturile și cheltuielile impozabile.

Mărimea impozitului pe venitul persoanelor juridice influențează de asemenea opțiunile pentru modalitățile alternative de finanțare exogenă, împrumuturi sau emisiuni noi de acțiuni. Astfel, în cazul apelului la împrumuturi, agenții economici vor fi obligați față de creditori de a rambursa împrumutul și de a plăti dobânzi, comisioane și alte venituri necesare. Aceste plăți către creditori sunt deductibile, deci reduc impozitul pe venit și cel pe dividende. În cazul atragerii de capital prin intermediul emisiunii de acțiuni, aceasta va genera obligația agenților economici de a plăti dividende, cheltuială nedeductibilă din venitul brut și, în plus, supusă impozitului pe dividende. În acest context, un nivel ridicat al impozitului pe venit și pe dividende va determina agenții economicii să recurgă într-o măsură mai mare la atragerea capitalului sub formă de împrumuturi.

În Republica Moldova, cota impozitului pe venitul din activitatea de întreprinzător a suportat o serie de modificări, având mereu o tendință de scădere. Astfel, dacă în anul 1998 aceasta constituia 32%, în 2008 a ajuns la nivelul de 0%, iar începând cu anul 2012 constituie 12%.

În continuare vom analiza efectele reformei realizate în Republica Moldova în anul 2008 privind scutirea impozitării profitului reinvestit din perspectiva impactului asupra finanțelor publice și asupra creșterii economice. De menționat că, suprapunerea crizei financiare internaționale din anul 2009 limitează posibilitatea de studiere a impactului reformei fiscale asupra creșterii economice, fapt pentru care analiza se va baza pe studierea indicatorilor ce au o contribuție directă la creșterea economică, și anume mărimea investițiilor private și a cheltuielilor publice de ordin economic.

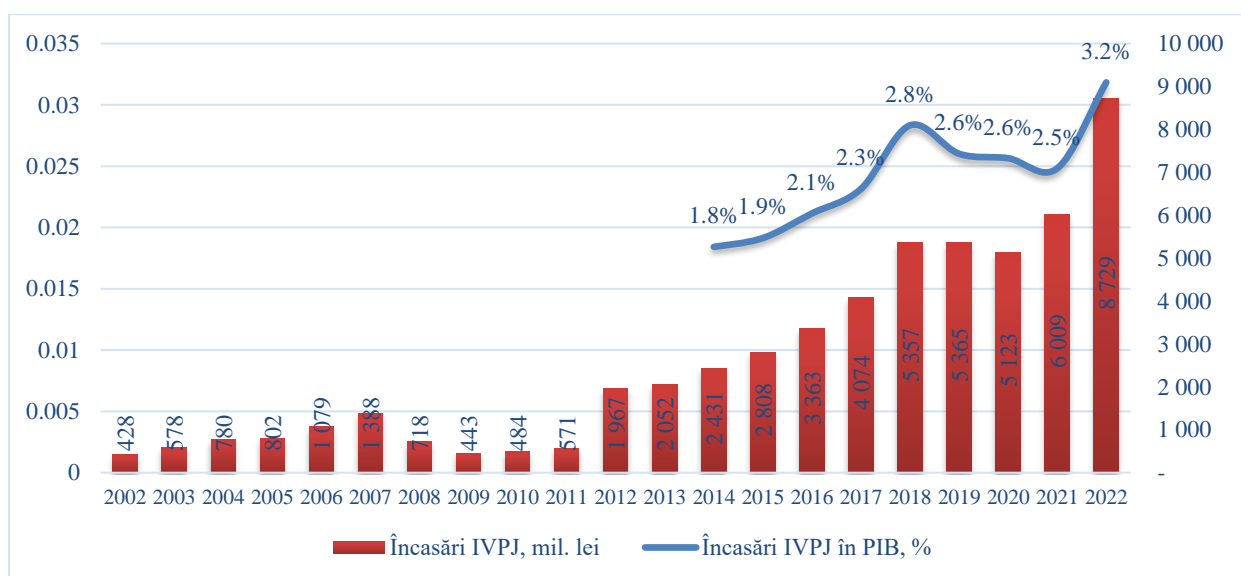
Revizuirea mecanismului de impozitare a profitului agenților economici prin supunerea impozitării doar a profitului care urmează a fi repartizat între acționari sau asociați sub formă de dividende prin aplicarea cotei „0” la profitul reinvestit a avut un caracter destul de radical, influențând încasările bugetare și, într-o măsură mai mică, comportamentul dorit al agenților economici. Această reformă a mers „la pachet” cu alte două reforme, și anume cu legalizarea capitalului și amnistia fiscală.

Pentru implementarea acestei reforme au fost invocate câteva premise legate de reducerea economiei informale și stimularea creșterii economice, prin determinarea agenților economici să reinvestească profiturile obținute din activitatea de întreprinzător. Astfel, implementarea reformei

în cauză a fost determinată de necesitatea reducerii implicării agenților economici în diferite scheme de evaziune fiscală și a încurajării acestora să orienteze mijloacele economisite spre dezvoltarea afacerilor.

Reforma dată a avut scopul instituirii unui climat investițional favorabil, asigurării unei creșteri economice calitative, bazate pe tehnologii și investiții, asigurării liberalizării desfășurării activității de întreprinzător, a accesului la resursele creditare, legalizării sectorului neoficial al economiei naționale, promovării unei politici fiscale stimulatorii, micșorării poverii administrative, stimulării fluxului de capital în țară. Scutirea de impozit pentru profitul reinvestit reprezintă un stimulent fiscal deosebit întreprinzătorilor autohtoni și străini, dar nu soluționează toate problemele acestora.[52]

O primă apreciere economică a reformei fiscale din anul 2008 se referă la faptul că aceasta a avut un caracter general, fiind acordată tuturor companiilor, indiferent de mărimea acestora și de tipul de activitate desfășurat (producere, comerț etc.), adică nu a ținut anumite activități sau anumite schimbări în comportamentul agenților economici (de exemplu, investirea în mijloace fixe, și nu în circulante etc.).

Figura 2.1. Evoluția încasărilor din IVPJ la BPN și a ponderii în PIB, mil.lei, %, 2002–2022

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor Portalului Guvernamental al Datelor Deschise și BNS

<https://dataset.gov.md/ro/dataset/15992-evolutia-indicatorilor-bugetari>. (accesat la 19.06.2023)

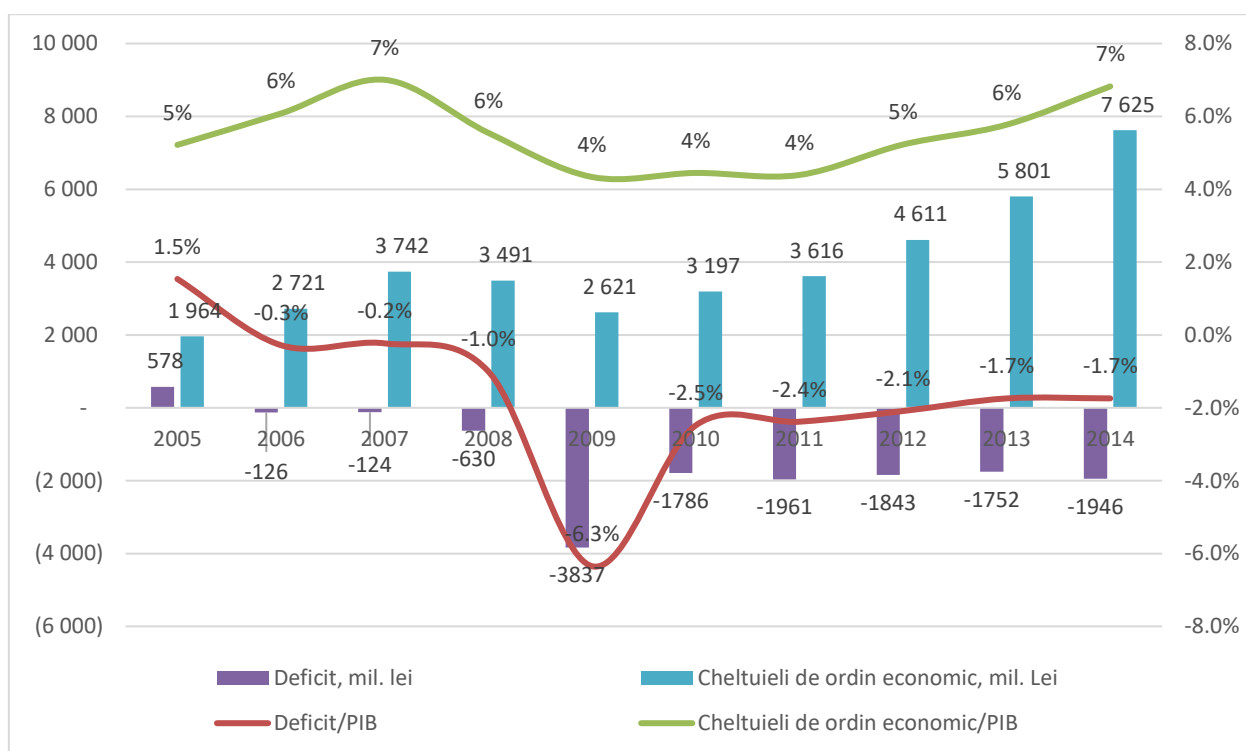
[106]

https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica_13%20CNT_CNT208/CNT208100.px/table/tableViewLayout1/?rxid=9a62a0d7-86c4-45da-b7e4-fecc26003802 (accesat la 19.06.2023) [11]

Aplicarea scutirii pentru toate companiile a avut ca efect negativ o scădere semnificativă a încasărilor la bugetul public național din IVPJ, fiind afectată situația finanțelor publice. În Figura

2.1. observăm diminuarea drastică a încasărilor din IVPJ, de la 1 388,4 mil. lei în anul 2007 până la 443 mil. lei în anul 2009. În condițiile estimării unor venituri bugetare similare celor din anul 2007, reforma fiscală a determinat ratarea unor potențiale cheltuieli bugetare în mărime de 3,3 mlrd. lei pe parcursul a 4 ani de implementare.

Pe fondul impactului crizei economice și al introducerii scutirii de impozitare a profitului reinvestit, situația bugetară s-a înrăutățit semnificativ, deficitul bugetar raportat la PIB crescând de la 1,0% la 6,3% (Figura 2.2). În plus, acest lucru a afectat negativ cheltuielile publice de ordin economic, a căror menire este să contribuie la creșterea economică. În această situație veniturile rulate ca urmare a aplicării scutirii ar fi permis menținerea aceluiași nivel de cheltuieli publice de ordin economic.

Figura 2.2. Impactul introducerii scutirii de impozitul pe venit a profitului reinvestit asupra finanțelor publice

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor Portalului Guvernamental al Datelor Deschise și BNS

<https://dataset.gov.md/ro/dataset/15992-evolutia-indicatorilor-bugetari>. (accesat la 19.06.2023)

[106]

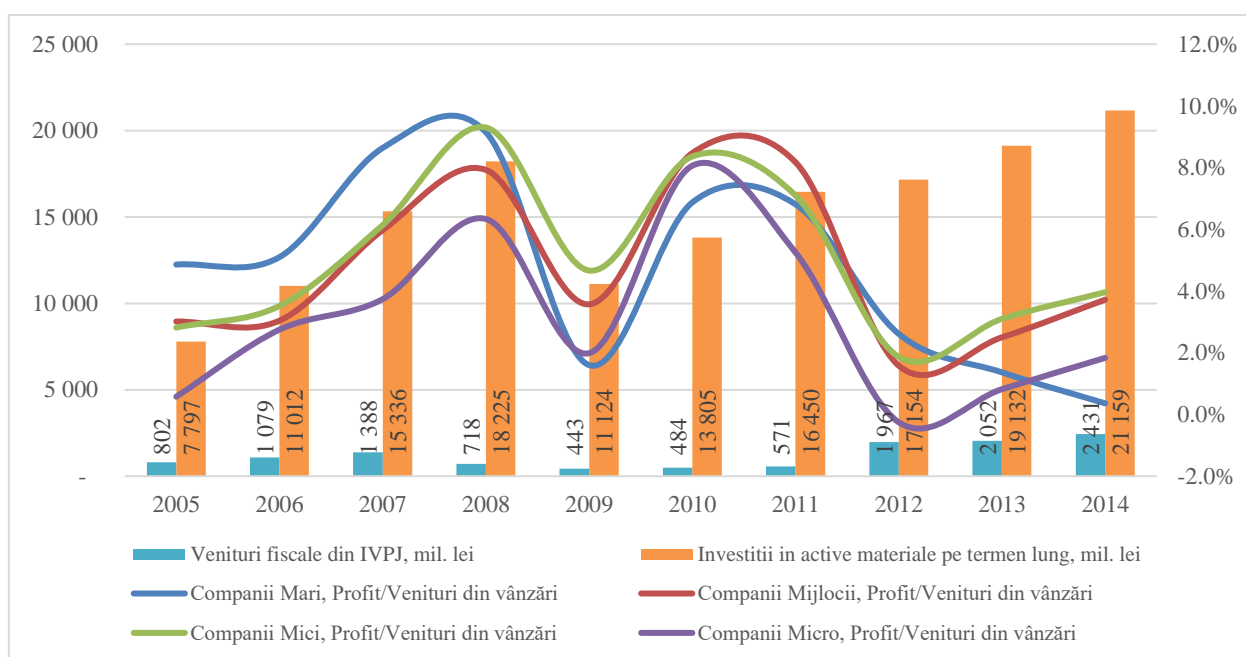
https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica_13%20CNT_CNT208/CNT208100.px/table/tableViewLayout1/?rxid=9a62a0d7-86c4-45da-b7e4-fecc26003802 (accesat la 19.06.2023) [11]

Reintroducerea impozitului pe venit în mărime de 12% a avut cel puțin trei efecte importante pentru sistemul finanțelor publice din Republica Moldova. În primul rând, aceasta a

consolidat finanțelor publice și a contribuit la reechilibrarea surselor de finanțare a bugetului de stat. Odată cu reintroducerea, în anul 2012, a impozitului pe venitul din activitatea de întreprinzător în mărime de 12%, nivelul încasărilor la BPN a înregistrat o creștere considerabilă, de la 571 mil. lei în anul 2011 până la 1967 mil. lei în anul 2012.

În al doilea rând, într-o oarecare măsură a fost consolidată situația financiară a autorităților locale, întrucât impozitul pe venitul persoanelor juridice reprezintă circa 30% din încasările fiscale la nivel local. Așadar, ponderea veniturilor fiscale locale în totalul veniturilor bugetului public național a crescut de la 8,6% la 11,1% în 2012. Acest fapt relevă consolidarea bazei fiscale locale și îmbunătățirea eficienței alocării fondurilor publice la nivel local. Nu în ultimul rând, reintroducerea impozitului pe venitul persoanelor juridice asigură durabilitatea pe termen lung a finanțelor publice, deoarece poate compensa eventuala scădere a granturilor externe: la sfârșitul anului 2012, volumul încasărilor din impozitul pe venit a depășit volumul granturilor externe pentru suport bugetar cu 24,3% [105, p.18].

Figura 2.3. Evoluția încasărilor din IVPJ la BPN, a investițiilor în active materiale pe termen lung și a ponderii profitului în venitul din vânzări, mil. lei, %, 2005–2014

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor Portalului Guvernamental al Datelor Deschise și BNS

<https://dataset.gov.md/ro/dataset/15992-evolutia-indicatorilor-bugetari>. (accesat la 19.06.2023)

[106]

https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica_24%20ANT_ANT020/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774

(accesat la 19.06.2023) [11]

În partea ce ține de realizarea obiectivului de creștere economică în urma introducerii cotei

zero pe venitul reinvestit, efectul scontat – majorarea investițiilor – nu a fost obținut. Ritmul de creștere a investițiilor private în primul an de implementare a reformei nu a fost unul mai mare în comparație cu anii precedenți, iar în următorii ani, datorită crizei economico-financiare globale, investițiile private s-au prăbușit (Figura 2.3).

Totuși această reformă a avut și unele aspecte pozitive în partea ce ține de conformarea fiscală a companiilor. Astfel, în primul an de implementare a reformei fiscale s-a înregistrat cel mai mare nivel al profitului declarat raportat la venitul din vânzări, reprezentând 8,9%, cea mai mare valoare în perioada anilor 2005–2021 (Tabelul 2.1).

Pentru următorii ani de implementare a reformei fiscale, în special pentru anul 2009, datele nu sunt relevante, având în vedere că indicatorii microeconomici au fost afectați de criza globală.

Tabelul 2.1. Evoluția indicatorilor economici ai companiilor din Republica Moldova

Indicatori economici	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Venituri din vânzări, miliarde lei	98	117	149	175	146	178	208	212	233	263	282	301	331	357	398	382	488
Rezultatul financiar, miliarde lei	4	5	11	16	4	13	14	5	4	4	3	15	25	23	26	19	40
Profit/Venituri din vânzări, %	3.9%	4.2%	7.3%	8.9%	2.5%	7.4%	6.9%	2.2%	1.8%	1.4%	1.2%	5.0%	7.4%	6.5%	6.6%	4.9%	8.3%

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS

https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica%20ANT_ANT020/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774
(accesat la 19.06.2023) [11]

De asemenea, odată cu reintroducerea impozitului pe profit în mărime de 12%, conformarea fiscală s-a deteriorat, iar indicatorul profitului declarat raportat la venitul din vânzări a scăzut semnificativ – de la 6,9% în anul 2011 la doar 2,2% în anul 2012.

Analizând efectul reformei pe categorii de companii, după mărimea activității, se constată că cea mai mare creștere a indicatorului profitului declarat raportat la venitul din vânzări, în anul de implementare a reformei în comparație cu anul precedent, a fost înregistrată de către companiile micro și mici. Cea mai mare scădere a indicatorului analizat a fost înregistrată în anul 2012 în cazul întreprinderilor micro (Figura 2.3).

Această evoluție denotă că sectorul privat din Republica Moldova, în special cel al întreprinderilor mici și mijlocii, este foarte flexibil la modificările pe dimensiunea politicii fiscale, sub aspectul conformității fiscale, determinat inclusiv de un nivel mai redus al eficienței administrării fiscale.

În concluzie, se constată că introducerea scutirii de impozitare a profitului reinvestit nu a

avut un efect asupra creșterii economice inclusiv asupra schimbării comportamentului companiilor de spori investițiile private. În schimb, reforma dată a avut un efect negativ asupra sustenabilității finanțelor publice. Cauzele acestei ineficiențe sunt determinate de:

- aplicarea în mod general a scutirii, pentru toți contribuabilii;
- aplicarea scutirii se realizează în dependență de activitatea precedentă (profitul obținut) și nu cea viitoare;
- lipsa unor condiții care ar fi determinat modificarea comportamentului companiilor în deciziile sale de a investi.

O altă modificare conceptuală ce ține de politica fiscală se referă la introducerea, de la 1 ianuarie 2012, a impozitului simplificat unic în mărime de 3% din venitul obținut din activitatea operațională de către agenții micului business.

Subiecți ai impunerii sunt agenții economici care nu sunt înregistrați ca plătitori de TVA, cu excepția gospodăriilor țărănești (de fermier) și întreprinzătorilor individuali [27, art.54¹ alin.(1)].

Scopul măsurii privind introducerea impozitului simplificat unic pe venitul obținut din activitatea de întreprinzător de către agenții micului business ține de simplificarea impozitării, evidenței contabile, administrării și raportării fiscale.

Un asemenea concept fiscal este aplicat și în România. Conform CF al României, microîntreprinderile ce realizează venituri ce nu au depășit echivalentul în lei a 10000000 de euro și al căror capital social este deținut de persoane, altele decât statul și autoritățile locale [28, art.47], sunt obligate să achite un impozit în mărime de:

- a) 1% – pentru microîntreprinderile care au unul sau mai mulți salariați;
- b) 3% – pentru microîntreprinderile care nu au salariați [28, art.51].

Dezavantajul acestui tip de impozit este unul ce contravine principiului echității fiscale. În acest context, sistemul dat nu ia în calcul capacitatea contributivă a contribuabilului, întrucât pot fi situații când agentul economic obține pierderi, dar acesta este obligat să achite impozitul pe venit.

Sistemul respectiv de impozitare avantajează agenții economici ce generează venituri cu costuri foarte mici, adică au profitabilitate mare, și îi defavorizează pe cei ce obțin venituri cu costuri mari, adică au profitabilitate joasă. În acest sens, mărimea impozitului ce urmează a fi achitat depinde în mare parte de domeniul de activitate desfășurat de către agentul economic, deoarece de acesta depinde și profitabilitatea obținută.

Cu toate acestea, IMM-urile trebuie să fie susținute întrucât acestea se confruntă cu dificultăți mai mari în ceea ce privește complexitatea administrativă.

Introducerea unui sistem fiscal simplificat aferent impozitului pe venit, de comun cu utilizarea soluțiilor digitale, va contribui la reducerea costurilor de asigurare a conformității, în special în cazul IMM-urilor. Este important ca raportarea fiscală efectuată de contribuabili să fie cât mai eficientă, simplă și cu date limitate la minimum.

Cele descrise supra ar putea lua forma unui impozit aplicat asupra veniturilor din vânzări, iar raportarea vânzărilor prin intermediul echipamentelor de casă și control în regim online ar permite excluderea obligației de declarare fiscală a IMM-urilor, acestea fiind notificate de către administrația fiscală cu privire la suma impozitului pe venit.

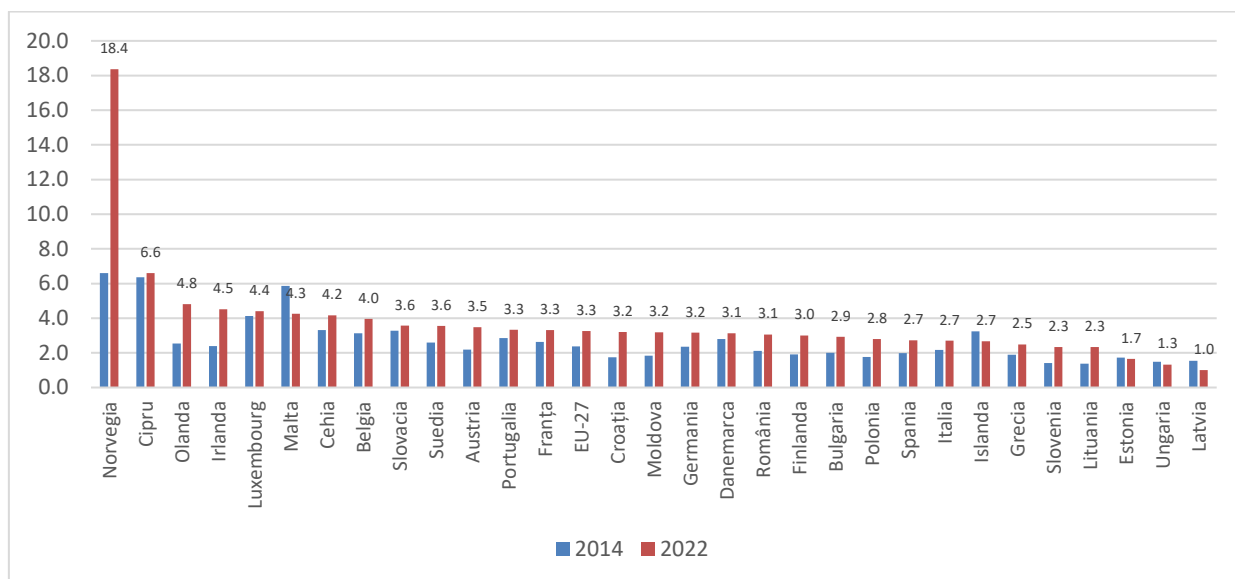
În multe cazuri, dezvoltarea unei afaceri se limitează doar la existența unei idei, aceasta din urmă nefiind pusă în practică din cauza lipsei de cunoștințe fiscale sau contabile, fapt pentru care este important ca sistemul fiscal pentru IMM-uri să asigure excluderea la maximum a oricăror bariere în inițierea unei afaceri.

Impozitarea pe cifra de afaceri/venitul din vânzări este susținută și de economiștii din cadrul FMI, care menționează că acest instrument este unul relativ simplu, servește la simplificarea calculelor fiscale și a obligațiilor de plată ale IMM-urilor, permițând în același timp administrației fiscale să își concentreze resursele asupra firmelor mai mari, care contribuie semnificativ mai mult la veniturile guvernamentale. Pragul adecvat și cota de impozitare pe cifra de afaceri depind de factori specifici țării, inclusiv de prevalența activităților din sectorul informal, capacitățile contribuabililor, calitatea administrației fiscale, utilizarea tehnologiei digitale pentru declararea și plata impozitelor, mărimea medie a marjelor de profit, a cotelor statutare de impozit pe profit și a persoanelor fizice, precum și de faptul dacă pragul este comun cu pragul de înregistrare în TVA [139]. În Republica Moldova s-a mers și mai departe, prin introducerea unui impozit unic care să înglobeze mai multe impozite (regimul fiscal al parcurilor IT [58]). O impozitare similară merită a fi analizată pentru a fi aplicată IMM-urilor.

Sistemul de impozitare al IMM-urilor trebuie să se bazeze pe următoarele elemente:

- subiecții: IMM-uri, la primă fază întreprinderile micro, a căror venituri anuale nu depășesc pragul de înregistrare în calitate de contribuabil a TVA;
- impozit aplicat asupra veniturilor din vânzări, ce substituie impozitul pe venit, impozitele salariale (impozit pe venit, contribuții sociale și prime medicale), taxe locale;
- lipsa totală a evidenței contabile;
- lipsa raportării fiscale, cu excepția angajării salariaților;
- informarea trimestrială de către SFS a IMM-urilor cu privire la mărimea impozitului ce urmează a fi achitat;
- utilizarea de către agentul economic a echipamentelor de casă și control conform noilor

cerințe (informația se remite online SFS) în raport cu cetățenii și transferuri bancare în raport cu alți agenți economici (un cont bancar, informația despre rulajele căruia sunt remise SFS).

Figura 2.4. Ponderea încasărilor din impozitul pe venitul corporativ în PIB, în RM și UE, %, 2014/2022

Sursa: Elaborată de autor pe baza datelor MF, BNS și Comisiei UE

<https://mf.gov.md/ro/trezorerie/rapoarte-privind-executarea-bugetului/rapoarte-anuale>
(accesat la 17.03.2023) [108]

https://statbank.statistica.md/PxWeb/pweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica_13%20CNT_CNT208/?rxid=9a62a0d7-86c4-45da-b7e4-fecc26003802
(accesat la 17.03.2023) [11]

https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation-trends_en (accesat la 17.03.2023) [33]

În plan comparat cu țările UE, se observă că încasărilor din impozitul pe venitul corporativ raportate la PIB sunt la un nivel relativ mare, devansând țări precum Germania, Danemarca, România, Finlanda, Bulgaria, Polonia, Spania, etc (Figura 2.4). La fel, indicatorul respectiv a înregistrat o evoluție pozitivă pe parcursul anilor 2014–2022, crescând de la 1,8% până la 3,2% (Figura 2.1).

Această performanță a încasărilor fiscale oferă posibilitatea de a analiza oportunitatea introducerii unor măsuri ce vizează contribuirea la obiectivul de creștere economică. Astfel, începând cu 1 ianuarie 2023 a fost reintrodusă scutirea de impozitul pe venit a profitului reinvestit pentru IMM-uri, iar pentru companiile mari a fost introdusă amortizarea accelerată. Acestea reprezintă două instrumente pe larg utilizate în practica internațională în vederea stimulării companiilor în realizarea investițiilor private.

Amortizarea accelerată reprezintă acordarea dreptului companiilor de a deduce în primii ani de utilizare a activelor pe termen lung o sumă mai mare a amortizării (de exemplu, practica

Republicii Moldova – 50% deducere în primul an de utilizare). Prin această măsură are loc o amânare a achitării impozitului pe venit, care are o mărime direct proporțională cu suma investițiilor în active pe termen lung.

Având în vedere că această măsură este doar o amânare a impozitului pe venit, pentru a spori intensitatea acestui stimulent și, respectiv, a stimula într-o măsură mai mare predispunerea companiilor pentru investiții, se consideră relevantă opțiunea de a acorda o deducere suplimentară aferentă cheltuielilor de amortizare a activelor materiale pe termen lung. Spre exemplu, la efectuarea investițiilor în mărime de 1 mil. lei, compania va avea dreptul de a deduce în scopuri fiscale mărimea amortizării în sumă de 1 mil. lei și suplimentar 50% din valoarea acestuia în calitate de stimulent fiscal.

Tabelul 2.2. Compararea principalelor facilități fiscale aferente impozitului pe venitul corporativ

<i>Parametri de comparație</i>	<i>Amortizarea suplimentară/accelerată</i>	<i>Scutirea profitului reinvestit</i>
<i>Cost</i>	Se scutește impozitul pe venitul îndreptat pentru investițiile capitale. Mărimea costului bugetar depinde de suma investiției efectuate.	Se scutește întregul profit reinvestit, de obicei profitul care nu a fost distribuit sub formă de dividende. Mărimea costului bugetar depinde de mărimea profitului realizat.
<i>Comportamentul companiilor</i>	Se stimulează efectuarea investițiilor capitale.	Se stimulează menținerea profitului în cadrul companiei, indiferent de destinația ulterioară a acestuia.
<i>Gradul de complexitate</i>	Mai complex	Mai simplu

Sursa: Elaborat de autor în baza analizei celor două tipuri de facilități fiscale

În acest sens, la o cotă de impozitare de 12%, statul, prin intermediul acestei facilități fiscale, coparticipă cu 6% din valoarea investiției. Exact pe aceleași principii pot fi deduse suplimentar unele tipuri de cheltuieli care sunt asociate creșterii competitivității companiilor (de exemplu, cheltuielile pentru cercetare și dezvoltare).

Analizând cele două tipuri de facilități fiscale, considerăm că ar trebui să se fortifice mai mult instrumentul de amortizare accelerată/suplimentară decât scutirea impozitului pe profitul reinvestit. În Tabelul 2.2 sunt prezentate principalele avantaje și dezavantaje ale celor două forme de facilități fiscale.

Principalul document strategic ce conține prioritățile naționale pe dimensiunea fiscală este Strategia de dezvoltare a managementului finanțelor publice pentru anii 2023–2030, aprobată prin

Hotărârea Guvernului nr. 71/2023. Obiectivele stabilite în această strategie vizează creșterea eficienței și transparenței în administrarea finanțelor publice, precum și îmbunătățirea climatului de afaceri.

Strategia de dezvoltare a managementului finanțelor publice pentru anii 2023–2030 [120] prevede trei direcțiile prioritare pe termen mediu ale acestei strategii, pe dimensiunea impozitului pe venit, care corelează cu căile de perfecționare a politicii fiscale propuse de către autor:

1) *Revizuirea sistemului de facilități fiscale și vamale ca urmare a efectuării analizei cost-beneficiu.* Această analiză este esențială pentru a evalua impactul economic și social al fiecărei facilități fiscale și vamale. Obiectivul este de a identifica facilitățile care nu mai sunt eficiente sau care generează distorsiuni în alocarea resurselor. O revizuire atentă a sistemului de facilități, în special cele prevăzute de art.20 din CF, poate duce la consolidarea veniturilor bugetare, fapt ce va crea spațiu pentru noi instrumente fiscale utilizate în scopul creșterii economice (de exemplu, amortizarea suplimentară).

2) *Implementarea conceptului prețului de transfer.* Implementarea conceptului de preț de transfer urmărește prevenirea evaziunii fiscale prin transferul profiturilor în jurisdicții cu impozite mai mici. Având în vedere că Republica Moldova are una dintre cele mai mici cote de impozitare a profiturilor, considerăm că intervențiile trebuie să fie minime, pentru a evita costurile exagerate de conformare la conceptul respectiv.

3) *Promovarea unui sistem simplu de calculare, raportare și achitare a impozitelor și taxelor (diminuarea datelor și a termenelor de raportare, declarații precompletate, efectuarea calculului de către organele cu atribuții de administrare fiscale etc.).* Simplificarea procedurilor fiscale trebuie să fie un obiectiv permanent al autorităților, cu stabilirea indicatorilor de performanță concreți. Un sistem fiscal digital, simplu și transparent poate contribui la creșterea competitivității economiei, la atragerea de investiții străine și la îmbunătățirea climatului de afaceri.

Pentru a crește eficiența sistemul IVPJ sunt propuse următoarele direcții de perfecționare din perspectiva consolidării finanțelor publice și creșterii economice:

1. Utilizarea mai pronunțată a amortizării accelerate/suplimentare în vederea schimbării predispoziției de a investi a companiilor;
2. Consolidarea finanțelor publice prin revizuirea facilităților fiscale aferente impozitului pe venit (art.20 din CF) și aplicarea acestora doar asupra cetățenilor, nu și asupra companiilor.
3. Dezvoltarea unui regim fiscal simplificat pentru IMM-uri, similar regimului fiscal aplicat parcurilor IT. La prima etapă, pentru a nu afecta veniturile bugetare, se recomandă aplicarea acestuia doar întreprinderilor micro ce cad sub incidența pragului TVA (conform proiectului de

lege prezentat în anexa nr.12).

2.2. Cuantificarea eficienței și echității fiscale a impozitării veniturilor persoanelor fizice în Republica Moldova

Există deosebiri importante de la un grup de țări la altul și de la o țară la alta în ceea ce privește structura veniturilor fiscale. Astfel, în țările dezvoltate, impozitele directe constituie circa două treimi din încasările fiscale, iar cele indirecte – o treime. În țările în curs de dezvoltare, proporțiile sunt inversate, impozitele directe asigurând o treime din totalul încasărilor fiscale, iar cele indirecte – două treimi.

Astfel, cu cât un stat este mai dezvoltat și mai diversificat, economia mai structurată și diferențiată, iar agenții economici mai bine organizați, cu atât sunt mai prielnice condițiile pentru utilizarea impozitelor directe. Și invers, într-o țară cu o economie slab dezvoltată, cu o structură de ramură restrânsă, cu unități de producție mici și slab dezvoltate, cu o populație în care majoritatea locuitorilor realizează venituri modice, opțiunea pentru sistemul impozitelor indirecte este inevitabilă.

Impozitul pe venitul persoanelor fizice îmbracă diferite forme în contextul în care și sursele de venit sunt din cele mai diverse. Pentru ca acest tip de impozite să funcționeze în calitate de instrument eficient al politicii fiscale, în procesul de utilizare a acestuia este necesar a se ține cont de implicațiile pe care acesta poate să le aibă asupra vieții economice și sociale.

Cercetătorii Sandra Lizarazo, Adrian Peralta-Alva și Damien Puy menționează că deși reducerea impozitului generează efecte pozitive asupra creșterii consumului și investițiilor, care sunt, în linii mari, în concordanță cu literatura empirică recentă privind multiplicatorii impozitului pe venitul personal, răspunsul macro pozitiv nu este întotdeauna suficient de puternic pentru a preveni reducerile de venituri publice. În plus, constatăm că, în urma reformelor fiscale, este mai probabil să se extindă serviciile decât producția [66].

Prin intermediul impozitului pe venitul persoanelor fizice, ca instrument al politicii fiscale, se pot influența trei coordonate esențiale ale unei economii naționale, și anume:

- economiile populației;
- stimularea muncii și a investițiilor;
- comportamentul cetățenilor de a realiza anumite cheltuieli (prin intermediul deducerilor fiscale, scutirilor fiscale).

Se consideră că aceste trei coordonate ale unei economii naționale se regăsesc într-o interacțiune complexă. Astfel, economiile populației se află într-un raport invers proporțional cu cheltuielile de consum, dar ambele pot genera și stimula investițiile în economia națională. Astfel,

neimpozitarea persoanelor cu venituri mici și supraimpozitarea celor cu venituri mari va determina creșterea consumului (sistemul progresiv de impozitare), iar impozitarea în aceeași mărime a persoanelor cu venituri mari și mici va determina creșterea economiilor.

Ratele marginale înalte de impozit pot crea distorsiuni semnificative în comportamentul economic al contribuabililor. Pe măsură ce veniturile cresc, o porție din ce în ce mai mare din fiecare leu suplimentar câștigat este reținută sub formă de impozit. Aceasta poate descuraja activitățile economice, cum ar fi munca suplimentară, investițiile sau antreprenoriatul, întrucât recompensa financiară netă percepută de contribuabili este redusă. Astfel, o impozitare exagerată ar putea determina ca contribuabilii să nu mai fie interesați în a depune efort suplimentar, oprindu-se la un anumit nivel de productivitate și, respectiv, la un anumit nivel al remunerării. Efectul acestei situații se va transpune în reducerea ritmului de creștere economică.

În cazul Republicii Moldova, domeniul impozitării veniturilor persoanelor fizice a suferit, pe parcursul ultimilor două decenii, un șir de modificări în ceea ce privește mărimea cotelor, a grilelor de impozitare și a scutirilor.

Începând cu anul 1998, sistemul național de impozite și taxe a fost îmbunătățit considerabil și adaptat la noile condiții de piață prin realizarea celei de-a doua reforme fiscale, în conformitate cu Concepția reformei fiscale a Republicii Moldova. Astfel, a fost adoptată punerea în aplicare de la 1 ianuarie 1998 a titlului II al CF – Impozitul pe venit.

Sistemul de impozitare a persoanelor fizice în Republica Moldova a evoluat de la un sistem de impozitare progresiv la unul bazat pe cota unică de impozitare începând cu anul 2018

Sistemul progresiv a evoluat de la 3 grile de impozitare până la 2 grile de impozitare. Rata marginală maximă s-a diminuat în perioada 1998 – 2018, de la 28% la 18%, iar cea mai mică, de la 10% la 7% (Tabelul 2.3.).

Tabelul 2.3. Mărimea grilelor de venit impozabile și cotele impozitului pe venit, lei anual/%

Anul	1998-2000	2001	2002	2003-2004	2005	2006	2007	2008-2012	2013	2014	2015-2016	2017	2018	2019 - 2022	
Mărimea grilelor și a cotelor	6 000-10 800-15% 10 800-28%	12 180-10% 12 180-16 200-15% 16 200-28%	12 180-10% 12 180-16 200-15% 16 200-25%	12 180-10% 12 180-16 200-15% 16 200-25%	16 200-9% 16 200-21 000-14% 21 000-20%	16 200-8% 16 200-12 000-13% 21 000-20%	16 200-7% 16 200-21 000-10% 21 000-20%		<25 200 - 7% >25 200 - 18%	<26 700 - 7% >26 700 - 18%	<27 852 - 7% >27 852 - 18%	<29 640 - 7% >29 640 - 18%	<31 140 - 7% >31 140 - 18%	<33 000 - 7% >33 000 - 18%	12%

Sursa: Elaborat de autor în baza legilor pentru modificarea și completarea CF

Prin această măsură de politică fiscală a avut loc o reducere a presiunii fiscale pentru persoanele cu venituri mari, cu 10 puncte procentuale, și cu 3 puncte procentuale, pentru

persoanele cu venituri mici. Considerăm că rațiunea autorităților în diminuarea mai pronunțată a cotei marginale maxime a fost de a reduce nivelul salariilor achitate fără plata impozitelor salariale, prin aceasta majorând și baza de impozitare.

Începând cu 1 octombrie 2018, sistemul fiscal privind impozitul pe venitul persoanelor fizice a fost reformat conceptual, fiind introdusă impozitarea proporțională, prin aplicarea impozitului unic în mărime de 12%, concomitent cu dublarea scutirii personale până la nivelul de 24 000 lei. Această reformă a fost însoțită și de o reducere a cotei contribuțiilor obligatorii de asigurări sociale cu 5 puncte procentuale, suportată de angajator, de la 23% la 18%.

Desigur, în cazul de față rolul distributiv al politicii fiscale a fost diminuat, dar relaxarea politicii fiscale în domeniul impozitării veniturilor persoanelor fizice a fost una binevenită, din perspectiva diminuării fenomenului „salariilor în plic”.

În contextul unei concurențe acerbe pe plan internațional, cota unică de impozitare, atât a veniturilor corporative, cât și a cetățenilor, s-a răspândit foarte rapid, inclusiv în țările UE. Miza principală a acestui sistem de impozitare este simplitatea aplicării și stimularea productivității muncii, fiind caracterizat și de o eficiență mai sporită în procesul de administrare fiscală.

În prezent nu există o accepțiune unică privind care dintre sistemele de impozitare este cel mai potrivit, părerile și constatările economiștilor fiind împărțite. Dar este evident faptul că aplicarea unui sistem fiscal trebuie să fie analizată în special pornind de la specificul economiei respective. Astfel, sistemul de impozitare bazat pe cota progresivă este de preferat în economiile cu o conformare fiscală mai mare, iar cel bazat pe cota unică – în economiile cu o conformare fiscală mai joasă.

Sinteza avantajelor și dezavantajelor sistemelor de impozitare se prezintă în Tabelul 2.4.

Tabelul 2.4. Compararea avantajelor și dezavantajelor cotei unice și ale cotei progresive de impozitare a veniturilor cetățenilor

	Cota progresivă	Cota unică
Simplitate fiscală	Complex	Simplu
Gradul de conformare fiscală	Conformare redusă	Conformare sporită
Echitate fiscală	Echitate pe verticală	Echitate pe orizontală
Impactul distributiv	Sporit	Redus
Costuri de administrare fiscală	Mari	Mici

Sursa: Elaborat de autor

Tabelul comparativ între cota progresivă și cota unică de impozitare de mai sus evidențiază diferențele esențiale dintre cele două sisteme fiscale. Cota progresivă este caracterizată de un sistem complex, cu multiple trepte de impozitare, ceea ce poate duce la o conformare fiscală redusă din cauza dificultății de a naviga prin reguli complicate. În schimb, cota unică oferă simplitate și

claritate, facilitând o conformare fiscală sporită. În termeni de echitate, cota progresivă asigură echitate pe verticală, impozitând mai mult veniturile mari, în timp ce cota unică promovează echitatea pe orizontală, aplicând aceeași rată tuturor veniturilor. Impactul distributiv al cotei progresive este mai pronunțat, redistribuind veniturile în favoarea celor cu venituri mai mici, pe când cota unică are un impact distributiv redus. În final, costurile de administrare sunt mai mari pentru cota progresivă din cauza complexității, în timp ce cota unică beneficiază de costuri administrative mai mici datorită simplității sale.

Pe plan internațional, Estonia a fost prima țară care a implementat o cotă unică de impozitare în 1994, urmată de celelalte state baltice. În anii următori și alte țări din Europa de Est și din fosta Uniune Sovietică au adoptat acest model fiscal, fiecare adaptându-l la specificul propriu (Tabelul 2.5.). Deși toate aceste țări au urmărit simplificarea sistemului fiscal și stimularea creșterii economice, rezultatele obținute au variat semnificativ, în funcție de contextul economic, politic și social specific fiecărei țări.

Tabelul 2.5. Statele europene care au adoptat cota unică de impozitare

Nr.	Statul	Anul intrării în vigoare	Nivelul cotei unice (%)
1.	Estonia	1994	21%
2.	Latvia	1995	25%
3.	Lituania	1996	24%
4.	Rusia	2001	13%
5.	Serbia	2003	14%
6.	Slovacia	2004	19%
7.	Ucraina	2004	15%
8.	Georgia	2005	12%
9.	România	2005	16%
10.	Islanda	2007	35,70%
12.	Macedonia	2007	10%
13.	Muntele negru	2007	15%
14.	Bulgaria	2008	10%
15.	Cehia	2008	15%

Sursa: Alvin Rabushka – *Flat Tax Countries and Jurisdictions*, Septembrie 1, 2010
<https://flattaxes.blogspot.com/2010/09/flat-tax-countries-and-jurisdictions.html> [45]

Principalele argumente în favoarea cotei unice se referă la simplitatea și eficiența sa. O singură cotă este mai ușor de înțeles de către contribuabili și mai ușor de administrat de către autoritățile competente.

Dintre dezavantajele sistemului cotei unice, cel mai comentat este cel legat de potențialul pericol de reducere al veniturilor la buget în cazul în care economia nu reacționează corect și prompt la relaxarea fiscală. Dar experiența celor care au introdus cota unică a infirmat această

amenințare. Mai mult decât atât, veniturile la buget au crescut în loc să se reducă.

În acest context, sistemul impozitării progresive, care s-a aplicat și în Republica Moldova, avantajează într-o anumită măsură categoriile sărace ale populației, care beneficiază de un impozit mai mic decât restul populației și aduc o contribuție mai mică la buget.

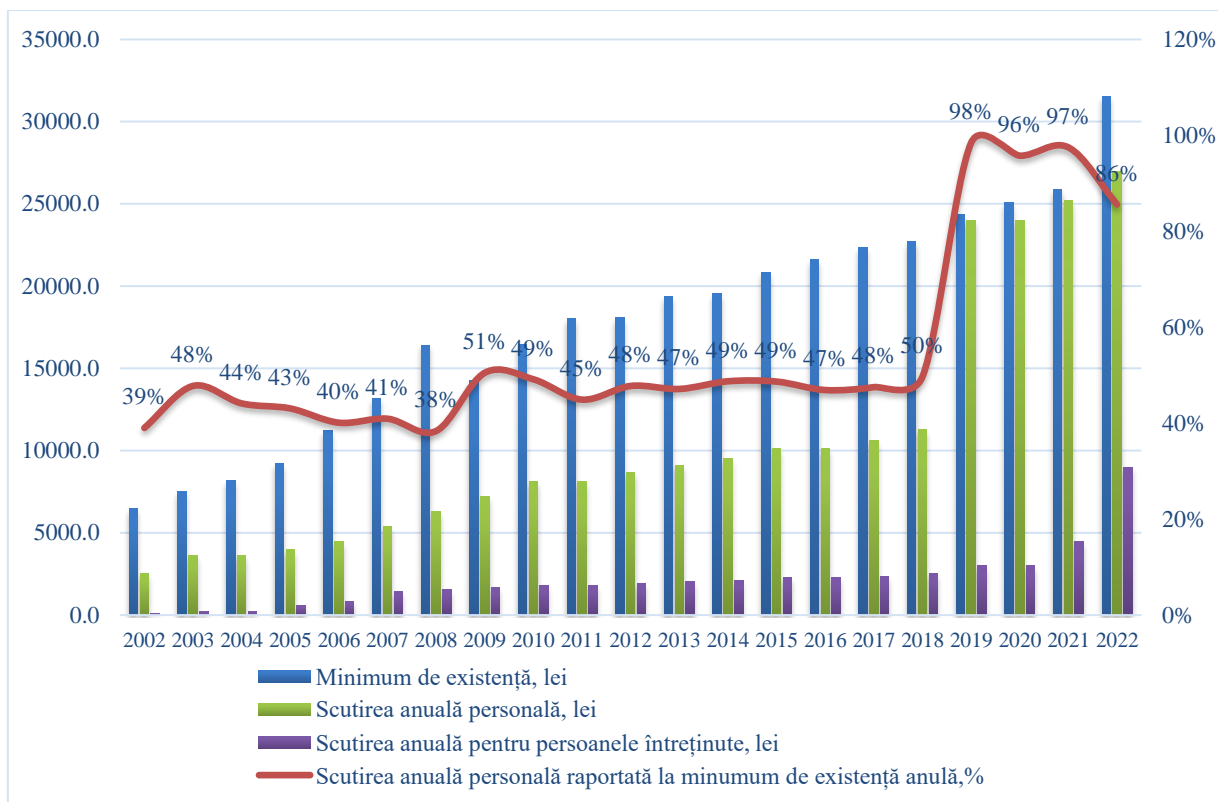
Oricare ar fi însă cota de impunere, ea trebuie să reflecte două dintre principiile de bază ale politicii fiscale, și anume: egalitatea în fața impozitului (neutralitatea impozitului) și egalitatea prin impozit. Egalitatea prin impozit presupune ca impunerea să diferențieze sarcina fiscală în funcție de mărimea averii și a venitului, în funcție de natura și proveniența veniturilor. În realitate, însă, există o contradicție între egalitatea fiscală în fața legii și randamentul impozitelor. Astfel, din punctul de vedere al randamentului, impozitele trebuie să aducă cât mai mulți bani la bugetul statului, iar din punctul de vedere al echității fiscale, impozitul trebuie să țină seama de situația personală a fiecărui contribuabil.

Din păcate, ceea ce este echitabil are randament redus și, de cele mai multe ori, ceea ce are un randament ridicat nu este echitabil (impozitele productive nu sunt juste, iar impozitele juste nu sunt productive) [20].

În baza celor expuse mai sus, constatăm că implementarea cotei unice este oportună în țările în curs de dezvoltare, cu un grad relativ mare a evaziunii fiscale, iar cotele progresive sunt binevenite în țările dezvoltate, cu un grad mare de conformare fiscală.

Totodată, pe lângă cotele de impozitare, fie ele progresive sau unice, este necesară studierea și a celorlalte elemente ale sistemului de impozitare, în special a sistemului de scutiri personale. În Republica Moldova, mărimea scutirilor anuale personale a crescut pe parcursul anilor 1998–2021 de la 2 100 lei până la 27 000 lei, iar mărimea scutirilor pentru persoane întreținute – de la 120 lei până la 9 000 lei (Figura 2.5.).

De asemenea, constatăm că cele mai mari creșteri ale scutirii personale anuale și ale scutirii anuale pentru persoanele întreținute au avut loc în anul 2019, atunci când a fost introdusă cota unică a impozitului pe venit. Scopul dublării scutirii personale a fost de a proteja persoanele cu venituri mici în urma introducerii cotei unice a impozitului pe venit. Aceasta a permis neimpozitarea salariilor mai mici decât nivelul minimului de existență. În prezent, viziunea Guvernului este de a indexa mărimea acestora la rata inflației.

Figura 2.5. Evoluția scutirii anuale personale, a scutirii anuale pentru persoane întreținute și a minimumului de existență, 2002–2022

Sursa: Elaborată de autor în baza legilor pentru modificarea și completarea CF și a datelor BNS

https://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_03%20FM_SAL010_serii%20anuale/?rxid=5aad211e-2f63-43c6-9796-f49f4cefe6cf
(accesat la 17.04.2023) [11]

https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_04%20NIV_NIV050/NIV050090.px/?rxid=9a62a0d7-86c4-45da-b7e4-fecc26003802
(accesat la 17.04.2023) [11]

Menționăm că scutirea personală reprezintă partea de venit a persoanei fizice care nu se supune impozitării, prin aceasta guvernul urmărind susținerea persoanelor cu venituri joase.

Analiza impozitării salariilor trebuie să fie efectuată în complex, de rând cu contribuțiile obligatorii de asigurări sociale și primele de asigurare obligatorie de asistență medicală.

Astfel, o componentă importantă care își pune amprenta asupra mărimii salariului net al persoanelor fizice o constituie CAS.

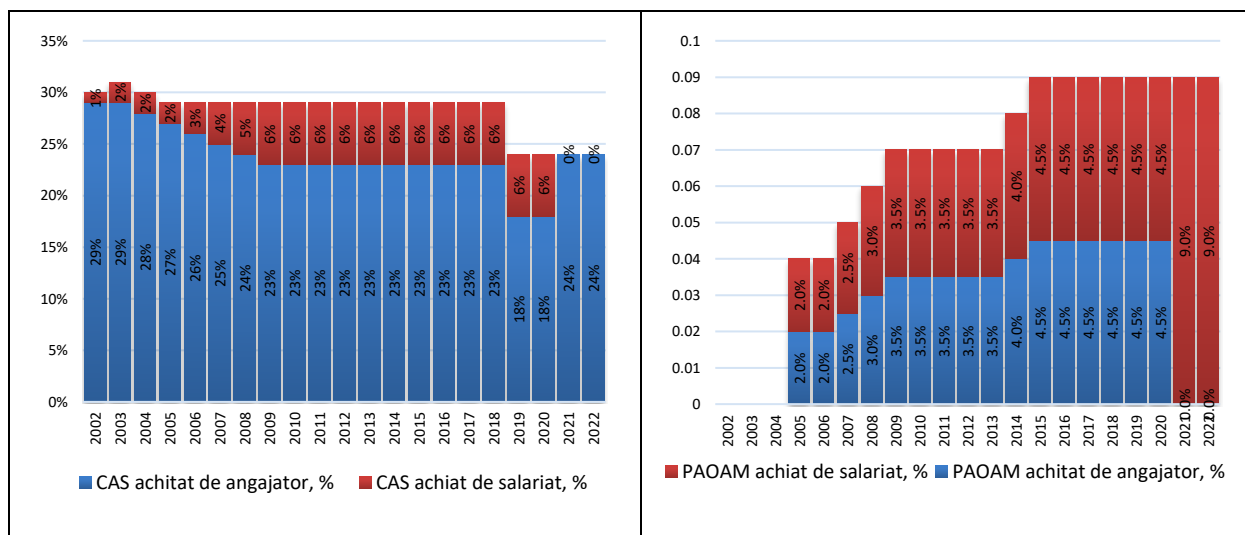
Din Figura 2.6 se observă că, pe parcursul anilor 1998–2022, mărimea cotei CAS a suferit o serie de modificări, atât componenta achitată de angajator, cât și cea achitată de salariat.

Per total, în perioada de referință, cota CAS s-a redus de la 32% (1% – salariatul, 31% – angajatorul) până la 24% achitate integral de angajator.

Începând cu anul 2020, sistemul contribuțiilor obligatorii de asigurări sociale a fost modificat conceptual, acestea fiind achitate integral de către angajator.

În partea ce ține de evoluția mărimii PAOAM, se observă că aceasta a crescut constant pe parcursul anilor 1998–2015, atât componenta achitată de angajat, cât și cea achitată de salariat.

Per total, mărimea PAOAM a crescut de la 4% în anul 2004 până la 9% în anul 2015, sau cu 5 puncte procentuale. Creșterile au înregistrat câte un punct procentual în anii 2007, 2008, 2014 și 2015.

Figura 2.6. Evoluția mărimii CAS și PAOAM achitate de angajator și de salariat, 2002–2022

Sursa: Elaborată de autor în baza legilor anuale privind BASS și FAOAM

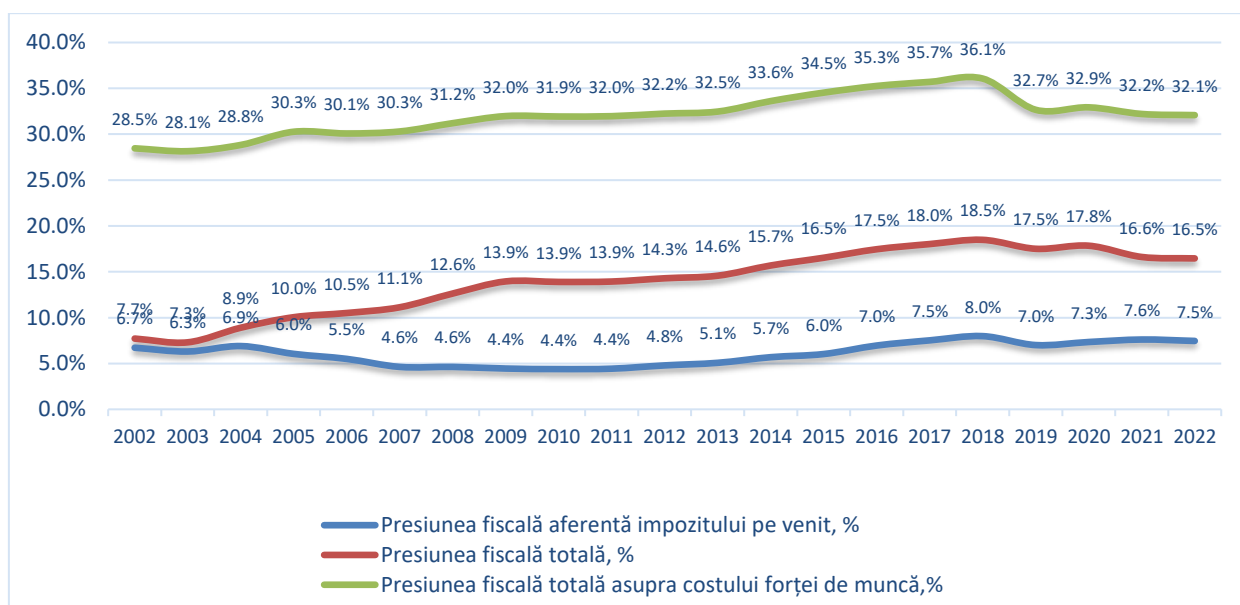
Începând cu anul 2020, sistemul primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală a fost modificat conceptual, acestea fiind achitate integral de către salariat.

Din Figura 2.7 se constată că, pe parcursul anilor 2002 - 2011, presiunea fiscală a impozitului pe venit asupra persoanelor fizice aferentă salariului mediu pe economie a scăzut constant, de la 6.7% până la 4.4%. Cauza principală a reducerii respective a fost reducerea cotelor de impozitare, concomitent cu creșterea valorii grilelor de impozitare.

Cu toate că presiunea fiscală a impozitului pe venit din salariu a scăzut perioada de referință, presiunea fiscală cumulativă (impozitul pe venit plus CAS și PAOAM) a crescut de la 7.7 la sută în anul 2002 până la 13.9 la sută în anul 2011, și a continuat să crească până la nivelul de 18.5% în anul 2018. Această creștere s-a datorat majorării mărimii cotei atât a CAS, cât și a PAOAM (Figura 2.7.).

În acest sens, majorarea impozitelor salariale a diminuat veniturile disponibile a populației, fiind influențat nivelul de economisire. Un indicator relevant pentru analiză este presiunea fiscală totală asupra costului forței de muncă, determinat ca raportul dintre (1) suma tuturor impozitelor achitate de salariat și angajator și (2) suma totală a fondului de salarizare (salariu plus CAS achitate de angajator).

Din perspectiva companiilor, costul forței de muncă atribuit impozitelor salariale a crescut de la 28.5% în anul 2002 până la nivelul de 36.1% în anul 2018. Creșterea costului forței de muncă se reflectă în nivelul de competitivitate al mărfurilor și al serviciilor produse pe teritoriul țării. De asemenea un nivel înalt de impozitare a salariilor concomitent cu un nivel redus al conformării fiscale afectează grav concurența loială.

Figura 2.7. Evoluția presiunii fiscale a impozitului pe venit, a presiunii fiscale a tuturor impozitelor salariale achitate de salariat și a presiunii fiscale totale asupra costului forței de muncă aferente salariului mediu pe economie, %, 2002–2022

Sursa: Elaborată de autor în baza cotelor prevăzute în CF, BASS, FAOAM și datelor BNS https://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_03%20FM_SAL010_serii%20anuale/?rxid=5aad211e-2f63-43c6-9796-f49f4cefe6cf. (accesat la 17.04.2023) [11]

Pe de altă parte această creștere este determinată de asigurarea cu protecție socială și medicală a cetățenilor.

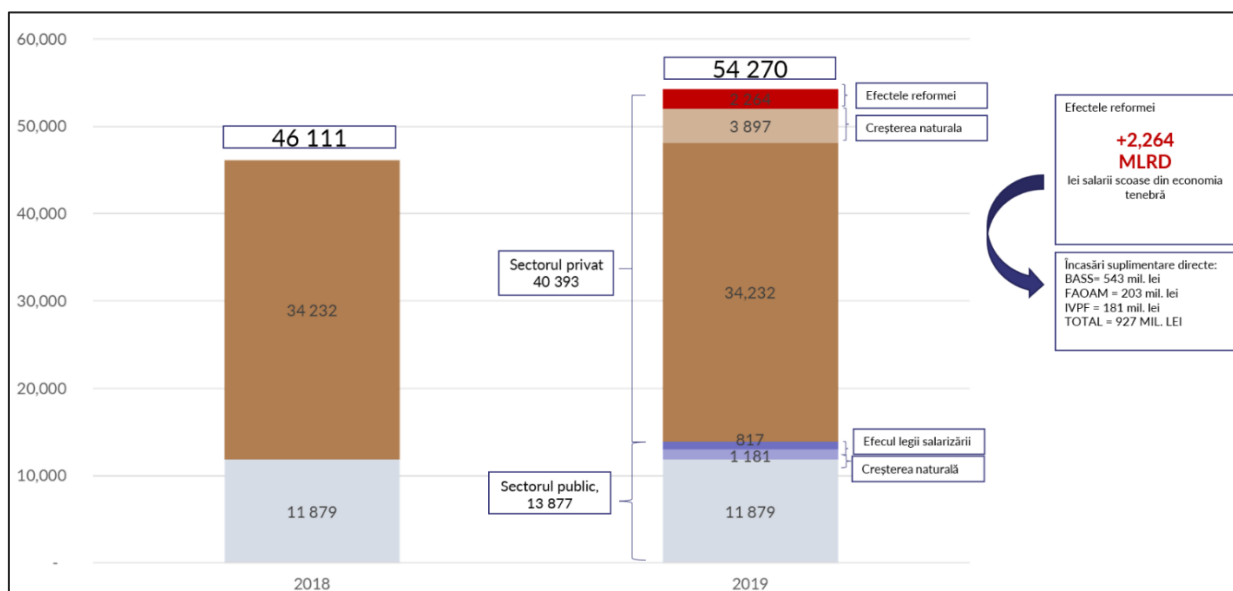
Introducerea cotei unice în mărime de 12% concomitent cu majorarea scutirii personale de la 11280 lei la 24000 lei și reducerea cotei CAS cu 5 puncte procentuale a inversat trendul de creștere a presiunii fiscale aferente salariilor, atât la nivelul salariatului, cât și al întreprinderilor.

De asemenea, efectul cotelor ridicate pentru asigurările sociale și medicale de stat s-a materializat în micșorarea sumelor salariilor achitate în mod legal, practicându-se plata muncii la „negru”. Ca rezultat, resursele BASS și FAOAM nu s-au completat corespunzător, nici impozitul pe venitul persoanelor fizice nu s-a plătit conform salariului real oferit [14].

În urma reducerii cotei CAS, agenții economici au beneficiat de o reducere a costului forței de muncă cu 5 puncte procentuale. De asemenea, salariații au înregistrat o creștere a venitului disponibil cu peste 700 mil. lei datorită dublării scutirii personale.

Reforma fiscală a avut drept efect o creștere a mărimii fondului de salarizare peste media ultimilor 3 ani (creștere naturală), în mărime absolută de 2 264 mil. lei, care în final s-a transpus în creșterea veniturilor bugetare suplimentare cu 927 mil. lei (Figura 2.8). Această sumă a contribuit la diminuarea pierderilor bugetare, care inițial erau estimate la aproximativ 3 miliarde lei. La fel, această reformă a contribuit la majorarea numărului de salariați care în anul 2019 (primul an complet de implementare a reformei) a înregistrat cea mai mare creștere în comparație cu anul precedent, de 4.1%, de la 452 223 de salariați la 470845 de salariați.

Având în vedere impactul net bugetar negativ, considerăm că era binevenită consolidarea veniturilor bugetare prin raționalizarea facilităților fiscale în special pe componenta impozitelor indirecte (TVA), ceea ce ar fi determinat un impact neutru, prin schimbarea structurii de impozitare.

Figura 2.8. Efectele reformei fiscale din anul 2018 în RM asupra creșterii/legalizării salariilor și efectele secundare asupra încasărilor bugetare

Sursa: Elaborată de autor în baza informațiilor BNS

https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_03%20FM_SAL030/SAL030100.px/?rxid=9a62a0d7-86c4-45da-b7e4-fecc26003802

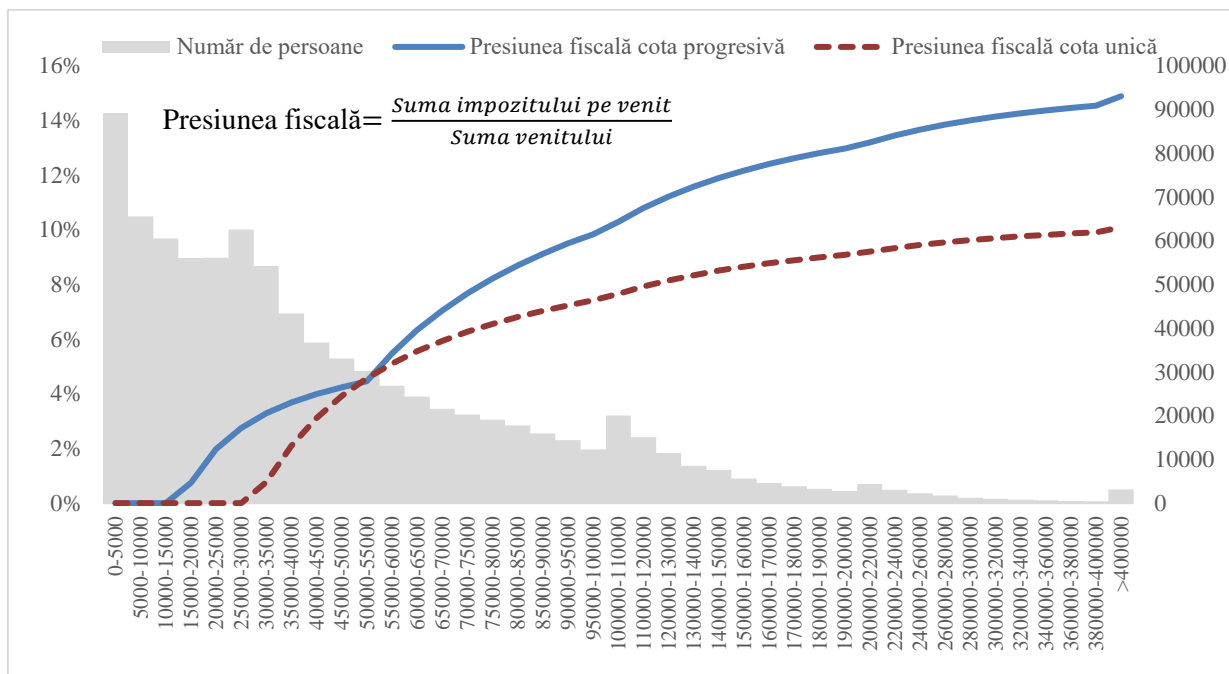
(accesat la 17.04.2023) [11]

În acest context, conchidem că reforma fiscală realizată în anul 2018 în Republica Moldova corespunde concluziilor studiilor menționate în partea ce ține de alegerea corectă a tipurilor de impozite pentru atingerea scopului de creștere economică.

Din perspectiva echității fiscale, Figura 2.9 reflectă nivelul presiunii fiscale în cele două sisteme de impozitare: progresiv cu 2 grile de impozitare (7 și 18%) și cota unică de impozitare (12%). Astfel, pentru salariații cu venituri de până la 15 mii de lei, dar și pentru cei cu venituri între 50-55 de mii de lei, reforma fiscală a fost una neutră, din perspectiva sumei impozitului

achitat. Pentru celelalte categorii, mărimea impozitului pe venit s-a redus, cele mai avantajate fiind persoanele cu venituri între 20-30 de mii de lei, datorită dublării scutirii personale și cele cu venituri mari, urmare reducerii cotei maxime de la 18% la nivelul cotei unice de 12%.

Figura 2.9. Evoluția presiunii fiscale în sistemul cotei unice și în sistemul cotei progresive
 Sursa: Elaborată de autor în baza cotelor progresive și celei unice (datele din Anexa nr.11)

Eficiența impozitării veniturilor persoanelor fizice poate fi analizată din perspectiva a trei dimensiuni

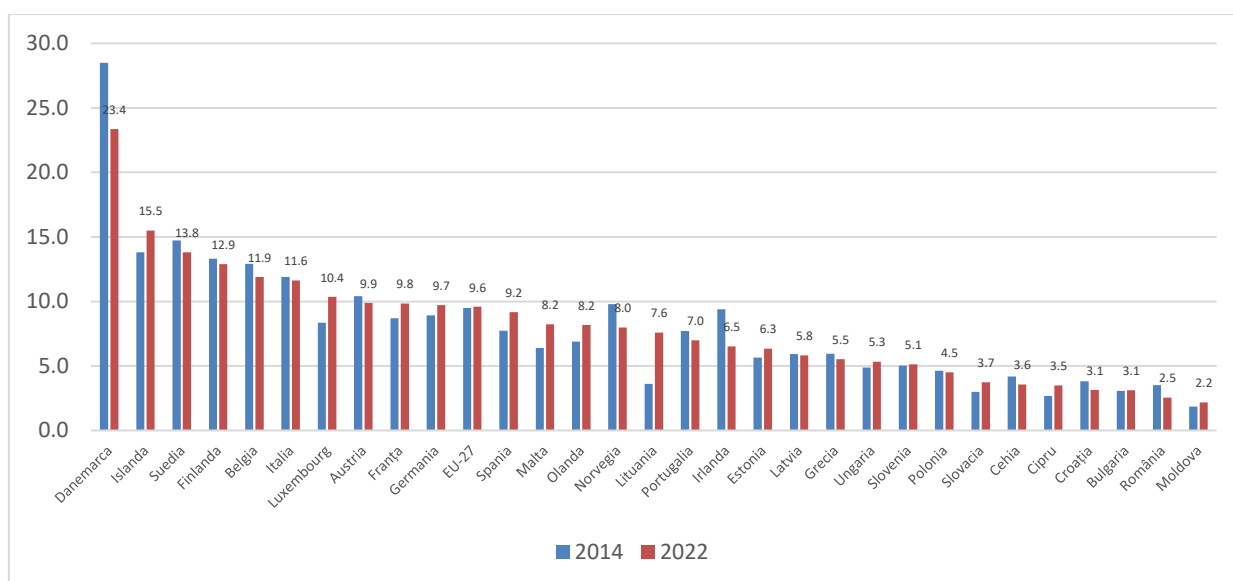
1. *Costul de percepere a IVPF.* Costul de percepere a IVPF include toate cheltuielile asociate cu administrarea și colectarea acestui impozit. Aceste costuri pot varia semnificativ în funcție de complexitatea sistemului fiscal, de eficiența instituțiilor fiscale și de gradul de conformare al contribuabililor. Un sistem fiscal eficient ar trebui să minimizeze aceste costuri, asigurând în același timp o colectare eficientă a veniturilor. Analiza costurilor de percepere poate include evaluarea resurselor umane și tehnologice necesare, precum și a procedurilor administrative implicate. Reducerea costurilor de percepere poate fi realizată prin simplificarea procedurilor fiscale, digitalizarea proceselor și îmbunătățirea conformării fiscale.

Odată cu trecerea la cota unică de impozitare s-a redus semnificativ povara calculării, raportării și achitării IVPF, întrucât veniturile obținute de la mai mulți angajatori sunt impozitate la aceeași cotă și nu necesită să fie cumulate pentru determinarea impozitului anual final. În acest sens, pentru perioada fiscală 2019, SFS a recepționat 162 694 Declarații cu privire la impozitul pe venit depuse de contribuabili – persoane fizice care nu desfășoară activitate de întreprinzător, sau

cu 196 642 Declarații mai puțin comparativ cu perioada anului 2018 (Rezultatele prezentării declarațiilor cu privire la impozitul pe venit pentru anul 2019, Raportul SFS). În acest sens, s-a redus de peste două ori, atât costul de administrare fiscală, cât și efortul cetățenilor de a calcula, raporta și achita IVPF.

2. *Nivelul încasărilor fiscale din IVPF.* Nivelul încasărilor fiscale din IVPF este un indicator direct al eficienței sistemului fiscal. Acesta reflectă capacitatea autorității fiscale de a colecta veniturile necesare pentru finanțarea cheltuielilor publice și pentru susținerea creșterii economice. Analiza nivelului încasărilor fiscale poate include compararea acestora cu nivelul înregistrat în țările UE. Un nivel ridicat al încasărilor fiscale raportat la PIB indică un sistem fiscal eficient, capabil să mobilizeze resursele necesare pentru creșterea economică.

Din Figura 2.10. constatăm că în comparație cu țările UE, Republica Moldova înregistrează cel mai mic nivel de impozitare al veniturilor persoanelor fizice, fiind de doar 2.2% raportat la PIB. Acest nivel redus de încasări este determinat de cota de impozitare mică și un sistem de scutiri personale generos, care reduce cota efectivă de impozitare.

Figura 2.10. Ponderea încasărilor din impozitul pe venitul persoanelor fizice în PIB, în RM și UE, %, 2014/2022

Sursa: Elaborată de autor pe baza datelor MF, BNS și Comisiei UE

<https://mf.gov.md/ro/trezorerie/rapoarte-privind-executarea-bugetului/rapoarte-anuale>
(accesat la 17.03.2023) [108]

https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica_13%20CNT_CNT208/?rxid=9a62a0d7-86c4-45da-b7e4-fecc26003802
(accesat la 17.03.2023) [11]

https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation-trends_en (accesat la 17.03.2024) [33]

3. *Capacitatea de schimbare a comportamentului persoanelor pentru a contribui la creșterea economică prin anumite facilități fiscale.* Facilitățile fiscale, cum ar fi scutirile, deducerile și creditele fiscale, pot influența comportamentul contribuabililor, stimulând investițiile, economisirea și consumul anumitor categorii de produse. Capacitatea de schimbare a comportamentului persoanelor prin intermediul acestor facilități fiscale este esențială pentru promovarea creșterii economice. Un sistem fiscal eficient ar trebui să utilizeze facilitățile fiscale pentru a încuraja comportamente economice pozitive, contribuind astfel la creșterea economică.

Având în vedere nivelul redus al încasărilor fiscale din impozitul pe venit al persoanelor fizice (spre deosebire de încasărilor fiscale din impozitul pe venit al persoanelor juridice, care au o performanță destul de mare), spațiul pentru reducerea sau introducerea de noi tipuri de facilități fiscale este limitat. Cu toate acestea, sistemul actual de scutiri personale, aplicat general și fără a stimula un anumit comportament al contribuabililor, ar trebui înlocuit cu deduceri țintite. Aceste deduceri ar putea avea o contribuție mai semnificativă la creșterea economică.

În scopul îmbunătățirii sistemului fiscal, în legislația fiscală a fost introduse tichetele de masă, care sunt scutite de impozitul pe venit al persoanelor fizice. Totuși, aceste tichete au în principal o menire socială și nu au un impact semnificativ asupra schimbării comportamentului contribuabililor, deoarece hrana este un produs necesar, iar consumul acesteia nu depinde de introducerea tichetelor de masă. Pe lângă obiectivul social, tichetele de masă contribuie la reducerea economiei informale în sectorul alimentației publice.

O măsură mai eficientă ar fi acordarea tichetelor care să încurajeze consumul de mărfuri și servicii autohtone, cum ar fi tichetele de vacanță. Acestea ar stimula cetățenii să beneficieze de serviciile turismului local în detrimentul turismului internațional, creând astfel o cerere suplimentară pentru aceste servicii. În consecință, sectorul turistic s-ar dezvolta și ar contribui mai semnificativ la creșterea economică.

În concluzie, eficiența impozitării veniturilor persoanelor fizice poate fi evaluată prin prisma costurilor de percepere, a nivelului încasărilor fiscale și a capacității de schimbare a comportamentului contribuabililor. O abordare integrată, care să ia în considerare toate aceste dimensiuni, poate contribui la dezvoltarea unui sistem fiscal eficient și echitabil, capabil să susțină creșterea economică.

Politicile fiscale în domeniul impozitului pe venit au un impact semnificativ asupra costului forței de muncă, redistribuirii venitului național, precum și asupra veniturilor bugetare, în special ale bugetelor locale.

Pentru a spori eficiența sistemului de impozitare a veniturilor persoanelor fizice în vederea atingerii obiectivului de creștere economică, este necesară o substituie treptată a sistemului actual

de scutiri generale cu un sistem de deduceri și scutiri specifice pentru anumite tipuri de cheltuieli ale cetățenilor, cum ar fi turismul local și educația. Această abordare ar permite direcționarea mai eficientă a resurselor aflate la îndemână cetățenilor către activități care stimulează creșterea economică. Prin încurajarea cheltuielilor către mărfurile și serviciile autohtone, se poate obține un impact pozitiv asupra economiei naționale, contribuind la creșterea investițiilor, a consumului de mărfuri și servicii autohtone.

În acest sens, se propune introducerea unor scutiri fiscale pentru anumite cheltuieli ale angajatorului în favoarea salariatului, menite să schimbe sau să inducă un comportament favorabil creșterii economice. Un exemplu concret este acordarea tichetelor turistice pentru turismul local. Aceste tichete ar încuraja angajații să utilizeze facilitățile turistice din țară, în detrimentul celor din străinătate. Prin stimularea turismului intern, se creează o cerere suplimentară pentru serviciile turistice locale, ceea ce contribuie la dezvoltarea sectorului turistic și, implicit, la creșterea economică. Astfel, aceste măsuri fiscale nu doar că sprijină obiectivele sociale, dar au și un impact pozitiv asupra economiei naționale.

În concluzie, menționăm că nivelul de impozitare a persoanelor fizice este destul de redus, iar eficiența încasărilor la buget este scăzută, ceea ce nu permite introducerea unor facilități fiscale pentru stimularea productivității muncii. Cu toate acestea, renunțarea treptată la sistemul de scutiri generale, în favoarea unor deduceri condiționate, ar putea permite ca impozitarea persoanelor fizice să contribuie mai semnificativ la creșterea economică, fără a afecta veniturile bugetare

2.3. Contribuția și efectele impozitelor locale la creșterea economică din perspectiva consolidării finanțelor publice locale în Republica Moldova

Impozitele și taxele locale reprezintă surse importante în formarea veniturilor proprii ale bugetelor locale. De modul cum funcționează finanțele locale într-o anumită țară depinde starea localităților respective și, în final, bunăstarea societății în întregime. În aceste condiții, crearea unui sistem al finanțelor publice locale eficient este un obiectiv prioritar în cadrul politicii bugetar-fiscale. Or funcționalitatea finanțelor publice la nivel local se află în dependență directă cu sistemul de impozite și taxe locale existent.

Eventualele perturbări în funcționarea acestui sistem pot avea consecințe deosebit de grave. Finanțele locale sunt, în ultimă instanță, începutul și sfârșitul proceselor socioeconomice și ale circuitului economic regional.

Impozitele și taxele locale reprezintă un instrument cu ajutorul căruia autoritățile locale își mobilizează resursele financiare publice necesare pentru îndeplinirea obiectivelor social-economice stabilite. Procesul de descentralizare financiară în Republica Moldova contribuie

esențial la accentuarea rolului deosebit al mecanismelor de impozitare.

O reală autonomie locală este de neconceput fără asigurarea resurselor financiare necesare autorităților și colectivităților locale, într-o proporție corespunzătoare competențelor și responsabilităților care le sunt conferite prin lege.

Acest proces implică și descentralizarea veniturilor publice, creșterea rolului sistemului finanțelor publice locale privind prelevarea directă a impozitelor și taxelor locale, precum și prevenirea evaziunii fiscale, cu efect benefic pentru întregul sistem social.

Contribuția impozitelor și taxelor locale la formarea resurselor financiare ale unităților administrative-teritoriale în vederea finanțării nevoilor proprii atestă fără echivoc atât necesitatea, cât și importanța acestora în dezvoltarea socială și economică regională.

Sistemul fiscal local poate fi considerat suportul și elementul dinamizator al creșterii economice la nivel regional. Bugetele locale constituie un element deosebit de important al bugetului public național. În același timp, bugetele locale reprezintă veriga principală în ansamblul finanțelor locale, care au rolul de a furniza cetățenilor, prin intermediul autorităților locale, acele bunuri și servicii pe care aceștia nu și le pot procura de pe piața concurențială în cantitatea și calitatea corespunzătoare satisfacerii nevoilor.

În sistemul impozitelor locale, un rol important revine impozitelor pe proprietate, care participă la formarea veniturilor proprii și contribuie la formarea și creșterea bazei fiscale a teritoriului.

Considerăm că aceste impozite au în primul rând o funcție financiară, de formare a resurselor financiare necesare autorităților publice pentru finanțarea obiectivelor sociale, culturale și economice, și mai puțin o funcție de instrument al politicii fiscale prin intermediul căruia s-ar putea regla anumite procese economice. Totuși, acestea au un impact socioeconomic indirect prin intermediul cheltuielilor realizate de către autoritățile publice la baza cărora au stat încasările din impozitele respective. Acest tip de impozit direct prezintă dificultăți în partea ce ține de evaluarea materiei impozabile, și anume neactualizarea acestora în raport cu inflația și în funcție de investițiile ulterioare. Din acest motiv aceste impozite au în Republica Moldova un randament fiscal scăzut, căpătând adesea și un caracter regresiv, cauzat de baza de impozitare neadecvată.

Impozitele pe proprietate își găsesc reflectare în sistemul fiscal din următoarele motive:

- rațiunile de ordin financiar prevăd menținerea lor pentru că ele reprezintă o importantă sursă de venituri proprii ale BL; mai mult, în condițiile Republicii Moldova, considerăm că ele reprezintă principalul potențial de creștere a veniturilor autorităților locale;

- acestea impun o gestionare eficientă și corespunzătoare a proprietății ce reprezintă resurse economice de importanță națională.

Spre exemplu, impozitul funciar, în contextul în care mărimea acestuia nu are o valoare foarte mică, are scopul de a-i determina pe proprietarii de terenuri agricole să folosească rațional aceste terenuri.

Considerăm că în Republica Moldova cota impozitului funciar este una relativ joasă și necesită a fi indexată într-un anumit interval de timp. Aceeași situație o întâlnim în cazul impozitării construcțiilor nefinisate, care determină proprietarii acestora fie să finiseze construcția, fie să o vândă altor proprietari care o vor finisa.

Impozitele pe proprietate sunt echitabile și eficiente, dar subutilizate în multe economii, în special în țările subdezvoltate, precum Republica Moldova. Există o posibilitate considerabilă de a utiliza această taxă într-o măsură mai mare, atât ca sursă de venituri pentru finanțarea cheltuielilor publice, cât și ca instrument de redistribuire, deși implementarea eficientă va necesita o investiție considerabilă în infrastructura administrativă de percepere a acestora (în special determinarea corectă și justă a bazei fiscale).

Conform clasificărilor fiscale standard internaționale, impozitele pe proprietate cuprind: impozite recurente asupra proprietății imobile, percepute de la proprietari sau chiriași; impozite recurente asupra averii nete; impozite pe moșii, moșteniri și cadouri; impozite pe tranzacțiile financiare și de capital privind emisiunea sau transferul de valori mobiliare și cecuri sau vânzarea de bunuri imobile; alte impozite recurente sau nerecurente asupra proprietății [103].

În Republica Moldova, în conformitate cu CF, sunt prevăzute următoarele categorii de impozite pe proprietate:

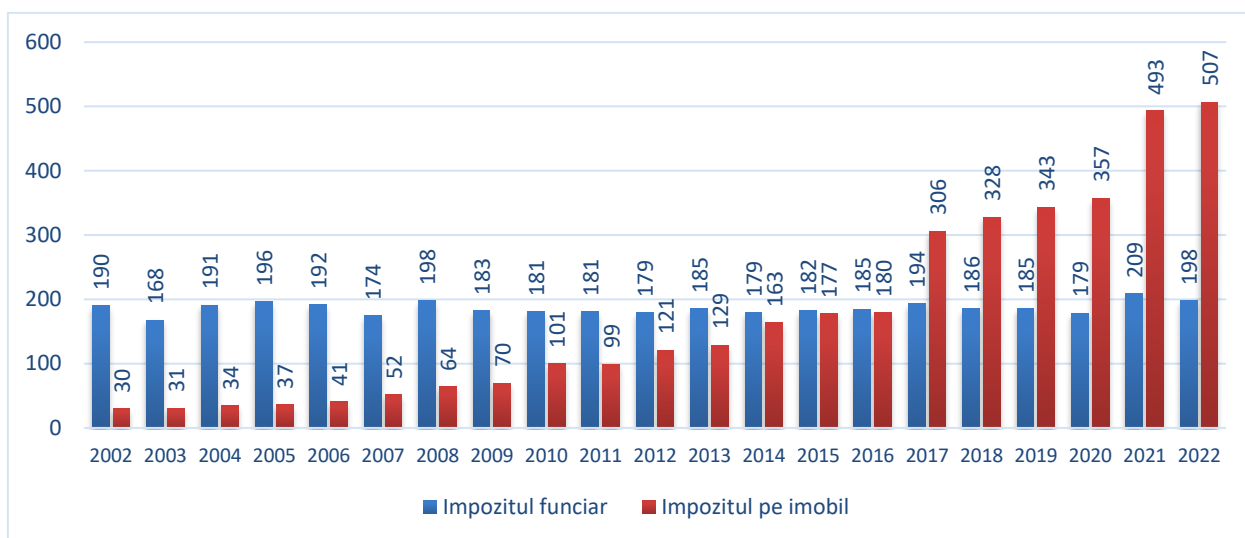
1. impozitul pe bunurile imobiliare, care include:
  - 1.1. impozitul pe imobil (clădiri, locuințe etc.);
  - 1.2. impozitul funciar (terenuri);
2. impozitul pe avere;
3. impozitul privat.

Utilizarea impozitelor pe proprietate în calitate de instrument pentru creșterea veniturilor bugetare și redistribuirea venitului național trebuie să fie realizată doar în condițiile în care există siguranța deținerii unor capacități administrative de a determina corect și just baza impozabilă (de exemplu, baza impozabilă a bunului imobil trebuie să fie determinată în mod uniform după o metodologie unică și să fie cât mai aproape de prețul de piață), în caz contrar efectul va fi invers, determinând creșterea neconformării fiscale datorită așezării inegale a sarcinii fiscale.

În Republica Moldova, începând cu anul 2004 a fost demarată reforma evaluării valorii bunurilor imobile în scopul impozitării, având la bază aplicarea unor proceduri metodologice unice, care asigură echitate în procesul de impozitare.

Implementarea sistemului de evaluare a bunurilor imobile a avut loc treptat. Prima etapă a constituit evaluarea bunurilor imobile a persoanelor fizice cu destinație locativă, care a avut loc în 2007, a doua etapă – reevaluarea construcțiilor auxiliare și a imobilului agenților economici, în 2010, a treia etapă – evaluarea terenurilor agricole și a patra etapă, finală – reevaluarea spațiilor locative din zonele rurale.

Scopul acestei reforme este consolidarea funcției fiscale a sistemului de impozitare, exprimată prin asigurarea veniturilor bugetelor locale, evitând subestimarea bazei impozabile care conducea la reducerea încasărilor de la impozitul pe bunurile imobile.

Figura 2.11. Evoluția încasărilor din impozitul pe bunuri imobile și funciar, mil. lei, 2002–2022

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor Portalului Guvernamental al Datelor Deschise și BNS

<https://dataset.gov.md/ro/dataset/15992-evolutia-indicatorilor-bugetari>. (accesat la 17.06.2023)

[106]

https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica_13%20CNT_CNT208/CNT208100.px/table/tableViewLayout1/?rxid=9a62a0d7-86c4-45da-b7e4-fecc26003802 (accesat la 17.06.2023) [11]

Astfel, drept impact asupra veniturilor bugetare, observăm o creștere cu un ritm mai rapid a încasărilor din impozitul pe bunuri imobiliare începând cu anul 2007, atunci când a avut loc implementarea primei etape a sistemului de evaluare a bunurilor imobiliare, și o creștere semnificativă în anul 2010 față de 2009 ca urmare a implementării celei de-a doua etape a reformei (Figura 2.11). Astfel, pe parcursul anilor 2007–2012, încasările din impozitul pe bunuri imobiliare au crescut de la 52,7 mil. lei până la 123,8 mil. lei, sau de aproximativ 2,3 ori.

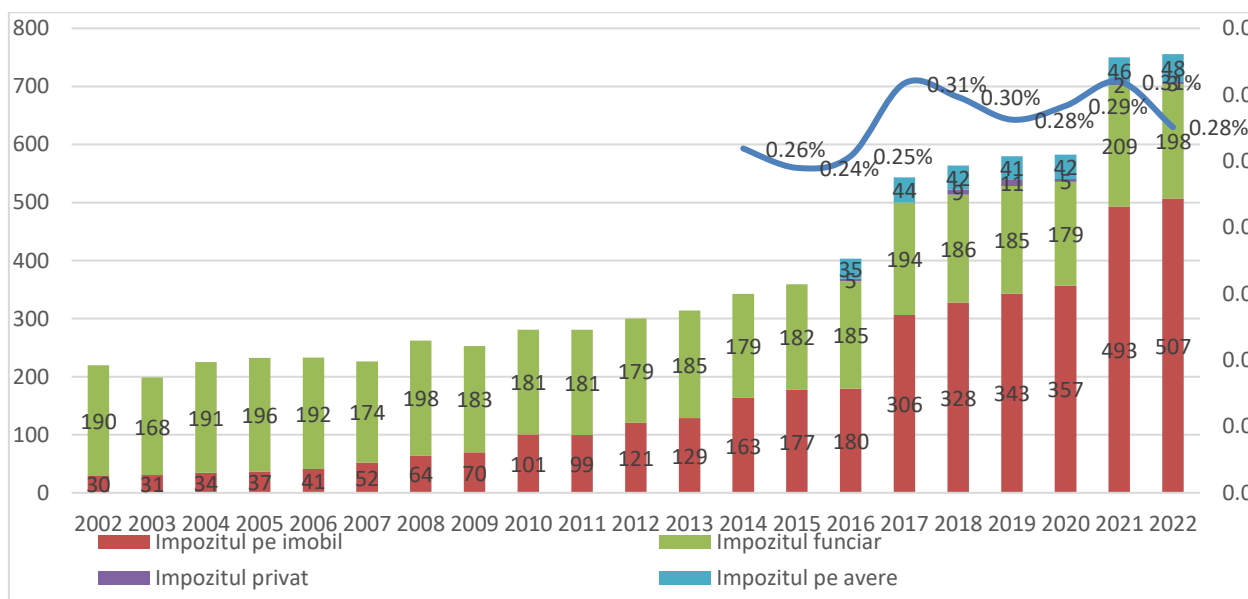
Etapela a treia și a patra ale reformei nu sunt finalizate momentan, terenurile fiind impozitate în baza suprafeței și bonității, iar locuințele din zonele rurale – în baza costurilor de

construcție/valorii de inventariere, care este aceeași în toate localitățile rurale (indiferent dacă se află mai aproape de zonele centrale sau nu), ceea ce nu asigură o impozitare echitabilă a proprietății.

Aplicarea procedurilor de evaluare masivă a bunurilor imobile și crearea unui sistem automatizat de calculare a valorilor, pe lângă asigurarea unei impozitări echitabile, determină reducerea costurilor pentru administrarea sistemului impozitului pe bunurile imobiliare.

Existența unei baze de date unice privind valoarea bunurilor imobile în scopul impozitării precum și a parametrilor ce formează acest model, permite automatizarea procesului de percepere a impozitului și efectuarea reevaluării cu costuri minime.

Astfel, pentru maximizarea încasărilor din impozitele pe bunurile imobiliare este necesară existența unui sistem de evaluare modern, precum și ajustarea cotelor de impozitare corespunzător capacității contributive a persoanelor. În vederea neafectării categoriilor de persoane vulnerabile sunt necesare programe de cheltuieli bine direcționate. Totuși, în cazul în care aceste programe presupun costuri mari de administrare, poate fi luată în considerare aplicarea unei limite a valorii bunului imobil (cu destinație locativă) ce nu se supune impozitării.

Figura 2.12. Evoluția încasărilor din impozitul pe proprietate la BL și ponderea acestora în PIB, mil. lei, %, 2002–2022

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor Portalului Guvernamental al Datelor Deschise și BNS

<https://dataset.gov.md/ro/dataset/15992-evolutia-indicatorilor-bugetari>. (accesat la 18.06.2023)

[106]

https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica_13%20CNT_CNT208/CNT208100.px/table/tableViewLayout1/?rxid=9a62a0d7-86c4-45da-b7e4-fecc26003802 (accesat la 18.06.2023) [11]

Analizând datele încasărilor din impozitele pe proprietate pentru anii 2016–2022 (Figura

2.12), se observă o creștere mai pronunțată a veniturilor bugetare în anul 2017 față de 2016 (cu 142,7 mil. lei) și în anul 2021 față de 2020 (cu 167,8 mil. lei).

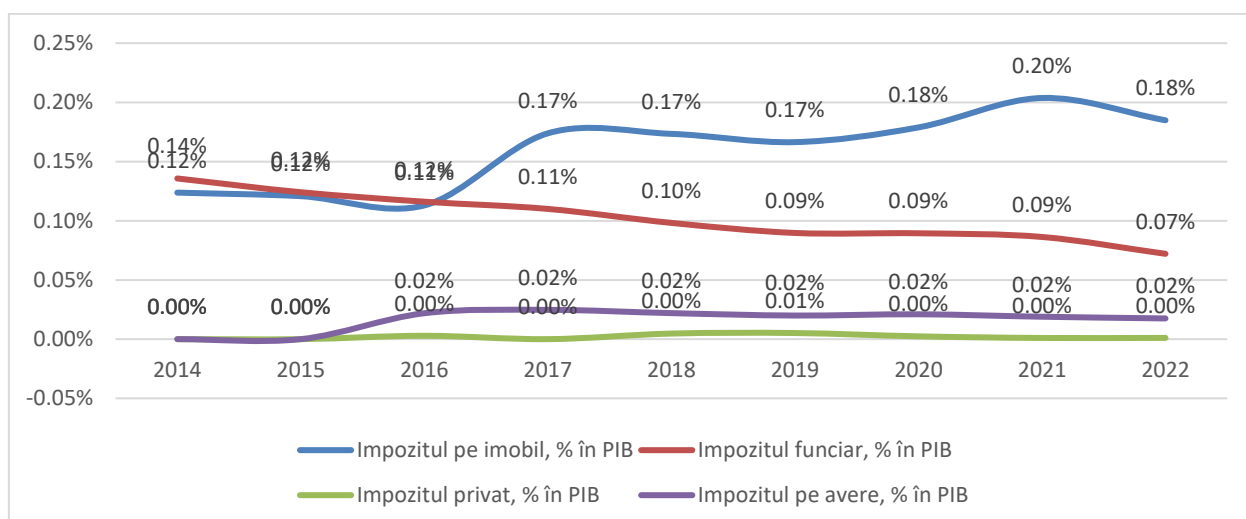
Acest fapt se datorează creșterii încasărilor din impozitul pe bunurile imobiliare ca urmare, în special, a următorilor factori:

- în anul 2017 a fost majorată cota impozitului aferentă bunurilor comerciale de la 0,1% la 0,3%;

- în anul 2021 a fost anulată reducerea de 15% la achitarea integrală a impozitului pe bunurile imobiliare și a impozitului funciar;

- în anul 2021 a fost majorată cota impozitului pe bunuri imobiliare de către autoritățile mun. Chișinău, de la 0,1% la 0,2%.

Cât privește încasările din impozitul funciar, acestea reprezintă o sursă importantă de venit pentru BL. Pe parcursul ultimilor ani, încasările din impozitul respectiv nu au avut un trend de creștere, menținându-se în termeni nominali la un nivel stabil, cu mici deviații (Figura 2.12).

Figura 2.13. Evoluția încasărilor din impozitul pe bunuri imobiliare, funciar, pe avere și privat în PIB, %, 2014–2022

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor Portalului Guvernamental al Datelor Deschise și BNS

<https://dataset.gov.md/ro/dataset/15992-evolutia-indicatorilor-bugetari>. (accesat la 19.06.2023)

[106]

https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica_13%20CNT_CNT208/CNT208100.px/table/tableViewLayout1/?rxid=9a62a0d7-86c4-45da-b7e4-fecc26003802 (accesat la 19.06.2023) [11]

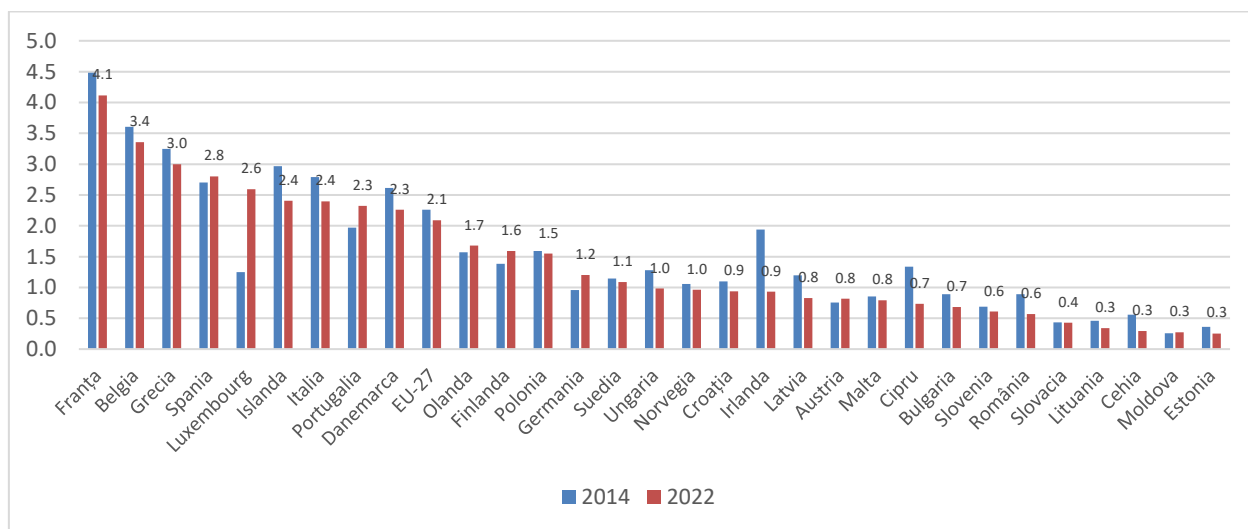
Raportate la PIB, încasările din impozitele pe proprietate au înregistrat o creștere în anii 2017 și 2021, până la nivelul de 0,31%, ca urmare a factorilor menționați supra, având un trend de reducere în ceilalți ani analizați.

Impozitul pe bunuri imobiliare, datorită reformei de evaluare și modificărilor legislative

efectuate, a înregistrat cea mai mare eficiență, încasările din aceste impozite raportate la PIB majorându-se pe parcursul anilor 2016–2022 de la 0,11% până la nivelul de 0,19%. În schimb, încasările din impozitul funciar raportate la PIB au înregistrat o scădere constantă de la 0,12% până la nivelul de 0,07%. Încasările din impozitul pe avere s-au menținut la nivelul de 0,02% în PIB, iar impozitul privat a înregistrat încasări nesemnificative (Figura 2.13).

Impozitul pe bunurile imobile și impozitul funciar se includ în veniturile proprii ale autorităților locale, fiind virate în bugetul localității unde este amplasat obiectul impozabil, iar impozitul pe avere reprezintă o sursă de finanțare a veniturilor bugetului de stat și, respectiv, impozitul privat –se virează la bugetul localității sau bugetul de stat, în dependență de cine este proprietarul bunul vândut, statul sau autoritatea locală.

Considerăm că toate impozitele pe proprietate (cu excepția impozitului privat, care nu are caracteristicile unui impozit) ar trebui să fie sursă de venituri a BL. Pentru a asigura trecerea impozitului pe avere la nivelul autorităților locale, precum și creșterea eficienței impozitelor pe proprietate (reducerea costurilor de administrare), se consideră utilă analiza oportunității comasării impozitului pe bunuri imobiliare și impozitului pe avere. În consecință, impozitul pe bunurile imobiliare ar urma să ia forma unui impozit progresiv.

Figura 2.14. Ponderea încasărilor din impozitele pe proprietate în PIB, în RM și UE, %, 2014/2022

Sursa: Elaborată de autor pe baza datelor MF, BNS și Comisiei UE

<https://mf.gov.md/ro/trezorerie/rapoarte-privind-executarea-bugetului/rapoarte-anuale> (accesat la 17.03.2023) [108]

https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica_13%20CNT_CNT208/?rxid=9a62a0d7-86c4-45da-b7e4-fecc26003802 (accesat la 17.03.2023) [11].

https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation-trends_en (accesat la 17.03.2023) [33]

De eficiența veniturilor din impozitul pe bunurile imobiliare și impozitul funciar depinde,

în mare măsură, capacitatea autorităților locale de a finanța cheltuielile la nivel local.

Comparând indicatorul ponderii impozitului pe proprietate în PIB, în Republica Moldova și țările UE (Figura 2.14), constatăm că nivelul de 0,3% înregistrat în țara noastră este mult sub nivelul mediei europene de 2,1% (nivelul maxim se înregistrează în Franța – 4,1%, iar nivelul minim în Estonia – 0,3%).

Ținând cont de cele expuse supra, conchidem că în Republica Moldova există potențial de creștere a resurselor bugetare, mai ales a celor locale, prin intermediul consolidării impozitelor pe proprietate, în special a impozitului funciar.

Este de menționat că, începând cu anul 2023, în baza modificărilor la legislația fiscală operate prin Legea nr. 356/2022 pentru modificarea unor acte normative, au fost excluse limitele maxime la stabilirea cotelor impozitului funciar și ale impozitului pe bunurile imobiliare cu destinație locativă de către autoritățile locale (a se vedea Tabelul 2.6).

Modificarea respectivă are drept scop consolidarea veniturilor locale în special prin intermediul impozitului funciar. Totuși, transmiterea către autoritățile locale a dreptului discreționar de a stabili mărimea impozitului funciar creează probleme deosebite și necesită atenție.

Tabelul 2.6. Cotele impozitului pe bunurile imobiliare în Republica Moldova 2023

Obiectul impozabil	Cota de impozitare
1. Bunurile imobiliare cu destinație locativă (apartamente și case de locuit individuale, terenuri aferente acestor bunuri)	Cota minima* – 0,05% din baza impozabilă a bunurilor imobiliare
2. Garajele și terenurile pe care acestea sunt amplasate, loturile întovărășirilor pomicole cu sau fără construcții amplasate pe ele	cota minima* – 0,05% din baza impozabilă a bunurilor imobiliare
3. Terenurile agricole cu construcții amplasate pe ele	Cota minima* – 0,1% din baza impozabilă a bunurilor imobiliare
4. Bunurile imobiliare cu altă destinație decât cea locativă sau agricolă	0,3% din baza impozabilă a bunurilor imobiliare
5. Terenurile cu destinație agricolă	Cota stabilită de către autoritățile reprezentative și cele deliberative ale administrației publice locale
6. Alte bunuri neevaluate (de ex., locuințele din localitățile rurale)	Cota stabilită de către autoritățile reprezentative și cele deliberative ale administrației publice locale

*Cota concretă se stabilește anual de către autoritatea reprezentativă și cea deliberativă a administrației publice locale

Sursa: Elaborat de autor în baza CF [27]

Impozitarea unui factor important de producție, proprietatea, la o multitudine de cote (circa 900 de primării) creează incertitudine și complexitate în procesul de determinare și achitare a impozitului. În acest sens, considerăm că cotele impozitului pe proprietate aplicate companiilor urmează să fie stabilite de autoritatea națională (Parlament), iar cele aplicate cetățenilor – de către autoritatea locală.

Pe de o parte, aceasta ar asigura o certitudine companiilor în sistemul de impunere, precum și un echilibru și marjă de intervenție pentru autoritățile locale. Desigur, în cazul în care cotele sunt stabilite de autoritatea națională, aceasta trebuie să se asigure că mărimea încasărilor nu este afectată de inflație, respectiv nu se reduce capacitatea autorității locale de a finanța cheltuielile publice de care sunt responsabile la nivel local (în cazul impozitului funciar, cota nominală de impozitare nu s-a ajustat din anul 1998).

În Republica Moldova, începând cu derularea reformei de evaluare a bunurilor imobiliare în scopuri fiscale și până în prezent nu s-a realizat o reevaluare a bunurilor evaluate, valorile acestora fiind determinate în baza indicatorilor la data evaluării. Astfel, pentru a crește eficiența și echitatea în cazul impozitului pe proprietate este necesar ca prin eforturi comune, la nivel central și local, să se asigure că baza impozabilă este una justă și corespunde valorilor de piață, fapt pentru care este necesară efectuarea reevaluărilor la un anumit interval de timp [98, p.193].

Reiterând, considerăm că creșterea resurselor bugetare, în special a celor locale, este posibilă prin intermediul consolidării impozitelor pe proprietate, și anume prin elaborarea unei strategii de creștere a veniturilor locale. Printre măsurile acestei strategiei pot fi incluse următoarele:

- 1) realizarea reevaluării bunurilor imobile evaluate și terminarea evaluării în cazul celor neevaluate;
- 2) majorarea cotelor de impozitare, în special ale impozitul funciar, și eliminarea facilităților fiscale ineficiente;
- 3) comasarea impozitului pe bunurile imobiliare cu impozitul pe avere.

2.4. Concluzii la Capitolul 2

Capitolul 2 cuprinde prezentarea rolului impozitelor directe și efectele modificării acestora asupra creșterii economice și consolidării finanțelor publice. Cercetarea acestor aspecte a permis formularea următoarelor concluzii:

1. Implementarea cotei unice este oportună în țările în curs de dezvoltare, cu un grad relativ mare a evaziunii fiscale, iar cotele progresive sunt binevenite în țările dezvoltate, cu un grad

mare de conformare fiscală.

2. Reforma fiscală implementată în Republica Moldova în anul 2008 privind scutirea profitului reinvestit nu și-a atins obiectivele de stimulare a investițiilor private și, respectiv, a creșterii economice, inclusiv ca urmare a suprapunerii cu criza financiară mondială. Efectul pozitiv al reformei s-a manifestat prin creșterea gradului de conformare fiscală a întreprinderilor, în special a IMM-urilor. Efectul negativ a constat în ratarea unor venituri bugetare de aproximativ 3,3 miliarde lei pe parcursul aplicării reformei.

3. Nivelul încasărilor bugetare din IVPJ este unul ce permite introducerea unor stimulente fiscale bine țintite. Principalul mecanism de utilizare a IVPJ în vederea contribuției la creșterea economică este amortizarea accelerată/suplimentară a mijloacelor fixe și deducerea suplimentară a cheltuielilor și investițiilor private (investiții în cercetare - dezvoltare).

4. Având în vedere nivelul redus al încasărilor fiscale din impozitul pe venit al persoanelor fizice (spre deosebire de încasările fiscale din impozitul pe venit al persoanelor juridice, care au o performanță destul de mare), spațiul pentru reducerea sau introducerea de noi tipuri de facilități fiscale în vederea contribuției la creșterea economică este limitat. Cu toate acestea, sistemul actual de scutiri personale, aplicat general și fără a stimula un anumit comportament al contribuabililor, ar trebui înlocuit cu deduceri țintite. Aceste deduceri ar putea avea o contribuție mai semnificativă la creșterea economică.

5. Pentru a spori eficiența sistemului de impozitare a veniturilor persoanelor fizice și a stimula creșterea economică, se propune substituirea treptată a scutirilor generale cu deduceri și scutiri specifice pentru cheltuieli precum turismul local și educația. Aceasta ar permite direcționarea mai eficientă a resurselor către activități economice stimulative. De asemenea, introducerea scutirilor fiscale pentru cheltuieli ale angajatorului în favoarea salariatului, cum ar fi tichetele turistice pentru turismul local, ar încuraja utilizarea facilităților turistice interne, reducând turismul extern și contribuind la dezvoltarea sectorului turistic național. Astfel, aceste măsuri fiscale ar sprijini atât obiectivele sociale, cât și creșterea economică.

6. S-a constatat că impozitele pe proprietate au în primul rând o funcție de consolidare a finanțelor publice și mai puțin o funcție de instrument al politicii fiscale prin intermediul căruia s-ar putea regla anumite procese economice. Totuși, acestea au un impact indirect asupra creșterii economice prin intermediul cheltuielilor realizate de către autoritățile publice la baza cărora au stat încasările din impozitele respective. Studiul comparativ al nivelului de încasări fiscale din impozitele pe proprietate în UE și Republica Moldova a demonstrat faptul că acestea au în un randament fiscal scăzut, din cauza cotelor reduse și a bazei de impozitare ce nu au fost ajustată la valorile de piață.

7. Rolul de redistribuire a venitului prin intermediul impozitelor pe proprietate se manifestă atât la etapa de percepere a impozitelor de la deținătorii imobilelor, cât și la etapa de efectuare a cheltuielilor bugetare, care se alocă tuturor persoanelor conform priorităților statului (programe sociale, educaționale, infrastructură etc.).

8. Pentru a spori rolul impozitelor pe proprietate în finanțarea cheltuielilor publice și redistribuirea venitului național, se recomandă următoarele:

- ajustarea cotei impozitului funciar la nivelul inflației și în funcție de capacitatea contributivă a întreprinderilor agricole;

- continuarea reformei sistemului de evaluare și reevaluare a bunurilor imobiliare, începând cu etapele care asigură maximă eficiență din perspectiva cost-beneficiu;

- comasarea impozitului pe avere cu impozitul pe bunurile imobiliare.

3. IMPLICAȚIILE IMPOZITĂRII INDIRECTE ASUPRA CONSOLIDĂRII FINANTELOR PUBLICE ÎN CONTEXTUL ARMONIZĂRII LEGISLAȚIEI FISCALE

3.1. Studiul comparativ al sistemelor de impozitare din Republica Moldova și Uniunea Europeană

O dilemă majoră a cercetătorilor se referă la gradul optim de armonizare fiscală în cadrul UE. În timp ce armonizarea mai avansată ar putea stimula creșterea economică și consolida piața unică, ea ar putea, de asemenea, să limiteze autonomia fiscală a statelor membre și să îngreuneze adaptarea la circumstanțe economice specifice. Întrebarea-cheie este dacă beneficiile unei integrări fiscale mai profunde depășesc riscurile asociate cu o pierdere potențială a flexibilității fiscale.

Cercetătorul Massimiliano Travoto, în lucrarea sa „The Threat of Fiscal Harmonization”, concluzionează că competiția fiscală este caracterizată ca o cursă între țări pentru a oferi cele mai mici rate de impozitare, reducându-și astfel veniturile fiscale și potențialul politicii fiscale. Totuși, o mai mare problemă ar fi dacă eforturile de a șterge competiția fiscală și de a centraliza luarea deciziilor privind politica fiscală la nivelul UE ar avea succes: o asemenea situație ar exclude din societate noțiunile de libertate, prosperitate și, în cele din urmă, civilizație [133].

Aceeași opinie de susținere a competiției fiscale împărtășește Daniel Mitchell, care menționează că atunci când există competiție fiscală, decidenții politici se confruntă cu presiunea de a menține ratele impozitelor la un nivel rezonabil pentru a descuraja lucrătorii, investitorii și antreprenorii să își mute activitățile productive într-un mediu fiscal mai avantajos [74].

În lucrarea lor, Martinez Serrano și Ben Patterson menționează că competiția fiscală nu a dus la scăderea impozitelor în general, ci, mai degrabă, la o creștere moderată. Cu toate acestea, a putut limita creșterea taxelor în țările cu impozite ridicate și a dus la o oarecare convergență fiscală în UE. Cooperarea fiscală este necesară pentru a elimina distorsiunile cauzate de sistemele fiscale complexe, precum paradisurile fiscale, dubla impunere și definițiile diferite ale impozitelor. Există un acord general privind eliminarea competiției fiscale neloiale, dar există mai puțin consens în ceea ce privește ratele maxime de impozitare. Impozitul pe venit personal prezintă diferențe semnificative între statele membre, dar nu pare să distorsioneze semnificativ competiția pe piața muncii. Impozitul pe venit din capital este mai mobil și diferențele de impozitare pot duce la distorsiuni [116].

În lucrarea semnată de Lucas Bretschger și Frank Hettich se analizează relația dintre globalizare și impozitare, în special impozitul pe profit și pe muncă, pentru un grup de țări OECD. Rezultatele contrazic unele studii anterioare și arată că globalizarea duce la scăderea impozitului

pe profit, susținând teoria competiției fiscale. În același timp, impozitul pe muncă crește, iar cheltuielile sociale se majorează, ceea ce indică atât efecte pozitive de eficiență, cât și necesitatea compensării costurilor globalizării [18].

Impozitarea este un instrument important folosit de Comisia Europeană pentru a promova armonizarea fiscală între statele membre. Prin stabilirea ghidurilor fiscale pentru fiecare țară se urmărește să se asigure respectarea principiilor de echitate și proporționalitate. Cu toate acestea, într-un sistem economic centralizat, impozitarea nu ar mai putea îndeplini rolul său în distribuirea resurselor și stabilizarea economiei [54].

Autorii Dragoș Negrescu și Anton Comănescu sumarizează foarte bine avantajele și dezavantajele competițiilor fiscale. Astfel printre avantajele acestora pot fi menționate: (1) reducerea vulnerabilității contribuabililor față de exploatarea exercitată asupra lor de către stat, (2) creșterea eficienței bugetare, (3) stimularea activității economice și (4) permite obținerea de informații care să „descopere” trăsăturile dezirabile ale unui sistem fiscal. La fel, autorii identifică și dezavantajele competiției fiscale, și anume: (1) producerea unui nivel suboptim al bunurilor publice, (2) erodarea generală a veniturilor bugetare, (3) deplasarea poverii fiscale asupra bazelor de impunere mai puțin mobile, (4) influențarea deciziilor de amplasare a investițiilor (distorsionarea alocării resurselor: acestea sunt sustrate de la cele mai eficiente utilizări) și (5) inducerea de interacțiuni strategice între autoritățile fiscale de tipul „dilemei prizonierului”, cu corolarul stabilirii la niveluri tot mai mici a ratelor de impunere [78].

Analiza avantajelor și dezavantajelor procesului de armonizare fiscală ne conduce către concluzia că formula optimă se bazează pe o combinație flexibilă între competiție și cooperare fiscală. Cooperarea este esențială pentru eliminarea distorsiunilor generate de diferențele semnificative în sistemele fiscale și pentru crearea unui cadru de nivelare a condițiilor de concurență. Cu toate acestea, o armonizare excesivă, care să limiteze în mod substanțial autonomia fiscală a statelor membre, ar putea îngreuna adaptarea la specificul economic și social al fiecărei țări.

Competiția fiscală, în mod moderat și într-un cadru bine reglementat, poate stimula eficiența economică și inovarea, determinând statele să își îmbunătățească mediul de afaceri. Cu toate acestea, o competiție fiscală excesivă poate duce la o „cursă spre eșec” în ceea ce privește ratele impozitelor, erodând bazele fiscale și limitând capacitatea statelor de a furniza servicii publice esențiale. Pe termen lung, o astfel de dinamică poate duce la o omogenizare a sistemelor fiscale, cu efecte negative asupra diversității și flexibilității politicilor fiscale naționale.

Este important de subliniat că efectele armonizării și competiției fiscale sunt complexe și depind de o serie de factori, cum ar fi structura economică a țărilor, nivelul de dezvoltare,

preferințele politice și nivelul de integrare economică. De asemenea, este crucial să se țină cont de faptul că armonizarea fiscală nu se limitează la ratele de impozitare, ci implică și o convergență a bazelor impozabile, a procedurilor fiscale și a regulilor de administrare fiscală.

O abordare echilibrată și pragmatică este necesară pentru a găsi un compromis între nevoia de armonizare fiscală și necesitatea de a păstra o anumită flexibilitate la nivel național. O astfel de abordare ar trebui să se bazeze pe o cooperare consolidată în domeniul fiscal, pe stabilirea unor principii comune și a unor standarde minime, precum și pe o competiție fiscală loială și transparentă.

Sistemele de impozitare ale statelor membre ale UE prezintă o combinație complexă între reglementări europene și naționale. La nivel european, directivele și regulamentele UE stabilesc un cadru general, armonizând anumite aspecte ale impozitării pentru a facilita funcționarea pieței unice. Cu toate acestea, statele membre dispun de o anumită discreție în stabilirea propriilor regimuri fiscale, în limitele stabilite de legislația europeană.

Coexistența normelor europene și naționale în domeniul fiscal în formatul actual de reglementare creează un echilibru care, pe de o parte, asigură funcționarea pieței unice și, pe de altă parte, permite statelor membre să-și păstreze o anumită autonomie în stabilirea politicilor fiscale, fapt pentru care țările UE înregistrează în continuare diferențe semnificative privind nivelul și structura impozitelor.

Sistemele de impozitare ale țărilor UE au fost determinate pe parcursul ultimului deceniu de efectele crizei economice mondiale și regionale, precum și de politicile fiscale implementate de fiecare stat în parte în vederea diminuării efectelor negative ale crizei. Anume aceasta a fost perioada când s-a demonstrat că întreprinderea acțiunilor în mod coordonat între statele UE reprezintă o cale mult mai eficientă de depășire a crizelor economice la nivel global, prin prisma „costului” de revenire a economiilor naționale.

Astfel, sistemele de impozitare în țările UE se află între două procese opuse, și anume (1) procesul de armonizare și (2) suveranitatea și concurența fiscală între state. Cel din urmă proces determină existența unor diferențe semnificative a sistemelor de impozitare în țările UE.

Scopul principal al legislației fiscale comunitare pe care țările în proces de aderare urmează să o armonizeze este asigurarea funcționalității pieței unice europene, prin excluderea oricărei bariere fiscale sau a factorilor ce ar putea afecta competiția loială. Adoptarea unei legislații fiscale la nivelul UE asigură că cetățenii sau companiile nu întâmpină dificultăți legate de dubla impozitare, înțeleg și aplică în mod simplu și eficient legislația fiscală în interiorul UE, contribuind în acest sens la creșterea economică a țărilor UE.

Totodată, legislația UE se răsfrânge doar acolo unde este necesar în vederea atingerii obiectivelor menționate supra, fie prin aplicarea unor reglementări supranaționale, fie prin includerea unor limite minime (de exemplu, mărimea minimă a cotelor reduse sau standard pentru TVA, a cotelor accizelor etc.). În limitele legislației UE, statele membre au libertatea reglementărilor în domeniul fiscal, în special pe componenta impozitelor directe.

Astfel, eforturile de armonizare ale UE s-au concentrat în principal pe legislația privind impozitele percepute pe bunuri și servicii (impozite indirecte, cum ar fi taxa pe valoarea adăugată (TVA) și accizele percepute pe produsele energetice, electricitate, alcool și tutun manufacturat), mai degrabă decât impozitele pe venituri sau profit (impozite directe). Cu toate acestea, s-au înregistrat unele progrese în ceea ce privește măsurile de combatere a evaziunii fiscale privind economiile și asistența reciprocă între administrațiile fiscale.

Aderarea Republicii Moldova la UE presupune multiple transformări cu impact direct asupra diferitor domenii, în special asupra sistemului de impozitare.

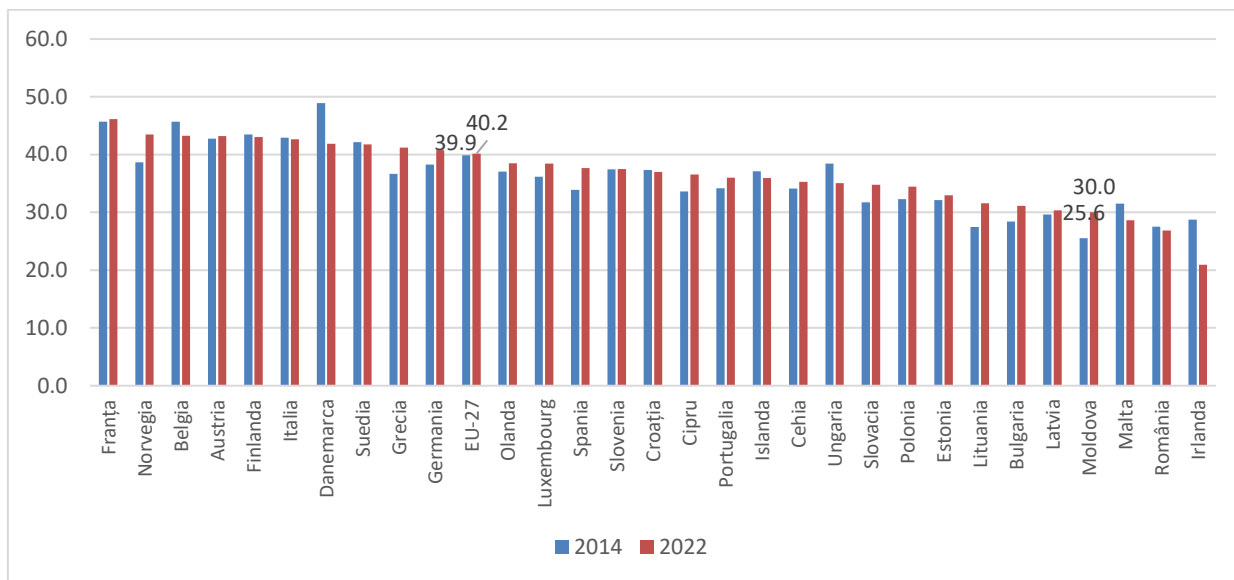
Una dintre problemele importante în procesul de integrare este suveranitatea statului care aderă, și anume suveranitatea sa fiscală. Suveranitatea fiscală reprezintă dreptul de necontestat al statului de a-și stabili în mod liber și independent, în primul rând, sistemul de impozite, taxe, contribuții, și, în al doilea rând, dar nu mai puțin important, de a stabili politica fiscală a guvernului, precum și aparatul financiar-fiscal, metodele administrative de conducere în domeniul fiscal, normele juridice specifice” [110, p.75]. Iar întrebarea care se impune în acest sens este: cine poate decide politica fiscală în partea ce ține de impozitele directe sau impozitele indirecte? Prin Acordul de Asociere semnat de Republica Moldova cu Uniunea Europeană se reflectă, pe de o parte, decizia guvernelor statelor membre de acceptare a Republicii Moldova în grupul european al celor 28 de state, oferindu-i-se un statut special de preaderare, și, pe de altă parte, decizia țării noastre de a deveni membră a acestui grup.

Semnificația juridică a acestui acord este că Republica Moldova devine beneficiar de drepturi și avantaje din partea UE, dar îi revin și obligații, contribuții, participare la eforturile comune de asigurare a dezvoltării construcției europene.

Uniunea Europeană constituie o regiune ce înregistrează un nivel al presiunii fiscale destul de înalt în comparație cu alte zone economice internaționale. Acest fapt este demonstrat de indicatorul presiunii fiscale în PIB, care în anul 2022 a atins valoarea de 40,2% din PIB (Figura 3.1).

Cu toate acestea, la nivelul țărilor UE, sistemul de impozitare este unul foarte diferit. Astfel, nivelul presiunii fiscale, incluzând și contribuțiile la asigurările sociale, raportat la PIB, înregistrează diferențe de peste 25,3%, de la nivelul de 46,2% în Franța la 20,9% în Irlanda,

dovedind diferențe semnificative în ceea ce privește rolul statului în economie. Mai concret, presiunea fiscală este cu aproximativ 121% mai mare în țara cu cea mai mare fiscalitate față de țara cu cea mai mică fiscalitate.

Figura 3.1. Evoluția presiunii fiscale în RM și în țările UE (încasări fiscale, inclusiv contribuții obligatorii raportate la PIB), %, 2014/2022

Sursa: Elaborată de autor pe baza datelor MF, BNS și Comisiei UE

<https://mf.gov.md/ro/trezorerie/rapoarte-privind-executarea-bugetului/rapoarte-anuale> (accesat la 17.05.2023) [108]

https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica_13%20CNT_CNT208/?rxid=9a62a0d7-86c4-45da-b7e4-fecc26003802 (accesat la 17.03.2023) [11]

https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation-trends_en (accesat la 17.05.2023) [33]

În baza Figurii 3.1 putem delimita 3 categorii de țări:

1) țări membre ale UE care se află mai sus de nivelul mediu al fiscalității, precum Franța (46,2%), Norvegia (43,5%), Belgia (43,3%), Austria (43,2%), Finlanda (43,1%) și Italia (42,7%);

2) țările UE care se află în jurul mediei de 40%, precum Danemarca (41,9%), Suedia (41,8%), Grecia (41,2%), Germania (40,8%), Olanda (38,5%), Luxembourg (38,4%), Spania (37,7%)

3) țările cu cel mai mic nivel al fiscalității, precum Bulgaria (31,1%), Latvia (30,3%), Malta (28,6%), România (26,9%), Irlanda (20,8%).

În țările UE, veniturile fiscale totale raportate în PIB pe perioada de referință s-au majorat de la 39,9% până la 40,2%. De menționat că, în Republica Moldova, în perioada de referință analizată, indicatorul respectiv s-a majorat semnificativ de la 25,6% până la 30,0%.

Astfel, în urma analizei efectuate mai sus, constatăm că, în pofida existenței unor

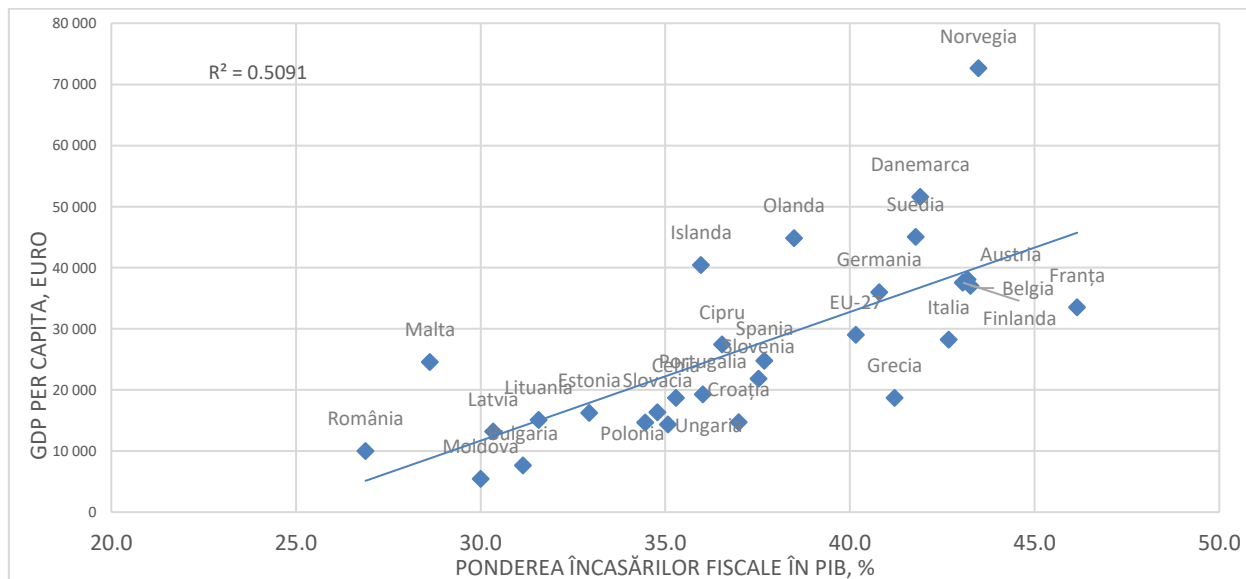
reglementări supranaționale (acquis-ul comunitar), care au drept scop o uniformizare a sistemului de impozitare în țările membre ale UE, sistemele fiscale diferă substanțial de la o țară la alta, ceea ce presupune existența unei suveranități fiscale foarte largi, în special ce ține de impozitarea directă.

Așa cum se menționează în literatura de specialitate, statele care au la baza formării veniturilor bugetare încasările din impozitele directe sunt avantajate prin faptul că acestea asigură o mai bună echitate fiscală și o redistribuire justă a veniturilor naționale. Mai mult ca atât, acestea sunt afectate într-o măsură mai mică de crizele economico-financiare.

Țările bazate pe impozitele indirecte suportă costuri suplimentare în legătură cu depășirea crizelor economice, fie prin recurgerea la împrumuturi, majorări de impozite, fie prin reducerea cheltuielilor publice. Măsurile respective pot avea ca efect întârzierea fazei de ieșire din criza economică.

De asemenea, avantajul unui sistem de impozitare bazat pe impozitarea directă este determinat însăși de echitatea fiscală și redistribuirea mai bună a veniturilor naționale, ținând cont că acesta ia în considerare capacitatea persoanei de a achita impozite.

La nivelul țărilor UE, există țări ale căror sisteme de impozitare se bazează pe impozitare directă, dar și țări care se bazează pe impozitare indirectă, variația fiind destul de evidentă.

Figura 3.2. Corelația dintre PIB per capita și venituri fiscale în PIB, 2022

Sursa: Elaborată de autor pe baza datelor MF, BNS și Comisiei UE

<https://mf.gov.md/ro/trezorerie/rapoarte-privind-executarea-bugetului/rapoarte-anuale> (accesat la 12.05.2023) [108]

https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica_13%20CNT_CNT208/?rxid=9a62a0d7-86c4-45da-b7e4-fecc26003802 (accesat la 12.05.2023) [11]

https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation-trends_en (accesat la 12.05.2023) [33]

În continuare se propune o succintă analiză, efectuată la nivelul țărilor UE, a corelației dintre nivelul de impozitare (prima componentă a politicii fiscale) și indicatorul GDP per capita, care descrie cel mai bine nivelul de dezvoltare și bunăstare al unei țări.

Datele din Figura 3.2 și Tabelul 3.1 demonstrează că nu există o dependență negativă între creșterea economică și nivelul de impozitare. La general, cu cât țara înregistrează un nivel de impozitare mai mare, cu atât GDP per capita este mai mare. Cele descrise ne permit să constatăm că există o serie de alți factori care au o importanță mai semnificativă asupra creșterii economice. Din analiză au fost excluse Luxemburg și Irlanda care înregistrează valori destul de mari, și care nu se datorează politicilor fiscale.

La nivelul țărilor UE, în mediu, PIB per capita în anul 2022 a constituit 29 030 euro, iar nivelul veniturilor fiscale în PIB – 40,2%.

Analiza menționată mai sus este una statică, ce reflectă situația țărilor în anul 2022 și care este rezultatul specificului sistemelor economice și de impozitare ale țărilor UE formate pe parcursul unei perioade îndelungate de timp, ceea ce nu asigură o comparabilitate bună a datelor și formularea unor concluzii sau recomandări.

Tabelul 3.1. Țările ce înregistrează un nivel de impozitare mare/mic și PIB per capita mare/mic

Țări	PIB per capita, EURO	Încasări fiscale în PIB, %
PIB per capita mare – Încasări fiscale în PIB mare		
Norvegia	72 640	43.5
Danemarca	51 600	41.9
Suedia	45 030	41.8
Olanda	44 870	38.5
Islanda	40 430	36.0
Austria	38 080	43.2
Finlanda	37 560	43.1
Belgia	37 050	43.3
PIB per capita mic – Încasări fiscale în PIB mici		
Polonia	14 670	34.5
Ungaria	14 360	35.1
Latvia	13 220	30.3
România	10 030	26.9
Bulgaria	7 680	31.1
Moldova	5433	30.0

Sursa: Elaborat de autor pe baza datelor MF, BNS și Comisiei UE

<https://mf.gov.md/ro/trezorerie/rapoarte-privind-executarea-bugetului/rapoarte-anuale> (accesat la 12.05.2023) [108]

https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica_13%20CNT_CNT208/?rxid=9a62a0d7-86c4-45da-b7e4-fecc26003802

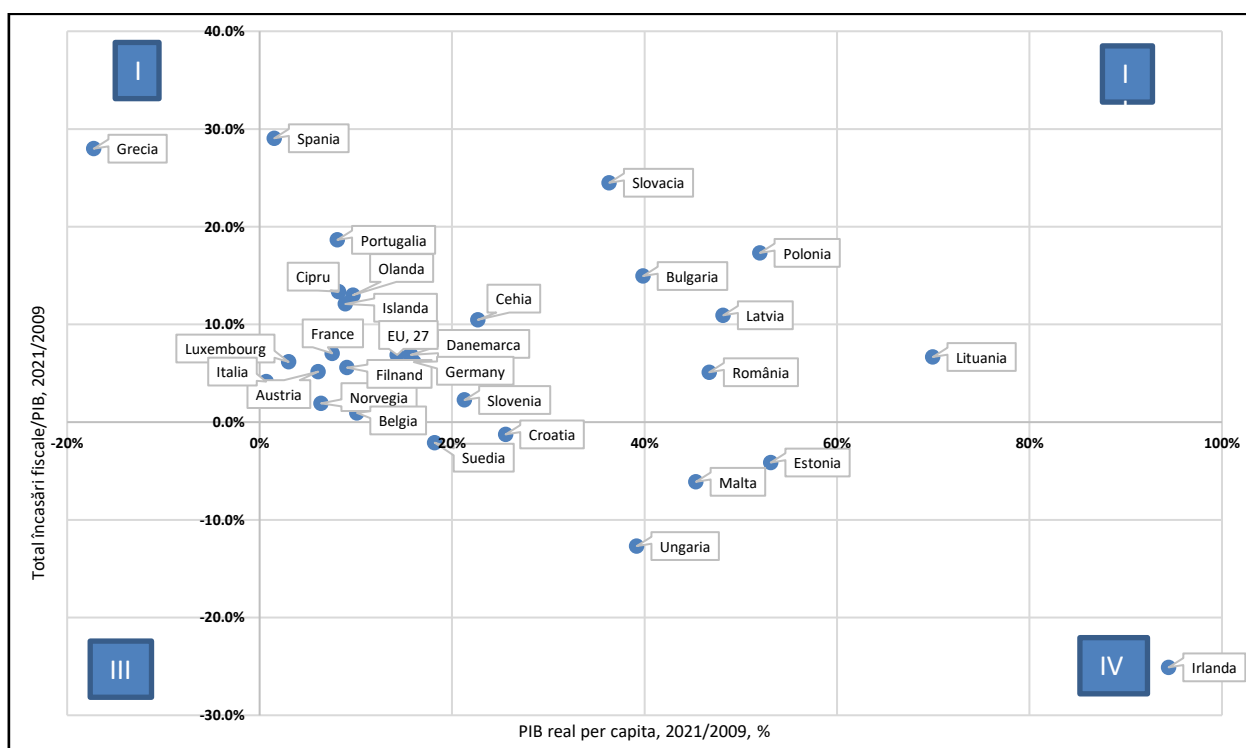
(accesat la 12.05.2023) [11]

https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation-trends_en (accesat la 12.05.2023) [33]

Astfel, pentru o mai bună analiză și pentru a exclude factorii specifici țărilor, în Figura 3.3 s-a analizat situația fiecărei țări în parte în evoluție, comparându-se dinamica dintre (i) modificarea PIB per capita și (ii) modificarea încasărilor fiscale în PIB la nivelul anilor 2021 și 2009.

Majoritatea țărilor UE analizate înregistrează în perioada anilor 2009–2021 un nivel de creștere atât a PIB per capita, cât și a încasărilor fiscale în PIB (cadranul II).

În UE, în mediu, PIB per capita a crescut în perioada respectivă de la 24 410 euro până la 27 900 euro, sau cu 14%, iar încasările fiscale în PIB, în aceeași perioadă, au crescut de la 38,0% până la 40,7%, sau cu 6,9%.

Figura 3.3. Corelația dintre (i) modificarea PIB per capita, 2021/2009 și (ii) modificarea veniturilor fiscale în PIB, 2021/2009

Sursa: Elaborată de autor pe baza datelor MF, BNS și Comisiei UE

<https://mf.gov.md/ro/trezorerie/rapoarte-privind-executarea-bugetului/rapoarte-anuale> (accesat la 12.05.2023) [108]

https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica_13%20CNT_CNT208/?rxid=9a62a0d7-86c4-45da-b7e4-fecc26003802 (accesat la 12.05.2023) [11]

https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation-trends_en (accesat la 12.05.2023) [33]

Excepție de la regula de mai sus constituie Suedia, Croația, Malta, Ungaria, Estonia, Irlanda, în care PIB per capita a crescut, iar încasările fiscale în PIB a scăzut (cadranul IV). Această evoluție demonstrează (fiind o excepție de la majoritatea cazurilor) că o reducere a nivelului de impozitare ar putea determina un impuls economic.

De menționat că în Figura 3.3 este prezentată creșterea PIB per capita, mărimea căruia este

influențată de o serie de factori, iar nivelul de impozitare nu este unul definitoriu în acest sens. În acest context trebuie remarcată creșterea semnificativă a PIB per capita în țările care au aderat recent la Uniunea Europeană (România, Bulgaria, Cehia, Estonia, Latvia, Lituania, Ungaria, Malta, Polonia, Slovacia și Slovenia), fapt ce demonstrează efectele semnificativ pozitive ale procesului de aderare la Uniunea Europeană.

Deși creșterea economică postaderare a fost influențată de o multitudine de factori, armonizarea fiscală a jucat un rol important în creșterea competitivității economiilor acestor țări. Prin alinierea la normele europene în materie de TVA și accize, aceste state au creat un mediu de afaceri mai atractiv pentru investitorii străini și au facilitat comerțul intracomunitar.

Focalizarea principală a armonizării la nivel UE se aplică în special asupra impozitelor indirecte, și anume TVA și accize, deoarece acestea sunt principalele impozite care, în lipsa armonizării, ar afecta funcționalitatea pieței unice. Astfel, prin intermediul unui set de directive detaliate, UE a stabilit reguli comune în aceste domenii, limitând autonomia fiscală a statelor membre. Această abordare a avut ca obiectiv eliminarea barierelor fiscale în comerțul intracomunitar și crearea unui nivel de concurență echitabilă între întreprinderi [30]. Reglementările europene cuprind atât norme detaliate privind subiecții pasibili de impozitare, locul livrării bunurilor și serviciilor, cât și principii generale care lasă spațiu pentru adaptarea la specificul fiecărui stat membru. De exemplu, legislația UE stabilește un număr minim de cote de TVA și limite inferioare pentru cotele de TVA și accize, oferind în același timp statelor membre flexibilitate în stabilirea cotelor efective.

3.2. Consolidarea finanțelor publice în procesul de armonizare a accizelor în Republica Moldova

Sistemul de impozitare cu accize are o istorie lungă în Europa. Accizele au fost folosite întotdeauna ca o oportunitate bună pentru guverne în realizarea venitului suplimentar de pe urma impozitării populației în funcție de elasticitatea specifică a cererii economice. Mai mult decât atât, acestea sunt folosite cu regularitate pentru a controla consumul de alcool și tutun, ceea ce deseori se percepe ca o măsură pentru a proteja sănătatea publică, iar în cazul alcoolului – pentru a asigura ordinea publică. Din prețul pe care consumătorul îl achită în final pentru produsele de tutun, alcool și petrol, mai mult de 50% sunt, în general, absorbite de accize, chiar înainte de impunerea cu taxa pe valoarea adăugată. Fapt ce înseamnă că accizele sunt un factor decisiv al formării prețului pentru aceste produse și au o influență majoră asupra periodicității și cantității de folosire a lor de către consumător.

Pe parcursul ultimilor ani, accizele reprezintă o sursă tot mai importantă în formarea

bugetului public național, în special a bugetului de stat. Teoria economică recomandă ca accizele să fie aplicate asupra produselor caracterizate printr-o cerere inelastică, astfel încât creșterea prețurilor la produsele supuse accizelor să nu determine reduceri semnificative ale consumului acestor produse, prin aceasta asigurându-se că veniturile din accize sunt stabile.

De asemenea, aplicarea accizelor, pe lângă aspectul fiscal al acestora, este determinată, în mare parte, și de considerente ce țin de sănătatea publică, de mediu și de reducerea consumului energetic. În acest context, accizele sunt considerate un mijloc de apărare sanitară, fizică și morală a națiunii, având în vedere că ele vizează, mai ales, produsele din tutun și băuturile alcoolice. Sfera de aplicare a accizelor este însă mai extinsă și se poate modifica în funcție de politica financiară adoptată de stat în anumite perioade de dezvoltare economică [8].

În ultimii ani, în unele state, inclusiv în Republica Moldova, a existat o tendință de extindere a produselor ce urmează a fi supuse accizelor, urmărindu-se scopul de a majora încasările fiscale la buget. Această practică, de rând cu majorarea cotelor accizelor, a fost utilizată pe larg în perioadele de crize economice pentru a asigura stabilitatea finanțelor publice.

Astfel, aplicarea accizelor s-a extins asupra produselor cu o pondere importantă în consumul populației (ape minerale și băuturi răcoritoare, cafea, produse cosmetice, produsele petroliere etc.), precum și asupra celor încadrate în categoria produselor de lux (autoturisme, blănuri naturale, aparate electrocasnice etc.).

Raționamentul aplicării accizelor constă în următoarele:

- asigurarea cu resurse financiare a bugetului de stat;
- descurajarea consumului unor produse considerate dăunătoare sănătății, precum băuturile alcoolice, produsele din tutun etc.;
- îmbunătățirea progresivității fiscalității (prin impunerea obiectelor de lux etc.);
- așezarea asupra unor produse concrete, în funcție de scopurile politicii economice, sociale și fiscale urmărite de guvern într-o perioadă sau alta [121].

De menționat că, pe lângă efectul asupra încasărilor fiscale, instituirea unei noi accize și/sau majorarea cotei accizei are incidență și asupra mediului privat, asupra consumatorilor și asupra producătorilor sau importatorilor de produse accizabile. Efectele asupra consumatorilor se manifestă prin creșterea prețurilor și, respectiv, reducerea puterii de cumpărare a acestora. Aspectul negativ al acestui efect se manifestă în special pentru produsele de o importanță majoră, și anume produsele petroliere. În cazul produselor nocive, efectul respectiv este unul pozitiv, dacă este privit prin prisma îmbunătățirii sănătății populației.

Impactul asupra agenților economici se manifestă prin reducerea cererii, ca urmare a majorării prețurilor, pentru menținerea acestora fiind necesară renunțarea la o parte din profituri.

Astfel, din punct de vedere teoretic, se consideră că povara fiscală aferentă impunerii cu accize poate fi transferată integral de către producători consumatorilor. Însă, în practică, această afirmație nu corespunde realității. Accizele, de rând cu alte impozite indirecte, influențează negativ veniturile și capacitățile de dezvoltare ale întreprinderilor industriale.

În acest context, se impune următoarea întrebare: care este raportul de repartizare a accizei între consumatori și agenții economici? Răspunsul la această întrebare îl găsim în descrierea fenomenului de elasticitate. Astfel, cu cât cererea de produse accizabile este mai inelastică, cu atât acciza achitată de către consumator va fi mai mare și, invers, cu cât cererea este mai elastică, cu atât agentul economic va suporta o parte mai mare a accizei [90].

Astfel, accizele, reprezentând un impozit pe consumul unor anumite categorii de bunuri, au în mare parte o funcție fiscală (asigurarea unor venituri importante la bugetul de stat), iar prin majorarea lor s-a urmărit, în cele mai dese cazuri, reducerea deficitului bugetar la anumite limite. De asemenea, acestea au și o funcție socială, în măsura în care contribuie la reducerea consumului excesiv al unor produse dăunătoare societății.

Accizele sunt stabilite asupra unor produse care se consumă în cantități mari și care nu pot fi înlocuite de cumpărători cu altele, pentru ca în acest fel impozitul să aibă în mod constant un randament fiscal cât mai ridicat. Regula de eficiență a aplicării accizelor este următoarea: taxarea unui bun trebuie să fie invers proporțională cu elasticitatea cererii în raport cu prețul. Prin modul în care se stabilesc, accizele au un impact direct asupra prețurilor de vânzare, în sensul creșterii acestora la produsele asupra cărora se aplică accize. Prin aceasta ele contribuie fie la descurajarea consumului unor astfel de produse, fie la creșterea veniturilor statului [110].

Principalele produse al căror consum se urmărește a fi redus prin intermediul majorării accizei sunt articolele din tutun și produsele alcoolice, produse ce au un impact negativ asupra sănătății cetățenilor, ceea ce implică, în ultimă instanță, majorarea cheltuielilor publice în domeniul sănătății, precum și produsele a căror utilizare are un impact negativ asupra mediului înconjurător, cum sunt produsele petroliere.

Accizele îndeplinesc atât o funcție socială, prin descurajarea consumului de produse dăunătoare sănătății și mediului, cât și o funcție fiscală, contribuind la finanțarea bugetului de stat. Cu toate acestea, eficacitatea accizelor în atingerea acestor obiective este complexă și depinde de o multitudine de factori, inclusiv de elasticitatea cererii, de nivelul veniturilor populației, de eficiența controlului vamal și de existența unei piețe negre.

Deși există o corelație negativă între nivelul accizelor și consumul de produse accizabile, relația cauzală nu este întotdeauna directă. Alți factori, cum ar fi campaniile de informare, restricțiile privind publicitatea și vânzarea acestor produse, precum și normele sociale, pot

influența în mod semnificativ comportamentul consumatorilor.

Există categorii de mărfuri, precum produsele petroliere, a căror accizare urmărește doar asigurarea bugetului cu resurse financiare. Mai mult ca atât, supraaccizarea acestora poate determina o creștere în lanț a prețurilor la celelalte categorii de mărfuri, care, în ultimă instanță, va avea un impact social negativ.

Deși obiectivul nonfiscal al accizelor este de a descuraja consumul de produse dăunătoare sănătății și mediului, efectele acestora sunt complexe și nu întotdeauna predictibile. În timp ce o creștere a accizelor poate reduce consumul legal, ea poate stimula totodată dezvoltarea unei piețe negre, alimentată de contrabandă și produse contrafăcute. Această dinamică poate submina eficacitatea politicii fiscale și poate genera costuri sociale suplimentare, precum deteriorarea sănătății publice și pierderi de venituri bugetare.

Deși consumatorii sunt, în general, cei care suportă povara fiscală a accizelor, impactul acestora se poate extinde și asupra producătorilor și comercianților, afectând profitabilitatea și competitivitatea. În plus, accizele pot genera distorsiuni în economie, influențând deciziile de consum și producție și putând conduce la creșterea prețurilor pentru alte categorii de produse.

Pe de altă parte, evaluarea costurilor sociale generate de consumul produselor accizabile este o provocare majoră. În timp ce costurile directe, precum cheltuielile medicale, pot fi relativ ușor de cuantificat, costurile indirecte, cum ar fi pierderea de productivitate, accidentele de muncă sau daunele aduse mediului, sunt mult mai dificil de măsurat. Studiile existente sugerează că accizele nu acoperă întotdeauna integral aceste costuri externe, iar o parte din povară este transferată către întreaga societate.

Accizele pot fi folosite pentru a face consumul să arate costisitor și mai puțin atractiv, în special când puterea de cumpărare a populației este mică. În același timp, ele pot introduce distorsiuni pe piața din UE și au un potențial inclusiv pentru a permite ca preferințele să fie oferite anumitor produse și pentru a impune o discriminare față de produsele din alte țări. Din aceste motive, accizele sunt un aspect important vis-a-vis de dezvoltarea și funcționarea pieței UE.

În general, procesul de armonizare se axează pe următoarele componente:

- obiectul impozabil;
- baza de impozitare;
- cotele de administrare;
- administrarea fiscală.

Se poate aprecia că, în cazul accizelor, s-au făcut eforturi în direcția atingerii tuturor acestor ținte în realizarea armonizării.

Principalele directive care vizează impozitarea produselor cu accize în UE sunt:

- Directiva 2011/64/UE a Consiliului UE din 21 iunie 2011 privind structura și ratele accizelor aplicate tutunului prelucrat;

- Directiva 92/83/CEE a Consiliului UE din 19 octombrie 1992 privind armonizarea structurilor accizelor la alcool și băuturi alcoolice;

- Directiva 2003/96/CE a Consiliului UE din 27 octombrie 2003 privind restructurarea cadrului comunitar de impozitare a produselor energetice și a electricității.

Prima directivă stabilește principiile generale pentru armonizarea structurii și a ratelor accizelor aplicate de statele membre ale UE pentru tutunul prelucrat.

Atât țigaretetele fabricate în UE, cât și cele importate din statele terțe fac obiectul unei accize ad valorem, calculate la prețul maxim de vânzare cu amănuntul, incluzând drepturile vamale, precum și al unei accize specifice calculate pe unitatea de produs. Cu toate acestea, statele membre pot elimina drepturile vamale din baza de calcul al accizei ad valorem aplicate țigaretetelor.

Rata accizei ad valorem și nivelul accizei specifice trebuie să fie aceeași pentru toate țigaretetele.

Procentul componentei specifice a accizei în cadrul sarcinii fiscale totale asupra țigaretetelor se stabilește conform prețului mediu ponderat de vânzare cu amănuntul. Prețul mediu ponderat de vânzare cu amănuntul se calculează în funcție de valoarea totală a tuturor țigaretetelor eliberate pentru consum, pe baza prețului de vânzare cu amănuntul incluzând toate taxele, împărțit la cantitatea totală de țigaretete eliberate pentru consum.

Componenta specifică a accizei nu poate fi mai mică de 7,5% și nici mai mare de 76,5% din sarcina fiscală totală rezultată din acciza specifică, acciza ad valorem și taxa pe valoarea adăugată (TVA), percepute la prețul mediu ponderat de vânzare cu amănuntul.

Statele UE trebuie să aplice taxe minime de consum la țigaretete. Această taxă include o acciză specifică pe unitatea de produs, o acciză ad valorem calculată pe baza prețului maxim de vânzare cu amănuntul și o TVA proporțională cu prețul de vânzare cu amănuntul.

Acciza globală pe țigaretete este acciza specifică și acciza ad valorem exclusiv TVA și reprezintă cel puțin 60% din prețul mediu ponderat de vânzare cu amănuntul al țigaretetelor eliberate pentru consum. Acciza respectivă nu poate fi mai mică de 90 euro pentru 1 000 de țigaretete, indiferent de prețul mediu ponderat de vânzare cu amănuntul. Statelor membre care percep o acciză de cel puțin 115 euro pentru 1 000 de țigaretete nu li se aplică cerința de 60%.

Producătorii, reprezentanții sau agenții lor autorizați din UE și importatorii de tutun din țările terțe sunt liberi să determine prețul maxim de vânzare cu amănuntul pentru fiecare dintre produsele lor și pentru fiecare stat membru în care se introduc produsele în cauză în vederea consumului. Totuși, acest lucru nu poate împiedica în niciun fel punerea în aplicare a sistemelor

legislative naționale în ceea ce privește controlul nivelurilor de preț sau respectarea prețurilor impuse, cu condiția ca acestea să fie compatibile cu legislația UE.

Începând cu 1 ianuarie 2013, acciza globală pe tutunul de fumat tăiat fin destinat rulării în țigarete reprezintă cel puțin 43% din prețul mediu ponderat de vânzare cu amănuntul al tutunului tăiat fin destinat rulării în țigarete eliberat pentru consum sau cel puțin 47 euro per kilogram. Iar începând cu 1 ianuarie 2015, acciza globală pe tutunul de fumat tăiat fin destinat rulării în țigarete reprezintă cel puțin 46% din prețul mediu ponderat de vânzare cu amănuntul al tutunului tăiat fin destinat rulării în țigarete eliberat pentru consum sau cel puțin 54 euro per kilogram [42, p. 24-36].

În partea ce ține de accizarea alcoolului, reținem că accizele aplicate la bere sunt fixate în funcție de numărul de hectolitri/grade de produs finit.

Conform Directivei 92/83/CEE a Consiliului UE din 19 octombrie 1992, statele membre pot împărți berea în categorii care constau în cel mult 4 grade Plato și pot aplica aceeași acciză pe hectolitrul la toate tipurile de bere care intră în fiecare categorie.

Statele membre pot aplica accize reduse la berea produsă de fabricile mici independente, cu condiția ca accizele reduse:

- să nu se aplice întreprinderilor producătoare de mai mult de 200 000 hl de bere pe an;
- să nu se stabilească la mai mult de 50% sub acciza națională standard.

Cotele reduse stabilite de statele membre trebuie să se aplice, de asemenea, berii livrate pe teritoriul lor de către fabrici de bere mici situate în alte state membre.

Statele membre pot aplica rate reduse, care pot fi sub rata minimă, la berea cu o tărie alcoolică reală la volum de până la 2,8% vol.

Accizele aplicate la vin necarbonat și vin spumos, precum și la alte băuturi fermentate și produse intermediare vor fi stabilite în funcție de numărul de hectolitri de produs finit.

Statele membre trebuie să aplice aceeași acciză la toate produsele alcoolice din fiecare categorie. Acciza aplicată la alcool și băuturi alcoolice este stabilită la hectolitrul de alcool pur la 20°C. Aceasta este calculată în funcție de numărul de hectolitri de alcool pur. Accize reduse pot fi aplicate la alcoolul etilic produs de distilării mici. Cu toate acestea, accizele reduse nu pot fi stabilite la mai mult de 50% sub acciza națională standard [37, p.21].

Produsele energetice și electricitatea sunt impozitate numai când sunt folosite drept carburant sau păcură, nu și când sunt folosite ca materii prime sau pentru reducerea chimică ori în procese electrolitice și metalurgice.

Pe baza acestui principiu, Directiva 2003/96/CE a Consiliului UE din 27 octombrie 2003 stabilește rate de impozitare minime pentru carburanți, carburanți de uz industrial sau comercial,

păcură și electricitate. Ratele de impozitare aplicate de țările UE nu pot fi mai mici decât ratele minime stabilite în directivă.

De asemenea, directiva permite țărilor UE să stabilească o diferențiere între utilizarea comercială și utilizarea privată a combustibilului gazos folosit drept carburant, cu condiția să fie respectate ratele minime din UE, iar rata stabilită pentru combustibilul gazos folosit drept carburant să nu scadă sub rata națională de impozitare aflată în vigoare la 1 ianuarie 2003, fără a aduce atingere oricărei derogări de la această utilizare stabilită în directivă.

Această diferențiere permite țărilor UE să reducă diferența dintre nivelul accizelor aplicabile combustibilului gazos privat utilizat în automobile și nivelul aplicabil benzinei, având în vedere că nu există nicio justificare ecologică sau de altă natură pentru rata minimă mai redusă aplicabilă în prezent utilizării combustibilului gazos la automobile.

De asemenea, directiva prevede și scutiri de accize pentru unele mărfuri, cum ar fi:

- produse energetice și electricitate utilizate pentru a produce electricitate și electricitate utilizată pentru a menține capacitatea de a produce electricitate. Țările UE pot impozita aceste produse din motive de protecție a mediului;
- produse energetice livrate pentru utilizare drept carburant în aviație, cu excepția zborurilor de agrement cu caracter privat;
- produse energetice livrate pentru utilizare drept combustibil pentru navigație pe apele UE, inclusiv pescuit, alta decât pentru ambarcațiuni private de agrement, și electricitatea produsă la bordul unei ambarcațiuni.

Directiva ține cont de competitivitatea întreprinderilor, prevăzând măsuri de reducere a poverii fiscale a întreprinderilor cu un consum energetic ridicat și/sau a întreprinderilor care se angajează să atingă obiectivele de protecție a mediului sau să îmbunătățească eficiența energetică.

De asemenea, directiva prevede că țările UE pot rambursa, integral sau parțial, impozitele plătite de companiile care au investit în raționalizarea consumului lor energetic. Această rambursare poate atinge 100% în cazul întreprinderilor care sunt mari consumatoare de energie și cel mult 50% în cazul altor întreprinderi.

Urmărind evoluția accizelor în Republica Moldova, observăm că acestea au fost într-o permanentă ascensiune începând cu anul 2002. Majorările s-au datorat mai ales ieșirii Republicii Moldova din criza economico-financiară, ceea ce a generat majorarea consumului și creșterea importurilor de mărfuri accizate, precum și politicii fiscale a statului prin care au fost majorate cu 50% cotele accizelor la băuturile alcoolice tari și la țigarete cu și fără filtru, s-au făcut alte majorări la produsele petroliere, s-au introdus accize pentru păcură și gaz lichefiat, dar și altor măsuri.

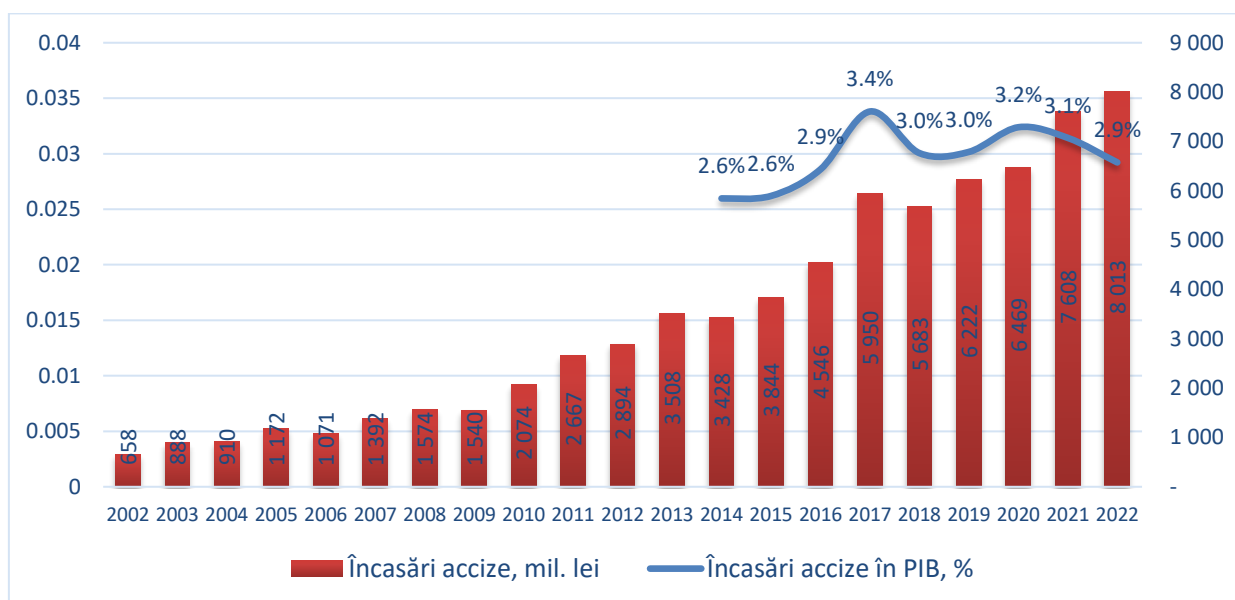
Astfel, dacă în anul 2002 încasările la BS din accize au constituit suma de 658 mil. lei,

atunci, ca urmare a majorării cotelor accizelor și a consumului de mărfuri accizabile, suma respectivă a atins în anul 2022 nivelul de 8 013 mil. lei, ceea ce înseamnă o creștere de aproximativ 12 ori.

De asemenea, din Figura 3.4 se constată o reducere a sumei încasărilor din accize în anul 2014 față de 2013 și în anul 2018 față de 2017, în pofida faptului că cotele accizelor au fost majorate practic pentru toate produsele. Astfel, această reducere poate fi explicată de următorii doi factori:

- reducerea consumului de mărfuri accizabile, și/sau
- creșterea contrabandei cu mărfurile accizabile.

Considerăm că este necesar ca factorii de decizie să țină cont de această evoluție în procesul de elaborare a politicii fiscale în partea ce se referă la mărimea cotelor la accize.

Figura 3.4. Evoluția încasărilor din accize la BPN și a ponderii în PIB, mil. lei, %, 2002–2022

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor Portalului Guvernamental al Datelor Deschise și BNS

<https://dataset.gov.md/ro/dataset/15992-evolutia-indicatorilor-bugetari>. (accesat la 19.06.2023)

[108]

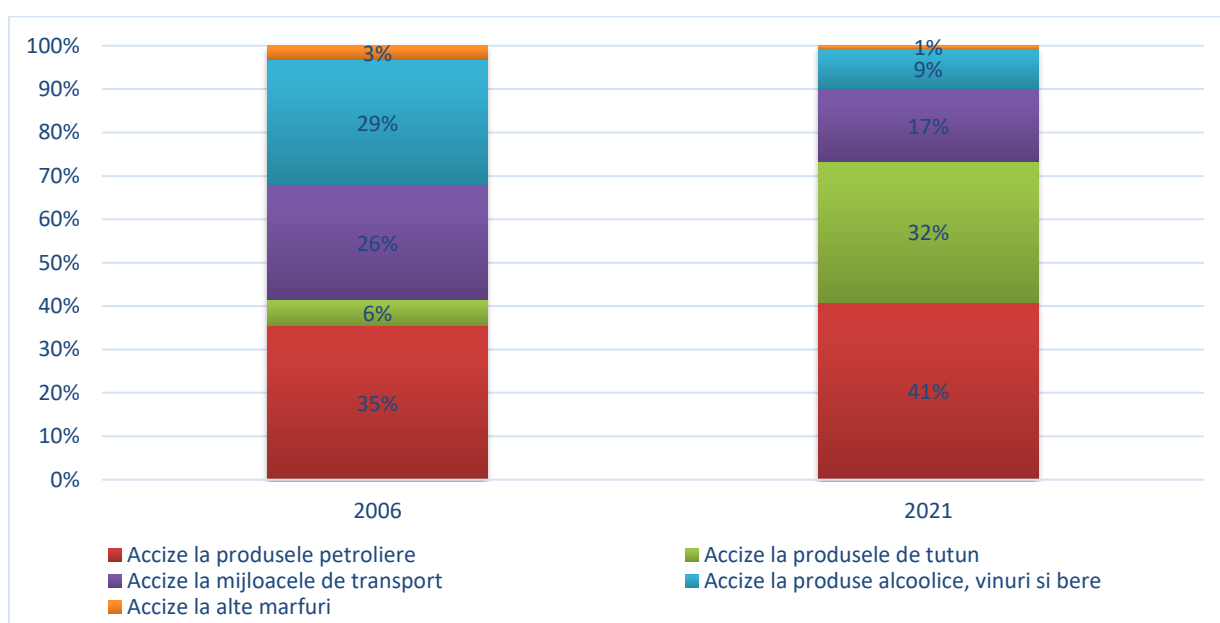
https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica_13%20CNT_CNT208/CNT208100.px/table/tableViewLayout1/?rxid=9a62a0d7-86c4-45da-b7e4-fecc26003802 (accesat la 25.06.2023) [11]

Urmărind evoluția ponderii accizelor în venituri totale, se observă o stabilitate a acestui indicator pe parcursul anilor 2006–2009. Aceasta poate fi explicată prin criza economică mondială care a cauzat diminuarea consumului de mărfuri accizate. Ulterior se atestă o creștere constantă a ponderii, de la 6,5% în 2009 până la nivelul maxim de 11,1% în 2017. Aceasta se explică prin majorarea accizelor la unele tipuri de mărfuri, ieșirea economiei mondiale și, respectiv, a

economiei naționale din criză, creșterea consumului de mărfuri supuse accizelor, precum și prin accizarea unor noi tipuri de produse, cum ar fi gazele lichefiate.

Examinând datele din Figura 3.5, se ajunge la concluzia că ponderea cea mai mare în totalul accizelor este formată din accizele la produsele petroliere. În anul 2021, acestea au constituit, 3118 mil. lei sau circa 41% din totalul accizelor. Din anul 2006, ponderea accizelor din produse petroliere în totalul de accize a crescut de la 35% la 41%.

O altă sursă de venituri extrem de importantă ce a înregistrat creșteri semnificative sunt accizele la articolele din tutun, care au constituit în anul 2021 aproximativ 2475 mil. lei sau 32% din totalul de accize. Ritmul de creștere în anul 2021 față de anul 2022 a accizelor la articolele din tutun a fost unul extrem de mare, astfel încât suma acestora a crescut pe parcursul perioadei de referință de la 71 mil. lei la 2475 mil. lei, iar ca pondere – de la 6% la 32%.

Figura 3.5. Ponderea încasărilor din accize pe tipuri de mărfuri accizabile în totalul încasărilor din accize

Sursa: Elaborată de autor pe baza datelor MF

<https://mf.gov.md/ro/trezorerie/rapoarte-privind-executarea-bugetului/rapoarte-anuale>
(accesat la 12.05.2023) [108]

Așadar, rolul accizelor este enorm la etapa actuală de dezvoltare a Republicii Moldova, creșterea rapidă a veniturilor statului și ajungerea la structuri similare cu cele ale statelor dezvoltate fiind obiective primordiale ale politicii fiscale.

Prin intermediul accizelor, statul își asigură importante fonduri bănești cu care acesta poate interveni în echilibrarea dezvoltării sectoarelor economiei, în redistribuirea de venituri diferitelor paturi sociale.

De asemenea, accizele reprezintă calea cea mai rapidă prin care statul poate finanța

cheltuielile pentru scopuri urgente, de acoperire a unor nevoi care nu suferă amânare.

În general, așa cum a fost menționat, bunurile supuse accizelor sunt preponderent inelastice, ceea ce presupune că instituirea sau majorarea accizelor are, în primul rând, efectul de creștere a încasărilor fiscale, precum și unul mai puțin pronunțat, dar fără a fi neglijat – reducerea consumului. Pe lângă aceasta este necesar de luat în calcul și alți factori importanți, cum ar fi puterea de cumpărare, nivelul actual al accizelor, creșterea contrabandei etc., care pot să determine în ultimă instanță un efect mai pronunțat asupra reducerii consumului și, respectiv, o creștere neesențială sau chiar o reducere a încasărilor din accize

În concluzie, menționăm că nivelul accizelor joacă un rol din ce în ce mai important în formarea veniturilor bugetare. Ținând cont de faptul că Republica Moldova, în contextul aderării la UE, trebuie să-și conformeze legislația națională la cea europeană, inclusiv în domeniul accizelor, acestea din urmă vor continua să aibă o tendință de creștere și mai pronunțată ca până în prezent.

Conform Acordului de Asociere, pe dimensiunea accize, Republica Moldova urmează să armonizeze legislația națională fiscală cu privire la impozitarea a 3 categorii de produse, în conformitate cu directivele și termenele de armonizare prevăzute în Tabelul 3.2.

Tabelul 3.2. Calendarul de armonizare a legislației fiscale privind accizele la legislația comunitară

Directiva		Termenul de armonizare
1.	Tutun Directiva 2011/64/UE a Consiliului din 21 iunie 2011 privind structura și ratele accizelor aplicate tutunului prelucrat	Septembrie 1, 2016 Cote – 2025
2.	Alcool Directiva 92/83/CEE a Consiliului din 19 octombrie 1992 privind armonizarea structurilor accizelor la alcool și băuturi alcoolice	Septembrie 1, 2017
3.	Energie Directiva 2003/96/CE a Consiliului din 27 octombrie 2003 privind restructurarea cadrului comunitar de impozitare a produselor energetice și a electricității Directiva 2008/118/CE a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind regimul general al accizelor A treisprezecea directivă 86/560/CEE a Consiliului din 17 noiembrie 1986 privind armonizarea legislațiilor statelor membre referitoare la impozitele pe cifra de afaceri — Sisteme de restituire a taxei pe valoarea adăugată persoanelor impozabile care nu sunt stabilite pe teritoriul Comunității	Septembrie 1, 2019 Cote – Septembrie 1, 2024 Septembrie 1, 2016 Septembrie 1, 2017 – pentru persoanele impozabile entități legale Septembrie 1, 2019 – altele

Sursa: Dezvoltat de autor pe baza prevederilor Acordului de Asociere RM–UE

Principala provocare în procesul de armonizare a legislației cu privire la accize o constituie

cotele minime pe care țara noastră urmează să le atingă. Compararea ratelor accizelor în Republica Moldova cu minimele prevăzute de directivele UE este prezentată în Tabelul 3.3.

Tabelul 3.3. Compararea ratelor accizelor în Republica Moldova cu minimele prevăzute de directivele Uniunii Europene

		Ratele de impozitare minime în UE	Ratele de impozitare aplicabile în RM(2023)
Energie	Benzină	359 euro/1000 l	295 euro /1000 l
	Motorină	330 euro /1000 l	136 euro /1000 l
	Gaz natural	2,6 euro /gigajoule	-
	Electricitate (utilizare comercială)	0.5 euro per MWh	-
	Electricitate (utilizare Non comercial)	1.0 euro per MWh	-
Tutun		90 euro/1000 pieces	60 euro/1000 țigarete

Sursa: Elaborat de autor în baza directivelor UE și a CF. Curs valutar = 20 MDL/Euro

Astfel, Republica Moldova urmează să majoreze accizele la cele 3 categorii de produse, precum și să schimbe baza de impozitare pentru unele din ele (de exemplu, pentru motorină urmează a fi aplicate accize per litru, actualmente fiind aplicate per tonă). La momentul actual, în Republica Moldova nu se percepe accize pentru energie electrică și gaze naturale.

Figura 3.6. Ponderele încasărilor din accize în PIB în țările UE și RM, 2014 și 2021

Sursa: Elaborată de autor pe baza statisticilor europene și a datelor MF

Datele Comisiei Europene, https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation-trends_en (accesat 30.04.2023) [33]

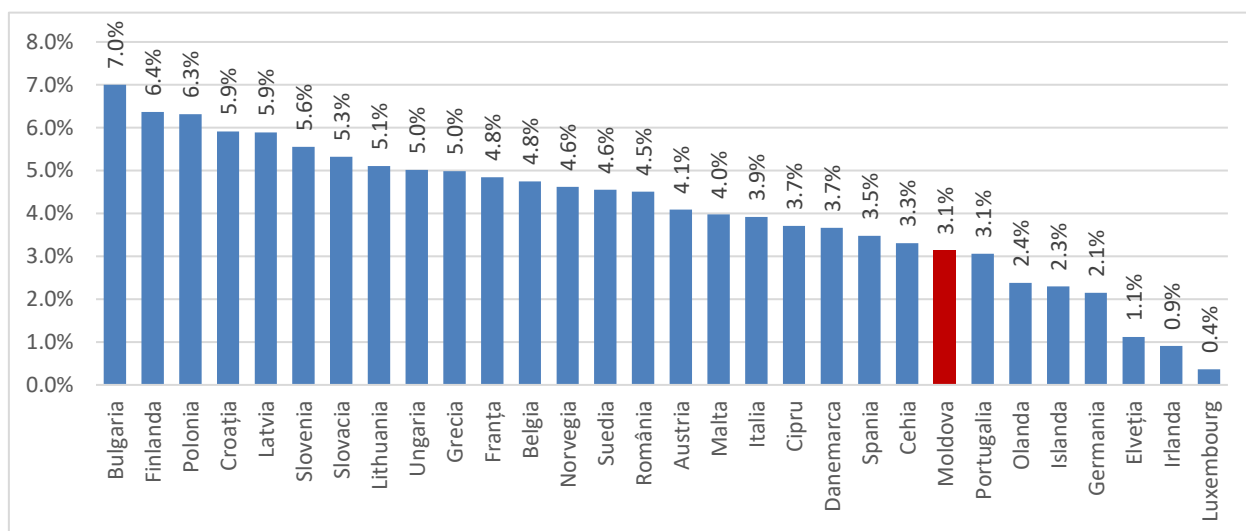
https://date.gov.md/ckan/ro/dataset/15992-evolutia-indicatorilor-bugetari/resource/4698a3ea-0bb3-438d-92ae-111f06502b93?inner_span=True (accesat la 19.06.2023) [106]

Republica Moldova a înregistrat progrese importante în perioada 2014 și 2021 la capitolul majorarea cotelor accizelor, ceea ce s-a transpus și în creșterea încasărilor din accize de la 3,4

mlrd. lei la 7,6 mlrd. lei, iar raportat la PIB – de la 2,6% la 3,1%, devenind o sursă importantă de finanțare a cheltuielilor publice (Figura 3.4). În comparație cu țările membre UE, la capitolul încasări din accize raportate la PIB, Republica Moldova se află pe locul 6.

Totuși, în cazul indicatorului încasări din accize raportate la consumul final, cu un nivel de 3,1%, Republica Moldova se situează pe o poziție mai joasă, devansând țări precum Portugalia, Olanda, Islanda, Germania, Irlanda și Luxembourg (Figura 3.7).

Evoluția încasărilor din accize în Republica Moldova în ultimii 20 de ani reflectă o combinație de factori, inclusiv procesul de tranziție economică, integrarea în organizații internaționale, fluctuațiile prețurilor la energie pe piața mondială și măsurile de politică fiscală implementate la nivel național. Deși s-au înregistrat creșteri nominale ale încasărilor, ponderea acestora în PIB a stagnat sau chiar a scăzut în ultimii ani, subliniind necesitatea unei revizuirii a politicii fiscale în acest domeniu.

Figura 3.7. Ponderea încasărilor din accize în consumul final în țările UE și RM, 2014 și 2021

Sursa: elaborată de autor pe baza statisticilor europene și a datelor MF

Datele Comisiei Europene, https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation-trends_en (accesat 30.04.2023) [33]

https://date.gov.md/ckan/ro/dataset/15992-evolutia-indicatorilor-bugetari/resource/4698a3ea-0bb3-438d-92ae-111f06502b93?inner_span=True (accesat la 19.06.2023) [106]

O comparație cu țările din regiune și cu statele membre ale UE (accize raportate la consumul final) evidențiază faptul că nivelul accizelor în Republica Moldova este relativ scăzut, în special pentru anumite produse, precum produsele energetice și produsele din tutun. O creștere graduală a cotelor de accize pentru aceste categorii de produse ar putea genera venituri suplimentare necesare pentru consolidarea finanțelor publice și pentru finanțarea unor investiții prioritare, cum ar fi infrastructura, educația și sănătatea. Această măsură ar contribui, de asemenea,

la alinierea la standardele UE și la promovarea unor comportamente mai responsabile din punct de vedere social și de mediu.

Cu toate acestea, este esențial să se implementeze măsuri de atenuare a impactului negativ al creșterii accizelor asupra populației și asupra competitivității economiei. Astfel, ar trebui introduse compensări sociale pentru categoriile vulnerabile. De asemenea, este necesară o susținere activă a tranziției către o economie verde, prin finanțarea proiectelor de eficiență energetică și de dezvoltare a surselor regenerabile de energie.

Pe termen lung, o politică fiscală eficientă în domeniul accizelor ar trebui să urmărească atât creșterea veniturilor bugetare, cât și promovarea unor comportamente responsabile din punct de vedere social și de mediu.

Procesul de armonizare a accizelor implică o consolidare a cotelor la accize la nivelurile minime prevăzute de directivele UE. Acest proces este unul inevitabil, fiind un angajament asumat de țara noastră prin Acordul de Asociere, dar și stabilit în calitate de prioritate în Strategia de dezvoltare a managementului finanțelor publice pentru anii 2023–2030, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 71/2023 [120].

Astfel, una dintre direcțiile prioritare este armonizarea legislației fiscale în partea ce ține accize în conformitate cu directivele UE. Ajustarea treptată a cotelor accizelor în contextul procesului de armonizare se realizează de mai mult timp, cu toate acestea, în vederea asigurării armonizării la cotele minime, este necesară o creștere mai accelerată a accizelor la motorină și produsele din tutun. În același timp, este important să se analizeze cu atenție impactul acestor creșteri accelerate a accizelor asupra consumatorilor și companiilor și să se adopte măsuri pentru a atenua eventualele efecte negative (de exemplu, creșterea accizelor la motorină va avea ca consecință creșterea costurilor pentru industriile care utilizează motorină pentru producerea bunurilor (agricultura), fapt ce implică necesitatea de a include unele programe de suport sau restituire a accizelor, pentru a menține competitivitatea produselor autohtone).

În concluzie, constatăm următoarele:

1. Evoluția încasărilor din accize în Republica Moldova nu poate fi explicată printr-un singur factor, ci printr-un complex de elemente interconectate, precum comportamentul și puterea de cumpărare a consumatorilor, procesul de tranziție economică, integrarea europeană, fluctuațiile prețurilor la energie și măsurile de politică fiscală.

2. În contextul procesului de armonizare și al necesității de consolidare a finanțelor publice, există spațiu pentru creșterea cotelor de accize. Printre direcțiile potențiale de sporire a accizelor se enumeră accizele la motorină (aflate la un nivel foarte redus în comparație cu accizele la benzină, menținut cu scopul de a nu afecta competitivitatea economiei, în special în sectorul

agricol), la gaze naturale, la energie electrică (la care țara noastră nu aplică accize) și la produsele din tutun. Cu toate acestea, măsurile respective trebuie să fie însoțite de măsuri de protecție socială pentru a atenua impactul asupra populației cu venituri mici, dar și de programe economice pentru menținerea competitivității producției autohtone (de exemplu, rambursarea accizelor la motorina utilizată în agricultură).

3. O politică fiscală eficientă în domeniul accizelor trebuie să urmărească atât obiective pe termen scurt, precum creșterea veniturilor bugetare, cât și obiective pe termen lung, precum promovarea unei economii verzi și a unui nivel de trai mai ridicat. O astfel de politică trebuie să fie integrată într-un cadru mai larg de politici economice și sociale și să țină cont de evoluțiile la nivel global.

3.3. Implicațiile taxei pe valoarea adăugată în consolidarea finanțelor publice și redistribuirea venitului național în procesul de armonizare a legislației fiscale a Republicii Moldova

Importanța sistemului de impozitare este determinată, în esență, de finalitatea acestuia, și anume de realizarea cheltuielilor bugetare. Or scopul principal al sistemului de impozitare este de a genera venituri suficiente pentru asigurarea finanțării cheltuielilor bugetare, ce au menirea de a pune în practică prioritățile statului în diverse domenii de ordin social, economic, educațional etc. Astfel, este de neimaginat existența unei societăți fără ordine publică, justiție, protecție socială și medicală, educație etc., iar singurul instrument de realizare a acestora este sistemul de impozitare.

Mai mult decât atât, achitarea impozitelor concomitent cu efectuarea cheltuielilor bugetare eficiente, pe termen lung, are ca rezultat un nivel înalt de bunăstare a societății. În acest sens, sistemul de impozitare și cheltuielile bugetare urmează a fi privite ca un tot întreg, iar solicitările contribuabililor privind micșorarea cotei impozitelor (sau a presiunii fiscale) sau acordarea de noi facilități trebuie să fie substituite prin implicarea fiecărui cetățean în procesul de monitorizare și transparentizare a repartizării resurselor financiare bugetare.

În această ordine de idei, dacă în momentul de față atenția și implicarea contribuabilului sunt mai pronunțate la etapa de formare a veniturilor bugetare, într-o societate în care statul are un rol primordial în dezvoltarea social-economică acestea urmează a fi îndreptate către procesul de politici ale cheltuielilor bugetare.

Nivelul de certitudine a contribuabilului privind utilizarea rațională și eficientă a resurselor bugetare determină, în final, și nivelul de conformare fiscală. Bunăstarea societății se reflectă, în principal, în nivelul de dezvoltare social-economică, domenii ce se influențează reciproc și care pot fi stimulate atât prin procesul de formare a veniturilor (prin facilități fiscale), cât și prin

procesul de realizare a cheltuielilor bugetare prin politici sociale și investiții capitale.

Practica țărilor UE demonstrează că politicile axate pe cheltuielile bugetare au un succes mai mare în dezvoltarea social-economică, în special prin asigurarea respectării destinației intervenției statului și redistribuirii echitabile a venitului național. (Spre exemplu, acordarea ajutoarelor sociale pentru persoanele vulnerabile este mai preferabilă decât reducerea cotei impozitelor de care beneficiază întreaga populație, atât grupul-țintă, cât și restul populației).

Țările folosesc impozitele în mai multe scopuri. Impozitele sunt folosite pentru a crește veniturile bugetare necesare pentru finanțarea serviciilor guvernamentale, pentru a încuraja sau descuraja anumite tipuri de comportament și pentru a corecta imperfecțiunile pieței. Țara folosește impozitele și pentru a modifica distribuția venitului sau a bogăției.

Inegalitatea a crescut în ultimii ani atât în țările dezvoltate, cât și în cele în curs de dezvoltare. Creșterea inegalității a fost pusă pe seama unei game de factori, inclusiv globalizării și liberalizării piețelor factorilor și produselor; schimbării tehnologice bazate pe competențe; creșterii participării forței de muncă a lucrătorilor slab calificați; scăderii ratelor marginale maxime ale impozitului pe venit; creșterii puterii de negociere a persoanelor cu venituri mari; ponderii în creștere a cuplurilor cu venituri mari și a gospodăriilor monoparentale. Multe dintre aceste evoluții au avut efecte benefice asupra creșterii și reducerii sărăciei atât la nivel național, cât și la nivel global.

Alocarea optimă a resurselor și distribuția veniturilor sunt două funcții principale ale sistemelor economice. Dacă acestea sunt realizate, bunăstarea economică maximă a unei societăți poate fi atinsă.

Mulți economiști s-au concentrat asupra modului în care politica fiscală poate reduce această inegalitate în creștere a veniturilor și a bogăției. În acest context, lucrarea de față își propune să prezinte atât dovezi teoretice, cât și empirice privind rolul politicii fiscale în asigurarea unei redistribuirii echitabile a veniturilor, precum și identificarea instrumentelor de politică fiscală care să asigure o intervenție mai eficientă în domeniul redistribuirii veniturilor.

Unul dintre obiectivele guvernelor este garantarea dreptății și distribuirea echitabilă a veniturilor între cetățenii din societate. Din punct de vedere macroeconomic, impozitele, ca unul dintre cele mai importante instrumente ale politicii fiscale, pot ajuta guvernele să atingă acest obiectiv important. În practică, impactul impozitelor asupra distribuției veniturilor se exercită, în principal, prin transferul veniturilor de la piață la guvern și de la guvern la întreaga societate.

Funcția de redistribuire se manifestă prin atribuirea impozitului a unui rol de corecție a repartiției veniturilor primare în scopul de a face această repartiție mai echitabilă și a nu permite decalaje semnificative între diferite pături sociale.

Definiția echității fiscale prin rezultatului funcției de redistribuire este strâns legată de percepțiile noastre asupra justiției sociale și a distribuției echitabile a resurselor. Această noțiune este complexă și multidimensională, implicând atât aspecte economice (cum ar fi inegalitatea veniturilor și a bogăției), cât și sociale (cum ar fi accesul la servicii publice, oportunități de dezvoltare și mobilitate socială). Deși impozitarea progresivă este adesea considerată un instrument-cheie pentru promovarea echității, ea nu este lipsită de controverse, iar criteriile de evaluare a echității fiscale pot varia semnificativ în funcție de valorile și perspectivele individuale și sociale [19, p.19].

Este de menționat faptul că procesul de redistribuire a venitului trebuie să se materializeze în reducerea discrepanței, care este una destul de mare în țările slab dezvoltate, între persoanele bogate și cele sărace, cu efecte pozitive asupra reducerii sărăciei.

Redistribuirea fiscală, prin însăși natura sa, implică transferul de resurse de la gospodăriile cu venituri mai mari către gospodăriile cu venituri mai mici, prin impozite și cheltuieli. Din punct de vedere fiscal, impozitele pe venitul persoanelor fizice, de exemplu, sunt adesea preferabile pentru realizarea redistribuirii decât impozitele pe consum, deoarece țin cont în mod direct de capacitatea de plată a gospodăriilor sau a persoanelor fizice. În ceea ce privește cheltuielile, transferurile de numerar către gospodăriile sărace sunt de obicei superioare metodelor indirecte, cum ar fi subvențiile de preț. O mai bună direcționare a transferurilor reduce costul fiscal al acestora și nivelurile de impozitare necesare finanțării acestora, realizând astfel obiectivele de distribuție într-o manieră mai eficientă.

Mai mult, scăderea impozitelor pe comerțul internațional asociată cu liberalizarea economică și aderarea pe scară largă la Organizația Mondială a Comerțului (OMC), împreună cu creșterea concurenței pentru investițiile străine, au determinat atât țările dezvoltate, cât și cele în curs de dezvoltare să se concentreze asupra consecințelor internaționale ale sistemelor lor fiscale. Politicile economice orientate spre creștere (din partea ofertei) au devenit populare, iar opiniile cu privire la rolul adecvat al guvernului au trecut de la dirigist la laissez-faire, punând accent pe reducerea dimensiunii statului prin privatizare și alte mijloace. Un rezultat al tuturor acestor factori a fost că ratele impozitului pe venit, atât pentru persoane, cât și pentru corporații, au fost reduce drastic și sunt acum aproape universal în intervalul 20-30%. În același timp, o nouă formă de impozit general pe consum, taxa pe valoarea adăugată (TVA), a devenit pilonul de bază al sistemului de venituri în majoritatea țărilor în curs de dezvoltare, precum și o caracteristică proeminentă în aproape toate țările dezvoltate [102].

De asemenea, succesul și capacitatea de utilizare a instrumentelor politicii fiscale în vederea redistribuirii veniturilor în țările dezvoltate și cele slab dezvoltate sunt diferite.

Diferite studii cantitative ale incidenței fiscale cercetate de FMI arată că efectele redistributive ale impozitelor sunt minore în țările în curs de dezvoltare din două motive principale. În primul rând, structura fiscală în majoritatea acestor țări este dominată de taxele pe consum, despre care se presupune, în general, că au o incidență regresivă. Or principalul instrument al politicii fiscale în procesul de redistribuire a veniturilor îl reprezintă impozitele directe (în special impozitul pe venit), a căror pondere în țările dezvoltate este destul de mică. În al doilea rând, corupția și guvernarea slabă limitează eficacitatea nu numai a politicii fiscale, ci și a cheltuielilor publice și a altor politici redistributive [16].

Țările dezvoltate, cum ar fi Suedia, care redistribuie relativ mai mult, au cheltuieli guvernamentale mari, în timp ce alte țări precum Statele Unite, care redistribuie relativ mai puțin, au cheltuieli guvernamentale mai mici. Un punct critic aici, totuși, este că țările cu cheltuieli guvernamentale mari care redistribuie mai mult au, în general, un sistem fiscal mai puțin redistributiv decât țările cu impozitare mai scăzută. Cei care doresc să redistribuie prin politica fiscală o fac mai ales pe partea de cheltuieli, și nu pe partea fiscală a bugetului. Asemenea țări au grijă să nu omoare „gâsca de aur” prin suprataxarea celor care primesc profituri relativ mai mari de pe piață.

Deoarece economia, sistemul fiscal și administrația fiscală nu funcționează bine în țările în curs de dezvoltare, opțiunile lor cu privire la utilizarea sistemului fiscal în procesul de redistribuire sunt, în mod evident, mai limitate. De asemenea, sistemele fiscale nu pot fi prea progresive în multe țări în curs de dezvoltare deoarece costurile acestor măsuri sunt prea mari, iar câștigurile prea mici. În schimb, având în vedere instrumentele limitate disponibile acestor țări și eșecurile larg răspândite ale pieței care le caracterizează, cea mai bună politică ar putea fi introducerea unei TVA cu o bază largă pentru a finanța cheltuielile guvernamentale necesare. Problema este că politica bazată pe impozitul pe consum este probabil să fie mai puțin acceptabilă din punct de vedere politic și poate mai puțin dezirabilă din perspectiva echității [16].

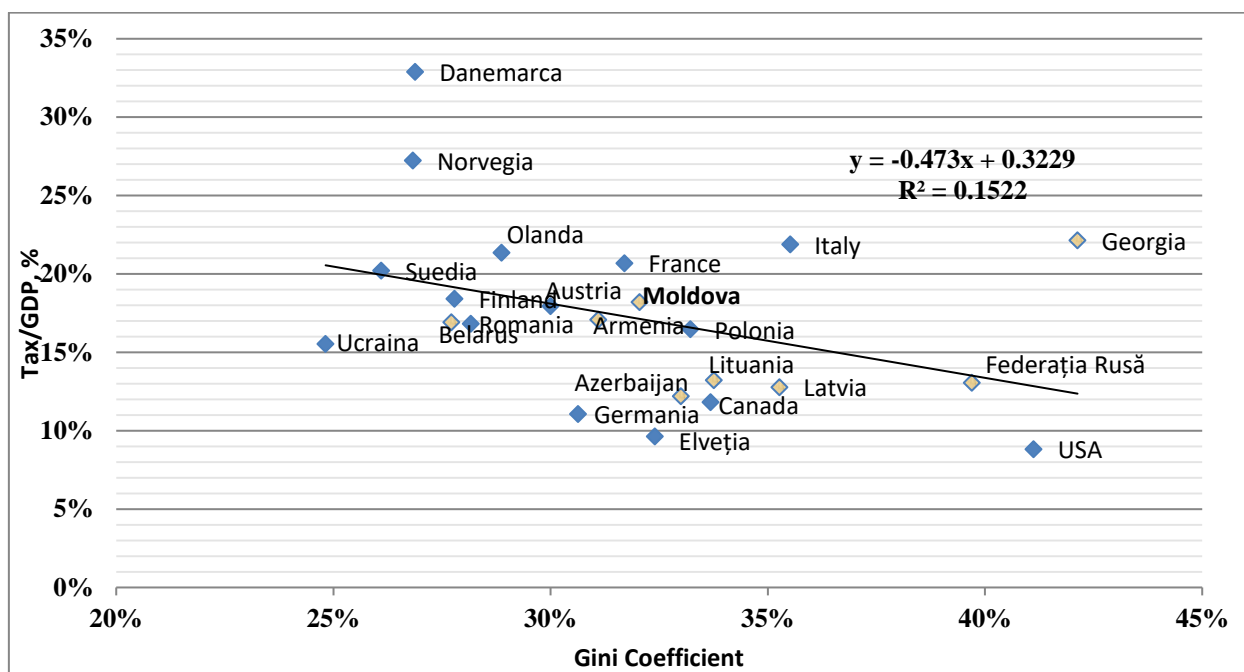
Pentru demonstrarea existenței unei corelații dintre două fenomene, în cazul nostru politica fiscală și nivelul de redistribuire a venitului, este necesar ca acestea să fie cuantificate într-o anumită măsură în indicatori. În cazul de față, pentru nivelul de redistribuire a veniturilor într-o anumită economie poate fi utilizat coeficientul Gini.

Coeficientul Gini (cunoscut și ca indicele Gini sau raportul Gini) este o măsură a dispersiei statistice menită să reprezinte distribuția veniturilor rezidenților unei națiuni și este cea mai utilizată măsură a inegalității. Coeficientul Gini măsoară inegalitatea dintre valorile unei distribuții de frecvență (de exemplu, nivelurile de venit). Un coeficient Gini egal cu zero exprimă egalitatea perfectă, unde toate valorile sunt aceleași (de exemplu, în cazul în care toată lumea are același

venit). Un coeficient Gini de unu (sau 100%) exprimă inegalitatea maximă între valori (de exemplu, unde o singură persoană are toate veniturile sau consumul, iar toate celelalte nu au niciunul).

În partea ce ține de politica fiscală, în prezenta cercetare se propune ca aceasta să fie caracterizată prin nivelul presiunii fiscale generale, calculat prin raportarea sumei veniturilor fiscale la PIB.

Analiza corelației acestor doi indicatori este prezentată în Figura 3.8 pentru 23 de țări alese aleatoriu, care reprezintă țări din categoria celor super dezvoltate (G7), precum Canada, SUA, Germania, Franța, Italia, țări dezvoltate, cum sunt Norvegia, Suedia, Danemarca, Austria, Finlanda, Olanda, Letonia, Lituania, Elveția, Polonia, România, precum și țări cu economii în curs de dezvoltare, precum Federația Rusă, Republica Moldova, Georgia, Belarus, Ucraina, Azerbaidjan, Armenia.

Figura 3.8. Corelația dintre coeficientul Gini și ponderea încasărilor fiscale în PIB

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor Băncii Mondiale [131]

Notă: Veniturile fiscale se referă la transferuri obligatorii către guvernul central în scopuri publice. Sunt excluse anumite transferuri obligatorii, cum ar fi amenzile, penalitățile și majoritatea contribuțiilor la asigurările sociale. Rambursările și corecțiile veniturilor fiscale colectate în mod eronat sunt tratate ca venituri negative.

Datele prezentate în Figura 3.8 demonstrează o anumită dependență invers proporțională între nivelul presiunii fiscale și coeficientul Gini. Astfel, țările scandinave (Norvegia, Suedia, Danemarca, Finlanda), unde nivelul presiunii fiscale este destul de ridicat, coeficientul Gini

înregistrează valori destul de mici, ceea ce presupune existența unei echități sociale și economice în partea ce ține de redistribuirea veniturilor naționale.

De asemenea, în țările precum Franța sau Italia există un nivel ridicat al presiunii fiscale, dar acestea înregistrează și valori relativ mari ale coeficientului Gini. Aceasta presupune faptul că în țările respective nu există o corelație semnificativă între acești doi indicatori, iar procesul de redistribuire a venitului este determinat în mare parte de alți factori decât de cei din domeniul fiscalității.

La celălalt capăt, în țări precum SUA, Canada, Elveția, unde nivelul presiunii fiscale este unul relativ mic, coeficientului Gini înregistrează valori relativ mari, ceea ce denotă încă o dată existența unei corelații invers proporționale între acești doi indicatori.

În partea ce ține de economiile în curs de dezvoltare, se observă că majoritatea dintre acestea (Republica Moldova, Belarus, Azerbaidjan, Armenia) sunt concentrate la mijlocul figurii, ceea ce presupune că acestea înregistrează valori medii atât ale presiunii fiscale, cât și ale coeficientului Gini.

Federația Rusă de asemenea înregistrează valori mici ale fiscalității și, respectiv, valori mari ale coeficientului Gini, ceea ce presupune existența unei relații invers proporționale între indicatorii analizați.

Pe de altă parte, în țări precum Ucraina și Georgia se observă că nivelul presiunii fiscale nu este în corelație invers proporțională cu coeficientul Gini. Astfel, în Ucraina, atât nivelul fiscalității, cât și coeficientul Gini sunt la niveluri scăzute, iar în Georgia acestea sunt la niveluri ridicate. Aceasta presupune că în țările respective politica fiscală nu este una determinantă în redistribuirea echitabilă a veniturilor.

Există tot mai multe dovezi că inegalitatea ridicată a veniturilor poate fi dăunătoare pentru atingerea stabilității macroeconomice și a creșterii economice. Lucrări empirice recente constată că nivelurile ridicate de inegalitate sunt dăunătoare pentru ritmul și sustenabilitatea creșterii. Distribuția inechitabilă a veniturilor și a bogăției este o problemă serioasă, care poate funcționa ca un obstacol în calea progresului și dezvoltării economice pe termen lung.

În continuare se propune o analiză a instrumentelor politicii fiscale bazate pe TVA care ar putea să determine o redistribuire echitabilă a veniturilor.

Așa cum s-a menționat anterior, impozitele indirecte sunt, prin definiția lor, impozite regresive, acestea contribuind la majorarea discrepanței între persoanele bogate și cele sărace. Totuși acestea pot fi folosite cu succes în redistribuirea echitabilă a veniturilor, atunci când sunt utilizate în complex cu politica de cheltuieli. În acest fel, veniturile din impozitele TVA pot ajuta la finanțarea cheltuielilor progresive. Atât de ineficiente sunt ratele reduse în direcționarea

sprijinului către cei săraci, încât impactul eliminării acestora – și extinderea cheltuielilor chiar și moderat progresive – poate fi în favoarea păturilor sărace.

Scutirile de TVA sau cotele reduse pentru produse de necesitate, cum ar fi alimentele sau energia, sunt adesea folosite pentru a atenua impactul regresiv al TVA în țările avansate, deoarece cota de cheltuieli a acestor bunuri este, în general, mai mare pentru cei vulnerabili. Cu toate acestea, astfel de politici sunt instrumente de redistribuire ineficiente, întrucât cei bogați cheltuiesc, în general, mai mult în termeni absoluți pe aceste bunuri și se bucură astfel de beneficii semnificative. În țările în curs de dezvoltare, scutirile și cotele speciale de TVA ar trebui, de asemenea, reduse la minimum, deoarece erodează baza de venituri și reduc oportunitatea de a finanța cheltuieli redistributive. Într-adevăr, chiar și cheltuielile publice slab direcționate sunt în general mai bune pentru cei vulnerabili decât cotele reduse de TVA. Cu toate acestea, acolo unde constrângerile de capacitate împiedică programele de cheltuieli să ajungă la cei vulnerabili, argumentele pentru o anumită diferențiere a cotelor de TVA, de exemplu, pentru produsele alimentare de bază, pot fi bine fundamentate.

Taxa pe valoarea adăugată este echivalentul unei taxe asupra consumului, bazată pe o tehnică de acoperire specifică. Pentru bugetul statului, TVA este un impozit indirect stabilit și perceput asupra valorii adăugate în fiecare stadiu al producției și al distribuției, și nu asupra întregii valori a produsului sau a serviciului. Valoarea adăugată reprezintă diferența dintre încasările obținute din vânzarea bunurilor sau prestarea serviciilor și plățile efectuate pentru bunurile și serviciile aferente aceluiași stadiu al circuitului economic.

Din momentul apariției în anul 1954 și până în anul 1970, majoritatea țărilor europene și-au manifestat interesul față de această formă de impozitare, astfel că, începând cu anul 1970, țările membre ale Comunității Economice Europene (CEE) au adoptat acest tip de impozit în vederea eliminării impozitării în cascadă și pentru o mai bună supraveghere fiscală a agenților economici.

Principalul motiv al popularității acestui tip de impozit printre statele europene constă în dezvoltarea continuă a relațiilor dintre țările Pieței Comune și posibilitatea de scutire de la acest impozit sau de aplicare a cotei zero în cazul importurilor. Datorită preluării și implementării tot mai largi a acestui impozit, UE a hotărât asupra necesității revizuirii legislației fiscale a statelor membre în vederea armonizării legislației respective, precum și a așezării uniforme a acestui impozit, în acest scop fiind adoptate norme comunitare care să aibă un caracter obligatoriu pentru țările membre.

Aceste norme cuprind atât referiri la mărimea cotelor de impunere, cât și reglementări cu privire la scutiri, sfera de aplicare, obiectul impunerii etc.

În raport cu alte impozite indirecte, TVA prezintă anumite caracteristici, cele principale

fiind [19, p.303]:

- are caracter universal, deoarece se aplică asupra tuturor operațiilor privind transferul bunurilor și prestărilor de servicii cu plată sau asimilate acestora;
- garantează neutralitatea atât în interiorul țării, cât și în exteriorul ei;
- este un impozit unic, dar cu plată fracționată, întrucât se calculează și se datorează în fiecare stadiu care intervine în realizarea și valorificarea produsului;
- se caracterizează prin transparență, întrucât asigură fiecărui subiect impozabil posibilitatea de a cunoaște exact mărimea taxei colectate, a celei deductibile și de plată la buget în fiecare lună;
- așezarea TVA se bazează pe principiul destinației, adică taxa se aplică în statul de destinație, și nu în statul de origine;
- inechitatea fiscală, ca urmare a proporționalității cotei TVA, dar și din cauza faptului că nu ține seama de situația personală a suportatorului;
- mecanismul așezării TVA impulsionează activitatea economico-financiară a agenților economici.

Taxa pe valoarea adăugată joacă un rol esențial în formarea veniturilor bugetare, astfel încât în majoritatea țărilor în curs de dezvoltare, asemenea Republicii Moldova, precum și în unele țări dezvoltate ponderea încasărilor din TVA în totalul de resurse financiare ale bugetului de stat este majoritară, ceea ce caracterizează rolul acestui tip de impozit în economia națională la etapa actuală.

De asemenea, importanța acestui tip de impozit este redată de eficiența lui atât pentru o economie dezvoltată, cât și pentru o economie slab dezvoltată.

Când vorbim de TVA, rolul primordial este de a mobiliza veniturile bugetare necesare finanțării politicilor publice întreprinse pentru realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă. Importanța sistemului de impozitare este determinată, în esență, de finalitatea acestuia, respectiv, realizarea cheltuielilor bugetare.

Pe lângă finanțarea cheltuielilor publice, TVA este de analizat și din perspectiva elementelor sale și a modului de funcționare. Astfel, în partea ce ține de activitățile economice, sistemul TVA trebuie să corespundă principiului neutralității. În ceea ce privește aspectul social, multe țări, inclusiv Republica Moldova, aplică scutiri de TVA sau cote reduse pentru a crește accesul populației la categorii specifice de produse importante din punct de vedere social (produse alimentare, medicamente etc.).

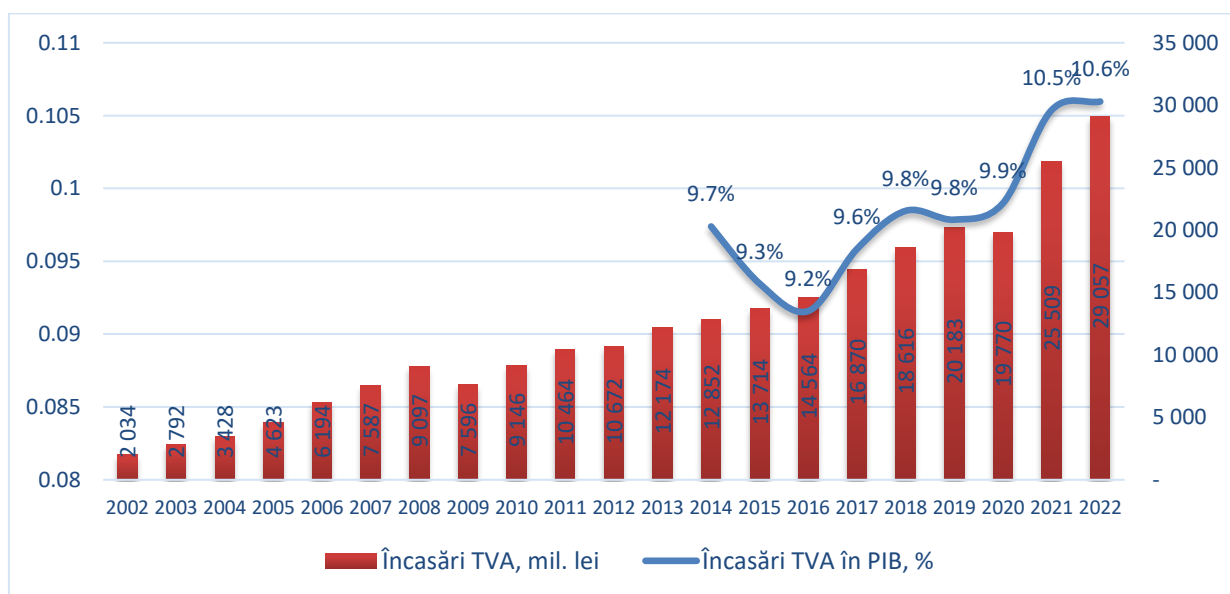
Cu toate acestea, mai multe studii empirice [138] demonstrează că utilizarea scutirilor de TVA sau reducerea cotelor pentru a sprijini populația mai săracă nu este cea mai eficientă măsură,

fiind sugerate intervenții directe prin politici de cheltuieli sociale. Politicile de cheltuieli sociale sunt mult mai bine direcționate. De asemenea, guvernul dintr-o țară în curs de dezvoltare este mai constrâns de capacitatea administrativă și resursele generale în ceea ce privește opțiunile de politică disponibile.

În țările în curs de dezvoltare, scutirile de TVA și ratele speciale ar trebui, de asemenea, reduse la minimum, deoarece erodează baza de venituri și reduc oportunitatea de a finanța cheltuielile redistributive. Într-adevăr, chiar și cheltuielile publice slab direcționate sunt mai bune pentru cei săraci decât cotele reduse de TVA. Cu toate acestea, acolo unde constrângerile de capacitate împiedică programele de cheltuieli să ajungă la cei săraci, argumentele pentru o anumită diferențiere a cotelor de TVA, de exemplu, pentru produsele alimentare de bază, pot fi puternice.

Drept urmare, putem menționa că sistemul TVA poate fi utilizat pentru atingerea obiectivelor de dezvoltare pe baza următoarelor teze:

- mobilizarea veniturilor pentru finanțarea cheltuielilor publice privind obiectivele de dezvoltare durabilă (infrastructură, educație etc.);
- menținerea unei liste scurte de bunuri pentru care se aplică scutiri de TVA sau cote reduse;
- asigurarea neutralității TVA.

Figura 3.9. Evoluția încasărilor din TVA la BPN și a ponderii în PIB, mil.lei, %, 2002–2022

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor Portalului Guvernamental al Datelor Deschise și BNS

<https://dataset.gov.md/ro/dataset/15992-evolutia-indicatorilor-bugetari>. (accesat la 19.06.2023)

[106].

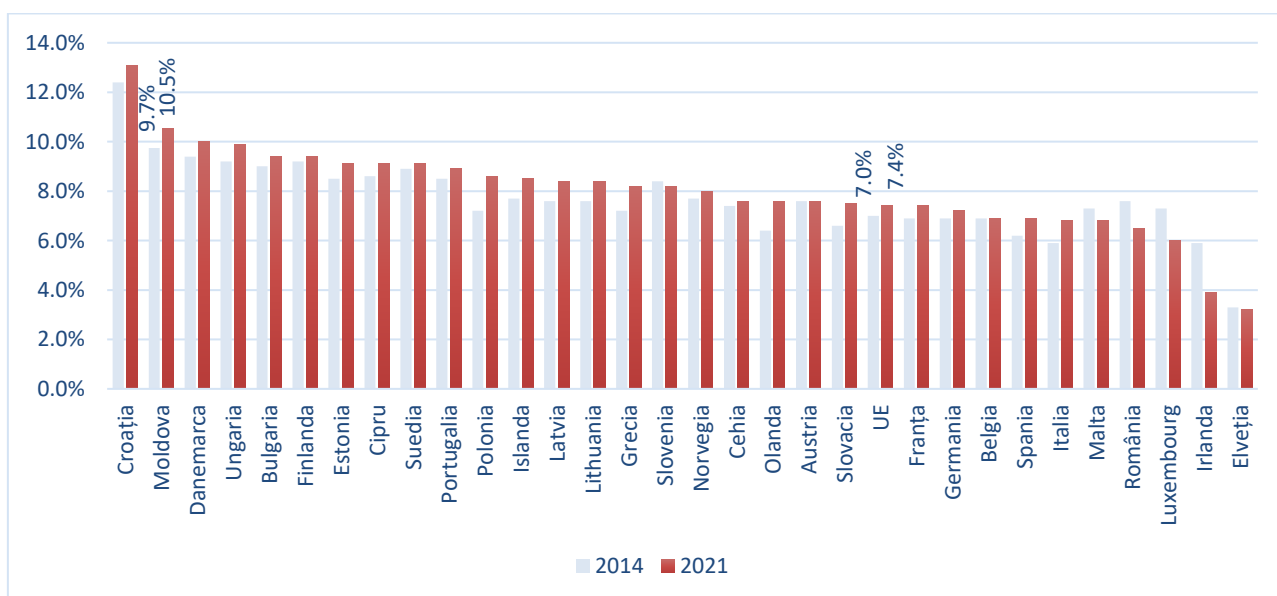
https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica_13%20CNT_CNT208/CNT208100.px/table/tableViewLayout1/?rxid=9a62a0d7-86c4-45da-b7e4-fecc26003802 (accesat la 25.06.2023) [11].

În Republica Moldova, veniturile din TVA reprezintă o componentă esențială a acumulării veniturilor la buget, în continuă creștere atât în valori nominale, cât și ca pondere în PIB. Astfel, în perioada 2014–2021, veniturile din TVA au crescut de la 12,85 miliarde lei la 25,5 miliarde lei, iar ca pondere din PIB – de la 9,7% la 10,5% (Figura 3.9).

În UE, în perioada 2014–2021, s-a înregistrat și o creștere a nivelului veniturilor din TVA în PIB, de la 7,0% la 7,4%.

Cele descrise mai sus demonstrează rolul critic al TVA în formarea veniturilor bugetare și, respectiv, finanțarea cheltuielilor bugetare, inclusiv a celor aferente obiectivelor de dezvoltare.

Republica Moldova are un indicator ridicat al veniturilor din TVA în PIB de 10,5% față de media de 7,4% a țărilor UE. Totuși, indicatorul ridicat nu reflectă o eficiență sporită a TVA, ci rezultatul structurii economiei naționale, și anume o bază de consum, unde importurile depășesc semnificativ exporturile. În țările dezvoltate cu un nivel ridicat al exporturilor, care contribuie semnificativ la formarea PIB-ului, nivelul veniturilor din TVA în PIB este mai mic deoarece exporturile nu au componenta de TVA, fiind scutite de TVA cu drept de deducere și, respectiv, drept de rambursare a TVA, plătit pentru intrări.

Figură 3.10. Ponderea veniturilor din TVA în PIB în țările UE și Republica Moldova, 2014 și 2021

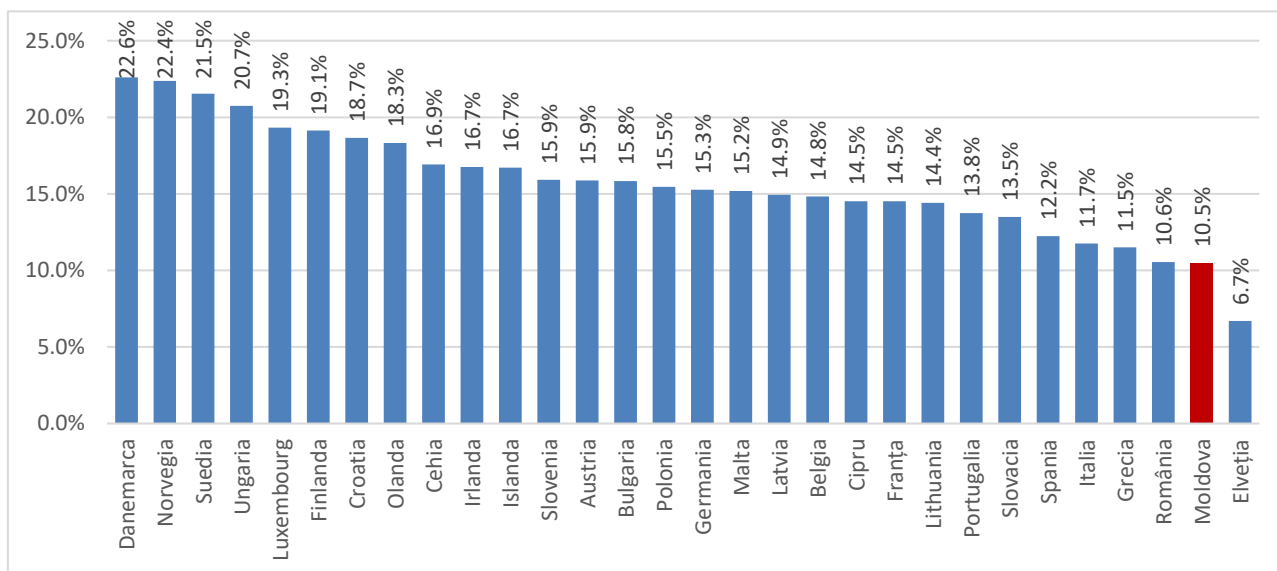
Sursa: Elaborată de autor pe baza statisticilor europene, a datelor MF și a Datelor Comisiei Europene, https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation-trends_en (accesat la 30.04.2023) [33]

https://date.gov.md/ckan/ro/dataset/15992-evolutia-indicatorilor-bugetari/resource/4698a3ea-0bb3-438d-92ae-111f06502b93?inner_span=True (accesat la 19.06.2023) [106]

În țările dezvoltate, spre deosebire de cazul Republicii Moldova, PIB-ul înregistrează

valori mai mari decât consumul final, respectiv și baza de raportare este mai mare, ceea ce determină un indicator mai mic al încasărilor din TVA raportate la PIB.

Astfel, pentru o analiză mai relevantă a situației încasărilor din TVA se propune compararea indicatorului încasări din TVA în consumul final în țările din UE și Republica Moldova, care demonstrează ipoteza descrisă mai sus privind eficiența încasărilor din TVA (Figura 3.11).

Figură 3.11. Ponderea veniturilor din TVA în consumul final în țările UE și RM, 2014 și 2021

Sursa: Elaborată de autor pe baza statisticilor europene și a datelor MF

Datele Comisiei Europene, https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation-trends_en (Accesat 30.04.2023) [33]

https://date.gov.md/ckan/ro/dataset/15992-evolutia-indicatorilor-bugetari/resource/4698a3ea-0bb3-438d-92ae-111f06502b93?inner_span=True (accesat la 19.06.2023) [106]

În acest sens, Republica Moldova se situează pe locul 2, după Croația, la indicatorul încasări din TVA raportate în PIB, pe când la indicatorul încasări din TVA raportate în consumul final țara noastră ocupă penultimul loc, urmată de Elveția.

Aceasta demonstrează că există loc pentru creșterea eficienței colectărilor de TVA în Republica Moldova prin fortificarea administrării fiscale și optimizarea cotelor reduse și scutiilor de TVA.

Optimizarea cotelor reduse și scutiilor de TVA reprezintă un proces sensibil din punct de vedere social, fapt pentru care acesta urmează a fi realizat concomitent cu dezvoltarea unor programe sociale bine ținute, care să asigure evitarea unor dezechilibre sociale. Diminuarea numărului de scuti și cote reduse reprezintă și un angajament al Republicii Moldova în procesul de aderare.

Anexa IV la Acordul de Asociere prevede legislația UE în domeniul impozitării indirecte care urmează a fi transpusă în legislația națională, precum și termenii de realizare (Tabelul 3.4).

Pentru a asigura o tranziție eficientă la reglementările UE în materie fiscală este necesară o evaluare detaliată a diferențelor dintre legislația fiscală națională și cea comunitară. Această analiză va permite identificarea măsurilor concrete de armonizare necesare.

Conform Acordului de Asociere, pe dimensiunea TVA, Republica Moldova urmează să armonizeze legislația națională la următoarele directive:

- *Directiva 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată*, în conformitate cu următorul calendar:

Tabelul 3.4. Calendarul de armonizare a legislației fiscale privind TVA la legislația comunitară

Elementele TVA	Referințe din Directivă	Termenul de armonizare
1. Obiectul și sfera de aplicare	Titlu I, Articolele 1, 2(1)(a), 2(1)(c), 2(1)(d)	Septembrie 1, 2019
2. Persoane impozabile	Titlu III, Articolele 9(1), and 10-13	Septembrie 1, 2019
3. Operațiuni taxabile	Titlu IV, Articolele 14-16, 18, 19, 24-30	Septembrie 1, 2019
4. Locul operațiunilor taxabile	Titlu V, Articolele 31-32	Septembrie 1, 2014
5. Locul operațiunii taxabile	Titlu V, Articolele 36(1), 38, 39, 43-49, 53-56, 58-61	Septembrie 1, 2017
6. Fapt generator și exigibilitatea TVA	Titlu VI, Articolele 62-66, 70, 71	Septembrie 1, 2014
7. Baza de impozitare	Titlu VII, Articolele 72-82, 85-92	Septembrie 1, 2014
8. Cote	Titlu VIII, Articolele 93-99, 102, 103	Septembrie 1, 2019
9. Scutiri	Titlu IX, Articolele 131-137, 143, 144, 146(1)(a, c, d, e), 146(2), 147, 148, 150(2), 151-161, 163	Septembrie 1, 2019 Septembrie 1, 2024 referitoare la ZEL
10 Deduceri	Titlu X, Articolele 167-169, 173-192	Septembrie 1, 2017 – deduceri pentru persoanele impozabile entități legale
11 Obligațiile persoanelor impozabile și ale anumitor persoane neimpozabile	Titlu XI, Articolele 193, 194, 198, 199, 201-208, 211, 212, 213(1), 214(1)(a), 214(2), 215, 217-236, 238-242, 244, 246-248, 250-252, 255, 256, 260, 261, 271-273	Septembrie 1, 2019
12 Regimuri speciale	Titlu XII, Articolele 281-292, 295-344, 346-356	Septembrie 1, 2019
13 Dispoziții diverse	Titlu XIV, Articolele 401	Septembrie 1, 2014

Sursa: Dezvoltat de autor pe baza prevederilor Acordului de Asociere RM–UE.

- *Directiva 2007/74/CE a Consiliului din 20 decembrie 2007 privind scutirea de taxa pe valoarea adăugată și de accize a mărfurilor importate de persoane care călătoresc din țări terțe*, Secțiunea 3 privind limitele cantitative – 1 septembrie 2017.

Cu toate că la nivel conceptual și de principii de aplicare, legislația națională în domeniul TVA corespunde cu normele UE, sunt necesare mai multe ajustări pentru a asigura armonizarea

deplină a legislației.

De asemenea, la capitolul persoane impozabile, legislația națională urmează a fi completată cu noi prevederi, care să includă:

- autoritățile publice, în cazul în care desfășoară activități economice;
- orice persoană care, ocazional, furnizează un mijloc de transport nou;
- orice persoană care efectuează, ocazional, o tranzacție referitoare la furnizarea, înainte de prima ocupare, a unui imobil sau a unor părți dintr-o clădire și a terenului pe care se află clădirea sau la furnizarea de teren pentru construcții.

Principalele provocări ale procesului de armonizare a legislației naționale în materie de TVA sunt:

- sistemul de scutiri și cota redusă, care depășește prevederile directivei menționate;
- dreptul la rambursarea TVA.

Subiectul legat de scutiri și de reducerea ratei este unul sensibil din punct de vedere social, mai ales în contextul inflației ca urmare a pandemiei și a conflictului regional. Ineficiența acestor măsuri ar putea fi explicată prin:

1) erodarea bazei de impozitare, respectiv a veniturilor bugetare. În acest sens, pentru creșterea accesului populației vulnerabile la produse importante din punct de vedere social, sistemul de cote reduse și scutiri de TVA este cel mai costisitor, întrucât de el beneficiază toate persoanele, inclusiv cele cu venituri mari;

2) crearea de distorsiuni economice pe două dimensiuni:

➤ aplicarea scutirilor fără drept de deducere în cadrul lanțului valoric, și nu asupra consumului final. TVA reprezintă un procent din consum, iar pentru a ajunge la buget valoarea TVA trebuie să fie egală cu prețul produsului final înmulțit cu cota TVA. Acest lucru este asigurat ca urmare a dreptului de deducere a TVA, iar fiecare participant în lanțul valoric trebuie să plătească o taxă pe valoarea adăugată care este determinată ca diferența dintre TVA aferentă livrărilor și TVA aferentă procurărilor. Dacă în lanțul valoric de producție al unui produs se aplică o scutire de TVA fără drept de deducere, TVA aferentă nu este recuperată, aceasta este inclusă în costuri, iar ulterior se calculează TVA din TVA.

➤ aplicarea cotei reduse a TVA, fără dreptul la rambursarea TVA în cazul în care TVA aferentă procurărilor depășește TVA aferentă livrărilor (cazul aplicării TVA asupra producției agricole).

Unul dintre sectoarele economiei naționale de a cărui dezvoltare depinde nivelul de creștere economică în Republica Moldova și care este afectat de modul de aplicare a TVA îl reprezintă sectorul agricol, datorită distorsiunilor economice pe care le creează acest regim de impozitare.

Pe parcursul ultimilor ani au fost operate o serie de modificări ale legislației fiscale, care au vizat nemijlocit activitatea producătorilor agricoli, cum ar fi:

- cota redusă a TVA în mărime de 8% pentru producția din fitotehnie și horticultură în formă naturală și producția din zootehnie în formă naturală, masă vie și sacrificată (producție agricolă primară) pe perioada anilor 2010–2012;

- introducerea, începând cu 1 ianuarie 2013, a cotei standard a TVA de 20% în schimbul cotei reduse a TVA de 8%, cu restituirea directă a diferenței dintre 20% și 8% din veniturile bugetului de stat;

- înlocuirea, începând cu 20 aprilie 2013, a sistemului de restituire, prin achitarea de către producătorii agricoli a 40% din suma TVA aferentă bugetului, restul de 60% din suma TVA înregistrată și acumulată urmând a fi utilizată exclusiv pentru extinderea și dezvoltarea capacității de producție a întreprinderii;

- reintroducerea cotei reduse a TVA în mărime de 8% la producția agricolă primară începând cu anul 2014.

Este de menționat că, în domeniul fiscal, în special, calitatea normelor juridice se măsoară prin gradul lor de stabilitate și predictibilitate. Un cadru legal stabil și previzibil este esențial pentru încurajarea investițiilor și pentru dezvoltarea unei economii sănătoase. Autoritățile statului au obligația de a menține o coerență în aplicarea legilor, iar orice instabilitate legislativă generează incertitudine și descurajează activitatea economică [24].

Considerăm că aplicarea cotelor reduse de TVA nu reprezintă un instrument de creștere a competitivității produselor agricole. Aplicarea cotelor reduse de TVA urmărește mai mult o funcție socială prin sporirea accesibilității produselor pentru populație. Această afirmație are la bază faptul că aplicarea cotei standard sau a cotei reduse a TVA pentru producția agricolă, indiferent de mărime, presupune că aceasta va fi aplicată în aceeași mărime atât pentru producția agricolă locală, cât și pentru cea importată, neinfluențând în acest sens competitivitatea produselor locale [24].

Mai mult ca atât, o combinație între aplicarea cotei reduse a TVA și lipsa dreptului de rambursare a TVA creează distorsiuni și afectează negativ competitivitatea producției agricole autohtone. Lipsa dreptului de rambursare a TVA contravine principiilor internaționale și directivelor UE.

În acest context, ținând cont că legislația fiscală nu prevede dreptul la rambursarea TVA, efectul se transpune în acumularea unor datorii tot mai mari și mai mari ale bugetului față de producătorii agricoli. De asemenea, , din cauza nerambursării sumei TVA, producătorul agricol, în procesul activității sale, poate achită pe tot lanțul valoric o sumă a TVA mai mare decât în limita cotei reduse de 8%. Or, în cazul regimului clasic de impozitare cu TVA, suma achitată la buget pe

întregul lanț valoric trebuie să corespundă cu suma TVA aferentă prețului final de comercializare.

În continuare este redat un exemplu abstractizat pentru a demonstra situația respectivă, precum și influența mecanismului actual de impozitare cu TVA a producției agricole primare asupra competitivității la nivel național în comparație cu soluția propusă de autor (Tabelul 3.2).

Tabelul 3.5. Mecanismul de impozitare cu TVA a producției agricole primare în Republica Moldova

unități monetare

№	Indicatori economici	Cota redusă de 8%		Cota 12% la producția agricolă și la îngrășăminte și fertilizanți	
		Producător	Importator	Producător	Importator
1	2	3	3	4	5
1.	Valoarea procurărilor, fără TVA	100	-	100	
	TVA aferentă procurărilor (20%)	20	-	12	
2.	Valoarea importurilor	-	100		100
3.	TVA aferentă importului	-	8		12
4.	Valoarea livrărilor, fără TVA	150	150	150	150
	TVA aferentă livrărilor	12	12	18	18
5.	TVA spre plată la buget	-	4	4	6
6.	TVA spre restituire	-	-	-	-
7.	Total TVA percepută la buget de pe lanțul valoric	20	12	18	18

Sursa: Elaborat de autor

După cum observăm din Tabelul 3.5, mecanismul cotei reduse în mărime de 8% pentru producția agricolă primară, fără acordarea dreptului de restituire, aplicat în Republica Moldova, este unul deficitar, creând o distorsiune economică pentru producția locală, deoarece cota de 8% nu acoperă TVA aferentă procurărilor și, respectiv, dezavantajează producția locală în raport cu cea importată. Conform modelului abstract, producătorul local achită 20 u.m., în timp ce importatorul achită 12 u.m. Diferența de 8 u.m. este datoria statului nerambursată și care se acumulează în cont.

Deficiențele constatate în sistemul TVA din țara noastră creează distorsiuni economice prin așezarea unei sarcini fiscale mai mari în lanțul valoric și care, respectiv, afectează competitivitatea producției autohtone. Această situație se datorează faptului că suma TVA aferentă procurărilor depășește suma TVA aferentă vânzărilor. Pentru a exclude această distorsiune este necesar, pe de o parte, de redus cota TVA aferentă procurărilor și, pe de altă parte, de majorat cota TVA aferentă livrărilor.

Astfel, în contextul propunerii de majorare a cotei TVA în agricultură până la 12%

concomitent cu reducerea cotei TVA de la 20% la 12% pentru îngrășăminte și fertilizanți, atât producătorul local, cât și importatorul vor achita aceeași sumă a TVA la buget. Mai mult ca atât, beneficiul acestei propuneri se va manifesta prin faptul că vor crește încasările bugetare aferente importului de producție agricolă și se vor diminua acumulările în cont pentru producătorii autohtoni. Aceasta va reprezenta un avantaj pe termen scurt, întrucât producătorul autohton nu va înregistra spre plată sume TVA la buget (4 u.m.), din contul acumulărilor în cont.

Creșterea încasărilor la buget ar permite noi măsuri de subvenționare pentru producătorii autohtoni, ceea ce ar ar sporii în mod efectiv competitivitatea lor pe plan național și internațional.

Un alt sector important din perspectiva creșterii economice sunt întreprinderile mici și mijlocii, dezvoltarea cărora este influențată de gradul de birocrație și povara administrativă cu care se confruntă. La acestea se referă inclusiv raportarea și achitarea lunară a sumelor TVA. În acest sens, credem că trecerea de la raportarea și achitarea lunară la cea trimestrială va avea un șir de beneficii:

1) reducerea poverii administrative – unul dintre cele mai evidente avantaje este simplificarea procedurilor administrative pentru IMM-uri. Completarea lunară a declarațiilor de TVA poate fi o povară birocratică considerabilă, în special pentru companiile cu resurse limitate. Prin trecerea la raportarea trimestrială se eliberează timp și resurse umane care pot fi alocate activităților principale ale afacerii, cum ar fi dezvoltarea produselor sau serviciilor și atragerea de clienți noi;

2) îmbunătățirea/creșterea fluxului de numerar – pentru multe IMM-uri, plata lunară a TVA poate crea o presiune semnificativă asupra fluxului de numerar. Prin amânarea plății cu două luni, IMM-urile au mai mult timp pentru a-și gestiona lichiditățile și a-și finanța operațiunile curente. Acest lucru poate contribui la creșterea stabilității financiare și la reducerea riscului de insolvență;

3) stimularea investițiilor – un flux de numerar mai bun poate încuraja IMM-urile să investească în dezvoltare, tehnologie și extindere. Investițiile în aceste domenii pot duce la creșterea productivității, la inovație și la crearea de noi locuri de muncă, ceea ce, la rândul său, poate stimula creșterea economică la nivel macroeconomic;

4) reducerea costurilor de conformitate – costurile de conformitate cu legislația fiscală pot fi semnificative pentru IMM-uri. Prin simplificarea procedurilor de raportare se reduc și aceste costuri, ceea ce face mediul de afaceri mai atractiv pentru antreprenori;

5) creșterea competitivității – prin reducerea poverii administrative și a costurilor de conformitate, IMM-urile devin mai competitive pe piață. Acest lucru le permite să se concentreze asupra valorificării avantajelor competitive și să se adapteze mai rapid la schimbările din mediul

de afaceri.

În concluzie, trecerea la plata și raportarea trimestrială a TVA pentru IMM-uri este o măsură care poate avea un impact pozitiv asupra creșterii economice. Prin simplificarea procedurilor administrative, îmbunătățirea fluxului de numerar și reducerea costurilor de conformitate, această măsură poate stimula investițiile, crea noi locuri de muncă și crește competitivitatea IMM-urilor.

La fel, pentru consolidarea veniturilor bugetare, dar și pentru a asigura condiții egale pentru mărfurile produse pe teritoriul țării și cele importate, Strategia de dezvoltare a managementului finanțelor publice pentru anii 2023–2030 [120] stabilește drept prioritate pe termen lung implementarea în legislația națională a sistemului UE privind aplicarea TVA la import pentru vânzările de mărfuri la distanță B2C prin trimiteri poștale, concomitent cu simplificarea procesului de colectare a TVA (asigurarea concurenței loiale și mobilizarea resurselor bugetare). Implementarea întârziată a acestui concept expune economia noastră la riscul concurenței neloiale, afectează colectarea veniturilor bugetare și încetinește procesul de integrare europeană. Prin urmare, este urgentă adoptarea și aplicarea acestui mecanism, care s-a dovedit a fi eficient în statele membre ale UE.

În urma cercetărilor și analizelor efectuate rezultă următoarele concluzii și constatări:

1. TVA are un rol determinant în consolidarea finanțelor publice, asigurând finanțarea ponderii majore a cheltuielilor publice în majoritatea statelor.

2. TVA are capacitatea să contribuie la creșterea economică prin două căi:

- creșterea veniturilor bugetare, respectiv asigurarea finanțării cheltuielilor bugetare asociate creșterii economice;

- având în vedere existența unei corelații pozitive dintre distribuția echitabilă a veniturilor și creșterea economică, aceste impozite au capacitatea de a mobiliza resursele financiare necesare pentru finanțarea programelor de cheltuieli bugetare asociate protecției sociale.

3. Sistemul TVA din Republica Moldova prezintă deficiențe care creează distorsiuni economice (în sectorul agricol, al gazelor naturale etc.).

3.4. Concluzii la Capitolul 3

Capitolul 3 cuprinde prezentarea sistemelor de impozitare în format comparat al țărilor UE și al Republicii Moldova, descrie rolul accizelor și TVA în consolidarea veniturilor bugetare, precum și principalele provocări în procesul de armonizare a legislației fiscale la directivele UE. Cercetarea acestora aspecte a permis formularea următoarelor concluzii:

1. Analiza sistemelor de impozitare denotă existența unor diferențe între sistemele de

impozitare din țările UE, cu atât mai mult în comparație cu cel al Republicii Moldova. În prezent, la nivelul UE nu există un sistem fiscal european total integrat, fapt ce își pune amprenta pe modul în care se transmite aceeași decizie de politică fiscală la nivelul fiecărui stat membru.

2. Țările dezvoltate înregistrează ponderi semnificative ale încasărilor din impozitele directe, iar țările în curs de dezvoltare se bazează pe impozitele indirecte.

3. Încasările din accize devin o sursă tot mai importantă de finanțare a cheltuielilor publice. Majorarea cotei accizelor în ultimii ani pentru mărfurile supuse accizelor, în special pentru produsele din tutun, produsele alcoolice, produsele petroliere, precum și introducerea de noi tipuri de mărfuri care urmează a fi supuse accizelor (păcura, gazul lichefiat, azotul și oxigenul importat) au determinat o creștere a încasărilor din accize într-un ritm mai accelerat în comparație cu veniturile bugetului de stat.

4. Impozitele indirecte sunt, prin definiție, impozite regresive, acestea contribuind la majorarea discrepanței între persoanele bogate și sărace. Totuși acestea pot fi folosite cu succes în redistribuirea echitabilă a veniturilor, atunci când sunt utilizate în complex cu politica de cheltuieli. În acest fel, veniturile din impozitele TVA pot ajuta la finanțarea cheltuielilor progresive.

5. Scutirile de TVA sau cotele reduse pentru produse de necesitate, cum ar fi alimentele sau energia, sunt adesea folosite pentru a atenua impactul regresiv al TVA în țările avansate, deoarece cota de cheltuieli a acestor bunuri este, în general, mai mare pentru cei săraci. Cu toate acestea, astfel de politici sunt instrumente de redistribuire ineficiente, întrucât cei bogați cheltuiesc, în general, mai mult în termeni absoluți pe aceste bunuri și se bucură astfel de beneficii semnificative. În țările în curs de dezvoltare, scutirile și cotele speciale de TVA ar trebui, de asemenea, reduse la minimum, deoarece erodează baza de venituri și reduc oportunitatea de a finanța cheltuieli redistributive. Într-adevăr, chiar și cheltuielile publice slab direcționate sunt, în general, mai bune pentru cei săraci decât cotele reduse de TVA.

6. Acolo unde constrângerile de capacitate împiedică programele de cheltuieli să ajungă la cei săraci, o politică ce prevede o anumită diferențiere a cotelor de TVA (de exemplu, pentru produsele alimentare de bază) poate fi eficientă.

7. În contextul procesului de armonizare și al necesității de consolidare a finanțelor publice există spațiu pentru creșterea cotelor de accize. Printre direcțiile potențiale de sporire a accizelor se enumeră accizele la motorină (nivelul foarte redus în comparație cu accizele la benzină fiind menținut cu scopul de a nu afecta competitivitatea economiei, în special în sectorul agricol), la gaze naturale, la energie electrică (la care Republica Moldova nu aplică accize) și la produsele din tutun. Cu toate acestea, măsurile respective trebuie să fie însoțite de măsuri de protecție socială pentru a atenua impactul asupra populației cu venituri mici, dar și de programe economice pentru

menținerea competitivității producției autohtone (de exemplu, rambursarea accizelor la motorina utilizată în agricultură).

8. În sistemul TVA din Republica Moldova există deficiențe care creează distorsiuni economice, iar pentru depășirea acestora se propun următoarele măsuri:

- optimizarea scutirilor de taxe legate parțial de taxa pe valoarea adăugată în conformitate cu directivele UE;

- creșterea cotei TVA în agricultură până la 12% concomitent cu reducerea cotei TVA de la 20% la 12% pentru îngrășăminte și fertilizanți;

- rambursarea sumelor de TVA acumulate în cont în cuantumul impozitelor pe salarii plătite;

- trecerea de la raportarea și achitarea lunară a TVA la cea trimestrială, în cazul microîntreprinderilor.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Cercetările realizate în procesul de elaborare a tezei au permis atingerea obiectivului stabilit cu privire la determinarea rolului politicii fiscale în consolidarea finanțelor publice ale unei țări, precum și de influențare a comportamentului cetățenilor și al companiilor în vederea majorării contribuției la creșterea economică. În baza cercetărilor efectuate cu privire la politica fiscală din perspectiva creșterii economice și a consolidării finanțelor publice se pot formula **următoarele concluzii:**

1. Analiza teoretică și empirică demonstrează capacitatea politicii fiscale de a contribui la consolidarea finanțelor publice și la creșterea economică pe 3 dimensiuni:

- generarea veniturilor fiscale pentru asigurarea sustenabilității finanțelor publice;
- generarea veniturilor fiscale pentru asigurarea consolidării finanțelor publice și, respectiv, pentru creșterea resurselor bugetare alocate programelor destinate creșterii economice (cheltuieli capitale, subvenții etc.);

- influențarea comportamentului cetățenilor și al companiilor spre o mai mare predispunere de a investi, respectiv de a contribui la creșterea economică.

2. Majoritatea studiilor empirice, în special cele mai recente, constată existența unei corelații negative între schimbările la nivelul de impozitare și creșterea economică. Conform studiilor efectuate, impozitul pe profit și pe veniturile personale au capacitatea de a influența într-o măsură mai mare creșterea economică în comparație cu impozitele pe consum. În cazul adoptării politicilor fiscale orientate spre creșterea economică, accentul urmează a fi pus în special pe impozitele directe, iar în cazul când se urmărește colectarea de venituri bugetare suplimentare – pe impozitele indirecte.

3. Analiza empirică a sistemelor de impozitare, inclusiv evoluția acestora în corelație cu nivelul de dezvoltare economică, a demonstrat că un nivel înalt al impozitării nu reprezintă o „frână” în dezvoltarea economică a țării, iar un nivel redus al impozitării nu garantează asigurarea creșterii economice durabile. Consolidarea finanțelor publice crește capacitatea statului de a influența procesele social-economice și asigură o mai mare eficiență de utilizare a resurselor unei țări. La fel, nivelul de impozitare nu are o corelație directă cu creșterea economică, aceasta din urmă fiind influențată mai degrabă de structura sistemului de impozitare și de simplitatea și eficiența administrării fiscale.

4. Măsurile de politică fiscală urmează să se axeze mai degrabă pe perfecționarea structurii și simplității sistemului de impozitare decât pe modificarea nivelului de impozitare, ceea ce ar asigura o creștere economică certă și durabilă, fără a afecta cheltuielile publice.

5. Un factor important în determinarea corelației dintre politica fiscală ce urmează a fi adoptată și impactul acesteia asupra creșterii sau stagnării economice este cercetarea comportamentului mediului de afaceri.

6. Actuala structură națională a încasărilor fiscale este caracterizată prin contribuția majoră a impozitelor indirecte și contribuția foarte mică a impozitelor directe, fapt înregistrat și în alte țări în curs de dezvoltare. Țările UE înregistrează, în mediu, aceleași mărimi pentru ambele tipuri de impozite.

7. Încasările din impozitele indirecte sunt mai sensibile la șocurile economice în comparație cu cele din impozitele directe. Această constatare este valabilă atât pentru Republica Moldova, cât și pentru țările UE. Astfel, ținând cont de faptul că în Republica Moldova ponderea încasărilor din impozitele indirecte este destul de semnificativă, eventualele crize economice vor afecta într-o măsură mai mare încasările bugetare din țara noastră și într-o măsură mai mică încasările bugetare din țările unde ponderea impozitelor directe este mai înaltă.

8. Politica fiscală în țările UE a înregistrat în ultimii ani o tendință clară de creștere a ratelor impozitelor indirecte, respectiv TVA și accize, ca răspuns la efectele crizei economico-financiare. Încasările fiscale au crescut în mare parte pe seama impozitelor pe consum, în timp ce reducerea impozitelor a avut loc în special din motivul forței de muncă.

9. Reforma fiscală din Republica Moldova derulată în anul 2008 privind scutirea profitului reinvestit nu și-a atins obiectivele, inclusiv ca urmare a suprapunerii cu criza financiară mondială. Efectul pozitiv al reformei s-a manifestat prin creșterea gradului de conformare fiscală a întreprinderilor, în special a IMM-urilor. Efectul negativ al reformei a constat în ratarea unor venituri bugetare de aproximativ 3,3 miliarde de lei pe parcursul aplicării reformei.

10. Nivelul încasărilor bugetare din IVPJ este unul ce permite introducerea unor stimulente fiscale bine ținute. Principalul mecanism de utilizare a IVPJ în vederea contribuției la creșterea economică este amortizarea accelerată/suplimentară.

11. Cu toate că au fost afectate veniturile BASS, reforma fiscală de reducere cu 5 puncte procentuale a CAS și-a atins scopul de reducere a evaziunii fiscale asociate salariilor „în plic” și de creștere a competitivității naționale.

12. Legislația fiscală a Republicii Moldova^{TM} în partea ce ține de TVA conține anumite norme referitoare la dreptul de restituire a TVA care creează distorsiuni economice și afectează competitivitatea producției naționale.

Rezultatele obținute confirmă și demonstrează posibilitatea perfecționării politicii fiscale prin prisma elementelor de bază ale acesteia, și anume: nivelul de impozitare, structura de impozitare și complexitatea sistemului fiscal.

Problema științifică importantă soluționată în teză constă în determinarea științifică, empirică și aplicativă a efectelor schimbărilor în structura și nivelul de impozitare asupra creșterii economice și consolidării finanțelor publice; identificarea și fundamentarea distorsiunilor în sistemul de impozitare; formularea posibilităților de simplificare a proceselor fiscale; compararea sistemelor de impozitare. Principalele constatări sunt:

- utilizarea exagerată a facilităților fiscale, fapt caracteristic țărilor în curs de dezvoltare, determină reducerea capacității statului de intervenție și de a contribui la creșterea economică;
- principalul mecanism de utilizare a IVPJ în vederea contribuirii la creșterea economică fără a afecta veniturile bugetare pe termen lung este amortizarea accelerată/suplimentară;
- legislația fiscală a Republicii Moldova conține distorsiuni care afectează competitivitatea economiei naționale;
- reducerea impozitelor directe, în special a impozitelor salariale, concomitent cu consolidarea impozitelor indirecte și taxelor de mediu, reprezintă o opțiune de politică fiscală ce poate contribui la creșterea economică.

Sinteza cercetărilor permite formularea următoarelor 3 obiective strategice ale sistemului fiscal din Republica Moldova, fortificarea cărora ar asigura o contribuție mai sporită la consolidarea veniturilor bugetare și creșterea economică:

1. Mobilizarea resurselor bugetare din impozitele indirecte, inclusiv din cele aplicate activităților și produselor neprietenoase mediului, pentru finanțarea obiectivelor de creștere economică

Mobilizarea și utilizarea eficientă a resurselor interne sunt esențiale pentru finanțarea obiectivelor de creștere economică. O componentă importantă în atingerea obiectivelor naționale de creștere economică sunt investițiile publice. Republica Moldova are o infrastructură slab dezvoltată, care necesită investiții publice substanțiale. Sectorul privat poate prelua doar parțial finanțarea investițiilor în infrastructură, rolul-cheie revenind, inevitabil, statului. Astfel, mobilizarea resurselor interne poate avea loc prin intermediul (i) politicilor fiscale și vamale, (ii) eficientizării administrării fiscale și vamale și (iii) împrumuturilor interne.

În partea ce ține de politicile fiscale și vamale, un rol important în mobilizarea resurselor financiare este reprezentat de existența unui sistem de facilități fiscale și vamale eficiente și focusate asupra sectoarelor prioritare, ce asigură un echilibru între costurile bugetare și impulsul asupra dezvoltării economice.

2. Creșterea economică sustenabilă prin digitalizare și trecere la o economie verde Sistemul fiscal național trebuie să se asigure că întreprinderile și cetățenii își valorifică la maximum potențialul economic, sunt predispuși pentru investiții sustenabile și „prietenoase” mediului,

creând în acest sens noi locuri de muncă. Politicile fiscale și vamale trebuie să fie direcționate către reducerea costurilor de conformitate pentru întreprinderi, să faciliteze investițiile naționale și străine și să ofere mediul potrivit atât pentru IMM-uri, cât și pentru întreprinderile mai mari pentru o tranziție către economia verde și digitală. Stimularea proceselor digitale urmează să aibă loc atât la nivelul companiilor ce ar asigura competitivitate, cât și la nivelul autorităților fiscale și vamale ce ar asigura simplitate în procesul de raportare și achitare a impozitelor, în special pentru IMM-uri.

3. *Integrarea deplină în spațiul fiscal al Uniunii Europene*

Pe componenta politicilor fiscale sunt necesare eforturi suplimentare în vederea asigurării armonizării aprofundate a impozitelor indirecte (accize și TVA) la prevederile directivelor UE.

Pentru atingerea obiectivelor strategice se propun următoarele **recomandări**:

1) eficientizarea sistemului de facilități fiscale din perspectiva atingerii obiectivelor de consolidare a finanțelor publice și procesului de armonizare a legislației, care ar permite creșterea capacității statului de a interveni prin programe economice;

2) introducerea unui sistem de deducere în mărime accelerată/suplimentară a amortizării activelor pe termen lung;

3) dezvoltarea unui regim fiscal simplificat pentru IMM-uri, similar regimului fiscal aplicat parcurilor IT, cu excluderea obligației de calculare și raportare a impozitului. La o primă etapă, pentru a nu afecta veniturile bugetare, se recomandă aplicarea acestuia doar întreprinderilor micro, ce cad sub incidența pragului TVA.

4) valorificarea taxelor ecologice în vederea asigurării unei creșteri economice sustenabile;

5) creșterea accelerată a accizelor la motorină și produsele din tutun, introducerea accizelor la gaze naturale, energie electrică. Aceste măsuri trebuie să fie însoțite de măsuri de protecție socială și programe economice pentru menținerea competitivității producției autohtone;

6) majorarea cotei TVA în agricultură până la 12% concomitent cu reducerea cotei TVA de la 20% la 12% pentru îngrășăminte și fertilizanți;

7) rambursarea sumelor TVA acumulate în cont în cuantumul impozitelor pe salarii plătite;

8) trecerea de la raportarea și achitarea lunară a TVA la cea trimestrială, în cazul microîntreprinderilor;

9) consolidarea impozitului pe bunuri imobiliare și a impozitului funciar. Măsura dată are drept scop sporirea, pe de o parte, a autonomiei financiare a autorităților publice locale prin creșterea veniturilor proprii și, pe de altă parte, creșterea eficienței prelucrării terenurilor agricole;

10) comasarea impozitului pe bunurile imobiliare cu impozitul pe avere;

11) Introducerea unor scutiri pentru anumite cheltuieli ale angajatorului în favoarea salariatului în vederea schimbării sau inducerii unui comportament celui din urmă privind consumul mărfurilor sau serviciilor autohtone în vederea stimulării creșterii economice (spre exemplu, tichetele turistice vor determina persoana să utilizeze facilitățile de turism din țară în locul celor din străinătate);

12) consolidarea finanțelor publice prin revizuirea facilităților fiscale aferente impozitului pe venit (art. 20 din CF) și aplicarea acestora doar asupra cetățenilor, nu și asupra companiilor.

Sugestii privind direcțiile viitoare de cercetare. În continuarea problematicii acestei cercetării, este pertinent să se exploreze următoarele direcții potențiale pentru cercetările viitoare:

Domeniul de cercetare 1: elaborarea unui model ce determină comportamentul persoanelor și al companiilor față de diverse măsuri fiscale, care ar putea anticipa cu mai mare acuratețe modul în care persoanele își vor ajusta comportamentul economic în urma implementării unor noi politici fiscale.

Domeniul de cercetare 2: analiza și studierea proceselor de digitalizare și a inovațiilor în sistemele de impozitare și impactul acestora asupra creșterii economice.

BIBLIOGRAFIE

1. *A Retrospective Evaluation of Elements of the EU VAT System: Quantitative analysis of VAT rate structures. Final Report* [online]. Project leader: Stuart, ADAM, David PHILLIPS and Stephen SMITH. TAXUD/2010/de/328. London, 2011. 616 p. [accesat 20 decembrie 2022] Disponibil: https://taxation-customs.ec.europa.eu/system/files/2016-09/report_evaluation_vat.pdf
2. A treisprezecea directivă a Consiliului privind armonizarea legislațiilor statelor membre referitoare la impozitele pe cifra de afaceri – Sisteme de restituire a taxei pe valoarea adăugată persoanelor impozabile care nu sunt stabilite pe teritoriul Comunității: (86/560/CEE) din 17.11.1986. *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* [online]. 1986, Chapter 09, Vol. 001, pp. 81-82. [accesat 15 decembrie 2022] Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX%3A31986L0560>
3. ABDEL-KADER, K., De MOOIJ, R. *Tax Policy and Inclusive Growth* [online]. Washington, DC: International Monetary Fund, 2020, Working Papers WP/20/271. [accesat 10 ianuarie 2023]. ISBN 9781513561561/1018-5941. Disponibil: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2020/12/04/Tax-Policy-and-Inclusive-Growth-49902>
4. ACOSTA-ORMAECHEA, S., YOO, J. *Tax Composition and Growth: A Broad Cross-Country Perspective* [online]. Washington, DC: International Monetary Fund, 2012, Working Paper 257 [accesat 5 ianuarie 2023]. ISBN 9781616355678/1018-5941. Disponibil: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2016/12/31/Tax-Composition-and-Growth-A-Broad-Cross-Country-Perspective-40067>
5. ADRIAN-COSMIN, C. Rolul impozitelor indirecte în fundamentarea coordonatelor politicii fiscale din România. In: *Politici financiare de relansare a creșterii economice în condițiile crizei economice mondiale: conf. șt. Intern.*, 29-30 aprilie 2010. Chișinău, 2010, vol. 2, pp. 75-77. ISBN978-9975-9956-4-1.
6. ALESINA, A., FAVERO, C., GIAVAZZI, F. Climbing Out of Debt [online]. *Finance & Development*. March 2018, pp. 7-11 [accesat 1 decembrie 2022] Disponibil: <https://www.imf.org/Publications/fandd/issues/2018/03/alesina>
7. ALESINA, A., PEROTTI, R., TAVARES, J. The Political Economy of Fiscal Adjustments. In: *Brookings Papers on Economic Activity*. 1998, no. 1, pp. 197-248. [accesat 10 decembrie 2022] <https://doi.org/10.2307/2534672>
8. ALEXANDRU, F. *Fiscalitate și prețuri în economia de piață*. București: Editura Economică, 2002. ISBN 9735-906-29-5.

9. ARNOLD, J. Do Tax Structure Affect Aggregate Economic Growth? Empirical Evidence from a Panel of OECD Countries [online]. *Economics Department Working Papers*, 2008, No. 643, ECO/WKP(2008)51 [accesat 10 februarie, 2023]. ISSN 18151973. Disponibil: https://www.oecd-ilibrary.org/economics/do-tax-structures-affect-aggregate-economic-growth_236001777843
10. ATKINSON, Anthony, STIGLITZ, Joseph. The design of tax structure: Direct versus indirect taxation. *Journal of Public Economics* [online]. 1976, vol. 6, issue 1-2, pp. 55-75. [accesat 18 decembrie 2022] Disponibil: [https://eml.berkeley.edu/~saez/course/AtkinsonStiglitz.JpubE\(1976\).pdf](https://eml.berkeley.edu/~saez/course/AtkinsonStiglitz.JpubE(1976).pdf).
11. Banca de date statistice [online]. In: *Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova*. Disponibil: <https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/>
12. BARRIOS, S., FIGARI, F., GANDULLIA, L., RISCADO, S. *The fiscal and equity impact of tax expenditures in the EU* [online]. JRC Working Papers on Taxation and Structural Reforms. Seville: European Commission, 2016, No 1. ISSN 1831-9408. [accesat 10 noiembrie 2022] Disponibil: <https://joint-research-centre.ec.europa.eu/system/files/2016-12/jrc104176.pdf>
13. BAURCIULU, A. *Dimensiunea echilibrului financiar public la nivel macroeconomic în R M*. Chisinau: ASEM, 2007. 285 p. ISBN 978-9975-75-144-5.
14. BAURCIULU, A., BUCEAȚCHI, V. Direcții de perfecționare a sistemului fiscal în Republica Moldova. *Analele Academiei de Studii Economice din Moldova*. 2001, vol.1, pp. 299-303. ISSN 1857-1433.
15. BEER, S., BENEDEK, D., ERARD, B., LOEPRICK, J. *How to Evaluate Tax Expenditures*. Washington: International Monetary Fund, 2022. ISBN/ISSN 9798400221507/2522-7912.
16. BENITEZ, J., MANSOUR, M., PECHO, M., VELLUTINI, Ch. *Building Tax Capacity in Developing Countries*. Washington: International Monetary Fund, 2023, Issue 006, ISBN 9798400246098; ISSN 2617-6750; DOI: <https://doi.org/10.5089/9798400246098.006>.
17. BEZNOSKA, Martin, HALDENWANG, Christian von Ruth, SCHÜLER, Maria. Tax Expenditures in OECD Countries: Findings from the Global Tax Expenditures Database. Global Tax Expenditures Database [online]. *Discussion Paper*. 2023, nr. 7 [accesat 10 noiembrie 2022]. Disponibil: <https://gted.net/data-download/>
18. BRETSCHGER, Lucas, HETTICH, Frank, Globalisation. Capital Mobility and Tax Competition: Theory and Evidence for OECD Countries. *European Journal of Political Economy*. 2002, nr. 18(4), pp. 695-716.
19. BREZEANU, P. *Fiscalitate: concepte, teorii, politici și abordări practice*. București:

Editura Wolterskluwer, 2010. 488 p. ISBN 973191174X, 9789731911748.

20. BUZIERNESCU, R. Cota unică de impozitare: speranțe și împliniri. *Finanțe – provocările viitorului*. 2006, nr. 5, pp. 152. ISSN 1583-3712.

21. CASIAN, A., PETROIA, A. *Tranziția: retrospective și perspective, politica bugetar-fiscală*. Chișinău: GUNIVAS, 2002. 472 p. ISBN 9975-908-23-3.

22. CASS, David. Optimal Growth in an Aggregative Model of Capital Accumulation. *Review of Economic Studies*. 1965, vol. 32, pp. 233-240.

23. CERTAN, A. Evoluția reformei fiscale în RM. *Economie și finanțe*. 2001, nr. 6-7, pp. 32-36.

24. COBZARI, Ludmila, **NOROC, Dorel**. Implicațiile taxei pe valoarea adăugată asupra agriculturii în Republica Moldova. In: *Perspectivile și problemele integrării în Spațiul European al învățământului superior: conf. șt.-practică intern.*, 5 iunie 2014. Cahul: Universitatea de Stat "B. P. Hașdeu" pp. 123-126. ISBN 978-9975-914-90-1.

25. COBZARI, Ludmila, **NOROC, Dorel**. Incidența impozitelor indirecte asupra formării prețurilor la produsele petroliere. In: *Politici și mecanisme de inovare și dezvoltare a proceselor economico-financiare și sociale în plan național și internațional: conf. șt. Intern.*, 31 oct.-01 noiem. 2014, Ed. A 9-a. Chișinău, 2014, pp. 55-59. ISBN 978-9975-71-574-4.

26. COBZARI, Ludmila, **NOROC, Dorel**. Provocări în procesul de armonizare a legislației fiscale din republica Moldova cu cea a Uniunii Europene. În: *Revista științifico-didactică Economica*, Nr.4(126), 2023. Academia de Studii Economice din Moldova, pp.66-73, ISSN 1810-9136 Editura ASEM, Chișinău, 2023, categoria B. Disponibil: https://ase.md/files/publicatii/economica/ec_2023_4.pdf.

27. Cod fiscal al Republicii Moldova: nr. 1163-XIII din 24 aprilie 1997. *Monitorul Oficial*. 2005, Ed. Specială.

28. Codul fiscal al României: nr.227 din 8.09. 2015. *Monitorul Oficial*. 2015, nr. 688.

29. *CONTURI Naționale* [online]. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova [accesat 27 martie 2023]. Disponibil: https://statistica.gov.md/ro/statistic_indicator_details/12

30. COSTANDACHI, Gheorghe. Pârghii financiare de influență asupra echilibrului economic. *Analele Academiei de Studii Economice din Moldova*. Chișinău: ASEM, 2008, Ed. A 6-a, pp. 299-302. ISSN 1857-1433.

31. COSTAȘ, Cosmin F.. Reflections on the Fiscal Sovereignty of the Member States. *Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Iurisprudenția*. Cluj-Napoca: Babeș-Bolyai University, 2006, no. 2. ISSN (online): 2065-7498.

32. DANDARA, M., BĂNCILĂ, N. Reforma fiscală – mijloc de atingere a performanțelor

economice și sociale. In: *Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii*: conf. șt. Intern., 25-26 septembrie 2009. Chișinău 2009, vol. 2, pp. 135-138.

33. DATA on Taxation Trends: New data updated in March 2024 including tax revenue data up to 2022. [online]. *European Commission* [accesat 27 martie, 2024]. Disponibil: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation-trends_en

34. DE la FERIA, Rita. EU VAT Principles as Interpretative Aids to EU VAT Rules: The Inherent Paradox [online]. Eds: M. Lang et al. *Recent VAT Case Law of the CJEU* (Linde, 2016). December 18, 2015. 26 p. [accesat 20 octombrie 2022] Disponibil: <https://ssrn.com/abstract=2718107>; <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2718107>.

35. *DEBT Sustainability Monitor, Luxembourg* [online]: Publications Office of the European Union 2023 [accesat 26.01.2024]. ISBN 978-92-76-61648-1, ISSN 2443-8014. Disponibil: https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/efcd41eb-16dd-4fac-bb9e-d01456b1ef6a_en?filename=ip199_en_UPD.pdf&prefLang=ro

36. Directiva 2008/118/CE a Consiliului privind regimul general al accizelor și de abrogare a Directivei 92/12/CEE: din 16.12.2008. *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* [online]. 2008, Chapter 09, 14.01, pp. 12-30. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A32008L0118>

37. Directiva a Consiliului din privind armonizarea structurilor accizelor la alcool și băuturi alcoolice: 92/83/CEE din 19.10.1992. *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* [online]. 1992. Nr. 316, p. 21. [accesat 25 octombrie 2022] Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX%3A01992L0083-20070101>

38. Directiva a Consiliului privind cerințele referitoare la cadrele bugetare ale statelor membre: 2011/85/UE din 8 noiembrie 2011. *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* [online]. 2011, nr. 306, 23.11, pp. 41-47. [accesat 25 octombrie 2022] Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX:32011L0085>

39. Directiva a Consiliului privind restructurarea cadrului comunitar de impozitare a produselor energetice și a electricității: 2003/96/CE din 27.10.2003. *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* [online]. 2003, Chapter 09, Vol. 002, pp. 98-117. [accesat 25 octombrie 2022] Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A32003L0096>

40. Directiva a Consiliului privind scutirea de taxa pe valoare adăugată și de accize pentru bunurile importate de către persoanele care călătoresc din țări terțe: 2007/74/CE din 20.12.2007. *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* [online]. 2007, nr. 346, pp. 6-12. [accesat 25 octombrie 2022] Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A32007L0074>

41. Directiva a Consiliului privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată: 2006/112/CE din 28.11.2006. *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* [online]. 2006, Chapter 09, Vol. 003, pp. 7-125. [accesat 25 octombrie 2022] Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A32006L0112>
42. Directiva a Consiliului privind structura și ratele accizelor aplicate tutunului prelucrat: 2011/64/UE din 21.06.2011. *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* [online]. 2011, 5.07, pp. 24-36. [accesat 25 octombrie 2022] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2011.176.01.0024.01.ROM&toc=OJ%3AL%3A2011%3A176%3ATOC
43. DODON, S. Optimizarea deficitului bugetar ca premisă inițială și necesitatea predominantă a realizării creșterii economice. *Analele Institutului Național de Cercetări Economice*. Chișinău, 2014, nr. 1, pp. 106-111. ISSN 1857-3630.
44. ENGEN, Eric, SKINNER, Jonathan. Taxation and economic growth. *National Tax Journal*. December 1996, vol. 49, no. 4, pp. 617-42.
45. Flat Tax Countries and Jurisdictions September 2010 [online]. In: *The Flat Tax*. [accesat 25 octombrie 2023] Disponibil: <https://flattaxes.blogspot.com/2010/09/flat-tax-countries-and-jurisdictions.html>
46. FUIOR, E. Sistemul fiscal și utilizarea lui în reglarea cheltuielilor bugetare. *Analele Academia de Transporturi, Informatică și Comunicații*. Chișinău, 2003, vol. 2(3), pp. 189-199.
47. GASPAR, V., JARAMILLO, L., WINGENDER, P. *Tax Capacity and Growth: Is there a Tipping Point?* [online]. Washington DC: International Monetary Fund, Working Paper 201616/234 [accesat 10 ianuarie 2023]. ISBN 9781475558173/1018-5941] Disponibil: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2016/12/31/Tax-Capacity-and-Growth-Is-there-a-Tipping-Point-44436>
48. GIAVAZZI, F., PAGANO, M. Can Severe Fiscal Contractions Be Expansionary? Tales of Two Small European Countries [online]. In: *NBER Macroeconomics Annual*. 1990, vol. 5, pp. 75–122. ISBN 0-262-02312-1. [accesat 25 martie 2023] Disponibil: <https://www.nber.org/system/files/chapters/c10973/c10973.pdf>
49. GOÑI, E., LÓPEZ, J. H., SERVÉN, L. Fiscal redistribution and income inequality in Latin America. *World development*. 2011, nr. 39(9), pp. 1558–1569. [accesat 25 martie 2023] <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2011.04.025>
50. GROTE, M. *How to Establish a Tax Policy Unit International Monetary Fund*. Washington, DC: Fiscal Affairs Department International, 2017. 39 p. ISBN 978-1-48432-381-6.
51. HÎNCU, R. ș. a. Impactul impozitelor indirecte asupra proceselor social-economice.

Analele Academiei de Studii Economice din Moldova. Chișinău: CEP ASEM, 2004, pp. 273-280. ISSN 1857-1433.

52. HÎNCU, Rodica, CRICLIVAIA, Diana, CERTAN, Anastasia. Reforma sistemului de impunere fiscală – premisă a fluxului de investiții în economia autohtonă . In: *Economica*, 2007, nr. 3(59), pp. 26-28. ISSN 1810-9136. [accesat 25 martie 2023] Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/2649.

53. Hotărârea Parlamentului cu privire la Concepția reformei fiscale: nr. 1165 din 24.04.1997. *Monitorul Oficial*. 1997, nr. 046.

54. IONECI, M, MARCU, N. Taxation and accountancy between national and regional. *Theoretical and Applied Economics*. Supplement [online]. 2007, vol. 2, issue 6(511) pp. 155-164. [accesat 25 martie 2023] Disponibil: [https://ideas.repec.org/a/agr/journal/v6\(511\)\(supplement\)\(vol2\)y2007i6\(511\)\(supplement\)\(vol2\)p155-164.html](https://ideas.repec.org/a/agr/journal/v6(511)(supplement)(vol2)y2007i6(511)(supplement)(vol2)p155-164.html)

55. JOEL, Slemrod, SHLOMO, Yitzhaki. *The costs of taxation and the marginal cost of funds*. Washington: International Monetary Fund, 1995. 27 p. ISBN 9781451954548.

56. KNELLER, R., BLEANEY, M. F., GEMMELL, N. Fiscal Policy and Growth: Evidence from OECD Countries, *Journal of Public Economics* [online]. 1999, nr. 74, pp. 171-190 [accesat 20 aprilie 2023]. Disponibil: https://www.mathematik.uni-ulm.de/wipo/lehre/ws200708/public_economics/Kneller_Bleaney_Gemmell

57. LEE, Y., GORDON, R. H. Tax structure and economic growth. *Journal of Public Economics* [online]. 2005, nr. 89(5), pp. 1027-1043. [accesat 25 octombrie 2023] Disponibil: <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2004.07.002>

58. Lege cu privire la parcurile pentru tehnologia informației: nr. 77 din 21-04-2016. *Monitorul Oficial*. 2016, nr. 157-162, art. 318.

59. Legea cu privire la anularea penalităților și sancțiunilor financiare (amenzilor): nr. 270-XV din 27.06.2003. *Monitorul Oficial*. 2003, nr. 153-164/615.

60. Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale: nr. 181/2014. *Monitorul Oficial*. 2014, nr. 223-230/519.

61. Legea pentru anularea majorărilor de întârziere și amenzilor: nr. 394-XV din 25.11.2004. *Monitorul Oficial*. 2004, nr. 233-236/1009.

62. Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative: nr. 1064-XIV din 16.06.2010. *Monitorul Oficial*. 2010, nr. 127-128/888.

63. Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative: nr. 1389-XIV din 30.11.2000. *Monitorul Oficial*. 2000, nr. 166-168/1211.

64. Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative: nr. 646-XV din 16.11.2001. *Monitorul Oficial*. 2001, nr. 161/1299.
65. LEMGRUBER, A., VILLELA, L., JORRATT, M. Shifting Gears – Tackling Challenges on the Road to Fiscal Adjustment. *Fiscal Monitor* [online]. April 2011, nr. 001 [accesat 10 ianuarie 2023]. Disponibil: <https://www.imf.org/en/Publications/FM/Issues/2016/12/31/Shifting-Gears-Tackling-Challenges-on-the-Road-to-Fiscal-Adjustment-24330>
66. LIZARAZO, S., PERALTA-ALVA, A., PUY, D. *Macroeconomic and Distributional Effects of Personal Income Tax reforms: A Heterogenous Agent Model Approach for the U.S.* [online]. IMF Working Paper. 2017, No. 192. 32 p. ISBN/ISSN 9781484316580/1018-5941. [accesat 25 iunie 2022] Disponibil: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2017/09/01/Macroeconomic-and-Distributional-Effects-of-Personal-Income-Tax-Reforms-A-Heterogenous-Agent-45147>
67. LUCAS, Robert E., Jr. On the Mechanics of Economic Development. *Journal of Monetary Economics* (Amsterdam), 1988, vol. 22, pp. 3-42.
68. *MACROECONOMIC effects of a shift from direct to indirect taxation: a simulation for 15 EU member states Note presented by the European Commission services (DG TAXUD) at the 72nd meeting of the* [online]. OECD, 14-16 November [accesat 21 februarie, 2023]. Paris, 2006, Working Party No. 2. 29 p. Disponibil: <https://www.oecd.org/ctp/tax-policy/39494151.pdf>
69. MANOLE, T. Racordarea finanțelor publice ale RM la cerințele standardelor europene. In: *Conferința tehnico-științifică jubiliară a colaboratorilor, doctoranzilor și studenților*. Chișinău: UTM, 2004, pp. 196-197.
70. MANSOUR, M., SCHNEIDER, J. *How to Design Tax Policy in Fragile States*. [online]. Washington, DC: International Monetary Fund, 2019, No. 2019/004 [accesat 10 ianuarie 2023]. ISBN 978-1-51350-815-3. Disponibil: <https://www.imf.org/en/Publications/Fiscal-Affairs-Department-How-To-Notes/Issues/2019/09/20/How-to-Design-Tax-Policy-in-Fragile-States-48512>.
71. MARȘU, L. Costuri văzute și nevăzute ale politicii fiscale. *Economistul*. 2011, nr. 16, pp. 22-23.
72. MĂRGINEANU, A., MĂRGINEANU, D. Perfecționarea sistemului fiscal – condiție obligatorie a reformei economice. In: *Analele Academiei de Studii Economice din Moldova*. 2008, vol. 6, pp. 318-320. ISBN978-9975-75-405-7.
73. MIHĂILESCU, I. *Sisteme comparate de impozite și taxe*. Pitești: Editura Independența Economică, 2002. 67 p. ISBN 973-8112-34-6.
74. MITCHELL, J.D. *Tax Competition Primer: Why Tax Harmonization and Information*

Exchange Undermine America's Competitive Advantage in the Global Economy. [online]. Heritage Foundation, Backgrounder #1460, 2001 [accesat 10 ianuarie 2023]. *The Financial Times*, July 20, 2001. Disponibil: <http://www.heritage.org/research/reports/2001/07/a-tax-competition-primer>

75. MUGRAVE, R. A., MUGRAVE, P. B. *Public Finance in Theory and Practice*. New York: Mc Graw-Hill, 1984. 824 p. ISBN 007044126X, 9780070441262.

76. MUSGRAVE, R., MUSGRAVE, P. *Public Finance in Theory and Practice* [online]. 5th Ed. New York: McGraw-Hill Book Co, 1989. 650 p. ISBN 0-07-044127-8. [accesat 25 noiembrie 2022] Disponibil: https://desmarais-tremblay.com/Resources/Musgrave%20Richard%20A.%20and%20Musgrave%20Peggy%20B.%201989%20%281973%29%20Public%20Finance%20in%20Theory%20and%20Practice_5th%20ed.pdf

77. MYLES, G. Economic Growth and the Role of Taxation [online]. *OECD*. Economic Department WP, 2009, No 714 [accesat 21 februarie, 2023]. ISSN 18151973. Disponibil: https://www.oecd-ilibrary.org/economics/economic-growth-and-the-role-of-taxation-aggregate-data_222781828316

78. NEGRESCU, D., COMĂNESCU, A. Tendințe de armonizare fiscală la nivelul Uniunii Europene. Provocări pentru România, Studii de strategie și politici. *Proiect SPOS* [online]. Institutul European din România, 2007 [accesat 10 noiembrie 2022]. Disponibil: www.ier.ro/documente/SPOS2007_ro/Spos2007_studiu_5_ro.pdf.

79. **NOROC, Dorel**, ALEXA, Corina, CATANA Inga. Politica fiscală și vamală pentru anul 2020: principalele aspecte. *Monitorul fiscal FISC.md*. 2020, nr. 2(57), februarie, pp. 10-19. ISSN 1857-3991.

80. **NOROC, Dorel**, ALEXA, Corina. Măsurile politicii fiscale și vamale pentru anul 2022. *Monitorul fiscal FISC.md*. 2022, nr. 2(72), februarie, pp. 39-43. ISSN 1857-3991.

81. **NOROC, Dorel**, ALEXA, Corina. Particularitățile politicii fiscale și vamale pentru anul 2021. *Monitorul fiscal FISC.md*. 2021, nr. 2(65), februarie, pp. 9-18. ISSN 1857-3991.

82. **NOROC, Dorel**, DANDARA, Marina. Impozitul agricol: probleme și consecințe. In: *Simpozionul Științific al Tinerilor Cercetători*, 25-26 aprilie 2013. Chișinău: ASEM, 2013, vol. 2, pp. 41-43. ISBN 978-9975-75-663-1.

83. **NOROC, Dorel**, DANDARA, Marina. Perfecționarea sistemului fiscal al Republicii Moldova în contextual integrării europene. In: *Simpozionul științific al tinerilor cercetători*, 14-15 aprilie 2011, ed. A 9-a. Chișinău: ASEM, 2011, pp. 290-291. ISBN 978-9975-75-577-1.

84. **NOROC, Dorel**, DANDARA, Marina. Perspective de implementare a prețurilor de

transfer în Republica Moldova. In: *Simpozionul Științific al Tinerilor Cercetători*, 28-29 aprilie 2012, ed. A 10-a. Chișinău: ASEM, 2012, pp. 327-330.

85. **NOROC, Dorel**, PRISACAR, Tatiana. ONC-urile raportează într-un mod nou: declarația cu privire la impozitul pe venit pentru organizațiile necomerciale. *Contabilitate și audit*. 2019, nr. 3, pp. 72-85. ISSN 1813-4408.

86. **NOROC, Dorel**, ȚIRIULNICOVA, Natalia, DIMA, Marcela. Subvențiile pentru șomajul tehnic și/sau staționare: modul de acordare, contabilizare și impozitare. *Contabilitate și audit*. 2020, nr. 5, pp. 8-15. ISSN 1813-4408.

87. **NOROC, Dorel**. Challenges in Harmonising Tax Legislation in the Republic of Moldova. *The Social Economic Debates* [online]. 2023. ISSN 2360-1973. Econpaper REPEC; IDEAS REPEC; Index Copernicus; SSRN. Disponibil: <https://www.economic-debates.ro/index.php>.

88. **NOROC, Dorel**. Deficiencies of the value added tax system in the Republic of Moldova from the perspective of EU directives. In: *Development Through Research and Innovation – 2022* [online]: The 3rd International Scientific Conference: Online Conference for Researchers, PhD and Post-Doctoral Students, August 26th, 2022. Chișinău: ASEM, 2022, pp. 173-179. ISBN 978-9975-3590-5-4 (PDF). DOI: <https://doi.org/10.53486/dri2022.19>. Disponibil: <https://irek.ase.md/xmlui/handle/123456789/2459>.

89. **NOROC, Dorel**. EU practice regarding the common flat-rate scheme for farmers and opportunity to implement it in the RM. In: *Scientific symposium of young researchers*, April 4-5, 2014, 12 ed. Chișinău, 2014, vol. 1, pp. 51-55. ISBN 978-9975-75-689-1.

90. **NOROC, Dorel**. Evoluția accizelor în Republica Moldova și incidența acestora asupra veniturilor bugetului de stat. In: *Perspectivile și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației* [online]: conf. șt. Intern., 5 iunie 2015. Cahul, 2015, vol. 1, pp. 408-414. ISBN 978-9975-914-99-4. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/408-414_0.pdf.

91. **NOROC, Dorel**. Facilități fiscale în sistemul bugetar-fiscal: definire și evaluare = Tax Expenditures in the Budgetary and Tax System: Definition and Evaluation. *Economica* [online]. 2023, nr. 1(123), pp. 131-137. ISSN 1810-9136. Disponibil: <https://irek.ase.md/xmlui/handle/123456789/2659>

92. **NOROC, Dorel**. Impozitarea certificatelor cadou acordate salariaților. *Contabilitate și audit*. 2019, nr. 3, pp. 32-35. ISSN 1813-4408.

93. **NOROC, Dorel**. Politica fiscală și vamală pentru anul 2020: simplitate, claritate, comoditate. *Contabilitate și audit*. 2019, nr. 12, pp. 6-11. ISSN 1813-4408.

94. **NOROC, Dorel.** Politica fiscală și vamală pentru anul 2021. *Contabilitate și audit.* 2020, nr. 12, pp. 8-18. ISSN 1813-4408.

95. **NOROC, Dorel.** Principalele impozite și taxe în cifre. *Monitorul fiscal FISC.md.* 2018, nr. 6(47), octombrie, pp. 99-103. ISSN 1857-3991.

96. **NOROC, Dorel.** Privind impozitarea tichetelor de masă acordate angajaților rezidentului parcului IT. *Contabilitate și audit.* 2018, nr. 5, pp. 45-46. ISSN 1813-4408.

97. **NOROC, Dorel.** Role of the tax policy in income redistribution. In: *Scientific symposium of young researchers*, April 23-24, 2015, 13 ed. Chișinău, 2015, vol. 1, pp. 74-78. ISBN 978-9975-75-748-5.

98. **NOROC, Dorel.** Rolul impozitelor pe proprietate în finanțarea cheltuielilor publice și redistribuirea venitului național. In: *Educația și cercetarea în învățământul superior: realități și perspective: conf. șt. Intern., 1-2 iulie 2022*, Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”. Chișinău, 2022, Ed. 1, pp. 189-198. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/183582.

99. **NOROC, Dorel.** Stimularea creșterii economice prin prisma structurii sistemului de impozitare. Efectele reformei fiscale în Republica Moldova din anul 2018. In: *Sustainable Public Procurement: challenges and opportunities: Simp., 20-21 mai 2022*. Chișinău, 2022, Ed.1, pp. 117-126. ISBN 978-9975-159-91-3. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7388943> Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/171375.

100. **NOROC, Dorel.** Taxation systems in EU countries. In: *Scientific Symposium of Young Researchers, 22-23 April 2016*. Chișinău: ASEM, 2016, vol. 1, pp. 67-71. ISBN 978-9975-75-823-9.

101. **NOROC, Dorel.** The Tax Policy from an Economic Growth Perspective. In: *Interdisciplinarity and Cooperation in Cross-Border Research: Proceedings of the 2nd international conference, June 2022*. Chisinau, 2022, vol. 6, no. 1, pp. 100-107. Disponibil: <http://www.across-journal.com/index.php/across/article/view/160/152>.

102. **NOROC, Dorel.** Use of corporate income tax in achieving economic growth objectives. The case of the Republic of Molodva. În: *European Journal of Accounting, finance & business*, issue 3, volume 11, october 2023, pp.1-7, 0,61 c.a., ISSN 2344-102X. Baze de date: RePEc, DRJI, OAJI, Index Copenicus, ERIK PLUS. Disponibil: <https://www.accounting-management.ro/index.php?pag=showarticle&issue=34&year=2024&brief=3410>

103. NORREGAARD, John. Taxing Immovable Property Revenue Potential and

Implementation Challenges. *IMF Working Paper*. 2013. Fiscal Affairs Department. ISBN/ISSN 9781484369050/1018-5941.

104. PASINETTI, L. L. The Myth (or Folly) of the 3% Deficit/GDP Maastricht parameter. *Cambridge Journal of Economics*. 1998, nr. 22(1), pp. 103-116.

105. POPA, Ana, LUPUȘOR, Adrian, PROHNIȚCHI, Valeriu. *MEGA: Analiza Creșterii Economice în Moldova*. Ediția nr. 8, 2012 [online]. Chișinău: Centrul Analitic Independent EXPERT-GRUP, 2013. 41 p. Disponibil: <https://www.expert-grup.org/ro/biblioteca/item/761-mega-analiza-cre%C8%99terii-economice-%C3%Aen-moldova-nr8-2012&category=178>

106. *Portalul Guvernamental de Date* [online]. Disponibil: <https://date.gov.md/>

107. RAMSEY, F. P. A contribution to the theory of taxation. *Economic Journal*, 1927, vol. 37(145), pp. 47–61.

108. *Rapoarte privind executarea bugetului. Rapoarte anuale 2022* [online]. Datele Ministerului Finanțelor al RM privind executarea BUAT [accesat 27 martie, 2023]. Disponibil: <https://mf.gov.md/ro/trezorerie/rapoarte-privind-executarea-bugetului/rapoarte-anuale>.

109. RICHARD H ADAMS, Jr. *Economic Growth, Inequality, and Poverty: Findings from a New Data Set* [online]. World Bank Policy Research Working Paper. Washington, DC 20433, February 2002, 43 p. Disponibil: <https://ssrn.com/abstract=636334>

110. ROMAN, Daniela Lidia. *Finanțe publice internaționale: asistența pentru dezvoltare acordată României*. București: Editura Economică, 2006. 79 p. ISBN 978-973-709-276-2.

111. ROMER, Paul M. Endogenous Technological Change. *Journal of Political Economy* (Chicago). 1990, vol. 98, pp. 71-102.

112. SCHWELLNUS, C., ARNOLD, J. Do Corporate Taxes Reduce Productivity and Investment at the Firm Level? Cross-country Evidence from the Amadeus Dataset. *OECD Economics Department Working Papers* [online]. 2008. [accesat 25 octombrie 2023] Disponibil: <https://doi.org/10.1787/236246774048>.

113. SECRIERU, A. Descentralizarea fiscală: argumentare teoretică și direcții de realizare în RM. *Economica*. 2006, nr.2, pp. 60-66. ISSN 1810-9136.

114. SELASSIE, Abebe Aemro ș.a. *Designing Monetary and Fiscal Policy in Low-Income Countries*. Washington: International Monetary Fund, 2006. 33 p.

115. SELASSIE, Abebe Aemro, CLEMENTS, Benedict, TAREQ, Shamsuddin, MARTIJN, Jan Kees, di BELLA, Gabriel. *Designing Monetary and Fiscal Policy in Low-Income Countries*. Washington: International Monetary Fund, 2006. 49 p. ISBN 1-58906-496-8.

116. SERRANO, A. M., PATTERSON, B. *Tax competition in the European Union. Working paper. Publisher: European Parliament 1-2929 Luxembourg*, [accesat 15 decembrie 2023].

Disponibil: https://www.europarl.europa.eu/workingpapers/econ/pdf/105_en.pdf.

117. SMITH, A. *Avuția națiunilor: clasicii economiei*: ediție selectată pentru cititorul contemporan. Trad. Din lb. engl. de Monica MITARCĂ. București: Editura Publica, 2011. 405 p. ISBN 978-973-1931-78-4.

118. SOLOW, Robert M. A Contribution to the Theory of Economic Growth. *Quarterly Journal of Economics*. 1956, vol. 70, pp. 65-94.

119. STERN, N. Optimum Taxation and Tax Policy. *IMF Staff Papers* [online]. 1984, (002), A003 [retrieved Mar 3, 2024]. Disponibil: <https://doi.org/10.5089/9781451946918.024.A003>.

120. HOTĂRÂRE Nr. HG71/2023 din 22.02.2023 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a managementului finanțelor publice pentru anii 2023-2030. Publicat : 07.03.2023 în MONITORUL OFICIAL Nr. 75-78 art. 148.

121. STRATULAT, O. *Impozite indirecte*. Chișinău: Ed. Pontos, 2009. 123 p. ISBN 978-9975-72-275-9.

122. STRATULAT, O. *Sistemul resurselor financiare publice*. Chișinău: Institutul Național de Economie și Informație, 2003. 48 p. ISBN9975-9654-5-8.

123. STROE, R., ARMEANU, D. *Finanțe*. Ediția a 2-a. București: Editura ASE, 2004. 349 p. ISBN: 973-594-372-7.

124. STUART, E. *Legislația și politica fiscală: armonizarea legislației RM cu standardele europene: suport la implimentarea acordurilor dintre RM și UE*. Chișinău: Editura "Sinectica-Com" SRL, 2010. 217 p. ISBN: 978-9975-4099-1-9.

125. TANZI, V., ZEE, H. *Tax Policy for Emerging Markets: Developing Countries* [online]. Washington, DC: International Monetary Fund, 2000. Working Paper 35 [accesat 15 decembrie 2022]. Disponibil: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2000/wp0035.pdf>

126. *TAX Expenditures Evaluation*: Report carried out by the Ministry of Finance with the support of the International Monetary Fund [online] May, 2022 [accesat 10 noiembrie 2022]. Disponibil: <https://mf.gov.md/ro/content/rapoarte-2>

127. *TAX Policy Reform and Economic Growth* [online]. OECD Tax Policy Studies Publishing, 2010, nr. 20. 157 p. [accesat 27 martie, 2023]. ISBN 478-92-64-09108-5(PDF) Disponibil: https://read.oecd-ilibrary.org/taxation/tax-policy-reform-and-economic-growth_9789264091085-en#page1, <https://doi.org/10.1787/9789264091085-en>

128. *TAX Policy Reform and Economic Growth*. *OECD Tax Policy Studies* [online]. 2010. <https://doi.org/10.1787/9789264091085-en> [accesat 25 octombrie 2023] Disponibil: https://www.oecd-ilibrary.org/taxation/tax-policy-reform-and-economic-growth_9789264091085-en

129. TAX reforms in EU member states: Tax policy challenges for economic growth and fiscal sustainability. *European Economy Series* [online]. 2011, nr. 5. [accesat 10 februarie, 2023]. ISSN 0379-0991 Disponibil: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9ece6110-d781-4b0a-8739-29e8fd0eba2c/language-en>
130. *TAXATION trends in the European Union. Data for the EU Member States, Iceland and Norway* [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2022. 340 p. ISBN 978-92-76-49152-1; ISSN 2467-0073; doi: 10.2778/417176 [accesat 10 februarie, 2023] Disponibil: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f85da28f-f5be-11ec-b976-01aa75ed71a1/language-en>
131. The World Bank [online]. [accesat 10 februarie, 2023] Disponibil: <https://www.worldbank.org/en/home>.
132. Tratatul privind Uniunea Europeană și a Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene [online]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:12016ME/TXT>
133. TROVATO, M. The Threat of Fiscal Harmonization Liberales [online]. Institut Paper 2007 [accesat 10 ianuarie 2023]. Disponibil: <http://www.steuerwettbewerb.ch/papers/Massimiliano-Trovato-The-Threat-of-FiscalHarmonization.pdf>
134. TYSON, Justin. *Reforming Tax Expenditures in Italy: What, Why, and How?* [online]. International Monetary Fund. Working Paper, January 2014. 16 p. [accesat 10 februarie, 2023] Disponibil: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2016/12/31/Reforming-Tax-Expenditures-in-Italy-What-Why-and-How-41261>
135. VĂCĂREL, I. *Politici economice și financiare de ieri și de azi*. București: Editura Economică, 1996. 384 p. ISBN: 973-9198-37-6.
136. VĂCĂREL, I. *Tendințe în evoluția sistemelor fiscale ale țărilor membre ale OCEDE, UE și României*. București: CIDE, 2006. 50 p. ISBN 978-973-7885-34-0.
137. VÎLCU, V., STAHOVSKI, A. Impactul amnistiei fiscale asupra activității agenților economici. *Fin-Consultant*. 2011, nr. 4, pp. 67-75.
138. WARWICK, R, HARRIS, T, PHILLIPS, D, GOLDMAN, M, JELLEMA, J, INCHAUSTE, G, GORAUS-TAŃSKA, K. The Redistributive Power of Cash Transfers vs Vat Exemptions: A Multi-Country Study [online]. *World Development*. March 2022, vol. 151, ISSN 0305-750X. [accesat 10 februarie, 2023] <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2021.105742>.
139. WEN, Jean-François. *How to design a presumptive income tax for micro and small enterprises* [online]. Washington, DC: International Monetary Fund, 2023. ISBN: 9798400241154. [accesat 10 aprilie, 2023] Disponibil:

<https://www.imf.org/en/Publications/Fiscal-Affairs-Department-How-To-Notes/Issues/2023/06/29/How-to-Design-a-Presumptive-Income-Tax-for-Micro-and-Small-Enterprises-533275>

140. Податковий Кодекс України: nr 2856-VI від 23.12.2010. *Відомості Верховної Ради України*. 2011, nr 13-14, nr 15-16, nr 17, ст.112.

ANEXE

Evoluția BPN pe anii 2002–2004 sub aspectul clasificăției funcționale

mil. lei

Denumirea	2002			2003			2004		
	Suma	% in PIB (22556)	% in total	Suma	% in PIB (27619)	% in total	Suma	% in PIB (32031,8)	% in total
I. Venituri, global	7339.7	32.54	100.0	9417.0	34.10	100.0	11323.6	35.35	100.0
<i>Vanituri fara grantui</i>	7209.1	31.96	98.2	9344.0	33.83	99.2	11198.4	34.96	98.9
<i>Venituri, total (fara granturi, transferuri, fonduri si mijloace speciale)</i>	6536.6	28.98	89.1	8328.5	30.15	88.4	10161.3	31.72	89.7
<i>inclusiv fara BASS si FAOAM</i>	4905.6	21.75	66.8	6355.0	23.01	67.5	7343.2	22.92	64.8
1. Venituri fiscale	5771.1	25.59	78.6	7529.9	27.26	80.0	9423.2	29.42	83.2
1.1. Impozitele directe	2745.8	12.17	37.4	3372.9	12.21	35.8	4589.4	14.33	40.5
<i>inclusiv fara BASS si FAOAM</i>	1114.8	4.94	15.2	1399.4	5.07	14.9	1801.4	5.62	15.9
- IVPJ	427.6	1.90	5.8	577.5	2.09	6.1	779.6	2.43	6.9
- IVPF	467.5	2.07	6.4	623.4	2.26	6.6	796.6	2.49	7.0
- impozitul funciar	189.7	0.84	2.6	167.8	0.61	1.8	190.9	0.60	1.7
- impozitul pe imobil	30.0	0.13	0.4	30.7	0.11	0.3	34.3	0.11	0.3
- CAS	1631.0	7.23	22.2	1971.8	7.14	20.9	2464.1	7.69	21.8
- PAOAM				1.7	0.01		323.9	1.01	2.9
1.2. Impozitele indirecte	3025.3	13.41	41.2	4157.0	15.05	44.1	4833.8	15.09	42.7
- accizele	657.9	2.92	9.0	888.4	3.22	9.4	910.4	2.84	8.0
- <i>incasari</i>	657.9	2.92	9.0	888.4	3.22	9.4	1014.1	3.17	9.0
- <i>restituiri</i>							-103.7	-0.32	-0.9
- TVA	2034.4	9.02	27.7	2792.0	10.11	29.6	3427.8	10.70	30.3
<i>incasata pe teritoriul republicii</i>	883.7	3.92	12.0	1175.7	4.26	12.5	1445.0	4.51	12.8
<i>restituiri</i>	-517.9	-2.30	-7.1	-758.0	-2.74	-8.0	-995.7	-3.11	-8.8
<i>incasata la vama</i>	1668.6	7.40	22.7	2374.3	8.60	25.2	2978.5	9.30	26.3
- impozitele asupra comertului exterior si veniturile din operatiunile externe	333.0	1.48	4.5	476.6	1.73	5.1	495.6	1.55	4.4
<i>dintre care incasarile din proceduri vamale</i>							105.5	0.33	0.9
2. Venituri nefiscale	765.5	3.39	10.4	798.6	2.89	8.5	738.1	2.30	6.5
- taxe rutiere speciale							109.3	0.34	1.0
- taxa pentru revitalizarea viticulturii							1.5	0.005	0.01
- venitul net al BNM	229.6	1.02	3.1	229.6	0.83	2.4	5.8	0.02	0.1
- alte incasari	458.1	2.03	6.2	458.1	1.66	4.9	522.7	1.63	4.6
- taxele locale							98.8	0.31	0.9

Sursa: Portalul Guvernamental al Datelor Deschise.

<https://dataset.gov.md/ro/dataset/15992-evolutia-indicatorilor-bugetari> (accesat la 19.06.2023)

Evoluția BPN pe anii 2005–2007 sub aspectul clasificăției funcționale

mil. lei

Denumirea	2005			2006			2007		
	Suma	% in PIB (37651,9)	% in total	Suma	% in PIB (44754,4)	% in total	Suma	% in PIB (53429,6)	% in total
I. Venituri, global	14527.6	38.58	100.0	17847.8	39.88	100.0	22292.0	41.72	100.0
Vanități fara grantui	14067.9	37.36	96.8	17532.3	39.17	98.2	21322.4	39.91	95.7
Venituri, total (fara granturi, transferuri, fonduri si mijloace speciale)	12826.5	34.07	88.3	16041.1	35.84	89.9	19798.2	37.05	88.8
inclusiv fara BASS si FAOAM	9406.1	24.98	64.7				14681.8	27.48	65.9
1. Venituri fiscale	11758.3	31.23	80.9	14719.2	32.89	82.5	17939.0	33.58	80.5
1.1. Impozitele directe	5278.1	14.02	36.3	6624.0	14.80	37.1	8059.8	15.08	36.2
inclusiv fara BASS si FAOAM	1903.6	5.06	13.1	2439.5	5.45	13.7	2943.4	5.51	13.2
- IVPJ	801.9	2.13	5.5	1079.1	2.41	6.0	1388.4	2.60	6.2
- IVPF	869.2	2.31	6.0	1127.7	2.52	6.3	1328.7	2.49	6.0
- impozitul funciar	196.0	0.52	1.3	191.9	0.43	1.1	174.2	0.33	0.8
- impozitul pe imobil	36.5	0.10	0.3	40.8	0.09	0.2	52.1	0.10	0.2
- CAS	2949.1	7.83	20.3	3660.8	8.18	20.5	4332.7	8.11	19.4
- PAOAM	425.4	1.13	2.9	523.7	1.17	2.9	783.7	1.47	3.5
1.2. Impozitele indirecte	6480.2	17.21	44.6	8095.2	18.09	45.4	9879.2	18.49	44.3
- accizele	1171.9	3.11	8.1	1070.9	2.39	6.0	1392.3	2.61	6.2
- incasari	1271.8	3.38	8.8	1150.1	2.57	6.4	1437.3	2.69	6.4
- restituiri	-99.9	-0.27	-0.7	-79.2	-0.18	-0.4	-45.0	-0.08	-0.2
- TVA	4623.2	12.28	31.8	6193.7	13.84	34.7	7586.9	14.20	34.0
incasata pe teritoriul republicii	1577.6	4.19	10.9	2078.1	4.64	11.6	2593.9	4.85	11.6
restituiri	-1006.2	-2.67	-6.9	-1085.2	-2.42	-6.1	-1364.9	-2.55	-6.1
incasata la vama	4051.8	10.76	27.9	5200.8	11.62	29.1	6357.9	11.90	28.5
- impozitele asupra comertului exterior si veniturile din operatiunile externe	685.1	1.82	4.7	830.6	1.86	4.7	900.0	1.68	4.0
dintre care incasarile din proceduri vamale	145.0	0.39	1.0				184.0	0.34	0.8
2. Venituri nefiscale	1068.2	2.84	7.4	1321.9	2.95	7.4	1859.2	3.48	8.3
- taxe rutiere speciale	108.6	0.29	0.7				117.2	0.22	0.5
- taxa pentru revitalizarea viticulturii	82.1	0.22	0.6				88.4	0.17	0.4
- venitul net al BNM	191.9	0.51	1.3				118.4	0.22	0.5
- alte incasari	587.0	1.56	4.0				732.7	1.37	3.3
- taxele locale	98.6	0.26	0.7				108.9	0.20	0.5

Sursa: Portalul Guvernamental al Datelor Deschise.

<https://dataset.gov.md/ro/dataset/15992-evolutia-indicatorilor-bugetari> (accesat la 19.06.2023)

Evoluția BPN pe anii 2008–2010 sub aspectul clasificăției funcționale

mil. lei

Denumirea	2008			2009			2010		
	Suma	% in PIB (62922,0)	% in total	Suma	% in PIB (60430)	% in total	Suma	% in PIB (71885,5)	% in total
I. Venituri, global	25516.9	40.55	100.0	23517.7	38.92	100.0	27540.2	38.31	100.0
Vanități fara grantui	24448.6	38.86	95.8	22229.7	36.79	94.5	25538.2	35.53	92.7
Venituri, total (fara granturi, transferuri, fonduri si mijloace speciale)	22604.4	35.92	88.6	20370.8	33.71	86.6	23957.2	33.33	87.0
inclusiv fara BASS si FAOAM	16017.2	25.46	62.8	13399.0	22.17	57.0	16485.2	22.93	59.9
1. Venituri fiscale	20867.4	33.16	81.8	19175.1	31.73	81.5	22082.3	30.72	80.2
1.1. Impozitele directe	9046.3	14.38	35.5	9132.3	15.11	38.8	9781.6	13.61	35.5
inclusiv fara BASS si FAOAM	2459.1	3.91	9.6	2160.5	3.58	9.2	2309.6	3.21	8.4
- IVPJ	717.5	1.14	2.8	442.9	0.73	1.9	483.9	0.67	1.8
- IVPF	1479.6	2.35	5.8	1464.9	2.42	6.2	1544.7	2.15	5.6
- impozitul funciar	197.7	0.31	0.8	183.0	0.30	0.8	180.5	0.25	0.7
- impozitul pe imobil	64.3	0.10	0.3	69.7	0.12	0.3	100.5	0.14	0.4
- CAS	5429.9	8.63	21.3	5595.2	9.26	23.8	5985.3	8.33	21.7
- PAOAM	1157.3	1.84	4.5	1376.6	2.28	5.9	1486.7	2.07	5.4
1.2. Impozitele indirecte	11821.1	18.79	46.3	10042.8	16.62	42.7	12300.7	17.11	44.7
- accizele	1573.9	2.50	6.2	1539.6	2.55	6.5	2074.0	2.89	7.5
- incasari	1631.3	2.59	6.4	1600.0	2.65	6.8	2152.7	2.99	7.8
- restituiiri	-57.4	-0.09	-0.2	-60.4	-0.10	-0.3	-78.7	-0.11	-0.3
- TVA	9097.2	14.46	35.7	7595.6	12.57	32.3	9146.4	12.72	33.2
incasata pe teritoriul republicii	3187.6	5.07	12.5	3298.7	5.46	14.0	3264.7	4.54	11.9
restituiiri	-1362.0	-2.16	-5.3	-1221.5	-2.02	-5.2	-1107.5	-1.54	-4.0
incasata la vama	7271.6	11.56	28.5	5518.4	9.13	23.5	6989.2	9.72	25.4
- impozitele asupra comertului exterior si veniturile din operatiunile externe	1150.0	1.83	4.5	907.6	1.50	3.9	1080.3	1.50	3.9
dintre care incasarile din proceduri vamale				318.4	0.53	1.4	318.4	0.44	1.2
2. Venituri nefiscale	1737.0	2.76	6.8	1195.7	1.98	5.1	1874.9	2.61	6.8
- taxe rutiere speciale									
- taxa pentru revitalizarea viticulturii									
- venitul net al BNM									
- alte incasari									
- taxele locale									

Sursa: Portalul Governamental al Datelor Deschise.

<https://dataset.gov.md/ro/dataset/15992-evolutia-indicatorilor-bugetari> (accesat la 19.06.2023)

Evoluția BPN pe anii 2011–2013 sub aspectul clasificăției funcționale

mil. lei

Denumirea	2011			2012			2013		
	Suma	% in PIB (82349)	% in total	Suma	% in PIB (88228)	% in total	Suma	% in PIB (100510)	% in total
I. Venituri, global	30139.7	36.60	100.0	33530.3	38.00	100.0	36899.5	36.71	100.0
Vanituri fara grantui	28434.6	34.53	94.3	31893.9	36.15	95.1	34815.7	34.64	94.4
Venituri, total (fara granturi, transferuri, fonduri si mijloace speciale)	26759.0	32.49	88.8	30203.8	34.23	90.1	33525.0	33.35	90.9
inclusiv fara BASS si FAOAM	18560.3	22.54	61.6	21256.3	24.09	63.4	23801.7	23.68	64.5
1. Venituri fiscale	25130.2	30.52	83.4	28093.5	31.84	83.8	31394.8	31.24	85.1
1.1. Impozitele directe	10819.9	13.14	35.9	13241.6	15.01	39.5	14295.3	14.22	38.7
inclusiv fara BASS si FAOAM	2621.2	3.18	8.7	4294.1	4.87	12.8	4572.0	4.55	12.4
- IVPJ	571.4	0.69	1.9	1966.7	2.23	5.9	2052.4	2.04	5.6
- IVPF	1769.1	2.15	5.9	2027.0	2.30	6.0	2205.7	2.19	6.0
- impozitul funciar	181.3	0.22	0.6	179.4	0.20	0.5	185.4	0.18	0.5
- impozitul pe imobil	99.4	0.12	0.3	121.0	0.14	0.4	128.5	0.13	0.3
- CAS	6562.6	7.97	21.8	7150.0	8.10	21.3	7756.2	7.72	21.0
- PAOAM	1636.1	1.99	5.4	1797.5	2.04	5.4	1967.1	1.96	5.3
1.2. Impozitele indirecte	14310.3	17.38	47.5	14851.9	16.83	44.3	17099.5	17.01	46.3
- accizele	2666.7	3.24	8.8	2893.6	3.28	8.6	3508.2	3.49	9.5
- incasari	2746.8	3.34	9.1	2973.6	3.37	8.9	3769.8	3.75	10.2
- restituirii	-80.1	-0.10	-0.3	-80.0	-0.09	-0.2	-261.6	-0.26	-0.7
- TVA	10464.3	12.71	34.7	10671.8	12.10	31.8	12174.1	12.11	33.0
incasata pe teritoriul republicii	3162.5	3.84	10.5	3505.6	3.97	10.5	3989.9	3.97	10.8
restituirii	-1246.0	-1.51	-4.1	-1745.0	-1.98	-5.2	-1921.9	-1.91	-5.2
incasata la vama	8547.8	10.38	28.4	8911.2	10.10	26.6	10106.1	10.05	27.4
- impozitele asupra comertului exterior si veniturile din operatiunile externe	1179.3	1.43	3.9	1286.5	1.46	3.8	1417.2	1.41	3.8
dintre care incasarile din proceduri vamale	318.4	0.39	1.1	318.4	0.36	0.9	318.4	0.32	0.9
2. Venituri nefiscale	1628.8	1.98	5.4	2110.3	2.39	6.3	2130.2	2.12	5.8
- taxe rutiere speciale									
- taxa pentru revitalizarea viticulturii									
- venitul net al BNM									
- alte incasari									
- taxele locale									

Sursa: Portalul Guvernamental al Datelor Deschise.

<https://dataset.gov.md/ro/dataset/15992-evolutia-indicatorilor-bugetari> (accesat la 19.06.2023)

Evoluția BPN pe anii 2014–2015 sub aspectul clasificăției funcționale

mil. lei

Denumirea	2014			2015		
	Suma	% in PIB (111757)	% in total	Suma	% in PIB (121851)	% in total
I. Venituri, global	42446.8	37.98	100.0	43681.1	35.8	100.0
<i>Vanituri fara grantui</i>	38319.7	34.29	90.3	41613.4	34.2	95.3
<i>Venituri, total (fara granturi, transferuri, fonduri si mijloace speciale)</i>	36985.0	33.09	87.1	40224.9	33.0	92.1
<i>inclusiv fara BASS si FAOAM</i>	26207.9	23.45	61.7	28097.2	23.1	64.3
1. Venituri fiscale	33735.0	30.19	79.5	36926.9	30.3	84.5
<i>1.1. Impozitele directe</i>	15997.0	14.31	37.7	18040.7	14.8	41.3
<i>inclusiv fara BASS si FAOAM</i>	5219.9	4.67	12.3	5913.0	4.9	13.5
- IVPJ	2430.5	2.17	5.7	2808.3	2.3	6.4
- IVPF	2447.0	2.19	5.8	2745.4	2.3	6.3
- impozitul funciar	179.1	0.16	0.4	182.1	0.1	0.4
- impozitul pe imobil	163.3	0.15	0.4	177.2	0.1	0.4
- CAS	8362.6	7.48	19.7	9273.1	7.6	21.2
- PAOAM	2414.5	2.16	5.7	2854.6	2.3	6.5
<i>1.2. Impozitele indirecte</i>	17738.0	15.87	41.8	18886.2	15.5	43.2
- accizele	3428.1	3.07	8.1	3843.9	3.2	8.8
- incasari	3687.5	3.30	8.7	4064.7	3.3	9.3
- restitui	-259.4	-0.23	-0.6	-220.8	-0.2	-0.5
- TVA	12852.0	11.50	30.3	13714.0	11.3	31.4
<i>incasata pe teritoriul republicii</i>	4369.8	3.91	10.3	4830.4	4.0	11.1
<i>restitui</i>	-2410.2	-2.16	-5.7	-2068.8	-1.7	-4.7
<i>incasata la vama</i>	10892.4	9.75	25.7	10952.4	9.0	25.1
- impozitele asupra comertului exterior si veniturile din operatiunile externe	1457.9	1.30	3.4	1328.3	1.1	3.0
<i>dintre care incasarile din proceduri vamale</i>	318.4	0.28	0.8	318.4	0.3	0.7
2. Venituri nefiscale	3250.0	2.91	7.7	3298.0	2.7	7.6
- taxe rutiere speciale						
- taxa pentru revitalizarea viticulturii						
- venitul net al BNM						
- alte incasari						
- taxele locale						

Sursa: Portalul Guvernamental al Datelor Deschise.

<https://dataset.gov.md/ro/dataset/15992-evolutia-indicatorilor-bugetari> (accesat la 19.06.2023)

Evoluția BPN pe anii 2016–2018 sub aspectul clasificăției funcționale

mil. lei

Denumirea	2016			2017			2018		
	Suma	% in PIB (159010)	% in total	Suma	% in PIB (176007)	% in total	Suma	% in PIB (189062)	% in total
VENITURI, total	45 953.9	28.90	100.0	53 377.6	30.33	100.0	57 995.9	30.68	100.0
Impozite și taxe	29 231.1	18.38	63.6	34 475.8	19.59	64.6	37 660.0	19.92	64.9
Impozite pe venit	6 544.1	4.12	14.2	7 722.8	4.39	14.5	9 338.7	4.94	16.1
IVPF	3 181.5	2.00	6.9	3 648.9	2.07	6.8	3 982.0	2.11	6.9
IVPJ	3 362.6	2.11	7.3	4 073.9	2.31	7.6	5 356.7	2.83	9.2
Impozite pe proprietate	403.5	0.25	0.9	546.2	0.31	1.0	563.8	0.30	1.0
Impozitul funciar	184.6	0.12	0.4	193.6	0.11	0.4	185.6	0.10	0.3
Impozitul pe bunurile imobiliare	179.6	0.11	0.4	306.0	0.17	0.6	327.8	0.17	0.6
Impozit privat	4.5	0.003	0.01				8.9	0.005	0.02
Impozitul pe avere	34.8	0.02	0.1	43.5	0.02	0.1	41.5	0.02	0.1
Impozite și taxe pe mărfuri și servicii	20 831.6	13.10	45.3	24 615.7	13.99	46.1	26 091.7	13.80	45.0
dintre care:									
TVA, total	14 563.6	9.16	31.7	16 870.1	9.58	31.6	18 615.6	9.85	32.1
TVA la mărfurile produse și serviciile prestate pe teritoriul RM	5 374.2	3.38	11.7	6 286.5	3.57	11.8	7 105.5	3.76	12.3
TVA la mărfurile importate	11 761.0	7.40	25.6	13 226.2	7.51	24.8	14 364.7	7.60	24.8
Restituirea TVA	-2 571.6	-1.62	-5.6	-2 642.6	-1.50	-5.0	-2 854.6	-1.51	-4.9
Accize, total	4 546.4	2.86	9.9	5 950.0	3.38	11.1	5 683.3	3.01	9.8
Accize la mărfurile produse pe teritoriul RM	531.8	0.33	1.2	576.8	0.33	1.1	496.1	0.26	0.9
Accizele la mărfurile importate	4 181.6	2.63	9.1	5 585.8	3.17	10.5	5 407.2	2.86	9.3
Restituirea accizelor	-167.0	-0.11	-0.4	-212.6	-0.12	-0.4	-220.0	-0.12	-0.4
Taxe pentru servicii specifice				423.1	0.24	0.8	446.4	0.24	0.8
Taxe și plăți pentru utilizarea mărfurilor și pentru practicarea unor genuri de activitate				455.1	0.26	0.9	374.6	0.20	0.6
Alte taxe pentru mărfuri și servicii				917.4	0.52	1.7	971.8	0.51	1.7
Taxa asupra comerțului exterior și operațiunilor externe	1 451.9	0.91	3.2	1 591.1	0.90	3.0	1 665.8	0.88	2.9
Taxe vamale și alte taxe de import				1 068.1	0.61	2.0	1 110.0	0.59	1.9
Alte taxe asupra comerțului exterior și operațiunilor externe				523.0	0.30	1.0	555.8	0.29	1.0
Contribuții și prime de asigurări obligatorii	13 276.7	8.35	28.9	15 512.4	8.81	29.1	17 155.5	9.07	29.6
CAS	10 036.5	6.31	21.8	11 864.0	6.74	22.2	13 037.9	6.90	22.5
PAOAM	3 240.2	2.04	7.1	3 648.4	2.07	6.8	4 117.6	2.18	7.1

Sursa: Portalul Governamental al Datelor Deschise.

<https://dataset.gov.md/ro/dataset/15992-evolutia-indicatorilor-bugetari> (accesat la 19.06.2023)

Evoluția BPN pe anii 2019– 2020 sub aspectul clasificăției funcționale

mil. lei

Denumirea	2019			2020		
	Suma	% in PIB (206256)	% in total	Suma	% in PIB (199734)	% in total
VENITURI, total	62 949.2	30.52	100.0	62 650.0	31.37	100.0
Impozite și taxe	40 054.2	19.42	63.6	39 747.1	19.90	63.4
Impozite pe venit	9 335.3	4.53	14.8	9 288.6	4.65	14.8
IVPF	3 970.0	1.92	6.3	4 165.6	2.09	6.6
IVPJ	5 365.3	2.60	8.5	5 123.0	2.56	8.2
Impozite pe proprietate	579.9	0.28	0.9	582.4	0.29	0.9
Impozitul funciar	185.0	0.09	0.3	178.6	0.09	0.3
Impozitul pe bunurile imobiliare	343.2	0.17	0.5	357.2	0.18	0.6
Impozit privat	10.6	0.01	0.02	4.7	0.002	0.01
Impozitul pe avere	41.1	0.02	0.1	41.9	0.02	0.1
Impozite și taxe pe mărfuri și servicii	28 340.6	13.74	45.0	28 137.2	14.09	44.9
dintre care:						
TVA, total	20 183.3	9.79	32.1	19 770.1	9.90	31.6
TVA la mărfurile produse și serviciile prestate pe teritoriul RM	7 633.5	3.70	12.1	7 813.3	3.91	12.5
TVA la mărfurile importate	15 454.4	7.49	24.6	14 914.2	7.47	23.8
Restituirea TVA	-2 904.6	-1.41	-4.6	-2 957.4	-1.48	-4.7
Accize, total	6 221.9	3.02	9.9	6 468.8	3.24	10.3
Accize la mărfurile produse pe teritoriul RM	555.0	0.27	0.9	570.9	0.29	0.9
Accizele la mărfurile importate	5 693.1	2.76	9.0	5 909.8	2.96	9.4
Restituirea accizelor	-26.2	-0.01	-0.04	-11.9	-0.01	-0.02
Taxe pentru servicii specifice	464.9	0.23	0.7	462.3	0.23	0.7
Taxe și plăți pentru utilizarea mărfurilor și pentru practicarea unor genuri de activitate	441.1	0.21	0.7	456.3	0.23	0.7
Alte taxe pentru mărfuri și servicii	1 029.4	0.50	1.6	979.8	0.49	1.6
Taxa asupra comerțului exterior și operațiunilor externe	1 798.4	0.87	2.9	1 738.9	0.87	2.8
Taxe vamale și alte taxe de import	1 197.2	0.58	1.9	1 191.4	0.60	1.9
Alte taxe asupra comerțului exterior și operațiunilor externe	601.2	0.29	1.0	547.5	0.27	0.9
Contribuții și prime de asigurări obligatorii	18 403.9	8.92	29.2	19 234.9	9.63	30.7
CAS	13 635.7	6.61	21.7	14 295.4	7.16	22.8
PAOAM	4 768.2	2.31	7.6	4 939.5	2.47	7.9

Sursa: Portalul Guvernamental al Datelor Deschise.

<https://dataset.gov.md/ro/dataset/15992-evolutia-indicatorilor-bugetari> (accesat la 19.06.2023)

Evoluția BPN pe anii 2021–2022 sub aspectul clasificăției funcționale

mil. lei

Denumirea	2021			2022		
	Suma	% in PIB (242079)	% in total	Suma	% in PIB (274500)	% in total
VENITURI, total	77 373.0	31.96	100.0	91 505.4	33.34	100.0
Impozite și taxe	49 388.8	20.40	63.8	57 524.2	20.96	62.9
Impozite pe venit	11 143.1	4.60	14.4	14 725.9	5.36	16.1
IVPF	5 133.8	2.12	6.6	5 997.3	2.18	6.6
IVPJ	6 009.3	2.48	7.8	8 728.6	3.18	9.5
Impozite pe proprietate	750.2	0.31	1.0	755.3	0.28	0.8
Impozitul funciar	208.9	0.09	0.3	197.6	0.07	0.2
Impozitul pe bunurile imobiliare	493.1	0.20	0.6	506.9	0.18	0.6
Impozit privat	2.4	0.001	0.003	2.9	0.00	0.003
Impozitul pe avere	45.8	0.02	0.1	47.9	0.02	0.1
Impozite și taxe pe mărfuri și servicii	35 242.5	14.56	45.5	39 310.9	14.32	43.0
<i>dintre care:</i>						
TVA, total	25 508.8	10.54	33.0	29 056.7	10.59	31.8
TVA la mărfurile produse și serviciile prestate pe teritoriul RM	8 918.4	3.68	11.5	9 532.1	3.47	10.4
TVA la mărfurile importate	19 614.6	8.10	25.4	24 058.5	8.76	26.3
Restituirea TVA	-3 024.2	-1.25	-3.9	-4 533.9	-1.65	-5.0
Accize, total	7 608.3	3.14	9.8	8 012.5	2.92	8.8
Accize la mărfurile produse pe teritoriul RM	903.8	0.37	1.2	886.2	0.32	1.0
Accizele la mărfurile importate	6 731.5	2.78	8.7	7 144.7	2.60	7.8
Restituirea accizelor	-27.0	-0.01	-0.03	-18.4	-0.01	-0.02
Taxe pentru servicii specifice	525.3	0.22	0.7	593.2	0.22	0.6
Taxe și plăți pentru utilizarea mărfurilor și pentru practicarea unor genuri de activitate	533.0	0.22	0.7	554.8	0.20	0.6
Alte taxe pentru mărfuri și servicii	1 067.1	0.44	1.4	1 093.7	0.40	1.2
Taxa asupra comerțului exterior și operațiunilor externe	2 253.0	0.93	2.9	2 732.1	1.00	3.0
Taxe vamale și alte taxe de import	1 539.1	0.64	2.0	1 890.8	0.69	2.1
Alte taxe asupra comerțului exterior și operațiunilor externe	713.9	0.29	0.9	841.3	0.31	0.9
Contribuții și prime de asigurări obligatorii	21 839.0	9.02	28.2	24 923.2	9.08	27.2
CAS	16 223.8	6.70	21.0	18 573.4	6.77	20.3
PAOAM	5 615.2	2.32	7.3	6 349.8	2.31	6.9

Sursa: Portalul Governamental al Datelor Deschise.

<https://dataset.gov.md/ro/dataset/15992-evolutia-indicatorilor-bugetari> (accesat la 19.06.2023)

Dinamica principalilor indicatori macroeconomici, 2014-2022

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
PIB, preturi curente, mii lei	131964258	146740205	159010419	176007293	189062627	206256239	199733684	242078629	274488063
PIB, preturi curente, mii \$ SUA	9399967	7798648	7980938	9518976	11251641	11735722	11531922	13690980	14520739
PIB, preturi curente, mii Euro	7082629	7021718	7209787	8450419	9527340	10483622	10116363	11568569	13794619
PIB dupa paritatea puterii de cumparare, mii \$ SUA	25678976	25759130	30269318	31435487	33501871	35596132	34228602	42471268	44112355
Indicele volumului fizic al PIB, anul precedent=100, %	-	99.3	104.6	104.2	104.1	103.6	91.7	113.9	95.4
Indicele-deflator al PIB, %	-	112.0	103.6	106.3	103.2	105.4	105.6	106.4	118.9
PIB pe locuitor, preturi curente, lei	46177	51742	56725	63882	69837	77417	75797	93257	108113
PIB pe locuitor, preturi curente, \$ SUA	3289	2750	2847	3455	4156	4405	4376	5274	5719
PIB pe locuitor, preturi curente, Euro	2478	2476	2572	3067	3519	3935	3839	4457	5433
PIB pe locuitor dupa paritatea puterii de cumparare, \$ SUA	8986	9083	10798	11410	12375	13361	12989	16361	17375
Indicele volumului fizic al PIB pe locuitor fata de anul precedent	-	100.1	105.9	106.0	105.9	105.2	92.7	115.7	97.5
Venitul national brut, preturi curente, mii lei	143631963	155400670	168238001	186204183	198312310	217219052	206554557	246685196	275639390
Venitul national brut, preturi curente, mii \$ SUA	10231071	8258917	8444083	10070452	11802115	12359492	11925735	13951509	14581645
Venitul national brut, preturi curente, mii Euro	7708845	7436133	7628180	8939990	9993455	11040842	10461835	11788709	13852480
Venitul national brut pe locuitor, preturi curente, lei	50259	54796	60017	67583	73254	81532	78385	94328	108567
Venitul national brut pe locuitor, preturi curente, \$ SUA	3580	2912	3012	3655	4360	4639	4526	5335	5743
Venitul national brut pe locuitor, preturi curente, Euro	2697	2622	2721	3245	3691	4144	3970	4508	5456
Indicele preturilor de consum mediu anual, %	105.1	109.7	106.4	106.6	103.1	104.8	103.8	105.1	128.7
Numarul mediu anual al populatiei mii pers.	2858	2836	2803	2755	2707	2664	2635	2596	2539
Rata medie de schimb anuala, lei/\$ SUA	14.0388	18.8161	19.9238	18.4902	16.8031	17.5751	17.3201	17.6816	18.9032
Cursul de schimb mediu anual, lei/Euro	18.6321	20.8980	22.0548	20.8282	19.8442	19.6741	19.7436	20.9255	19.8982
Numărul de salariați	443978	432718	427890	436225	452223	470845	447847	467971	470282

https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica_13%20CNT_CNT208/?rxid=9a62a0d7-86c4-45da-b7e4-fecc26003802
(accesat la 17.03.2023)

**Evoluția încasărilor din impozite și taxe (inclusiv contribuțiile obligatorii) în PIB, UE,
2014–2022**

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
EU-27	39.9	39.7	39.8	39.9	40.1	39.9	40.0	40.4	40.2
EA-19	40.2	40.1	40.1	40.2	40.4	40.3	40.4	40.8	40.8
Belgia	45.7	45.0	44.2	44.7	44.8	43.5	43.4	43.2	43.3
Bulgaria	28.4	28.9	29.2	29.8	29.7	30.4	30.5	30.8	31.1
Cehia	34.1	34.3	35.1	35.4	36.0	35.9	35.9	35.9	35.3
Danemarca	48.9	46.4	45.7	45.7	44.4	47.1	47.4	47.6	41.9
Germania	38.3	38.8	39.2	39.3	39.9	40.1	39.6	40.9	40.8
Estonia	32.1	33.3	33.5	32.8	32.9	33.3	33.3	33.8	32.9
Irlanda	28.8	23.2	23.7	22.5	22.3	21.9	19.8	20.7	20.9
Grecia	36.7	36.9	39.2	39.7	40.3	39.5	39.5	40.0	41.2
Spania	33.9	33.9	33.7	33.9	34.7	34.8	37.0	37.9	37.7
Franța	45.7	45.7	45.7	46.4	46.3	45.3	45.4	45.1	46.2
Croația	37.4	37.7	38.0	37.9	38.4	38.4	37.7	36.7	37.0
Italia	42.9	42.8	42.1	41.8	41.6	42.2	42.5	42.5	42.7
Cipru	33.6	33.1	32.2	32.8	33.1	34.2	33.7	34.8	36.5
Latvia	29.7	29.8	30.7	31.1	31.0	30.7	31.0	30.7	30.3
Lithuania	27.5	28.9	29.7	29.4	30.0	30.2	31.2	31.9	31.6
Luxembourg	36.2	34.9	35.5	36.8	39.5	39.6	38.3	38.3	38.4
Ungaria	38.4	38.7	39.1	37.9	36.9	36.3	36.0	33.9	35.1
Malta	31.5	29.6	30.6	30.2	30.3	29.5	29.0	29.3	28.6
Olanda	37.0	36.9	38.4	38.7	38.8	39.3	39.9	39.2	38.5
Austria	42.8	43.2	41.8	41.9	42.3	42.7	42.2	43.4	43.2
Polonia	32.3	32.5	33.6	34.2	35.1	35.2	35.6	36.7	34.5
Portugalia	34.2	34.4	34.1	34.1	34.7	34.5	35.2	35.2	36.0
România	27.5	28.0	26.3	25.1	25.8	25.9	26.1	26.4	26.9
Slovenia	37.4	37.6	37.6	37.3	37.4	37.7	37.8	38.4	37.5
Slovacia	31.7	32.4	32.9	33.8	33.9	34.4	34.6	35.2	34.8
Finlanda	43.5	43.5	43.7	42.9	42.4	42.3	41.8	43.2	43.1
Suedia	42.2	42.6	44.1	44.1	43.8	42.8	42.4	42.6	41.8
Islanda	37.1	35.1	50.3	37.1	36.5	35.1	36.3	35.1	36.0
Norvegia	38.7	38.4	38.8	38.6	39.3	39.9	38.7	41.4	43.5

Sursa: Datele Comisiei Europene, https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation-trends_en (accesat la 30.04.2024)

**Evoluția încasărilor din impozite și taxe (fără contribuțiile obligatorii) în PIB, UE,
2014–2022**

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
EU-27	26.6	26.6	26.7	26.8	26.9	26.9	26.6	27.3	27.3
EA-19	26.0	26.1	26.1	26.2	26.4	26.5	26.1	26.8	27.1
Belgia	31.4	30.8	30.6	31.2	31.5	30.2	29.8	30.2	30.3
Bulgaria	20.6	21.1	21.5	21.6	21.0	21.5	21.4	21.9	22.9
Cehia	19.7	20.0	20.4	20.6	20.6	20.5	20.1	19.4	19.4
Danemarca	48.8	46.3	45.7	45.6	44.3	47.0	47.4	47.5	41.9
Germania	23.1	23.5	23.8	23.9	24.2	24.2	23.2	24.8	24.9
Estonia	21.2	22.2	22.3	21.4	21.4	21.6	21.2	22.1	21.5
Irlanda	23.9	19.4	19.8	18.8	18.6	18.3	16.5	17.6	17.8
Grecia	26.2	26.3	28.1	28.0	28.4	27.4	26.6	27.1	29.0
Spania	22.3	22.5	22.2	22.4	23.0	22.5	23.2	24.5	24.9
Franța	28.8	29.0	29.0	29.7	30.3	30.5	30.7	30.4	31.2
Croația	25.7	26.2	26.8	26.7	27.2	27.4	26.3	25.8	26.4
Italia	30.0	29.9	29.4	29.1	28.7	28.9	29.0	29.3	29.5
Cipru	25.3	24.8	24.1	24.4	24.6	23.9	22.8	23.8	25.3
Latvia	21.3	21.5	22.5	22.7	21.9	21.2	21.1	21.1	21.1
Lithuania	16.4	17.4	17.6	17.3	17.4	20.6	21.0	21.8	21.7
Luxembourg	26.0	24.7	25.3	26.2	28.7	28.6	27.2	27.8	27.8
Ungaria	25.3	25.6	25.4	25.2	24.8	24.6	24.9	23.4	25.3
Malta	26.2	24.5	25.5	25.2	25.2	24.6	23.5	24.0	23.5
Olanda	22.4	23.0	23.7	24.9	24.8	25.8	26.2	26.3	25.9
Austria	28.3	28.7	27.3	27.3	27.6	27.8	26.7	28.1	28.5
Polonia	20.0	20.0	20.8	21.4	22.0	22.0	22.1	23.7	21.7
Portugalia	25.2	25.4	25.0	25.0	25.3	24.9	24.7	24.8	25.8
România	19.0	20.0	18.2	16.6	15.3	15.5	15.1	15.9	16.9
Slovenia	22.2	22.2	22.2	21.9	22.0	22.1	21.0	22.1	21.5
Slovacia	18.3	18.8	18.8	19.3	19.2	19.4	19.3	20.0	20.2
Finlanda	30.9	30.9	31.0	30.9	30.5	30.5	30.4	31.2	31.2
Suedia	39.4	39.9	41.4	41.4	41.0	40.1	39.7	39.9	39.2
Islanda	33.6	31.7	46.9	33.7	33.0	31.9	33.3	32.1	32.9
Norvegia	28.8	28.0	28.2	28.4	29.3	29.4	27.7	32.1	36.0

Sursa: Datele Comisiei Europene, https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation-trends_en (accesat la 30.04.2024)

Evoluția încasărilor din impozitele directe în PIB, UE, 2014–2022

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
EU-27	12.9	12.9	13.0	13.2	13.2	13.2	13.2	13.6	13.7
EA-19	12.8	12.8	12.9	13.0	13.2	13.2	13.2	13.5	13.9
Belgia	17.7	17.3	16.9	17.5	17.7	16.4	16.5	16.5	17.2
Bulgaria	5.5	5.7	5.8	6.1	6.1	6.1	6.1	6.8	6.5
Cehia	7.7	7.7	8.0	8.1	8.5	8.5	8.5	7.7	7.9
Danemarca	32.8	30.3	29.6	29.8	28.3	31.3	31.4	32.2	27.5
Germania	12.3	12.5	12.9	13.1	13.4	13.4	12.8	13.7	13.9
Estonia	7.4	7.8	7.5	7.2	7.4	7.3	7.7	8.4	8.0
Irlanda	12.9	10.7	10.9	10.4	10.6	10.4	10.1	10.7	11.3
Grecia	9.9	9.6	10.3	10.1	10.4	9.5	9.5	9.6	9.7
Spania	10.7	10.5	10.4	10.6	11.0	10.8	11.6	12.2	12.7
Franța	13.1	13.1	12.9	13.3	13.7	13.6	13.7	13.6	14.2
Croația	6.7	6.6	7.0	6.7	6.8	6.9	6.9	6.1	7.2
Italia	14.7	14.7	14.9	14.5	14.1	14.4	15.2	14.8	15.0
Cipru	10.4	9.8	9.3	9.5	9.5	9.3	9.5	10.0	10.5
Latvia	7.7	7.7	8.2	8.4	7.3	6.9	7.0	7.2	7.1
Lithuania	5.0	5.4	5.6	5.4	5.7	8.8	9.0	9.6	10.0
Luxembourg	13.3	13.9	14.4	14.9	17.0	17.0	16.0	16.0	16.2
Ungaria	6.7	6.8	7.3	7.2	6.6	6.6	6.7	5.6	6.9
Malta	13.3	12.5	13.3	13.3	13.0	13.2	12.9	13.6	13.1
Olanda	10.8	11.5	11.8	12.9	12.7	13.4	13.5	13.6	14.2
Austria	13.8	14.2	12.9	13.0	13.6	13.7	12.9	14.0	14.4
Polonia	6.9	6.9	7.2	7.4	7.8	7.9	7.9	8.3	7.7
Portugalia	10.9	10.7	10.1	9.9	10.1	9.7	10.0	9.6	10.6
România	6.2	6.6	6.5	6.1	4.9	4.8	4.7	5.1	6.1
Slovenia	7.2	7.2	7.5	7.5	7.9	7.8	7.8	8.4	8.0
Slovacia	6.7	7.1	7.2	7.2	7.3	7.2	7.2	7.8	7.7
Finlanda	16.6	16.8	16.6	16.8	16.3	16.3	16.3	17.1	17.4
Suedia	17.8	18.3	18.9	19.0	18.6	18.1	18.1	18.4	17.7
Islanda	18.5	17.2	33.1	19.0	18.7	18.2	19.4	18.2	19.3
Norvegia	17.4	16.1	15.7	16.0	17.3	17.2	14.9	21.0	27.1

Sursa: Datele Comisiei Europene, https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation-trends_en (accesat la 30.04.2024)

Evoluția încasărilor din impozitele pe venitul persoanelor fizice sau gospodăriei, inclusiv câștigurile de capital în PIB, UE, 2014–2022

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
EU-27	9.5	9.4	9.3	9.4	9.5	9.6	9.9	9.7	9.6
EA-19	9.2	9.2	9.1	9.2	9.4	9.5	9.7	9.6	9.7
Belgia	12.9	12.4	12.0	12.0	11.8	11.3	11.8	11.2	11.9
Bulgaria	3.1	3.1	3.1	3.4	3.3	3.3	3.5	3.4	3.1
Cehia	4.2	4.0	4.3	4.5	4.8	5.0	5.2	3.7	3.6
Danemarca	28.5	25.9	25.3	25.2	24.2	26.7	27.2	27.1	23.4
Germania	8.9	9.1	9.2	9.5	9.7	9.8	9.6	9.6	9.7
Estonia	5.7	5.7	5.8	5.6	5.4	5.5	6.0	6.9	6.3
Irlanda	9.4	7.5	7.6	7.1	7.0	6.9	6.5	6.7	6.5
Grecia	5.9	5.7	5.9	6.3	6.4	5.9	6.3	5.9	5.5
Spania	7.7	7.4	7.3	7.5	7.7	8.0	8.8	8.7	9.2
Franța	8.7	8.7	8.6	8.6	9.5	9.4	9.6	9.4	9.8
Croația	3.8	3.5	3.6	3.2	3.5	3.5	3.6	3.0	3.1
Italia	11.9	12.1	11.8	11.7	11.6	11.8	12.5	12.2	11.6
Cipru	2.7	2.7	2.7	3.1	3.2	3.2	3.3	3.3	3.5
Latvia	5.9	5.9	6.3	6.6	6.0	6.5	6.0	6.0	5.8
Lithuania	3.6	3.9	4.0	3.9	4.1	7.2	7.3	7.5	7.6
Luxembourg	8.4	8.7	8.9	8.7	9.3	9.5	9.7	10.1	10.4
Ungaria	4.9	4.9	4.8	5.0	5.1	5.1	5.3	4.1	5.3
Malta	6.4	6.0	6.4	6.5	6.9	6.9	7.6	7.9	8.2
Olanda	6.9	7.4	7.1	8.3	7.9	8.5	9.1	8.5	8.2
Austria	10.4	10.8	9.3	9.3	9.7	9.8	9.5	10.0	9.9
Polonia	4.6	4.7	4.9	5.0	5.3	5.3	5.3	5.3	4.5
Portugalia	7.7	7.3	6.8	6.4	6.5	6.3	7.0	6.9	7.0
România	3.5	3.7	3.7	3.6	2.4	2.3	2.4	2.4	2.5
Slovenia	5.0	5.1	5.2	5.1	5.4	5.2	5.2	5.4	5.1
Slovacia	3.0	3.1	3.3	3.4	3.6	3.7	3.7	3.8	3.7
Finlanda	13.3	13.2	12.9	12.5	12.2	12.3	12.5	12.9	12.9
Suedia	14.7	14.9	15.6	15.6	15.2	14.5	14.7	14.5	13.8
Islanda	13.8	13.7	14.4	15.2	15.3	15.1	16.4	15.5	15.5
Norvegia	9.8	10.7	10.7	10.2	9.9	10.3	11.3	10.5	8.0

Sursa: Datele Comisiei Europene, https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation-trends_en (accesat la 30.04.2024)

Evoluția încasărilor din impozitele pe venitul sau profiturile corporațiilor, inclusiv câștigurile de capital în PIB, UE, 2014–2022

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
EU-27	2.4	2.4	2.6	2.7	2.7	2.6	2.4	2.9	3.3
EA-19	2.4	2.4	2.6	2.7	2.7	2.7	2.4	2.9	3.3
Belgia	3.1	3.3	3.4	4.1	4.3	3.7	3.3	3.8	4.0
Bulgaria	2.0	2.2	2.2	2.3	2.3	2.3	2.2	2.8	2.9
Cehia	3.3	3.4	3.5	3.4	3.5	3.3	3.1	3.8	4.2
Danemarca	2.8	2.8	2.8	3.2	2.7	3.1	2.9	3.9	3.1
Germania	2.4	2.4	2.7	2.7	2.8	2.6	2.2	3.1	3.2
Estonia	1.7	2.1	1.7	1.5	2.0	1.8	1.6	1.5	1.7
Irlanda	2.4	2.6	2.8	2.8	3.2	3.1	3.2	3.6	4.5
Grecia	1.9	2.2	2.5	2.0	2.2	1.9	1.4	2.0	2.5
Spania	2.0	2.2	2.2	2.2	2.5	2.1	2.0	2.6	2.7
Franța	2.6	2.6	2.6	2.9	2.7	2.8	2.7	2.9	3.3
Croația	1.7	1.8	2.2	2.3	2.2	2.3	2.3	2.2	3.2
Italia	2.2	2.0	2.1	2.1	1.9	2.0	2.1	1.9	2.7
Cipru	6.4	5.8	5.5	5.8	5.8	5.6	5.7	6.2	6.6
Latvia	1.5	1.6	1.7	1.6	1.1	0.2	0.7	0.9	1.0
Lithuania	1.4	1.5	1.6	1.5	1.5	1.6	1.7	2.1	2.3
Luxembourg	4.1	4.2	4.4	5.0	6.3	6.0	4.8	4.5	4.4
Ungaria	1.5	1.6	2.1	1.8	1.2	1.1	1.2	1.2	1.3
Malta	5.9	5.9	6.2	6.1	5.5	5.6	4.6	5.1	4.3
Olanda	2.5	2.7	3.3	3.3	3.5	3.7	3.1	3.9	4.8
Austria	2.2	2.3	2.4	2.5	2.8	2.8	2.2	2.8	3.5
Polonia	1.8	1.8	1.8	1.9	2.1	2.2	2.3	2.6	2.8
Portugalia	2.8	3.1	3.0	3.2	3.3	3.1	2.8	2.4	3.3
România	2.1	2.3	2.3	2.0	2.1	2.1	1.9	2.2	3.1
Slovenia	1.4	1.5	1.6	1.8	1.9	2.0	2.0	2.5	2.3
Slovacia	3.3	3.6	3.5	3.5	3.3	3.0	3.0	3.6	3.6
Finlanda	1.9	2.2	2.2	2.7	2.5	2.5	2.1	2.7	3.0
Suedia	2.6	2.9	2.9	2.9	3.0	3.1	3.0	3.5	3.6
Islanda	3.2	2.3	2.5	3.1	2.4	2.1	2.2	2.1	2.7
Norvegia	6.6	4.5	4.0	4.8	6.4	6.0	2.8	9.8	18.4

Sursa: Datele Comisiei Europene, https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation-trends_en (accesat la 30.04.2024)

Evoluția încasărilor din impozitele indirecte în PIB, UE, 2014–2022

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
EU-27	13.7	13.7	13.7	13.6	13.7	13.7	13.4	13.7	13.6
EA-19	13.3	13.2	13.2	13.2	13.2	13.3	12.9	13.3	13.2
Belgia	13.7	13.5	13.8	13.7	13.8	13.7	13.3	13.6	13.1
Bulgaria	15.1	15.4	15.6	15.5	15.0	15.5	15.3	15.2	16.4
Cehia	12.0	12.3	12.4	12.4	12.1	12.0	11.6	11.7	11.5
Danemarca	16.0	16.1	16.1	15.9	16.0	15.7	15.9	15.3	14.3
Germania	10.9	11.0	10.9	10.8	10.8	10.8	10.4	11.1	11.1
Estonia	13.9	14.4	14.8	14.2	14.0	14.3	13.5	13.7	13.5
Irlanda	11.0	8.7	8.9	8.4	8.0	7.8	6.4	6.9	6.4
Grecia	16.3	16.7	17.9	17.9	18.0	17.8	17.0	17.5	19.4
Spania	11.6	12.0	11.8	11.8	11.9	11.7	11.5	12.3	12.2
Franța	15.8	15.9	16.1	16.4	16.6	16.9	17.0	16.8	17.0
Croația	18.9	19.6	19.8	20.0	20.4	20.4	19.4	19.7	19.2
Italia	15.4	15.2	14.5	14.6	14.6	14.5	13.9	14.5	14.5
Cipru	15.0	15.0	14.8	14.9	15.1	14.6	13.3	13.8	14.8
Latvia	13.6	13.8	14.4	14.3	14.6	14.3	14.1	13.9	14.0
Lithuania	11.4	11.9	11.9	11.8	11.7	11.8	12.0	12.2	11.8
Luxembourg	12.7	10.8	10.9	11.4	11.7	11.6	11.2	11.8	11.7
Ungaria	18.6	18.8	18.2	18.0	18.2	18.1	18.2	17.7	18.3
Malta	12.8	12.0	12.2	11.9	12.2	11.5	10.6	10.4	10.4
Olanda	11.6	11.5	12.0	12.0	12.1	12.4	12.8	12.7	11.7
Austria	14.5	14.5	14.5	14.3	14.0	14.1	13.7	14.1	14.0
Polonia	13.2	13.1	13.6	14.0	14.2	14.0	14.1	15.4	14.0
Portugalia	14.3	14.7	14.9	15.0	15.3	15.1	14.7	15.2	15.2
România	12.8	13.4	11.6	10.5	10.4	10.6	10.4	10.8	10.7
Slovenia	15.0	14.9	14.7	14.4	14.1	14.3	13.1	13.6	13.5
Slovacia	11.6	11.7	11.6	12.0	12.0	12.2	12.2	12.2	12.5
Finlanda	14.4	14.2	14.4	14.1	14.2	14.2	14.1	14.0	13.8
Suedia	21.7	21.6	22.5	22.4	22.4	22.0	21.6	21.5	21.5
Islanda	15.1	14.5	13.8	14.7	14.3	13.7	13.9	13.8	13.6
Norvegia	11.4	11.9	12.5	12.4	12.0	12.2	12.8	11.0	8.8

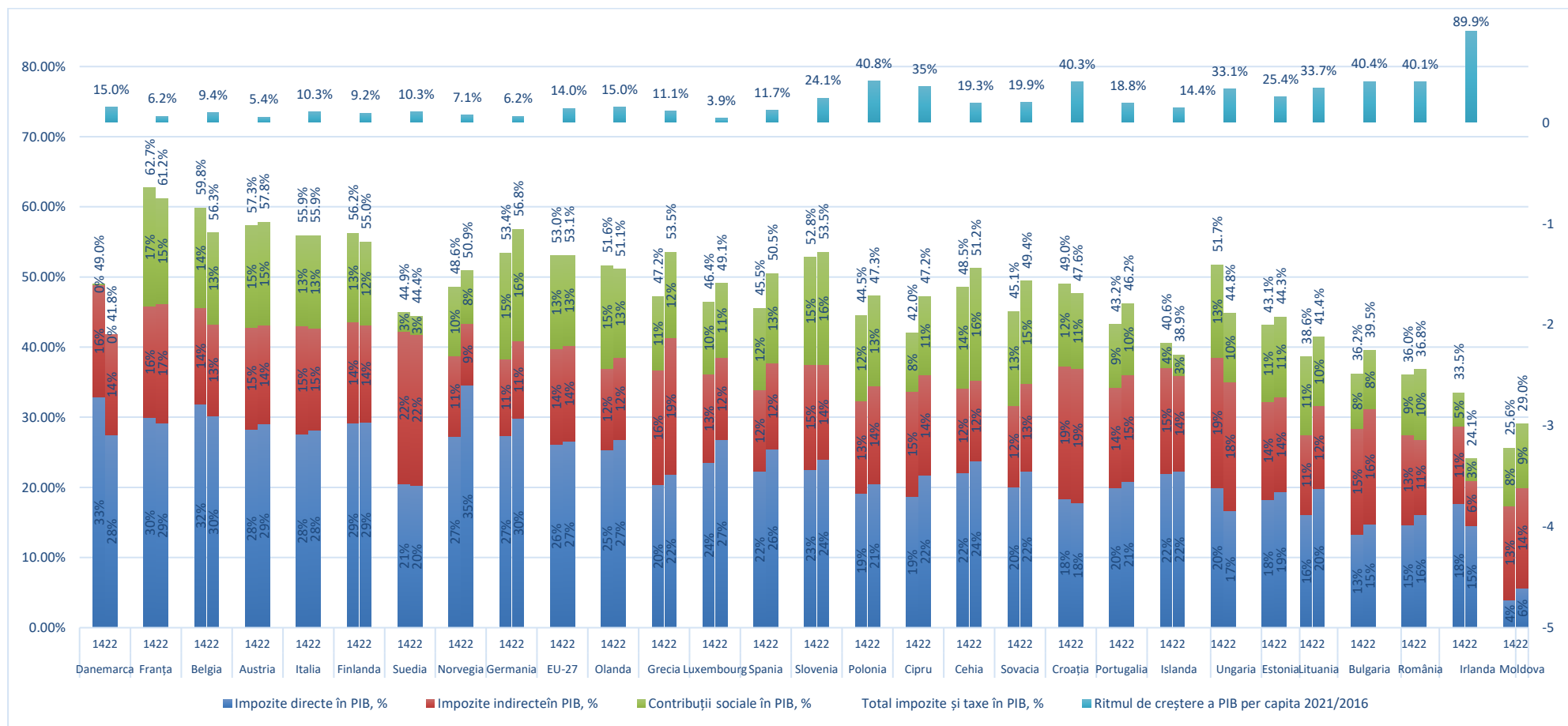
Sursa: Datele Comisiei Europene, https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation-trends_en (accesat la 30.04.2024)

Evoluția încasărilor din TVA în PIB, UE, 2014–2022

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
EU-27	7.0	7.0	7.0	7.1	7.1	7.1	6.9	7.4	7.5
EA-19	6.7	6.8	6.8	6.8	6.9	6.9	6.6	7.1	7.3
Belgia	6.8	6.6	6.7	6.7	6.7	6.6	6.3	6.7	6.5
Bulgaria	9.0	8.8	9.1	9.3	9.1	9.2	9.1	9.4	9.1
Cehia	7.4	7.2	7.4	7.6	7.6	7.5	7.4	7.6	7.9
Danemarca	9.2	9.1	9.3	9.4	9.6	9.5	9.9	9.6	9.2
Germania	6.9	7.0	7.0	6.9	7.0	7.0	6.5	7.2	7.4
Estonia	8.5	9.1	9.1	9.0	9.0	8.9	8.9	9.2	9.2
Irlanda	5.9	4.5	4.7	4.4	4.3	4.3	3.4	3.8	3.8
Grecia	7.2	7.3	8.2	8.3	8.5	8.4	7.8	8.4	9.0
Spania	6.2	6.4	6.4	6.5	6.6	6.5	6.3	6.8	7.0
Franța	6.9	6.9	6.9	7.1	7.1	7.1	7.0	7.4	7.6
Croația	12.4	12.6	12.6	12.9	13.1	13.3	12.5	13.1	13.1
Italia	5.9	6.1	6.0	6.2	6.2	6.2	6.0	6.6	7.1
Cipru	8.6	8.4	8.7	8.5	9.0	8.9	8.1	8.8	9.7
Latvia	7.6	7.6	8.0	8.0	8.4	8.6	8.4	8.6	9.4
Lithuania	7.6	7.7	7.8	7.8	7.7	7.9	8.0	8.3	8.4
Luxembourg	7.3	5.6	5.6	5.8	5.9	5.9	5.8	5.8	6.2
Ungaria	9.2	9.5	9.1	9.2	9.5	9.5	9.7	9.9	10.1
Malta	7.3	6.7	6.8	6.8	7.1	6.5	6.4	6.5	6.8
Olanda	6.4	6.5	6.8	6.8	6.8	7.1	7.4	7.5	7.3
Austria	7.6	7.6	7.6	7.7	7.6	7.7	7.4	7.6	7.9
Polonia	7.2	7.0	7.3	7.8	8.1	8.0	8.0	8.6	7.3
Portugalia	8.5	8.6	8.5	8.6	8.7	8.8	8.4	8.9	9.4
România	7.6	8.1	6.5	6.3	6.3	6.2	6.1	6.4	6.8
Slovenia	8.4	8.3	8.2	8.1	8.2	8.2	7.5	8.2	8.2
Slovacia	6.6	6.8	6.7	7.0	7.0	7.2	7.3	7.5	7.7
Finlanda	9.2	9.0	9.1	9.0	9.2	9.2	9.2	9.4	9.3
Suedia	8.9	8.9	9.2	9.2	9.2	9.1	9.2	9.1	9.2
Islanda	7.7	7.9	8.2	8.9	8.6	8.0	8.0	8.5	8.5
Norvegia	7.7	8.2	8.6	8.5	8.3	8.5	9.0	7.8	6.5

Sursa: Datele Comisiei Europene, https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation-trends_en (accesat la 30.04.2024)

Corelația între presiunea fiscală (impozite directe, impozite indirecte, contribuții sociale) și creșterea PIB per Capita, 2014/2022

Simularea presiunii fiscale în cazul impozitului pe venit progresiv și cota unică

Categorii	Venit anual mediu	Persoane	impozit progresiv	impozit cota unică	Diferența	Presiunea baza	Presiunea propuneri
0-5000	2,500	89,177	0	0	0	0%	0%
5000-10000	7,500	65,572	0	0	0	0%	0%
10000-15000	12,500	60,484	0	0	0	0%	0%
15000-20000	17,500	56,067	130	0	-130	1%	0%
20000-25000	22,500	56,100	444	0	-444	2%	0%
25000-30000	27,500	62,572	757	0	-757	3%	0%
30000-35000	32,500	54,204	1,070	251	-820	3%	1%
35000-40000	37,500	43,408	1,383	788	-596	4%	2%
40000-45000	42,500	36,748	1,697	1,325	-372	4%	3%
45000-50000	47,500	33,077	2,010	1,862	-148	4%	4%
50000-55000	52,500	30,197	2,344	2,399	55	4%	5%
55000-60000	57,500	26,838	3,149	2,936	-214	5%	5%
60000-65000	62,500	24,372	3,955	3,473	-482	6%	6%
65000-70000	67,500	21,597	4,760	4,010	-751	7%	6%
70000-75000	72,500	20,241	5,566	4,547	-1,019	8%	6%
75000-80000	77,500	19,105	6,371	5,084	-1,288	8%	7%
80000-85000	82,500	17,746	7,177	5,621	-1,556	9%	7%
85000-90000	87,500	15,918	7,982	6,158	-1,825	9%	7%
90000-95000	92,500	14,418	8,788	6,695	-2,093	10%	7%
95000-100000	97,500	12,307	9,593	7,232	-2,362	10%	7%
100000-110000	105,000	20,066	10,802	8,037	-2,765	10%	8%
110000-120000	115,000	15,088	12,413	9,111	-3,302	11%	8%
120000-130000	125,000	11,465	14,024	10,185	-3,839	11%	8%
130000-140000	135,000	8,521	15,635	11,259	-4,376	12%	8%
140000-150000	145,000	7,628	17,246	12,333	-4,913	12%	9%
150000-160000	155,000	5,632	18,857	13,407	-5,450	12%	9%
160000-170000	165,000	4,583	20,468	14,481	-5,987	12%	9%
170000-180000	175,000	3,841	22,079	15,555	-6,524	13%	9%
180000-190000	185,000	3,306	23,690	16,629	-7,061	13%	9%
190000-200000	195,000	2,767	25,301	17,703	-7,598	13%	9%
200000-220000	210,000	4,407	27,717	19,314	-8,403	13%	9%
220000-240000	230,000	3,095	30,939	21,462	-9,477	13%	9%
240000-260000	250,000	2,266	34,161	23,610	-10,551	14%	9%
260000-280000	270,000	1,743	37,383	25,758	-11,625	14%	10%
280000-300000	290,000	1,239	40,605	27,906	-12,699	14%	10%
300000-320000	310,000	1,007	43,827	30,054	-13,773	14%	10%
320000-340000	330,000	828	47,049	32,202	-14,847	14%	10%
340000-360000	350,000	667	50,271	34,350	-15,921	14%	10%
360000-380000	370,000	492	53,493	36,498	-16,995	14%	10%
380000-400000	390,000	401	56,715	38,646	-18,069	15%	10%
>400000	500,000	3,159	74,436	50,460	-23,976	15%	10%

Sursa: Calculele autorului

Proiect de lege privind regimul fiscal al întreprinderilor micro

Proiect

PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA

LEGE

pentru modificarea unor acte normative
(regimul fiscal al întreprinderilor micro)

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Art. I. – Codul fiscal nr. 1163/1997 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, ediție specială din 8 februarie 2007), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. La articolul 6, alineatul (5) se completează cu litera i) cu următorul cuprins:
„i) impozitul unic de la întreprinderile micro.”.

2. La articolul 7 alineatul (5), cuvintele „și a impozitului unic de la rezidenții parcurilor pentru tehnologia informației” se substituie cu textul „, a impozitului unic de la rezidenții parcurilor pentru tehnologia informației și a impozitul unic de la întreprinderile micro”.

3. La articolul 14¹:

în denumirea articolului, după cuvintele „pentru tehnologia informației” se introduce textul „, , întreprinderilor micro”;

la alineatul (1), după textul „regimul de impozitare stabilit la cap. 1 titlul X” se introduce textul „și întreprinderile micro cărora li se aplică regimul special de impozitare stabilit la cap. 2 titlul X”, iar după textul „impozitului unic reglementat de cap. 1” se introduce textul „și cap. 2”;

la alineatul (2), după cuvintele „venituri salariale de la rezidenții parcurilor pentru tehnologia informației” se introduc cuvintele „și de la întreprinderile micro”, iar după textul „impozitului unic reglementat de cap. 1” se introduce textul „și cap. 2”.

4. Articolul 35¹ va avea următorul cuprins:

„**Articolul 35¹.** Restricții privind aplicarea scutirilor

Persoanele fizice sunt private de dreptul de a folosi scutiirile conform art. 33, 34 și 35 în lunile calendaristice în care au obținut venituri impozitate conform cap. 1 și cap. 2 titlul X. În cazul în care în perioada fiscală persoana fizică a obținut venituri impozitate conform cap. 1 și cap. 2

titlul X, precum și venituri impozitate conform principiilor generale, scutiile conform art. 33, 34 și 35 se utilizează proporțional lunilor în care persoana fizică nu a obținut venituri impozitate conform cap. 1 și cap. 2 titlul X.”

5. La articolul 80¹, alineatul (4) după textul „cap. 1” se introduce textul „și cap. 2”.

6. La articolul 84 alineatul (4), după textul „cap. 1” se introduce textul „și cap. 2”.

7. Codul se completează cu articolele 260³ și 260⁴ cu următorul cuprins:

„Articolul 260³. Încălcarea modului de prezentare de către întreprinderile micro a informațiilor privind raporturile de muncă

Neprezentarea informației specificate la art. 386 alin.(5) lit.a) sau prezentarea tardivă, neconformă și neautentică a acesteia de către întreprinderile micro definite în conformitate cu Codul fiscal se sancționează cu amendă în mărime de la 250 de lei la 500 lei pentru fiecare informație, dar nu mai mult de 5000 de lei.

Articolul 260⁴. Încălcarea modului de prezentare de către întreprinderile micro a datelor ce țin de efectuarea plăților

Neprezentarea informației specificate la art. 386 alin.(7) sau prezentarea tardivă, neconformă și neautentică a acesteia beneficiarului plăților de către întreprinderile micro se sancționează cu amendă în mărime de 100 de lei pentru fiecare informație, dar nu mai mult de 2500 de lei.”

8. La articolul 294¹:

în denumirea articolului, după cuvintele „pentru tehnologia informației” se introduc cuvintele „și întreprinderile micro”;

la alineatul (1), după cuvintele „pentru tehnologia informației” se introduce textul „și întreprinderile micro cărora li se aplică regimul special de impozitare stabilit la cap.1 și cap.2 titlul X”, iar după textul „cap.1” se introduce textul „și cap.2”;

la alineatul (2), după cuvintele „pentru tehnologia informației” se introduc cuvintele „și întreprinderile”.

9. La articolul 342¹:

în denumirea articolului, după cuvintele „pentru tehnologia informației” se introduc cuvintele „și întreprinderile micro”;

la alineatul (1), după cuvintele „pentru tehnologia informației” se introduce textul „și întreprinderile micro cărora li se aplică regimul special de impozitare stabilit la cap.1 și cap.2 titlul X”, iar după textul „cap.1” se introduce textul „și cap.2”;

la alineatul (2), după cuvintele „pentru tehnologia informației” se introduc cuvintele „și întreprinderile”;

articolul se completează cu alineatul (4) cu următorul cuprins:

„(4) Întreprinderile micro pot efectua înmatricularea și testarea tehnică obligatorie a autovehiculelor în baza informației de pe pagina web a Serviciului Fiscal de Stat privind aplicarea impozitului unic prevăzut la cap.2 titlul X”.

10. Titlul X se completează cu Capitolul II cu următorul cuprins:

„Capitolul 2 REGIMUL FISCAL AL ÎNTREPRINDERILOR MICRO

Articolul 380. Noțiuni

În sensul prezentului capitol, se definesc următoarele noțiuni:

- 1) *Impozit unic* – impozit datorat la trimestrial la buget de către întreprinderile micro definite conform prezentului capitol.
- 2) *Întreprinderile micro* – întreprinderile a căror venituri anuale nu depășesc pragul de înregistrare în calitate de contribuabil a TVA.
- 3) *Regim standard de impozitare* – sistemul general de impozitare, prevăzut de prezentul cod, de alte acte normative adoptate în conformitate cu acesta, ce urmează a fi aplicat în modul general stabilit.
- 4) *Regim special de impozitare* – sistemul de impozitare prevăzut de prezentul capitol.
- 5) *Plăți salariale* – orice plată efectuată angajaților sau în folosul acestora de către întreprinderile micro în baza legislației muncii și actelor normative ce conțin norme ale dreptului muncii.

Articolul 381. Subiecții impunerii

- (1) Subiecții ai impunerii cu impozitul unic sunt întreprinderile micro care aleg regimul special de impozitare prevăzut de prezentul capitol.
- (2) Alegerea regimul special de impozitare prevăzut de prezentul capitol se efectuează prin notificarea Serviciului Fiscal de Stat până în ultima zi a anului calendaristic de aplicare a regimului general de impozitare. Notificarea se realizează conform modului stabilit de Serviciul Fiscal de Stat.
- (3) Întreprinderile micro care pe parcursul anului calendaristic nu corespund criteriilor de întreprindere micro conform Legii cu privire la întreprinderile mici și mijlocii nr.179/2016, în următorul an calendaristic vor aplica regimul standard de impozitare.
- (4) Trecerea de la regimul special de impozitare prevăzut de prezentul capitol la regimul standard de impozitare în condițiile alin.(3) sau la alegerea întreprinderii se efectuează prin notificarea Serviciului Fiscal de Stat până în ultima zi a anului calendaristic de aplicare a regimului special de impozitare. Notificarea se realizează conform modului stabilit de Serviciul Fiscal de Stat.

(5) Nu sunt subiecți ai regimului special de impozitare întreprinderile ce sunt reglementate de Banca Națională a Moldovei, Comisia Națională a Pieței Financiare și Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică.

Articolul 382. Obiectul impunerii

(1) Obiect al impunerii cu impozit unic îl reprezintă venitul din vânzări, obținut prin intermediul echipamentelor de casă și control și/sau a contului bancar și/sau contului de plăți, diminuat cu suma mijloacelor financiare urmare returului de marfă;

(2) Întreprinderile micro ce aplică regimul special de impozitare conform prezentului capitol încasează mijloace financiare aferente veniturilor din vânzări doar prin intermediul echipamentelor de casă și control și/sau a contului bancar și/sau contului de plăți. Întreprinderea informează banca și/sau societatea de plată privind contul bancar și/sau contul de plăți ce va fi utilizat doar pentru încasarea mijloacelor financiare aferente veniturilor din vânzări.

(3) Încasarea de venituri sau mijloace financiare, altele decât cele aferente veniturilor din vânzări, se va derula prin alte mijloace sau conturi, decât contul bancar și/sau contul de plăți utilizat pentru determinarea impozitului unic.

(4) Până la data de 7 a lunii următoare trimestrului calendaristic (ce cuprinde trei perioade fiscale), banca și/sau societatea de plată, transmite Serviciului Fiscal de Stat informația privind mărimea mijloacelor financiare încasate prin intermediul contului bancar și/sau contului de plăți și mărimea mijloacelor financiare achitate ca urmare a returului de marfă, divizat pe fiecare lună din trimestrul respectiv. Modul și forma informației se stabilește de Serviciul Fiscal de Stat.

(5) Întreprinderile micro ce aplică regimul special de impozitare conform prezentului capitol utilizează echipamentele de casă și control ce corespund cerințelor tehnice aprobate privind păstrarea, imprimarea, criptarea și transmiterea la serverul Serviciului Fiscal de Stat a informației financiare gestionate.

(6) Suma minimă a impozitului unic se calculează în funcție de numărul de angajați care, pe parcursul perioadei fiscale, au lucrat ori s-au aflat în orice tip de concediu plătit sau altă situație în care, în regim standard de impozitare, ar fi realizat venit asigurat cel puțin o zi în baza unui contract individual de muncă încheiat cu întreprinderea micro și de cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real stabilit de Guvern, în vigoare la sfârșitul perioadei fiscale.

Articolul 383. Cota impozitului

(1) Cota impozitului unic constituie 7% din obiectul impunerii, dar nu mai puțin decât suma minimă stabilită la alin.(2).

(2) Suma minimă a impozitului unic se va determina lunar pentru fiecare angajat și va constitui 30% din cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real stabilit de Guvern, în vigoare la sfârșitul perioadei fiscale.

Articolul 384. Perioada fiscală

(1) Perioadă fiscală pentru impozitul unic se consideră luna calendaristică.

(2) Impozitul unic se determină lunar, reieșind din mărimea obiectului impunerii, fără a lua în considerare datele cumulative înregistrate de la începutul anului calendaristic.

Articolul 385. Componenta impozitului unic

(1) În componența impozitului unic sânt incluse următoarele impozite, taxe și contribuții:

1. impozitul pe venit din activitatea de întreprinzător;
2. impozitul pe venit din salariu;
3. contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii datorate angajatori;
4. primele de asigurare obligatorie de asistență medicală datorate de angajați;
5. taxele locale;
6. taxa pentru folosirea drumurilor de către autovehiculele înmatriculate în Republica Moldova.

(2) În componența impozitului unic nu se includ următoarele impozite, taxe și contribuții:

a) impozitul pe venit reținut la sursa de plată, stabilit în conformitate cu prevederile art.88 alin.(5), art.89, 90, 90¹ și 91, contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii și primele de asigurare obligatorie de asistență medicală calculate/reținute la efectuarea plăților în folosul persoanelor fizice, altele decât plățile salariale;

b) taxa pe valoarea adăugată;

c) accizele;

d) impozitul pe bunurile imobiliare

e) taxele rutiere, cu excepția taxei pentru folosirea drumurilor de către autovehiculele înmatriculate în Republica Moldova;

f) alte impozite, taxe și plăți obligatorii nespecificate expres ca parte componentă a impozitului unic în conformitate cu alin.(1).

Articolul 386. Calculul, raportarea și achitarea impozitului unic

(1) Suma impozitului unic se calculează de către Serviciul Fiscal de Stat în baza informației recepționată din echipamentele de casă și control și/sau de la bănci și/sau societăți de plată. La calcularea impozitului unic nu se ține cont de taxa pe valoarea adăugată, aceasta urmează să fie dedusă conform alin.(3).

(2) Transmiterea avizelor de plată întreprinderilor micro cu privire la suma impozitului unic ce urmează a fi achitată pentru un trimestru calendaristic (suma impozitului pentru trei perioade fiscale) se face până la data de 15 a lunii următoare trimestrului respectiv prin intermediul cutiei poștale din cabinetul electronic personal al contribuabilului de pe portalul Serviciului Fiscal de Stat. Avizul de plată se consideră recepționat din momentul intrării în cutia poștală din cabinetul electronic personal al contribuabilului de pe portalul Serviciului Fiscal de Stat. Formularul Avizului de plată și modul de completare a acestora se aprobă de către Ministerul Finanțelor.

(3) Întreprinderile micro, contribuabili ai TVA, vor determina mărimea impozitului unic spre plată prin diferența dintre (1) suma impozitului unic calculat de către Serviciul Fiscal de Stat și (2) produsul dintre cota impozitului unic și suma taxei pe valoarea adăugată aferentă livrărilor de mărfuri și servicii în perioada fiscală de calcul a impozitului unic.

(4) Impozitul unic se achită integral la bugetul de stat de către întreprinderile micro trimestrial în baza avizelor de plată, până la data de 25 a lunii următoare trimestrului calendaristic, la contul trezorerial conform codului IBAN corespunzător sediului acestora, generat de Ministerul Finanțelor în acest scop, și ulterior se repartizează în conformitate cu prevederile art.387. Întreprinderile micro care dispun de subdiviziuni în afara unității administrativ-teritoriale în care se află sediul central (adresa juridică) calculează și achită impozitul unic integral la bugetul de stat conform adresei sediului central (adresei juridice).

(5) Întreprinderile micro prezintă Serviciului Fiscal de Stat următoarele informații:

a) informația privind raporturile de muncă în vederea calculării impozitului unic, stabilirii drepturilor sociale și medicale aferente raporturilor de muncă, utilizând, în mod obligatoriu, metode automatizate de raportare electronică, conform art.187 alin.(2¹). Informația în cauză se prezintă Serviciului Fiscal de Stat în termen de 10 zile lucrătoare de la data angajării sau a modificării/încetării raporturilor de muncă, a emiterii ordinului de acordare a concediului de îngrijire a copilului sau a concediului paternal.

b) nota informativă privind plățile salariale efectuate de către întreprinderile micro în folosul angajaților. Nota în cauză se prezintă Serviciului Fiscal de Stat anual, pînă la data de 25 ianuarie a anului următor anului calendaristic în care au fost efectuate plăți în folosul angajaților, și are scop informativ;

Formularul informației și al notei informative, menționate în prezentul alineat, precum și modul de completare a acestora se aprobă de către Ministerul Finanțelor.

(6) În cazul calculării impozitului unic de către Serviciul Fiscal de Stat în baza informației eronate prezente de către întreprinderea micro conform alineatul (5) lit.a), întreprinderea micro poartă răspunderea conform prevederilor prezentului Cod pentru diminuarea impozitului unic.

(7) Întreprinderile micro prezintă fiecărui angajat informația cu privire la plățile salariale efectuate, inclusiv date cu privire la numărul de luni pe parcursul cărora plățile salariale achitate au fost impozitate prin aplicarea impozitului unic. Informația în cauză se prezintă, pînă la 1 martie a anului următor celui în care au fost efectuate asemenea plăți;

Formularul informației cu privire la plățile salariale și modul de completare se aprobă de către Ministerul Finanțelor.

(8) Restituirea sumei plătite în plus a impozitului unic se efectuează, în modul și în termenele stabilite la art.176, de către administratorii de venituri de la conturile la care a fost repartizat.

(9) Dările de seamă, declarațiile, alte rapoarte aferente impozitelor, contribuțiilor, altor plăți obligatorii la buget care nu intră în componența impozitului unic în conformitate cu prevederile art.385 alin.(2) se prezintă autorităților corespunzătoare în modul general stabilit.

Articolul 387. Repartizarea sumelor impozitului unic perceput de la întreprinderile micro

Sumele achitate de întreprinderile micro cu titlu de impozit unic se vor încasa la Ministerul Finanțelor într-un cont trezorerial de încasări, fiind ulterior repartizate:

a) la bugetul de stat: impozitul pe venit obținut din activitatea de întreprinzător – 16,9%, impozitul pe venit reținut din salariu – 11,5%, taxa pentru folosirea drumurilor de către autovehiculele înmatriculate în Republica Moldova – 0,1%;

b) la bugetul asigurărilor sociale de stat: contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii de la întreprinderile micro – 47,4%;

c) la fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală: primele de asigurare obligatorie de asistență medicală sub formă de contribuție procentuală din salariu și din alte recompense, achitate de angajați – 18,2%;

d) la bugetele locale: taxele locale percepute de la întreprinderile micro – 5,9%.

Articolul 388. Tranziția de la regimul standard de impozitare

la cel special de impozitare și viceversa

(1) În cazul în care plățile salariale datorate angajaților sînt calculate în perioada în care a fost aplicat unul dintre aceste regimuri de impozitare (special sau standard), iar achitarea acestora se efectuează în perioada în care se aplică celălalt regim de impozitare, impozitul pe venit din salariu, precum și primele de asigurare obligatorie de asistență medicală aferente acestor plăți se vor determina și se vor achita la data achitării acestor plăți salariale, conform mecanismului aplicat la data calculării acestora.

(2) La trecerea de la regimul special de impozitare prevăzut de prezentul capitol la regimul standard de impozitare, agenții economici vor efectua de sine stătător evaluarea activelor și pasivelor.

(3) În cazul mijloacelor fixe, valoarea acestora se va determina prin diferența dintre:

a) valoarea de intrare în cazul procurării mijloacelor fixe pe parcursul aplicării regimului special de impozitare/valoarea mijloacelor fixe la data încetării calculului amortizării în scopuri fiscale;

b) mărimea amortizării calculate conform prevederilor prezentului Cod pe perioada în care întreprinderea nu a avut obligația calculării amortizării în scopuri fiscale.

Articolul 389. Norme speciale privind impozitul pe venit din activitatea de întreprinzător

(1) Pe perioada aplicării impozitului unic, rezidenții parcurilor pentru tehnologia informației nu au obligația de a ține evidența și de a calcula amortizarea mijloacelor fixe în scop fiscal conform modului prevăzut în titlul II.

(2) Veniturile realizate de întreprinderile micro, altele decât cele obținute din vânzări, se consideră ca fiind impozitate prin aplicarea impozitului unic și nu se impozitează separat conform regimului standard de impozitare.

(3) Odată cu trecerea de la regimul special de impozitare la cel standard, pierderile suportate de către întreprinderile micro pe perioada aplicării regimului special nu pot fi luate în considerare la determinarea mărimii pierderilor pasibile reportării în conformitate cu prevederile art.32.

(4) Întreprinderile micro cu statut de persoană fizică (întreprinzătorii individuali) nu vor include în declarația anuală a persoanei fizice cu privire la impozitul pe venit venitul obținut din activitatea desfășurată conform regimului special de impozitare.

(5) La achitarea prealabilă a dividendelor, întreprinderile micro care aplică regimul special de impozitare nu vor avea obligația de achitare a impozitului pe venit în conformitate cu prevederile art.80.

Articolul 390. Norme speciale privind impozitul pe venit din salariu

(1) Plățile salariale obținute de angajații întreprinderilor micro sînt considerate ca fiind impozitate final, fără necesitatea declarării și achitării adiționale a impozitului pe venit.

(2) Pentru perioada aplicării impozitului unic nu pot fi acordate, conform art.33–36, scutiri și alte deduceri referitoare la plățile salariale achitate de întreprinderile micro.

(3) Pentru perioada aplicării impozitului unic, întreprinderile micro nu au obligația de a completa fișa personală de evidență a veniturilor sub formă de salariu și a altor plăți efectuate de întreprindere în folosul angajaților săi.

Articolul 391. Asigurarea socială și medicală a salariaților angajați de întreprinderile micro

(1) Salariații întreprinderilor micro beneficiază de toate tipurile de prestații de asigurări sociale de stat din bugetul asigurărilor sociale de stat, conform legislației în vigoare.

(2) Venitul lunar asigurat al salariaților întreprinderilor micro se va determina conform următoarelor formule:

$$\text{Venitul asigurat lunar} = \frac{\text{Mărimea impozitului unic lunar} * 47.4\%}{\text{Numărul de salariați utilizați la determinarea impozitului unic} * 24\%}$$

(3) Mărimea venitului asigurat determinat conform alin.(2) nu va fi mai mic decât 60% din cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real stabilit de Guvern, în vigoare la sfârșitul perioadei fiscale.

(4) Salariații întreprinderilor micro obțin statutul de persoană asigurată în sistemul de asigurări obligatorii de asistență medicală în baza informației actualizate și prezentate conform art.386 alin.(5) lit.a).

(5) Întreprinderea micro este obligată să-i informeze în scris pe salariații săi despre particularitățile asigurării sociale și medicale stabilite prin prezentul articol, precum și despre particularitățile impozitului pe venit din salariu, până la data trecerii la regimul special de impozitare, iar în cazul salariaților noi – până la angajare.

Articolul 392. Consecințele nerespectării regimului special de impozitare

(1) În cazul în care organul abilitat cu atribuții de administrare a impozitului unic constată că întreprinderea micro a încălcat prevederile art.381 alin.(3) obligațiile fiscale ale întreprinderii micro, precum și obligațiile acestuia privind achitarea contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii și a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală vor fi recalculate în modul general stabilit.

(2) Plățile ce rezultă din recalcularea, conform alin.(1), a impozitelor, contribuțiilor și altor plăți se achită din contul surselor întreprinderii micro, fără a fi recalculate obligațiile angajaților acestuia.

(3) Pentru încălcarea condițiilor regimului special de impozitare necesare pentru aplicarea impozitului unic, întreprinderile micro poartă răspundere conform titlului V. Prevederile art.228 nu se aplică în acest caz.

(4) Pentru încălcarea termenului de achitare a impozitului unic de către întreprinderile micro, față de aceștia se aplică (se calculează) majorarea de întârziere în mărimea stabilită în legea anuală a bugetului asigurărilor sociale de stat. Majorarea de întârziere se achită la același cont trezorerial de încasări ca și impozitul unic, cu repartizarea proporțională a acesteia pe diferite componente ale bugetului public național.

(5) Amenzile aplicate și calculate nu sînt parte componentă a impozitului unic și se achită, în modul general stabilit, la contul trezorerial de încasări, altele decît impozitul unic, conform clasificății economice separate.

Articolul 393. Organul abilitat cu atribuții de administrare
a impozitului unic

(1) Administrarea impozitului unic se efectuează de către Serviciul Fiscal de Stat.

(2) Serviciul Fiscal de Stat furnizează Casei Naționale de Asigurări Sociale și Companiei Naționale de Asigurare în Medicină informații în modul și în forma stabilite de comun acord.”

Art. II. – Legea nr. 1585/1998 cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr. 38–39, art. 280), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. La articolul 5 alineatul (2¹), după cuvintele „angajaților rezidenților parcurilor pentru tehnologia informației” se introduc cuvintele „și întreprinderilor micro”, iar în final se completează cu textul „, și întreprinderile micro, conform cap. 2 titlul X din Codul fiscal”.

2. La articolul 17 alineatul (5¹), după cuvintele „angajații rezidenților parcurilor pentru tehnologia informației” se introduce cuvintele „și întreprinderilor micro”, iar după cuvintele „angajaților rezidenților parcurilor pentru tehnologia informației” se introduce cuvintele „și întreprinderilor micro”, iar în final se introduce textul „, și întreprinderile micro conform cap. 2 titlul X din Codul fiscal”.

Art. III. – Legea nr. 489/1999 privind sistemul public de asigurări sociale (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr. 1–4, art. 2), cu modificările și ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 5 se completează cu alineatele (3³) și (5¹) cu următorul cuprins:

„(3²) Întreprinderile micro cărora li se aplică regimul special de impozitare stabilit la cap. 2 titlul X din Codul fiscal sînt obligați să prezinte informația privind raporturile de muncă în vederea calculării impozitului unic, stabilirii drepturilor sociale și medicale aferente raporturilor de muncă. Informația în cauză se prezintă Serviciului Fiscal de Stat în termen de 10 zile lucrătoare de la data angajării sau a modificării/încetării raporturilor de muncă, a emiterii ordinului de acordare a concediului de îngrijire a copilului sau a concediului paternal.”

„(5¹) Serviciul Fiscal de Stat furnizează Casei Naționale informații referitoare la raporturile de muncă și informații referitoare la indicatorii declarației cu privire la impozitul unic calculat pentru întreprinderile micro cărora li se aplică regimul special de impozitare stabilit la cap. 2 titlul X din Codul fiscal în modul și în forma stabilite de Serviciul Fiscal de Stat de comun cu Casa Națională.”

2. La articolul 17, alineatul (1) se completează cu litera g) cu următorul cuprins:

„g) întreprinderile micro cărora li se aplică regimul special de impozitare stabilit la cap. 2 titlul X din Codul fiscal, care au calitatea de angajatori.”

3. Articolul 19 se completează cu alineatul (7¹) cu următorul cuprins:

„(7¹) Întreprinderile micro cărora li se aplică regimul special de impozitare stabilit la cap. 2 titlul X din Codul fiscal datorează contribuții de asigurări sociale de stat obligatorii conform prevederilor cap. 2 titlul X din Codul fiscal. În raport cu veniturile realizate de angajați și/sau de alte persoane fizice în baza contractelor civile încheiate în vederea executării de lucrări sau prestării de servicii, contribuțiile de asigurări sociale se datorează conform prevederilor prezentei legi.”

4. La articolul 20 alineatul (4), cuvintele „și angajații acestora” se substituie cu textul „întreprinderile micro cărora li se aplică regimul special de impozitare stabilit la cap. 2 titlul X din Codul fiscal”, iar în final se completează cu textul „și întreprinderile micro, conform cap. 2 titlul X din Codul fiscal”.

Art. IV. – Legea nr. 1593/2002 cu privire la mărimea, modul și termenele de achitare a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 18–19, art. 57), cu modificările și ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. La articolul 4 alineatul (1¹), cuvintele „angajatorii rezidenți ai parcurilor pentru tehnologia informației și angajații acestora” se substituie cu textul „angajații rezidenților parcurilor pentru tehnologia informației și întreprinderilor micro cărora li se aplică regimul special de impozitare stabilit la cap. 2 titlul X din Codul fiscal”, după textul „Legii nr. 77/2016 cu privire la parcurile pentru tehnologia informației” se introduce textul „și întreprinderile micro, conform cap. 2 titlul X din Codul fiscal”, iar după cuvintele „de la rezidenții parcurilor pentru tehnologia informației” se introduc cuvintele „și întreprinderile micro”.

2. La articolul 15, alineatul (4) se completează în final cu textul „și întreprinderilor micro cărora li se aplică regimul special de impozitare stabilit la cap. 2 titlul X din Codul fiscal”.

3. La articolul 17 alineatele (1) și (2), după textul „prevăzut de Legea nr. 77/2016 cu privire la parcurile pentru tehnologia informației” se introduce textul „și cap. 2 titlul X din Codul fiscal”.

4. La articolul 29 alineatul (4), după textul „rezidenții parcurilor pentru tehnologia informației” se introduce textul „și întreprinderile micro cărora li se aplică regimul special de impozitare stabilit la cap. 2 titlul X din Codul fiscal”.

Art. V. – Articolul 2 din Legea contabilității și raportării financiare nr. 287/2017 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 1–6, art. 22), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

litera a) se completează în final cu textul „, , cu excepția întreprinderilor micro cărora li se aplică regimul special de impozitare stabilit la cap. 2 titlul X din Codul fiscal”;

litera e) se completează în final cu textul „și a întreprinderilor micro cărora li se aplică

regimul special de impozitare stabilit la cap. 2 titlul X din Codul fiscal”.

Art. VI. – Articolul 13 din Legea nr. 93/2017 cu privire la statistica oficială (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2017, nr. 216–228, art. 349) se completează cu alineatul (5) cu următorul cuprins:

„(5) În cazul întreprinderilor micro cărora li se aplică regimul special de impozitare stabilit la cap. 2 titlul X din Codul fiscal, se vor utiliza doar datele administrative deținute de autoritățile administrației publice sau alte informații, fără a fi colectate date de la întreprinderile respective.”

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnatul, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Dorel Noroc

Semnătura

Data:

**CERTIFICAT DE CONFIRMARE A REZULTATELOR CERCETĂRII (Ministerul
Finanțelor)**

Certificat de confirmare

a rezultatelor cercetărilor științifice în cadrul tezei de doctor în științe economice elaborată de Dorel NOROC, la specialitate 522.01 – Finanțe, cu tema:

„POLITICA FISCALĂ DIN PERSPECTIVA CREȘTERII ECONOMICE ȘI CONSOLIDAREA FINANTELOR PUBLICE”

Ministerul Finanțelor a examinat teza de doctorat și consideră că aceasta reprezintă o lucrare științifică caracterizată printr-un grad înalt de studiere a temei cercetate cu elemente de originalitate și inovație.

Rezultatele investigațiilor științifice obținute vor contribui la perfecționarea politicii fiscale în Republica Moldova prin determinarea potențialelor canale de transmisie, precum și a efectelor acestor activități asupra creșterii economice și veniturilor bugetare, evitarea distorsiunilor în sistemul de impozitare ce afectează economia națională și erodează veniturile bugetare.

Drept rezultate științifice care își găsesc reflectare practică se consideră următoarele:

1. elaborarea metodologiei de determinare și evaluare a facilităților fiscale;
2. compararea sistemului național de impozitare cu cel al Uniunii Europene din perspectiva presiunii fiscale și identificarea spațiilor de perfecționare;
3. identificarea principalelor provocări ale procesului de armonizare a legislației fiscale;
4. identificarea distorsiunilor în sistemul național de impozitare care afectează negativ procesele economice;
5. determinarea efectelor modificării structurii și nivelului de impozitare asupra creșterii economice, gradul de redistribuire a veniturilor și bunăstarea economică;
6. evaluarea efectelor reformelor fiscale realizate în Republica Moldova;
7. identificarea și formularea opțiunilor de perfecționare a sistemului de impozitare în Republica Moldova.

Considerăm că rezultatele cercetării reprezintă o sursă importantă de informare și implementare care va asigura o contribuție mai puternică a măsurilor de politică fiscală asupra creșterii economice și, respectiv, bunăstării societății.

Având în vedere cele menționate supra, apreciem teza de doctor în științe economice la specialitatea 522.01 – Finanțe cu tema: „POLITICA FISCALĂ

DIN PERSPECTIVA CREȘTERII ECONOMICE ȘI CONSOLIDAREA FINANTELOR PUBLICE” și considerăm rezultatele cercetării de o importanță științifică și practică semnificativă.

Având în vedere cele menționate, susținem conferirea titlului științific de doctor în economie autorului Dorel NOROC.

Secretar de Stat

Digitally signed by Golban Olga
Date: 2023.07.24 14:07:48 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

Olga GOLBAN

CERTIFICAT DE CONFIRMARE A REZULTATELOR CERCETĂRII (Serviciul Fiscal de Stat)

Certificat de confirmare
a rezultatelor investigațiilor științifice în cadrul tezei de doctor în științe economice elaborată de Dorel NOROC, specialitate 522.01 – Finanțe, cu tema:
„POLITICA FISCALĂ DIN PERSPECTIVA CREȘTERII ECONOMICE ȘI CONSOLIDAREA FINANTELOR PUBLICE”

Serviciul Fiscal de Stat a examinat teza de doctorat elaborată de către Dl Dorel Noroc și constată relevanța și importanța cercetării științifice din perspectiva perfecționării sistemului fiscal din Moldova.

Sistematizarea, analiza, și rezultatele științifice obținute în cadrul lucrării vor contribui la perfecționarea sistemului de administrare fiscală în Republica Moldova prin adaptarea și implementarea unor modele digitale accesibile de impozitare care vor contribui la conformarea fiscală, consolidarea finanțelor publice și, respectiv, creșterea bunăstării societății.

Rezultatele investigațiilor științifice care vor contribui la creșterea eficienței administrării fiscale sunt:

- determinarea opțiunilor de simplificare a proceselor de declarare, raportare și achitare a impozitelor;
- elaborarea modului de definire și evaluare a facilităților fiscale, respectiv menținerea celor mai eficiente din perspectiva cost-beneficiu;
- facilitarea implementării standardelor europene de administrare fiscală;
- determinarea efectelor politicii fiscale asupra creșterii economice, gradul de redistribuire a veniturilor și bunăstarea economică;
- evaluarea efectelor reformelor fiscale implementate în Republica Moldova asupra cetățenilor, companiilor și veniturilor bugetare;
- identificarea și formularea opțiunilor de perfecționare a sistemului de administrare fiscală în Republica Moldova.

Reieșind din cele expuse, apreciem teza de doctor în științe economice la specialitatea 522.01 – Finanțe cu tema: „POLITICA FISCALĂ DIN PERSPECTIVA CREȘTERII ECONOMICE ȘI CONSOLIDAREA FINANTELOR PUBLICE” și considerăm că aceasta va contribui la perfecționarea sistemului fiscal din Republica Moldova, care în final se va materializa în crearea unui sistem optim de impozitare, cu efecte benefice asupra creșterii economice și redistribuirii echitabile a veniturilor.

Având în vedere cele menționate supra, susținem conferirea titlului de doctor în științe economice autorului Dorel NOROC.

Director al Serviciului Fiscal de Stat
Signed by Rotaru Petru
Date: 2023.07.24 18:42:12 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

CURRICULUM VITAE

PERSONAL INFORMATION

Dorel Noroc

📍 55/2, ,Calea Iesilor Street, Chisinau, MD-2069, Republic of Moldova

☎ +373068376763

✉ norocdorel@gmail.com

Sex Male | Date of birth 12/01/1989 | Nationality Republic of Moldova

WORK EXPERIENCE

November 2023

President

Moldovan Banks Association

<https://abm.md/>

March 2022 - present

Policy Manager

American Chamber of Commerce in Moldova,

<https://amcham.md/>

Committee Coordinator:

- Financial Services Committee;
- Trade and Manufacturing Committee;

Business or sector: non-governmental organization

October 2018 – August 2021

State Secretary

Ministry of Finance of the Republic of Moldova, <https://mf.gov.md/ro/>;

Coordination of:

- tax and customs policies;
- accounting and auditing policies in the corporate sector;
- property valuation policies;
- methodological assistance provided to the State Tax Service and the Customs Service.

Business or sector: public sector

May 2016 – October 2018

Septembrie 2021 – March 2022

Deputy head, Head, Tax and Customs Policy Division

Ministry of Finance of the Republic of Moldova, <https://mf.gov.md/ro/>;

Coordination and participation in the:

- process of tax and customs reform;
- process of monitoring the implementation of medium-term tax and customs policy objectives;
- creation of the database, elaboration of micro- and macro-simulation models;

- process of drafting legislative and normative acts, analysing the efficiency and results of their influences;
- providing methodological assistance, including the process of examining correspondence on tax and customs matters and non-tax payments;
- monitoring and studies of international tax and customs legislation, collaboration with specialized international bodies and ministries of finance and other authorities in other countries;
- ensuring the leadership of the Division.

Business or sector: public sector

February 2015 – May 2016

Main Consultant

Parliament of the Republic of Moldova, Chisinau, Moldova
 Secretariat Committee for economy, budget and finance, <https://parlament.md/>;
 Examination/elaboration of draft laws;
 Ensuring the process of adopting draft laws in the economic field
 (Synthesis, amendments, drafting, etc.).

Business or sector: public sector

August 2011 – February 2015

Consultant, Main Consultant

Ministry of Finance of the Republic of Moldova, <https://mf.gov.md/ro>;
 Development of tax and customs policy objectives;
 Monitoring the implementation of tax and customs policy objectives;
 Analysis of the impact of tax and customs policy measures.

Business or sector: public sector

EDUCATION AND TRAINING

2013 - present

Doctorate Degree in Economic Sciences
 Academy of Economic Studies of Moldova, Chisinau, Moldova
 Research in tax and customs

Septembrie 2011 – June 2016

Licentiate in Law
 Moldova State University, Chisinau, Moldova

Septembrie 2011 - June 2013

Master Degree in Economic Sciences
 Academy of Economic Studies of Moldova, Chisinau, Moldova
 Public Finance and Taxation

Septembrie 2008 - June 2011

Licentiate in Economic Sciences
 Academy of Economic Studies of Moldova, Chisinau, Moldova
 Finance and Banks

Septembrie 2006 - June 2008

High school
 “Mihai Eminescu” High school, Falesti, Moldova

April 2017

Macroeconomic Diagnostic
 Vienna, Austria, IMF

January 2015

Macroeconomic Management and Fiscal Policy Issues
Vienna, Austria, IMF

June 2014

Global Tobacco Control Leadership Program
Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health

PERSONAL SKILLS

Mother tongue(s)

Romanian

Other language(s)

UNDERSTANDING		SPEAKING		WRITING
Listening	Reading	Spoken interaction	Spoken production	
English	C1	C1	C1	C1
Russian	C1	C1	B2	B2

Communication skills

- good communication skills gained through my experience as top management in Ministry of Finance of the Republic of Moldova
- Detail oriented & ability to multi-task.
- Excellent interpersonal, oral and written communication skills.
- Quick learner and ability to work under pressure.
- Strong analytical skills.
- Quick learner. Able to lead and manage multiple engagements simultaneously.
- Adaptable and flexible.

Organisational / managerial skills

Leadership (responsible for coordination of 2 division (25 people) and 3 public authorities).

Job-related skills

Excellent skills in drafting of legal acts, in special in taxation and customs area.
Responsible for tax and customs policy.
Responsible for new Customs Code (elaboration and adoption)

Computer skills

- good command of Microsoft Office™ tools
- good command of e-Views tools

Driving licence

- B

ADDITIONAL INFORMATION

Publications

1. Noroc D., Improving the tax system of the Republic of Moldova in the context of European integration. In: Scientific Symposium of Young Researchers, (14-15 April 2011), Chisinau: AESM, 2011, p.290-292, ISBN 978-9975-75-577-1;
2. Noroc D., Perspectives of implementation transfer pricing in Moldova. In: Scientific Symposium of Young Researchers, (28- 29 April 2012), Chisinau: AESM, 2012, p.327-330, ISBN 978- 9975-75-659-4;
3. Noroc D., Flat tax in agriculture: problems and consequences. In: Scientific Symposium of Young Researchers, (25-26 April 2013), Chisinau: AESM, 2013, Vol.2 p.41-43, ISBN 978-9975- 75-663-1;
4. Noroc D., Implications of the value added tax on agriculture in Moldova. In: International Scientific-practical Conference "Prospects and problems of integration in the European Union Higher Education (June 5, 2014)" Vol.II, Cahul: State University „Bogdan Petricescu Haşdeu”, p.123-126, ISBN 978-9975- 914- 92-5;
5. Noroc D., EU practice regarding the common flat-rate scheme for farmers and opportunity to implement it in the RM. In: Scientific Symposium of Young Researchers, (4-5 April 2014), Chisinau: AESM, 2014, Vol.II p.41-43, ISBN 978-9975-75-689-1.

Conferences

6. Noroc D., „Tax systems in EU countries” . In: Scientific Symposium of Young Researchers (22-23 April 2016), Vol.I, Chişinău: ASEM, 2016, p.67-71, ISBN 978-9975-75-823-9.
7. OVER 50 ARTICOLELE ON HOW TO APPLY TAX AND CUSTOMS LEGISLATION IN SPECIFIC CASES IN „TAX MONITOR”, „ACCOUNT AND AUDIT”.

SPEAKER AT E-TAXCON'20, E-TRADECON, A&A CON'21,ETC